

DE HAAN'S GROENE BOEKEN

RALPH SPRINGER
D E B O R A

UITGAVE W. DE HAAN - UTRECHT

DE HAAN'S GROENE BOEKEN

HET ALLERBESTE VAN
VREEMDEN EN EIGEN BODEM

UITGAVE VAN W. DE HAAN
REMBRANDTKADE 35, UTRECHT

DEBORA

ROMAN UIT HET HEILIGE LAND

DOOR RALPH SPRINGER

UITGAVE VAN W. DE HAAN
REMBRANDTKADE 35, UTRECHT

GEAUTORISEERDE UITGAVE

HOOFDSTUK I.

Joseph, de zoon van Simon van Sukkoth, vertoefde nu al meerdere maanden in de stad Ramoth, op den berg Giliad, waar hij moeilijk het graan won voor brood voor zijn gezin en hard werkte om het vele andere te kunnen verkrijgen, waaraan behoefte was.

Véél was er noodig voor Rachel, zijn vrouw, voor zichzelf, voor hun zonen Ezechiël, David en Jankof, voor hun dochters Debora en Lea. En daarom, hoezeer hij werkte van den ochtend dat de zon het gebergte overtrok, tot den avond dat zij in het blauwe meer vervloede, bleef hij arm. En, schamel was het brood dat hij at en de geringe aardvrucht. Maar, Joseph ben Simon morde niet.

Niet altijd was hij arm en nooddruftig geweest, niet altijd zoo schamel het voedsel van zijn gezin. In Sukkoth, zijn geboorteplaats, had Simon, zijn vader, hem een rijken olijfgaard nagelaten, die zooveel goede vruchten gaf dat hij er jaarlijks in overvloed voedsel en andere zaken voor kon ruilen. En dan hield hij nog evenveel over als hij had ingeruild en gaf hij daarvan méér dan het vereischte aan den hoogepriester, aan de weduwen en weezen. En nóg bewaarde hij er van voor mogelijk komende onvruchtbare jaren.

Maar, die kwamen niet en de jaarlijksche overschotten, ingeruild voor goud en zilver aan doorreizende kooplieden, maakten Joseph ben Simon rijker, naarmate zijn jaren vermeerderden. Edoch, zijn naam werd met welbehagen genoemd, door de behoeftigen der stad Sukkoth.

Doch, er gebeurde het verschrikkelijke dat zijn levensgeluk verwoestte en hem armoede gaf, na al den voorspoed die zijn deel was geweest. Hij doodde bij het

vellen van een boom zijn buurman en besten vriend, Juda ben Izak, door een ongeluk, dat de bijl zijn hand deed ontglippen. Toén het gebeurde, viel hij luid schreiend neer op hem, die zooveel als zijn broeder was geweest en bad hij tusschen zijn snikken door tot den Almachtige, dat er een wonder mocht gebeuren. Maar zulks behaagde den goeden God niet.

Nu was hij bloedschuldig en aan de wraak van Juda's familie overgeleverd. Deze toch mocht naar de leer van oog om oog, tand om tand, zijn leven nemen, voor dat van den verslagene.

Er bleef hem nog slechts één uitweg open. Als hij er in slaagde een der vrijsteden te bereiken, dan was zijn leven veilig voor de wraak van Juda's familie.

Aldus vluchtte hij, met zijn uitverkoren vrouw en met hun vijf kinderen, en bereikte hij veilig de stad Ramoth op den berg Giliad. Van zijn bezittingen had hij slechts wat lijfgoed en eenige sieraden kunnen redden. Al het andere verviel aan de familie van zijn gedooden vriend, alsook zijn vruchtbare olijfgaard. Zóó luidde de wet.

Moeilijk was nu het leven, doch hij bleef godvruchtig en dankbaar voor het behoudene.

Zekeren namiddag, dicht bij den avond, dat hij huiswaarts keerde van den arbeid op zijn kleinen akker vond hij zijn huisgenooten stiller dan ooit. Rachel, zijn geliefde vrouw weefde, doch ze zong daarbij niet als altijd, de heerlijke liederen die zijn hart hadden verblijd, in de eerste jaren hunner liefde. Het jongste dochttertje, Lea, sliep alreeds en Jankof, de benjamin, speelde met zijn lammetje. Doch zijn beide zonen, de trots van zijn oogen, die des daags vrijen arbeid verrichtten bij Simon ben Levie aan de andere zijde van den berg, waren nu niet vervuld van vreugd en speelden en juichten niet tezaam, als andere dagen in het vrije avonduur.

Met één blik ervaarde hij dat Debora, de goudoogige, die eens de huisvrouw had zullen worden van Samuel, den zoon van Juda ben Izak, niet zat te midden der

zijn. Toen was het, als voelde hij een zwaren druk op zijn borst neerdalen en meende hij te begrijpen, waarom zoo zwijgend zat zijn vrouw, waarom niet juichten zijn oudste zonen.

Doch hij vroeg niets, waschte zich volgens de voorschriften der wet en zette zich daarna naast Rachel, zijn vrouw.

Deze keek even op van haar werk en blikte naar de beide groote jongens. Toen verlieten deze eerbiedig de huiskamer.

»God moge ons blijven hoeden zooals Hij altijd heeft gedaan,« zei ze nu zachtjes, »ook als een groot verdriet niet meer af te wenden is.«

Joseph greep haar hand en drukte die aan zijn lippen.

»Is onze dochter niet thuisgekomen?«

»Nee — nóg niet. Haar hart trok haar naar het dal.«

»Samuel ben Juda,« fluisterde nu Joseph. Dán keek hij stil voor zich uit.

»David en Ezechiël, hebben beiden gezien, zij aan zij, en ze fluisterden zóó innig, dat ze haar liever niet toeriepen. Hun hart hangt aan hun zuster, maar vrees voor het kwade en eerbied voor hun ouders, drongen hun het mij te zeggen.«

»Wandelden zij buiten het gebied van Sukkoth,« vroeg hij ofschoon hij het antwoord wel kon raden.

»Ja!«

Toen keken de ouders elkaar aan en lazen zij dezelfde droefheid in elkaars oogen.

Nooit immers kón en mócht Debora de huisvrouw worden van den zoon des mans, dien haar vader gedood had. Dat wist zij — dat wist óók Samuel ben Juda. Waarom dan met elkaar gesproken? Waarom niet liever allen omgang gemeden en een scheidsmuur opgetrokken, zoo hoog als het jammer reikte dat hen scheidde?

»Zij kan hem niet vergeten,« zei Rachel weer.

»Reeds verloren haar oogen den goudglans, haar wangen verbleekten en ze zong niet meer zoo als in den geluk«

kigen tijd. Hoe zou ik haar dan kunnen weerhouden, zonder mijzelve het groote verdriet te doen, haar te doen lijden?»

»Is plicht niet het hoogste gebod?» vroeg Joseph op zekeren toon. Maar, toen hij dit zei, dwaalden zijn oogen naar den grond. Ook hij voelde wel, hoe het hart moest krimpen van smart, bij zijn Debora, zijn oudste.

»Is liefde dan niet het *hoogste* goed en de *hêérlijkste* gave van den Algoede?» vroeg Rachel schier onverstaanbaar. Ze mocht niet tegenspreken, ze mocht hem niet weerstaan en wilde dat ook niet, maar haar moederhart bloedde. »Ik zal den avonddich gereed zetten,« zei ze na een kortstondige stilte.

Tegelijk dat ze opstond, bewoog de voorhang en kwam Debora kijken.

Ze was schoon en liefelijk van gelaat, als de schuchtere ochtend van een teeren lentedag; uit haar groote, goudglanzende oogen straalde het licht eener reine en inniggeloovende ziel. Maar, langs de teerblozende trekken kroop een schaduw, die alle vreugd aan het jonge gezicht ontnam. En de kleine mond, tusschen welks even geopende lippen de als ivoren parelen kleine tanden praalden, scheen in langen tijd niet den vroolijken lach der onbezorgde jeugd te hebben doen hooren.

De jonge maagd boog eerbiedig het hoofd naar haar ouders en zei zacht den avondgroet. Dan trad ze schuchter tot nabij haar moeder en bukte als om haar zegen te vragen.

Rachel legde haar hand op Debora's hoofd en zei zacht:

»De Algoede zegene u, mijn kind, in vreugd en in verdriet; Hij verleene u kracht. De Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen, de naam des Heeren zij geloofd.«

»Amen!» zei Joseph en legde zijn hand naast die zijner vrouw. »Heb je je moeder iets te vertellen, Debora?» vroeg hij zacht.

Toen viel het meisje op den grond en heel haar lichaam doorschokte van snikken.

HOOFDSTUK II.

Stilte hoedde het kleine huisje waar Joseph, de zwaar-
beproofde, rustte naast zijn huisvrouw; het was na mid-
dernacht.

Daar werd met stille, kleine hand den voorhang ter
zijde geschoven en de slanke, teere figuur van Debora
trad aarzelend naar buiten. Volle maan vloei-
de voor haar voeten een breede oase witgeel licht neer, temidden der
blauwe duisternis die op en alom den berg hing.

Zij keerde zich nog eens om.

Was het wel stil, wel ganschelijk stil daarbinnen?
Had haar moeder de rust van den weldoenden slaap
gekreken, na het late onderhoud dat haar beider oogen
zoo rijkelijk had doen tranen vloeien?

Ja het was stil en het bleef stil. Ook vader, na een dag
van zwaren arbeid, sliep vast en droomde wellicht wel-
gevallig van den gelukkigen tijd in Sukkoth. Misschien
vertoefde zijn wakende ziel nu wel in zijn olijfgaard en
hield hij daar een zijner geliefkoosde, spitsvondige ge-
sprekken over de Kabbala, met zijn bloedvriend Juda
ben Izak.

En David en Ezechiël, ook moede en rustverlangend
en de beide kinderen vol van spel, waren onbewust van
haar uitgang.

Toch aarzelde zij.

Zij wist, dit niet te mogen doen, zij dochter Israel's.
Mocht zij wel het huis verlaten, als de nacht zijn don-
kere heerschappij voerde en alles rustte op aarde, mocht
zij de kroon harer maagdelijkheid oneer aandoen door te
handelen buiten het weten, het goetvinden harer ouders?

Nee — nee — dat mocht zij niet.

Ze had eenige stappen voorwaarts gedaan, doch stond
daarna weer stil. Ze zondigde, ze deed slecht voor het
aangezicht des Heeren, zoo slecht als ontwijdde zij den
heiligen Sabbath.

Nee — zóó slecht niet, maar toch laadde zij schuld

op zich, op haar tot nog toe schuldeloos hoofd. Staat er niet geschreven: »Eert Uw vader en moeder« Eerde zij hen wel, door weg te gaan, in het holst van den nacht om een jongeling te ontmoeten met wien zij nooit onder de Choppa zou staan.

Haar hoofd keerde weifelend om, als wilde ze nog terug. Daar hoorde ze een stem, zóó zacht, maar zóó liefelijk, dat zij die uit alle stemmen zou hebben herkend.

»Hier ben ik, Debora, uw komst zij gezegend!«

En snel trad op haar toe, Samuel, de zoon van den man, dien haar vader zoo had liefgehad.

Hij greep haar hand en kustte die vinger voor vinger. Dan vlijde hij den arm om haar hals en zoo stonden ze een wijle stil, wang tegen wang, in den helderen maanstraal.

Ze blikten vooruit in het donker, zoo zwart, als de toekomst hunner jonge liefde scheen.

»Je bent gekomen — je bent gekomen Debora,« zei de jonge man en in zijn stem trilde de hartstocht der jeugd.

»Om afscheid te nemen,« fluisterde Debora.

»Om te beloven voor altijd de mijne te zijn.«

»Tot afscheid — tot in het eeuwige leven.«

»Tot liefde, zoolang onze beenen kunnen gaan, onze oogen kunnen zien, onze monden kunnen spreken en onze harten kunnen liefhebben. Wie is er die den leeuw der verre, hooge bergen zijn buit onttelt? Wie waagt het dan, Samuel ben Juda, zijn bruid te betwisten?«

»Mijn vader!« zei Debora, stil doch vastbesloten.

»Joseph ben Simon — nooit!« riep Samuel luider dan hij wenschte. »Heeft hij mij niet liefgehad als zijn eigen zoon? Heeft hij mij niet de gebedsriemen geschonken? Was hij het niet, die met vader mij leerde, onze heilige gebeden en de geschiedenis der veertig jaren van omzwervingen. Nee Debora«

»Spreek niet zoo luide,« vermaande het meisje, »en tracht de golf van uw hartstocht te beteugelen. Blijf ik niet uw bruid, zoolang er water door de Jordaan vloeit,

zoolang de heilige tabernakel zegenend zijn muren boven ons verheft? Wie zal mij verbieden u lief te hebben, wie mij den bruidssluier opdwingen als ik u eeuwig wil gedenken en in gedachte de uwe blijven.«

»Niet slechts in gedachten, niet slechts in gedachten, liefste mijner jeugd, zon mijner jongelingschap. In wezen en gedaante zoo goed als in uw hart moet ge mijn bruid zijn, mijn huisvrouw worden. Jij moet mij mijn kinderen baren, jij moet mijn sabbathlicht ontsteken en het zegenen, jij Debora, jij of niemand.«

En in den gloed van zijn spreken voerde hij haar mee, zijn arm innig om haar leest gevlijd, zijn wang warm blozend tegen de hare. En zij ging met hem voort, stil aan, voet voor voet den berg af, onderwijl haar ooren met graagte inzogen, de woorden zijner liefde, de taal zijns harten die zijn lippen overvloede.

En het zwart-blauw van den nacht omhulde hen als een dichte mantel.

Ginds waar de donkere, blauwe lucht, waarin grillig roode en gele vlammen breed uit elkaar dwarrelden, de aarde raakte, lag in de verre diepte Sukkoth hun beider geboortestad. Het was eenige uren gaans.

Debora voelde dezen nacht als dien, welke haar levensgebeuren bevatte en zou beëindigen. Ze zou hem brengen, haar geliefden bruidegom, tot aan den voet van het gebergte en dáár zou hun afscheid voor eeuwig zijn. Nóóit zou zij den berg weer in die richting afdalen en nóóit zou hij hem weer bestijgen het gezicht naar haar huis gekeerd. Ze zou hem niet meer zien, noch hem spreken. En na jaren zou de mare van reizigers haar verhalen van zijn Choppa met een lief, godvruchtig meisje en zij zou dat huwelijk in stilte zegenen.

Dan zou haar hart gesloten zijn voor nieuwe liefde, doch er binnen zou de vlam eeuwig blijven branden, voor hem, als een nooit uitdoovend altaar. En dat zou haar geluk zijn.

Niet alzoo waren Samuel's gedachten. Verre van haar

voor altijd vaarwel te zeggen, hoopte hij dat innige liefde en hoop op een gelukkig leven met hem, bij haar het zwaarst zouden wegen. Hoe dat gaan moest?

Eenmaal op het gebied van Sukkoth zou haar vader haar niet meer kunnen achterhalen. Zijn voet op dien grond zetten, zou gelijk staan met om den dood te vragen. Want, zoo al *hij* niet zou durven wagen de hand te heffen naar den vriend zijns vaders, naar den vader zijner Debora, zijn broeders en vooral de broeders van zijn verslagen vader dachten zoo niet.

Nee — eenmaal den berg afgedaald, zou Joseph ben Simon weifelen, zijn dochter achterna te snellen. Dat zou hij.

Het was grijs-blauwe nacht en stille vrede alom hen. Verder en verder gingen zij, den weg zacht glooiend voelende verzinken onder hun voeten. En het leek, als of met het sneller gaan langs het bergpad, Debora's voeten williger liepen, haar wil tot blijven aan standvastigheid verloor.

Zoo ging een uur, zoo ging anderhalf uur voorbij.

In de dichtbijge verte glimpte een breede vlakte op die al meer en meer oplichtte tot zilvergrijzen glans. Ze leek, met haar zacht gewiegel in breeden golfslag, de zee, op kalmen zomermiddag, als een licht koeltje de kleine golfjes doet kabbelen.

Debora en Samuel letten er eerst op toen zij zich aan hun voeten uitstreckte. Het was het breede grasveld onder den berg, nu met grijsparelenden dauw overstrooid.

Plotseling bleef het meisje staan.

»Ik ga niet verder mee, Samuel,« zeide ze. »Van hier voert uw weg dalwaarts naar Sukkoth, de mijne leidt den Giliad op. Nog een korte stonde, en...«

»Nóóit!« zei Samuel vastberaden en drukte haar nog inniger tegen zich aan.

»Samuel,« schrikte ze, »wees niet opstandig, zeg niet iets dat uw lippen niet mogen uiten, mijn ooren niet mogen hooren.«

»Nóóit!« kreet Samuel luider.

Achter hen in de verte scheen gedruisch uit den nacht te verrijzen. Het leek op het ritselen van het lage hout bij ochtendwind.

Het meisje beefde van het geluid en keerde zich angstig om.

»Ik hoor iets, ik hóór iets, wat kan dat zijn? 't Kan de wind niet wezen, noch het spoeden van het vee naar de weide.«

Samuel luisterde zelfs niet even naar het gedruisch, dat haar opmerkzaamheid zoozeer scheen te trekken.

»Kom mee, kom mee met mij, zon van mijn dag, ster mijner nachten. Nooit, nooit laat ik jou hier achter ten prooi aan het jeugddoodend leven van je vader in ballingschap.«

Ik laat je niet verdorren, teere lentebloesem, tot je ter aarde rijgt, zonder ooit het genot der zomerzon te hebben gesmaakt.«

»Maar ik kan niet met u zijn — niet de uwe wezen. Denk aan de bloedwraak, denk aan het ongeluk mijns vaders.«

»En dáárom moeten onze jonge levens van elkaar scheiden in plaats van samen den weg te bewandelen, die de onze is? Ik stoor me niet, wil me niet storen aan een wet die wreeder gevolgen draagt, dan de Schepper kan hebben bedoeld. Ik wil niet jou en mij doen lijden door de gevolgen van een schuld — die geen schuld is.«

Het gedruisch hooger op den berg werd luider, drong sterker tot haar door. Nu moest ook hij wel luisteren. Hij neigde het oor tot den grond. Dan stond hij op; ontoeroing overhulde zijn gelaat.

»Drie voetstappen onderscheid ik; een zware en twee lichtere.«

»Mijn vader, mijn broeders,« kreet ze. »O — laat mij keeren, ik wil hun tegemoet gaan en bij hen blijven. Jij, jij bent jong, liefde lacht je allerwegen toe en het geluk moge je weg bestrooien. Maar mijn vader — hij heeft me noodig — mij en ons allen in zijn treurige ballingschap.«

Samuel stond stil en keek strak voor zich uit.

»Nog een kwartier, nog tien minuten en ze hebben ons ingehaald,« zei hij. »Dan zal ik doen of ik je met geweld wil ontvoeren en mij tegen hen te weer stellen. Dan zullen zij van hun recht gebruik maken en mij dooden.«

Hij liet haar los en ging aan den weg zitten.

Ze keek hem aan doch sprak niet. Ze kende hem. Elk woord harerzijds, bestemd om hem van dat voornemen af te brengen, zou hem daarin stijven. En de voetstappen klonken steeds dichterbij.

Debora wierp een blik achter zich en trachtte door den grijsblauwen nevel heen te zien. Maar tevergeefs.

Dan naderde ze hem, dien ze beloofd had zijn vrouw te worden toen haar familie nog gelukkig woonde in Sukkoth en raakte met trillende hand zijn schouder aan.

»Sta op Samuel,« zeide ze, »ik ga met je. Jouw weg zal mijn weg zijn, jouw huis het mijne; jouw leven wil ik deelen in rampspoed en geluk. Laat ons gaan.«

»Neen!« zei Samuel en raakte teeder de hand aan die op zijn schouder rustte. »Neen je vader komt — hij haalt je terug.«

»Maar we gaan, ik ga met je mee.«

»Waarom?« vroeg hij op helderen toon. »Waarom met mij meegaan, als je plicht je bij je vader roept?

Is het bange vrees voor mijn dood? Ik vrees dien niet, waarom zou *jij* dan vreezen?«

»Maar je mag niet sterven,« zei ze ontroerd, »je moet leven met *mij*, vóór mij.«

»Omdat mijn dood op jouw ziel een schuld zou branden?« vroeg hij, doordringend haar in de oogen ziend.

»Omdat jouw leven mij méér is dan al wat leeft om mij heen. Omdat ik beloofd heb jouw vrouw te worden en ik dat graag wil zijn. Mijn leven voor jouw leven, het jouwe voor het mijne.«

Samuel sprong op en omarmde haar teeder.

»Debora — mijn bruid,« zei hij innig.

En hand in hand stapten zij voort, snel, steeds sneller.

Den voet van den berg hadden zij nauwelijks bereikt of een stemgeluid trof hun oor.

»Debora, Debora — kom! Kom terug. Je vader roept je.«

Onwillekeurig bleef ze even staan doch Samuel voerde haar door zijn haast mede.

»Voort, Debora, voort; nóg hebben we niet de grens overschreden.«

En toen zuchtte zij diep, doch liep sneller met hem mee, haar hand in de zijne.

Voort spoedden zij zich over het grasveld, somtijds door een sprong een hol ontwijkend, door dieren daar gegraven. Doch ook zij, die haar naliepen, vorderden; zonder om te zien wist het meisje dat de afstand tusschen hen verminderde. En nog was het gebied van Sukkoth niet bereikt.

»Debora — Debora,« drongen de hijgende stemmen van David en Ezechiël tot haar door, »Debora, hóór je ons niet? Wacht toch op ons.«

»Ik wil even met ze praten,« snikte ze bijna onder het loopen door. »Maar een kleine stonde, slechts één minuut.«

»'t Is niet wijs, dat te doen Debora; nog zien wij niet de huizen van Sukkoth. Slechts een half uur nog ge-loopen en ge kunt praten aan gene zijde der grens.«

»Zou hij die niet overschrijden?«

»Dat zal hij niet. Hij zal God niet verzoeken, ge-loof mij.«

En voort snelden zij weer, schoon haar ooren de dringende kreten haars vaders, de klachten harer broeders opvingen. Stilstaan en hen afwachten was Samuel's dood, dat voelde zij als zeker. En — afstand doen van haar geluk.

Maar schoon zij voortliep en hun ontvluchtte, zag ze als in beeld ál wat ze ging verliezen. Haar jeugdherinneringen aan het geluk in Sukkoth, haar vaders steun en wijsheid, de liefde harer moeder en de zorgen waarmede deze haar, zelfs in deze armoede nog omringde.

Haar broeders riepen steeds dringender. Hoe zouden ze morgen over haar spreken?

En kleine Lea, zou die haar niet missen? Wie zou voortaan met het kind spelen. Wie zou het kind nu die kleine, lieve woordjes leeren spreken, die vader's avonds een lach in de oogen riepen als zij, Debora, er niet meer zou zijn?

En — wie moest nu met Jankof de heilige liederen Israel's zingen, opdat hij den trots zijns vaders kon streelen, als hij na dag van zwaren arbeid zich den weemoed voelde overgegeven.

Maar Samuel mocht niet sterven...

En voort, voort renden ze, voort door het wuivende gras, duizenden glinsterende dauwdruppelen der halmen afwerpend.

Aan Samuel's borst ontvlood een zucht van verlichting.

»Ik zie de buitenste omheining alreeds en het huis van Simon ben Joram, den houthakker. Zie hoe daar oprijst uit het diepe zwart de lange rij hutten van Josaphat ben Jizreël, den wijnbouwer, zie, zie!»

»Ik ben moe,« fluisterde Debora.

»Nog enkele stappen, lieveling van mijn ziel. Zie, uw vader tempert reeds zijn gang en zeer zacht klinkt nog slechts zijn stem.«

»Wee mij — wee mij — hij zal mij vervloeken.«

»Geen kwaad doet ge voor het aangezicht van Jehova, als ge volgt, hem die u zal liefhebben als de moeder zijner kinderen.«

Nog een korte poos en zij hadden de grenslijn van Sukkoth bereikt. Hier waren zij veilig want Joseph ben Simon zou haar niet overschrijden. Was hij de stad niet ontvlucht om de bloedwraak, die in de wet was neergelegd, te ontgaan? En zou hij die nu weer zoeken, nu hij er niets mee kon winnen dan den dood?

Zoo dacht Samuel, de zoon van Juda, toen hij bleef staan naast de neergezonken Debora. Zij, uitgeput door de snelle vlucht en zielsziek van angst om hetgeen gebeuren ging, kon zich niet meer staande houden. Ze

lag terneer op het gras, het hoofd verborgen in haar armen en ze jammerde luide.

Daar kwam haar vader aan en naast hem David en Ezechiël. Hij bleef staan, tien passen aan gene zijde van de grens en verhief zijn stem.

»Zijt gij het Samuel ben Juda, dien ik heb liefgehad en onderwezen als mijn eigen zoon? Kwaamt gij in den nacht als een laffe Philistijn en beroofdet gij den vader zijn dochter, der moeder haar troost?»

Er was droefheid, smartelijke weemoed in zijn stem.

»Vader, vader,« snikte Debora luid op, »vergeef uw dochter dat zij hem volgt dien ze liefheeft en wien ze tot bruid is beloofd.«

»Joseph ben Simon,« riep Samuel met luider stemme, »weet dat ik u liefheb en u eerbiedig, zooals ik mijn vader heb liefgehad en geëerbiedigd. Nóóit heeft mijn arm den steen naar u geslingerd, nóóit de lans naar u opgeheven, toen het wreede ongeluk was voorgevallen. Nimmer heeft mijn mond een bitter woord laten vallen jegens u, een aanklacht noch vervloeking, want zelfs de dood mijns vaders kon den eerbied en liefde voor u, in mijn hart niet versmoren.

Vergeef gij mij nu — als mijn daad laakbaar is, als daar iets in te vergeven is. Doch bedenk tegelijk, dat de heerlijke, reine liefde van den Algoede komt en dat menschen niet mogen veroordeelen, wat Hij geschonken heeft.«

Er was nu stilzwijgen aan beide zijden der grens. Debora's snikken was gestild bij de woorden, door Samuel geuit. Zij beiden zagen hoe Joseph, door de knapen ondersteund, daar stond met neergebogen hoofd als woelden diepe gedachten in hem dooreen, wier uiting hem zwaar viel.

En zoo was het.

Schoon vele zomers geleden, stond het Joseph ben Simon nog helder voor den geest, hoe eens groote vreugd woonde in zijn hart, toen hij wist dat Rachel hem lief-

had. En hij herinnerde zich dat, toen eens een felle ziekte haar op haar legerstede wierp en zij daarvan in weken niet kon verrijzen, hij vurig had gebeden tot Jehova, om al zijn bezittingen, al zijn geluk, zijn oogen en zijn leven te nemen, als zijn Rachel maar mocht herstellen en de morgenzon zien verrijzen. En toen had de Algoede zijn gebeden in genade aangenomen.

En mocht hij nu hardvochtiger zijn dan de Koning der koningen, de Heer der heirscharen?

»Kunt ge niet in liefde afscheid nemen van uw Debora, en haar zegenen?» vroeg Samuel diep bewogen door zijn ontroering.

»In den nacht,« droef trilde Joseph's stem, »in den nacht is zij gegaan van haar die haar gebaar heeft, van hem die haar weg heeft geëffend. Zij heeft vergeten, voor hem die in de toekomst alles voor haar kan zijn, ons die alles voor haar waren, tot heden.

Kan ik dan van haar scheiden in liefde en haar zegenen? Kan dan mijn hand rusten op het hoofd van de ongehoorzame?»

»Vader — Vader!« kreet het meisje, »heb mij lief. Ik kan niet leven mijn heele leven, op den berg, ver van hem en buiten liefde. Ik kan niet doemen mijn schoot tot onvruchtbaarheid als rustte Gods vloek op mijn hoofd.«

• »Ik kan haar niet zegenen.«

• »Vader — vader...«

»Heeft zij niet de droefheid geroepen in mijn hart? Heeft haar hand niet de wonde opengescheurd en mij mijn levensleed opnieuw ten volle geopenbaard?

Ik ga — ik vloek u niet — doch zegenen kan ik u ook niet. Mijn.... oudste.... dochter.... is van mij.... gegaan...

Sjemang, Jitsroël, Adonoi, Elouheïnose... Adonoi... Egod!

Debora was bij het heilige gebed voorover gevallen. Ze snikte niet meer en bewoog zich niet. Samuel stond

roerloos naast haar. De tranen die zijn oogen vulden, beneveld den blik.

Joseph ben Simon ging met de knapen, zwiĳgend en met gebogen hoofd, den berg weer op.

HOOFDSTUK III.

Samuel en Debora werden man en vrouw voor het oog van den Allerhoogste en voor dat der menschen. Doch geen andere feestelijkheden dan de strikt voorgeschrevene, werden bij dat huwelijk gevierd.

De andere zonen en dochters van Juda ben Izak bemoeiden zich niet met de bruid van hun broeder Samuel. Bij hen stak de wrok diep op den dood van hun vader. Sara, de moeder, voerde Debora tot haar bruidsbed, doch omhelzen deed ze haar niet. Was niet van haar zijde gerukt, door toedoen van den vader der bruid, de man harer jeugd, die haar sponde had gedeeld,

Niettemin, ging Samuel welgemoed zijn nieuw leven in. Hij had haar, naar wien zijn ziel dorste tot vrouw gekregen en nu wilde hij haar geven, de melk en den honing van het leven, na al het bittere, dat zij had geproefd. Klein was wel zijn landgoed dat hij te bebouwen had en weinig in tal de schapen en het groote vee doch zijn hoop lachte.

Was hij niet sterk, werklustig en godvruchtig en had hij niet altijd getracht te handelen naar welbehagen van den Schepper? Waarom zou er dan niet zegen dalen op zijn arbeid in het veld en op zijn leven met de geliefde vrouw?

Wel kwijnde Debora in stilte, zag hij, maar zou dat niet slijten met den tijd? Zouden arbeid en afleiding ook haar niet voldoening verschaffen, naast het geluk van met hem te zijn?

De dagen gingen voorbij en zij groeiden tot weken.

Als hij in den ochtend wakker werd, was zijn Debora al op en bezig. Zij melkte dan reeds haar koe om den ochtenddrank gereed te zetten, en voegde daarbij eenige vruchten. En als hij, na zijn dienstbare den arbeid te hebben aangewezen, bij den hoogstand der zon weer huiswaarts keerde, dan was Debora vlijtig aan het weven of onderrichtte haar Ismaëlietisch meisje Sippora in de verschillende huiselijke bezigheden, die haar moesten eigen worden.

En in den middag sneed zij de groenten van het veld en verzamelde zij de vruchten, of zij bereidde het vleeschgerecht angstvallig behoedzaam naar de voorschriften van Mozes. Zij had veel en ijverig geleerd van haar moeder en elke bezigheid, die haar nu zoo vertrouwd afging, was haar een herinnering en een zekere band te meer met haar, die haar met smart had gebaard, met vreugde en teedere zorgen had omringd, en haar jeugd tot een liefelijk feest had gemaakt.

In de avonduren, na het nuttigen van het maal riepen zij Sippora en Beliak tot hen. Bij het geoeffend fluitspel van den dienstbare zong Samuel en dan niet zelden, liederen van eigen vinding. Soms klonken die teer als het schroomvallig stamelen van jonggeliefden in herfsttij. Doch ook wel klonk zijn zang ver en hoog op, gelijk de krachtige herfstwind, die dikke boomen overweldigt en al loeiend ter neer velt. Dan bezong hij Israel's heldenfeiten, zijn oorlogen met de Philistijnen, en zijn strijd om de verovering van het heilige land, Kanaän.

Als de dienstbaren met open mond luisterden en niet genoeg konden hooren van die schoone, krachtige liederen dan zette hij zich soms ter neer om hun te vertellen. En trots sprak dan uit zijn woorden, trots op den geest van zijn volk, dat veertig bittere zwerfjaren had doorstaan en zich daarna nog krachtig genoeg had gevoeld om met de wapenen te strijden voor het land, dat het was toegezegd als erfdeel.

Helder leefden voor zijn geest de overleveringen aan

Israel's veroveringsoorlog, zooals die van vader op zoon waren oververteld. En als Samuel ter neder zat en in vervoering luid op vertelde van Jericho's wonderbaren val en vooral van den hevigen veldslag, waardoor het reuzenvolk Anakim was vernietigd, dan vermeerderden zijn luisteraars met vele lieden, wier woningen nabij de zijne stonden. Dikwerf omringden hem honderd en meer menschen op zoo'n schoonen avond en aller roep was dan, dat Samuel véél wist en wel sterk Gods geest moest voelen, om zich zóó aan zijn volk te kunnen geven.

Debora zag dan wel, dat hij zich geliefd ging maken bij de mannen van Sukkoth, net als zijn vader voorheen, ja méér dan deze. En dat deed haar liefde voor hem en haar eerbied vermeederen. Want, dacht ze, die door velen zoo geacht werd, moest wel een edel en waardig man zijn.

Maar als dan weer avonden aanslopen van regen en windvlagen en men den tijd verbracht bij het gloeien der takken, dan bekroop haar de weemoed der stille gedachte aan vader, aan moeder en aan de kinderen.

Dan antwoordde ze met weinig woorden op de vragen van Samuel en ging ze vroeger dan gewoonlijk naar haar sponde.

Eens, het was eenige maanden na haar huwelijk, liep ze Sukkoth uit, tot de omheining. Ze had niets gezegd tot Samuel, schoon zij eigenlijk ook niet wist, wat zij wilde voor zij de omheining genaderd was.

Daar voor stond ze nu stil en tuurde ze in de blauw doorweven verte. Ginds was de voet van den berg en dien opgaande, zou ze in eenige uren zijn bij hen, die haar alles waren geweest vóór ze Samuel gevolgd was.

Zou ze gaan? Zou ze durven wagen den berg te bestijgen, buiten het weten van haar echtgenoot en tot gramschap haars vaders.

Ze wist niet wat te doen, ze weifelde den eersten stap te wagen, doch ze tuurde, tuurde zóó lang en zóó verre, tot haar oogen pijn deden.

Toen zag ze komen en naderen de omheining, haar

oudsten broeder, Ezechiël. Ze herkende hem aan zijn lengte en zijn jongensachtigen, slingerenden gang, nog vóór hij haar zag.

Zou hij haar ook zien? zoo popelde het in haar. En zou hij haar dan tegemoet snellen en zijn liefde uiten in een onstuimige omarming naar zijn aard?

Was hij wellicht reeds op weg naar haar, naar zijn groote zuster om haar de vergiffenis van vader te brengen benevens zijn toestemming om hem te komen bezoeken?

Ja, ja — dát moest het zijn, dié boodschap moest hem bergaf hebben gevoerd naar Sukkoth.

Zoo peinsde zij, tot hij haar zag, haar broeder Ezechiël. En — toen liep hij niet, doch snelde, sprong hij als de dartele, jonge bokken die hun lievelingshoeder zien naderen.

Maar dicht bij haar gekomen, een enkele sprong voor haar voeten, bleef hij staan en staarde hij haar aan, zoo innig bedroefd dat de tranen haar oogen ontwelden en een snik ontsprong haar keel.

»Ik mág niet,« stamelde hij en keerde toen om. En langzaam en in aarzeling ging hij weer schoorvoetend den berg op en liet haar staan, zonder groet, zonder blik. Daarna ging ze naar huis en weende bittere tranen.

Samuel kwam thuis van zijn werk, moe, doch verheugd in de ontmoeting met zijn Debora. Bij den voorhang bleef hij verbaasd staan.

»Is er nieuwe kommer in uw hart gekomen?« vroeg hij bedroefd. Ze lag zooals ze was voorover gevallen op haar knieën, haar hoofd steunde op haar handen en luid op huilden haar snikken van zielswee.

»Debora, mijn aanbeden lieveling, mijn gouden morgenrood,« stamelde hij en hurkte naast haar neer.

Hij tilde haar op en zette haar op zijn schoot. Doch, verbergend haar betraand gezicht aan zijn borst, kon zij haar snikken toch niet doen stillen.

»Ik ben gevloekt — gevloekt — gevloekt!« riep ze tusschen haar snikken door. Vader onthoudt mij zijn

liefde en mijn broeders mogen niet spreken tot mij.

Samuel ontroerde diep en wist niets tot troost te zeggen.

»Is er — dan iemand hier geweest, tijdens mijn afwezigheid?« vroeg hij dan.

Ze schudde het hoofd en zweeg.

Hij nestelde haar teeder tegen zich aan, en gelijk een moeder haar jongen lieveling, zoo liefkoosde hij haar.

Hij streelde haar haren en haar wangen, nam haar handen een voor een in de zijne en noemde haar met de liefste, zoetste naampjes. En stil aan bedaarde ze en vertelde dan, hortend en afbrekend, het voorgevallene aan de omheining.

Samuel keek ernstig voor zich. Hij had wel begrepen dat zij niet lang zou kunnen ontberen, de liefde van hen, die haar jeugd hadden behoed en van de anderen met wie ze haar liefste, jonge jaren had doorgebracht. Doch nimmer had hij kunnen vermoeden dat Joseph ben Simon zoo hardnekkig zou blijven en zoo onverzoenlijk om zelfs dit aan zijn kinderen te verbieden.

»Morgen ga ik den berg op,« zei hij eindelijk, zacht.

»Waarvoor?« fluisterde Debora.

»Dat weet ik nog niet,« zei hij aarzelend. »Morgen ga ik den berg op, en breng als God het wil, goede tijding met mij terug.

Debora zuchtte doch antwoordde niet. Zij wist beter dan Samuel hoe vader was en dat hij niet gemakkelijk viel af te brengen van zijn eenmaal aangenomen houding. Doch niet wetend wat haar echtvriend en meester zich tot taak stelde, wilde zij hem niet noodeloos den moed daartoe reeds tevoren ontnemen.

Den volgenden ochtend stond hij vroeg op en zocht zijn edelste vruchten uit, waaronder een mandje met de schoonste dadels. Ook nam hij met zich een heerlijk, eenjarig lam, een troeteldier van Debora. Zij zag het en begreep, doch zei geen woord van misnoegen.

Nu omarmde en kuste hij haar teeder en spoedde zich daarna voort, Sukkoth uit. De ochtend was helder aan-

gevangen, doch na een uur loopen voelde hij alreeds, dat de hitte sterk en vermoeiend zou zijn, dien dag.

Aan den voet van den berg hield hij even stil. Hier wierp hij zich op de knieën en bad hij vurig tot Jehova, den Heer der heirscharen.

»O groote Almachtige God, Gij die Uw volk Israel verlostet uit de handen van Pharao en hem verdeemdedigde door Uw tien straffen. Gij die Uw volk geleid hebt door de schrikkelijke woestijn, veertig lange jaren en het wonderdadig van eten voorzag, erbarm U over mijn geliefde vrouw, Debora, de dochter van Joseph van Sukkoth.

Geef mij Uw kracht en Uw geest, opdat ik de woorden moge vinden die het hart van haar vader vermurwen, en hem weer doen liefde voelen voor haar. Leg Gij, Allerhoogste, deemoed in zijn hart, opdat mijn gang niet tevergeefs zij. Amen!»

Zoo bad hij luid op, terwijl zijn gemoed van eerbied vervuld was. Daarna ging hij weer op weg en besteeg hij den berg.

De weg was lang en de zon scheen fel. Hij liep, opwaarts de volle warmte tegemoet en hij voelde zich geheel er van doordringen. Doch hij aarzelde niet en ging onverpoosd voort.

Nóg wist hij niet wát hij moest zeggen, en hoe hij moest aanvangen. Zou hij niet staan als een vreemde, ja als een vijand, voor den man wiens oudste dochter hij had medegenomen en gehuwd tegen zijn wil, overwoog hij.

Doch dan bedacht hij weer, hoe die man, in zijn gelukkige jaren hem had liefgehad en kon hij niet gelooven dat dat gevoel voor hem, voor eeuwig was verkild. Was liefde niet als een eeuwig vuur, waar wel asch kan overheen waaien en het schijnbaar dooden, doch dat weer opblaait bij elken nieuwen ademtocht?

Zoo dacht hij, onderwijl zijn voeten den gang niet vertraagden en torste hij het lammetje en de vruchten.

Het diertje begon te blaten, het scheen honger te

hebben. Dus zette hij het neer en liet het grazen in het groen langs de helling. En nu rustte hij ook een wijle.

Toen het verzadigd was, kwam het diertje weer bij hem. Hij tilde het op en droeg het weer verder en hoger.

Eindelijk na eenige uren gaans ontwaarden zijn oogen de woning in welke Joseph ben Simon huisde met zijn vrouw en zijn kinderen. Daar lag het doel van zijn tocht.

Nu de afstand er heen verminderde, werd zijn gang trager en gingen zijn gedachten weer weifelen. Wát immers, wát moest hij toch zeggen tot den man wiens dochter hij had medegevoerd en gehuwd tegen zijn zin?

Maar hoe langzaam hij ten laatste ook liep, naderde het eenvoudige huis, hem toch. En eindelijk stond hij voor den voorhang.

Nog even aarzelde hij; dan schoof hij met de rechterhand het doek terzijde en trad hij naar binnen.

In die kamer zaten Joseph ben Simon en zijn vrouw Rachel; het jongste kind speelde aan haar voeten.

Zij keken elkaar aan toen hij binnentrad.

Samuel zag schrik glimmen in de oogen der moeder, maar Joseph's hand weerhield de beweging, waarmee ze Samuel wilde tegemoet snellen.

»Mijn gast is welkom,« zei de vader zacht. »Moeder, een reiziger bezoekt onze hut. Hij is met zweet overdekt, geef hem je beste doek en koel water, opdat hij zich reinige. Vermoeienis teekent zich af op zijn gelaat, doe hem aanzitten in vrede. Geef hem van het beste brood en de koelste melk, die ge bezit, opdat hij zich verkwikke.«

Joseph had met één blik, Samuel, het lam en de mand met vruchten waargenomen, doch zijn blik verraadde niet dat hij had gezien en begrepen.

Rachel deed gelijk haar gezegd was. Samuel verfrischte zich en laafde zich dan aan Rachel's zoete melk en verscb brood.

Toen hij gegeten en gedronken had, wendde hij den

blik naar Joseph als verwachtte hij dat deze het moeilijke gesprek zou aanvangen, dat over Debora's rust moest beslissen. Doch Joseph ben Simon gaf geen teekenen daartoe, zeide geen woord.

Zoo ging een gedeelte van een uur voorbij en zwijgen bleef rondom hen waren. Samuel voelde zich gedrukt en vreesde voor het welslagen van zijn tocht.

Eindelijk strekte hij de hand uit naar Joseph ben Simon en blikte hij tegelijk naar het lammetje en de vruchten.

»Wil mijn kleine gave aanvaarden,« zei hij zacht. »Ze is van het beste, wat ik bezit.«

»Voor mijn gastvrijheid neem ik geen dank en geen geschenk. Iedere reiziger, die hier langs gaat, is welkom bij Joseph ben Simon, den balling en een ieder kan hier rusten naar welgevallen en zich laven aan zijn schamelen mondkost. Doch dank of belooning neemt hij niet.«

»Neem het dan uit liefde, als een teeken van eerbied van uw dochter Debora.«

»Hadde ik een dochter Debora dan ware zij in haar vaders ballingschap hier. Doch ik zie haar niet meer.«

»Mag zij dan komen?« vroeg Samuel beschroomd.

Even toornde het oog van den vader, doch aanstonds keerde er weer berusting in.

»Wat weet ik van een dochter, die haar ouders heeft verlaten. Spreken wij van hen die wij kennen, niet van hen die zijn gegaan.«

Samuel wou nog spreken: nog véél zeggen, doch hij dorst niet meer. Moeder had haar hoofd voorovergeboogen en snikte zachtjes, en de oude man keek star voor zich uit. Hij wilde nu niet oneerbiedig jegens hem zijn en stond op, het hart van rouw vervuld, wegens het versterven van zijn zoete hoop.

»Dus dan ga ik weer zooals ik gekomen ben? Hebt ge niets meer te zeggen?«

Joseph schudde kort het hoofd en blikte dan naar het lammetje en de vruchten.

Samuel bukte gehoorzaam, tilde het diertje op zijn schouder en hing de mand aan zijn arm.

»Sjoloum Aleichim!» zei hij zacht en liep ruggelings naar den uitgang.

De oude man schudde het hoofd nog steeds. De moeder snikte. Toen schoof Samuel den voorhang terzijde en ging hij, innig bedroefd, den weg dien hij gekomen was, terug.

HOOFDSTUK IV

Na dien middag dat Debora voor haar woning zittend, het oog gericht naar de bergzijde, op Samuel had gewacht en hij terug kwam, het hart vol rouw en zijn gelaat door droefheid bewolkt, na dien middag gingen weken voorbij dat niets in staat scheen, vroolijkheid te brengen in haar gemoed. Ze deed haar werk en ze deed het goed, doch slechts uit gewoonte. De lust tot werken, uit liefde ervoor scheen verdwenen te zijn, tegelijk met de hoop wier verscheiden zij op Samuel's gezicht had gelezen.

Toen kwam er een moment in haar leven dat haar wekte uit die zielsbedwelming en opriep tot nieuwe, groote plichten. Het was toen ze voor het eerst leven voelde in haar schoot, toen verwachting tot zekerheid werd dat zij weldra moeder zou worden.

Toen sidderde in haar een plotseling opwekkende, groote vreugde. Haar zou een kind worden geboren, een klein, klein schepseltje naar haar beeld. De Algoede zegende haar in haar verdriet. En den middag van dien dag, dat zij voor het eerst dat kleine, ongeboren wezentje had voelen leven in haar barenshoot, zonk zij in eerbied op de knieën en dankte zij in innige bewoordingen voor dit teeken van genade.

Toen het uur naderde van Samuel's thuiskomst, kon zij niet lang meer voor zich alleen houden, dit heerlijk

nieuws en snelde zij den weg op, langs welken hij komen moest. Maar, toen zij hem, die haar vreugde en verdriet deelde eindelijk ontmoette, zweeg ze en wandelde ze slechts naast hem voort, met opgericht hoofd en van geluk stralende oogen.

En laat in den avond eerst, fluisterde zij van haar zoete zekerheid.

* * *

Hoe anders werd nu haar leven. Bedroefd mocht zij nu niet meer zijn, want mocht zij zóó den Schepper danken, voor Zijn goedheid? En vol hoop wilde zij wezen, vol hoop en geloof opdat het ongeboren kind, dat nu al met haar zou deelen.

Want, had zij niet alle reden tot hoop, nu haar het grootste geluk te wachten stond, wat een vrouw kan ontvangen? Zou het kindje, geboren, niet een levend bewijs zijn van haar liefde-leven met Samuel? En bracht het niet met zijn komst een boodschap, dat de Algoede haar huwelijk goeddacht en zegende?

En als God de Vader haar huwelijk zegende, zou haar aardsche vader dit dan ook niet doen? Zou hij nog toornig blijven op haar, als uit haar schoot een bode van Gode's goedheid en genade geboren was?

»Ja, ja,« jubelde het iederen morgen in haar, als zij opstond en vol liefde haar bezigheden aanving, vader zal vergeven en moeder tot mij zenden en mijn broers en kleine Lea. En zij zullen mij vertellen van zijn vergiffenis en mij met hen nemen den hoogen berg op, als de zon niet zoo schroeiend schijnt. En dan zal ik dragen, met lichte armen, mijn heerlijk kindje en ik zal het leggen in zijn armen. Zoo, zal mijn eerste inkomste zijn en zijn omhelzing zal mijn vergiffenis beduiden.«

En den langen dag door, dacht zij telkens en telkens aan het kindje, geboren uit haar en reeds opgroeiend in haar en Samuel's woning. Hoe het zou wankelen op zijn te lichte beentjes, hoe het zou spartelen op den grond.

Hoe het zou lachen als haar stem en oogen het riepen en het zou meestamelen als zij het toezong.

En dan de avonden, de door God gezegende avonden als zij en Samuel stille zaten voor den voorhang, hand in hand en zeiden geen woorden en zij toch wederkeerig elkaars gedachten in zich opnamen en elkaar begrepen.

Samuel ging de blijde boodschap melden aan zijn moeder, Sara. Doch bij het hooren er van zweeg zij een stonde.

Had ook zij niet een dochter van Debora's leeftijd, doch niet zoo fraai van gelaat en daarbij gebrekkig van lichaamsvorm? Hoe kon ze dan vreugd voelen, nu zij wist dat deze, haar dochter Mara, wellicht nooit het geluk zou mogen genieten, dat nu aan Samuel's vrouw zou worden geschonken. Want Mara beduidt bitter en bitterheid had haar gemoed vervuld toen zij haar dochtertje, nauw geboren, had gezien, mismaakt van vormen. En de bitterheid was in den loop der jaren niet verzoet geworden hij het zien van het gebrekkig opgroeien van het meisje.

En nu, nu haar eigen dochter wis alle hoop had laten varen, ooit een man naar eigen huis te mogen vergezellen, ooit een kind in de armen te wiegen, kwam Samuel, haar zoon, vertellen van het geluk van Debora. Daarom zweeg ze liever, dan de woorden te uiten die haar naar de lippen vloeiden.

Niet één maal had zij Samuel in zijn huis bezocht.

Zijn huwelijk had ze niet kunnen beletten en ze had Debora zelfs naar het bruidsbed geleid. Doch tot méér had ze zich niet laten vervoeren, jegens de dochter van hem, wier hand haar echtvriend verslagen had.

Een keer, het was de tweede Sabbath na haar huwelijk, had Debora, Samuel vergezeld naar zijn moeders woning. Doch, stug en onvriendelijk had Sara haar toegeblikt en karig was zij geweest met haar woorden. Mara had heel niet gesproken en haar den rug toegekeerd en Jochad,

Samuel's broeder, was woedend opgestaan en het huis uitgelopen. Na dien dag bezocht Samuel zijn moeder zonder haar, om den vrede te bewaren, met allen die hij liefhad.

Nu stond hij voor zijn moeder, voor haar die hij de meeste liefde en hoogsten eerbied verschuldigd was en wachtte. Wachtte op wat zij zeggen zou, nu hij haar zoo spoedig was komen vertellen, het blijde nieuws van zijn huis.

Zou ze in zwijgen blijven volharden om haar vijandschap jegens den vader van zijn vrouw? Zou haar geïmoed, dat zoo vol van liefde was voor eigen kinderen, dan gesloten blijven voor haar kindskinderen?

Was het niet altijd der kinderen Israel's hooge trots geweest, kinderen en kindskinderen op de knieën te wiegen en kon een der heidensche stammen rondom hen bogen op zoo'n liefdevol familieleven, als er onder hen bestond?

»Moeder, waarom zwijgt u?« vroeg Samuel ten laatste. »Glinstert niet voor uw oogen een weerglans van de zon die voor mij is opgegaan? Ben ik zoo onwaardig uw zoon te zijn dat mijn geluk u niet meer verheugt? Moeder zeg het mij.«

»'t Is niet onverschilligheid voor uw geluk dat mij doet zwijgen, mijn zoon, maar de pijn die aan mijn hart knaagt en nooit meer te stillen is.«

»Debora is onschuldig,« zei Samuel zacht, »zoo zal ook mijn eerstgeborene zijn. Moeder, moeder, raakt mijn hoop en geluk dan heel niet uw teedere hartesnaren?«

»Wat wilt ge dan dat ik doe, Samuel?« vroeg Sara na een poos van zwijgen. »Gij en Debora zijt in Gods hand, Hij behoede u beiden.«

»Ga met mij mede, moeder, nog dezen middag. Kom aanzitten aan mijn tafel en deel in de vreugde van mijn Debora, zooals uwe en vaders moeder, dat bij u deden.«

Toen stond Sara op en gaf eenige opdrachten aan den dienstbare, die de oudste in jarental was, en ging mee met Samuel, naar het huis waar hij woonde.

Toen Debora, aan den ingang gezeten, in de verte ge-

waar werd, haar echtgenoot en zijn moeder, klopte haar hart van verwachting. Dus Sara kwam, Sara voelde reeds nu den geheimzinnigen band, dien het kindje leggen zou. O — zoo háár moeder, háár vader. . . .

Zij stond op en trad haar schoonmoeder zeven passen tegemoet. En, toen zij tot voor haar genaderd was, kustte zij innig dankbaar de hand van de moeder en voerde haar mede, haar huis in.

En den middag door bleef Sara bij haar en haar woorden klonken vriendelijk, haar gelaat was niet bedekt van misnoegen.

Dien avond, toen zij en Samuel alleen waren gebleven, spraken zij beiden veel over den heel vroegen tijd van geluk. Waarom zou, nu Sara met haar verzoend was, zulks ook niet met de heele familie kunnen plaats vinden.

Als slechts de gramschap van Samuel's broeders en oom wilde stillen, dan kon wellicht een weerschijn van het oude geluk voor hen allen verrijzen. Dan zou haar familie den Giliad mogen afdalen en weer bij haar verblijf zoeken in het geliefde Sukkoth.

»Hoop niet te ijdel lieve Debora,« zei Samuel toen, »bloedwraak is zoo fel en diep, hoop niet op haar versterven. Zie, mijn broeders die u voorheen liefhadden als hun zuster, kunnen nu niet ademen in uw tegenwoordigheid. Hoe zouden zij dan het verblijf van uw vader in Sukkoth kunnen dulden.«

Bij die woorden overtoog wel een droefheidswaas haar gelaat, doch tot tranen kwam het niet; was niet een groot geluk aanstaande.

Nog eenige weken en Sippora, Debora's Ismaëlietisch meisje en Beliak, Samuel's heidenknecht werd de blijde verwachting kenbaar gemaakt. Dat gebeurde op een avond dat de lauwe koelte hen voor de woning had gelokt, waar zij gevierden luisterden naar der vogelen nachtelied, in 't gindsche hout.

Beliak stond aanstonds op en vertrok naar de kleine schuur die hem tot verblijf en werkplaats strekte.

»Waarheen gaat ge in de rust van den vroegen nacht, Beliak?» vroeg Samuel hem vriendelijk.

De heiden aarzelde even met zijn antwoord, doch zeide dan:

»Moet niet een kribbeke worden getimmerd voor het nieuwe kindje?»

Samuel lachte vriendelijk en Sippora maakte een beweging van bespotting, doch Debora's gelaat overtoog een warme gloed en haar oog rustte innig op den heiden.

»Beliak is blij met het komende kindje?» vroeg ze zacht.

»Beliak zal van den kleinen jongen houden,« antwoordde hij. Hard loopen zal hij hem leeren, en zingen als de vogels op den Giliad. En een boog zal ik hem maken, om den snellen pijl te doen vlieden.

Sippora liet een luiden spotlach schallen, als Beliak nu heenliep.

»O Beliak, o Beliak! Een kribbeke voor het nieuwe kindje kan nog, maar hoe nu als de boog er is, en een meisje wordt geboren, o Beliak!»

Maar hij liet zich dien avond niet meer zien en net zoo min de volgende dagen, als zijn vrije tijd daar was en hij mocht doen wat hij verkoos. Dan timmerde hij bij het licht van een karig olielampje en zong daarbij hooge, vreemde liederen, hetgeen zijn plezier in den arbeid aantoonde.

En voor er een week voorbij was, toonde hij, blij en fier een wezenlijke kribbe ruw van buiten doch glad en gerond van binnen. Ze stond op een onderstel van twee schragen die onderling ook al verbonden waren en aldus een hecht geheel vormden.

Sippora lachte nu wel, toen zij het kribbeke zag, doch geen spot schitterde meer in haar kijkers. Eerder blonk er bewondering in voor haar rasgenoot en speelmakker die een kunde had ten toon gespreid, welke zij niet bij hem had verwacht.

En, toen zij den dankbaren blik had opgevangen dien Debora op Beliak vestigde bij het bewonderen van zijn

werk, voelde zij zich doordringen van een warm verlangen óók iets te doen, om Debora te behagen en het kindje te verwelkomen.

Ze bedacht dat, hoe glad het hout ook mocht zijn, het toch te hard zou zijn om het kleine, teere wezen te dragen. Er moest een bekleedsel in van kleurige stof, zacht en poezel dat de hardheid van het hout zou bedekken. En dus zette zij zich aan 't werk in haar vrije uren en weefde en stikte ze een dubbel kleed naar den vorm van de kribbe en ze vulde de binnenruimte met korte vlokken schapenwol. En toen dit kleed gereed was en zij het er in had gelegd, reikte Beliak haar beide handen en dansten ze een vreugdedans om hun geschenk.

Middelerwijl gingen de dagen voorbij en werd het gaan voor Debora moeizamer. Doch zulks belette haar niet vele avonden met Samuel een wandeling te doen, want Sara had haar verteld, dat beweging heilzaam was voor jonge, aanstaande moeders.

Die wandelingen brachten haar het genot van veel gepraat met Samuel, in grijzenden schemer langs de stillere wegen aan den buitenrand der stad.

Want altijd wist hij te praten van het geluk een kindje te krijgen en van het geluk, dat er mee zou gepaard gaan. Sara toch, kwam reeds veelvuldiger en een keer was zelfs Mara met haar gekomen. Joseph zou zijn wrok voelen vervliegen en Debora weer zijn lieve, oudste dochter noemen. En wie kon vooruitzien wat er dan nog zou kunnen geschieden, als meerderen zijner familieleden van vrede en verzoening wilden hooren.

Zekeren avond dat zij wandelden, arm in arm en langzaam terwille van Debora, kwam uit de vredige duisternis een groep mannen op muilezels aangesneld. Hun klederen waren gescheurd en met stof bedekt en moede lieten hun rendieren de tong uit den bek hangen.

Bij het zien van het vredige wandelpaar hielden zij den draf in en hieven ze klagend de handen hemelwaarts.

»Wee, wee!» riep de voorste hunner, een man op hoogen leeftijd en met golvend grijzen baard, »wee, wee Israël, als de kinderen Gods rustig wandelen in avondstond en onbezorgd zich ter ruste begeven, terwijl Ruben's kroost wordt uitgemoord en de vrouwen worden meegevoerd. Wee, wee!»

Zoo jammerde hij en ook de anderen verhieven hun stem en voegden hun klachten bij de zijne.

Samuel ontroerde er van.

»Wie zijt ge mijn broeders?» zoo vroeg hij met luide doch vriendelijke stem, »en waar vandaan komt ge? Is er leed weervaren aan onze broeders van Ruben?»

Zij wilden hem allen weer tegelijk toespreken, doch dan dacht hij weer aan Debora.

»Nee — spreek nog niet,« zei hij. »Kom met ons en wees voor dezen nacht de gasten van mij en mijn stadsgenooten. Doch vergun mij eerst mijn vrouw naar huis te voeren, zij behoeft rust.«

Nu zwegen de mannen, wijl zij bemerkten Debora's toestand. En vlug sprong een der jongeren van zijn rijdier en leidde het tot voor de jonge vrouw.

»Doe onze zuster, die spoedig moeder zal wezen, hierop zitten zoon van Gad,« zei hij tot Samuel »en de tocht naar huis zal haar lichter vallen.«

»Ik dank u,« zei Samuel en tilde Debora voorzichtig op het dier. »Hoe is uw naam, broeder?»

»Mijn vader, Eliazar ben Mozes, die voor ons rijdt, gaf mij den naam Manassé.«

Zij gingen nu voort, de mannen op hun muilezels en Samuel ter eener en Manassé ter anderer zijde van Debora. En zoo bereikten zij de woning.

Nadat Debora ter ruste was gegaan, deed Samuel de mannen zich verfrisschen en verrichtten zij de wasschingen door Mozes voorgeschreven. En toen zij zich dan verskwikt hadden met helder water en zoeten wijn en verzadigd waren door Samuel's spijsen, gingen zij met hem naar de woning van Josaphat ben Jizreël. Want deze rijke

wijngaardenier had een groot voorhof, waarin velen tegelijk konden plaats nemen.

Josaphat ben Jizreël was niet alleen. Zijn talrijke slaven en knechten sliepen reeds in verdere schuren, doch nevens hem zaten zijn zonen Efraim en Joram. En ook eenigen zijner vrienden.

»Sjoloum Aleichim,« zei hij tot de binnentredenden en reikte hun dan den welkomstdronk toe. »Wie zijt ge mijn broeders? Van waar komt ge en waarheen voert uw weg? Wat is er van uw verlangen?»

Nu opende de grijze Eliazar ben Mozes den mond tot vertellen en al de anderen zwegen.

»Wij komen van verre,« begon hij, »uit het zuiden, waar het gebied ligt van Ruben. Wij komen tot u met droeve tijdingen. De machtige Eglon, koning van Moab die zich heeft vereenigd met Amalek en met de Ammo-nieten, heeft weer de grenzen overschreden.

Dezen keer heeft hij zich er niet toe bepaald tot het berooven en brandschatten van enkele grensdorpen, doch hij is voortgerukt met zijn machtig heir. Hij komt noordwaarts en al wat zuidelijk van hem blijft, is reeds een woestenij. De fraaie steden Jahats en Medba zijn hem als rijpe vruchten in handen gevallen. De mannen, voor zoover zij niet reeds in wanhopigen tegenweer gedood zijn, heeft hij voor een groot deel als slaven naar zijn land gezonden. Zoo ook, de schoone, eerbare dochteren Ruben's, de bloem van Israel.

Efraim en Joram sprongen op en riepen luide:

»Wraak, wraak, over den goddelooze. Ten verderf met hem en met zijn geslacht.«

Ook de vrienden, alsmede Samuel betuigden, schoon in kalmer bewoordingen, hun verontwaardiging en hun verlangen, den bedreigden stam te hulp te snellen en den indringer te tuchtigen.

Josaphat ben Jizreël bleef kalm en hief met waardig gebaar de hand op.

»Dieren des velds schreeuwen,« zei hij vermanend »doch

mannen overleggen en handelen na wijs beraad. Zijt gij op de vlucht voor den indringer of komt ge met een boodschap van uw stam tot ons in Sukkoth?»

»Uw laatste woord zegt het,« antwoordde Eliazar ben Mozes. »De oudsten van onzen stam, waaronder Jehu ben Gideon, de wijze Jehu van Jahats, zenden ons tot u, volk van Gad en tot de zonen van Manassé, in het noorden. Anderen onzer zijn over den Jordaan gezonden om alle stammen op te roepen, deel te nemen aan den strijd tegen den machtigen overweldiger. Want slechts vereend en goed gewapend, kunnen wij er in slagen hem terug te dringen en hem te noodzaken zijn buit en roof weer af te staan.«

»Is het gevaar reeds zoo nabij, is de toestand zoo zorgvol?» vroeg Samuel nu.

»Hij is,« zei een jongere reiziger na een toestemmende handbeweging van Eliazar ben Mozes. »Zij vermijden in hun opmarsch de moeilijkheden van het Abarim-gebergte en trekken gemakkelijk voorwaarts tusschen dit en de Doode Zee. Schaft de vlakte hun geen gemakkelijken weg, welken ons volk hun moeilijk kan betwisten?»

Wee ons, wee u allen en gansch Israel. De rivier de Arnon zijn zij reeds overgetrokken en nu wacht hen slechts een geringe hindernis vanwege het Pisga-gebergte. Zijn zij dit gepasseerd dan ligt het vruchtbaar Jor-daandal voor hen open en zullen zij niet aarzelen den Jordaan over te trekken om Israel's rijk in het hart te treffen.«

»Dan moet er spoedige hulp komen,« zei Josephat ben Jizreël nu vol ernst.

Allen knikten van instemming.

»Die moet er komen; spoedige en sterke hulp. Al wat jong en strijdbaar is, al wat op leeftijd en zonder vrees is, allen die kunnen helpen, dienen te komen,« besloot de grijze Eliazar. »In naam van Jehu, in naam van Ruben, in naam van gansch Israel vraag ik u dat.«

»Morgen zullen de oudsten hierover beraad plegen,«

beloofde Josephat. »Voor den avond zult gij weten wat wij zullen doen.«

Nu vond hij voor alle reizigers gemakkelijk een rustplaats in zijn ruime woning en keerden zijn vrienden huiswaarts, om te slapen.

HOOFDSTUK V.

Debora sliep onrustig. Zij woelde als in pijn van de eene zijde op de andere, en zuchtte daarbij zonder ophouden. Dit hield ook Samuel wakende en maakte zijn bezorgheid gaande.

»Heb je pijn Debora — mijne?« vroeg hij.

»Nee, nee,« wees ze hem af, »laat mij.«

»Maar, je zucht. Zou je dat wel doen als je geen hinder hadt?«

»Zucht ik, Samuel?«

»Ja. Weet je dat niet?«

»Ik ben zoo bang.«

»Bang. Waarvoor?«

»Ik ben bang, bang dat je zult heengaan, met de mannen van Ruben en mij hier laten, alleen.«

»Moeder zal je bijstaan,« zei hij.

»Ja, je gaat, je gaat met hen, ik heb het gezien, ik heb het gezien in een droomgezicht. En ik blijf hier alleen, eenzaam zonder u.«

»Als ik ga — kom ik toch ook weer terug,« trachtte hij haar gerust te stellen.

»Daarvoor zal ik bidden, telkens als ik behoefte voel mij tot Hem te richten.«

Dan sliep ze weer in, doch slechts voor heel kort.

En toen het morgenlicht schuchter naar binnen blikte, was Samuel nog steeds wakende en keek hij bezorgd naar de zuchtende jonge vrouw naast hem.

Moe voelde hij zich en slaapverlangend. Maar toch stond hij op, waschte hij zich ritueel en zei hij het ochtendgebed.

»Blijf rusten nog een poosje,« zei hij zacht tot haar. »Ik zal Beliak zijn werk aanwijzen en Sippora tot u zenden.«

Maar Debora stond op. Zij voelde geen slaap=verlangen, schoon zij slechts een korte pooze had gerust. Zij voelde dat er een dag vol gewicht was aangebroken.

Na het ontbijt begeleidde Samuel zijn knecht naar het land en besprak hij met hem de werkzaamheden. Daarna keerde hij weer naar huis en zette zich nevens Debora.

»Je moet gaan!« zei deze.

»Hoe weet je dat liefste, en waarheen?«

»Ik weet dat je moet gaan, ik heb het vannacht gezien. In het zuiden worden onze broeders vermoord en onze zusters geroofd en gehoond. Is Ruben niet Gad en is Gad niet Ruben? Zijn de stammen Israel's dan nog door iets anders dan door namen verdeeld?«

En Samuel ging naar het huis van Josaphat ben Jizreël. Deze was blijkbaar reeds lang bij de hand, want zijn slaven werkten al, een elk aan eigen werk en in zijn huis waren reeds vele bewoners van Sukkoth.

Daar was Simon ben Joram de houthakker, een onge=trouwd man van veertig jaar. Veel leed had hij reeds ervaren, doch nimmer had dat zijn vertrouwen in den Eeuwige geschokt, noch had het hem ontroofd zijn goede luim. Schoon arm, zoodat hij vele uren moest werken voor een schamele bete, was hij altijd bereid in avond=uren andere armen bij te staan als zij zijn hulp behoeften. En een trooster en opwekker was hij in hooge mate. Waar hij binnen trad, vluchtten kommernis en verveling, want een geestig gezegde, een grappige vertelling kwam bij hem even vlot uit den mond als bij een ander het »Sjoloum Aleichim.«

Rijke lieden als Josaphat ben Jizreël en zijn gelijken noemden hem graag hun vriend, niet het minst om zijn warm=menschelijk gemoed en zijn rechtschapenheid.

Levie ben Afram, de oude waterschepper, liep heen en weer in Josaphat's ruime voorhal; niet sprekend, doch ernstig voor zich kijkend.

Niet een die hem gaarne stoorde als hij aldus in zichzelf was gekeerd. Dan, was men zeker, werkte zijn machtige geest in diepe, ondoorgrondelijke gebieden en peinsde hij op het ontcijferen van de duistere natuurgeheimen en wetenschappen. Arm evenals Simon ben Joram, doch ouder en niet zoo sterk deed hij des daags zijn werk, om eten te koopen en onderwees hij in den avond den leergierigen, zonder betaling te aanvaarden, in de geschiedenis der voorgeslachten en de Kabala. Zijn vermogende leerlingen, hem niet durvend kwetsen met betaling of schoone giften, hadden dikwijls in het geheim iets aan hun geliefden leermeester gezonden waaraan hij behoefte had en wat zijn leven zou kunnen veraangename. Doch lezer in de ziel die hij was, had hij steeds den schenker doorzien en hem zijn gave doen terugnemen.

»Zou ik Gods woord verkoopen?» vroeg hij dan verontwaardigd. »Is mijn belooning al niet bovenmatig groot, het instrument te mogen zijn, waardoor Jehova u zijn wetten en geboden leert kennen?»

Ook jongeren waren aanwezig. Zoowel de zonen van Josaphat, Efraim en Joram, als Manassé ben Juda, Samuel's broeder en vele hunner jonge vrienden.

Abraham ben Jozua, de grijze Richter en stadsbestuurder van Sukkoth kwam later, toen Samuel reeds binnen was. Hij was blind en liep moeilijk van wege zijn hoogen leeftijd en steunde op zijn voetvlugge en sterke kleinzonen. En na hem kwam ook Elia ben Izak, Samuel's oom, de broer zijns vaders en tegelijk met deze, velen der bewoners die in zijn omgeving woonden.

Zij die nu bijeen waren, en ze vormden een groote schare, waren allen bewoners van Sukkoth en de meest gezienen dier stad. Er was geen vreemdeling onder hen. Volgens oud gebruik mochten Eliazar ben Mozes en zijn metgezellen niet aanwezig zijn bij de vóórberaadslagingen, opdat er van hen geenerlei invloed zou uitgaan.

Ook waren er geen vrouwen aanwezig.

»Abrabam ben Jozua«, sprak Josaphat den blinden Rich-

ter toe, »draagt het uw goedkeuring weg dat wij deze gewichtige beraadslaging aanvangen?»

»Zoo zij het,« antwoordde de aangesprokene. De aanwezigen stonden allen op en schaarden zich nevens elkaar. Nu sprak de grijze stadsbestuurder met luider stemme een kort gebed uit, waarin hij van Jehova wijsheid en voorlichting vroeg om de bijeenkomst te leiden tot goeden uitslag. De anderen baden stille mee en besloten luide het gebed met »Amen!»

Dan leidden de zonen Josaphat's, Abraham ben Jozua naar den grooten armstoel en deden hem zitten; daarna namen allen plaats.

»Stadgenooten, kinderen van Gad, maar bovenal kinderen Israel's, laat ik u in eenige korte zinnen de aanleiding van deze samenkomst kenbaar maken,« ving thans Josaphat aan met diepe stem, die de hoorders van zijn ernst overtuigden. »Het is spoedig verteld.

Eglon, de koning van Moab, die zoo lang reeds het zuidelijkst gebied van Israel onveilig maakte door zijn moord en rooftochten, heeft zich vereenigd met onzen eeuwigen vijand Amalek en met de Ammonieten. Ziet daar!»

Nu herhaalde hij wat Eliazar ben Mozes had verteld, doch in zeer sobere bewoordingen. Hij verzweg niets, doch dichte de waarheid ook niet aan door eigen beschouwing, opdat zijn hoorders zich na dit juiste beeld een zelfstandig oordeel zouden kunnen vormen.

»En nu wachten Eliazar van Jahats en zijn vrienden uw beslissing af. Feitelijk was hun zending hier reeds volbracht en hadden zij al willen vertrekken den Giliad over, naar den stam Manassé, doch op mijn verzoek hebben zij hun vertrek eenige uren vertraagd. Nu heb ik mijn woord gesproken.«

De hoorders waren zichtbaar onder den indruk van dit onverwacht slechte nieuws. De gelaatstrekken der jongeren, vooral gaven duidelijk weer hoe hevig zij getroffen waren, en hoe zij er naar snakten, aanstonds de

roepstem des wijzen Jehu te beantwoorden met hun komst.

Doch geen hunner sprak. Allen richtten het hoofd naar hun door allen geëerbiedigden blinden Richter.

Abraham ben Jozua stond op en nevens hem de zonen Josaphat's om hem te ondersteunen.

»Zwaar moet Israel gezondigd hebben tegen Jehova, om zoo zwaar door Hem te worden getroffen.

En zoo is het ook. Hebben niet, sinds voorspoed ons bezocht en het geluk ons toelachte, de kinderen Israel's zich afgekeerd van den Eeuwige en zijn geboden? Ja voorwaar, dat hebben zij gedaan. Het Sjemang Jitsroël is een vreemde taal voor hen geworden en zij hebben verleerd, het uit te spreken. Afgedaald zijn zij van het hooge zedelijke standpunt, waarop Mozes en zijn opvolgers onder voorlichting van den Algoede hun hebben gevoerd en zij zijn vermaak gaan scheppen in het heulen en samenwonen met heidensche vrouwen. En niet slechts hebben zij deze veroorloofd de beelden harer afgoden mede te brengen en die tot aanbidding te plaatsen in hun woningen, ja goedgunstig toegelaten dat die door haar vereerd werden in plaats van Hem die gezegd heeft: »Gij zult 'u geen beelden maken.« Maar, zelfs zijn zij er toe gekomen, op aandrang dier vrouwen, neer te vallen en te knielen voor die walgelijke, ziellooze stukken steen, als waren zij goden voor hen.«

»Ziet Israel!« verhief de blinde man hoog op zijn stem zoo, dat zij het groote vertrek vulde met indrukwekkend geluid, »dit is de zonde, de doodelijke zonde, waarmee ge Jehova gekrenkt hebt en waarom Hij u nu deze straf zendt.

Israel, Israel, waren niet schoon en edel uw zeden, niet rein uw wetten: was niet vol harmonie en broederliefde uw samenwonen in het land uwer vaders? En mocht nu gebeuren dat ge dit alles verstiet, verschoptet, terwille van lager genot en wulpscher leven? Geloofdet gij dat zij die tot u kwamen en u hun afgoden aanboden,

dat die u méér en schóóner konden geven, dan ge reeds bezat? Geloofdet gij dat zij die u deden buigen voor het bespottelijke, het ziellooze door hun eigen handen vervaardigd, hooger beschaving en schooner geloof in zich hadden, dan dat waarop gij reeds zoovele geslachten mocht bogen?

Geloofdet gij dat?

Neen — dát denk ik niet. Maar, ge gevoelde u vreemd voor hen en ver staan van degenen, die door uw glans werden aangelokt en dat vreemde weet ge aan uzelve.

Maar dat was verkeerd, verkéérd. Die vreemden hadden nog nooit het heerlijke ziele-leven gekend dat u eigen is en daarom hadden zij vermaak en voldoening gezocht, bij zelf-gemaakte beeldjes. En, in onbewust begrijpen dat gij die stoffelijke beelden niet behoeftet, omdat in uw ziel een groote majesteit woonde, trachtten zij, jaloersch op uw heerlijk bezit, u haar te ontnemen.

»Gij zult geen beelden voor mijn aangezicht hebben, noch uw vrouwen, noch uw kinderen.«

Hebt gij dit Woord wel ooit goed begrepen? Israel's kindertijd was voorbij; ons volk behoefde niet meer de speeltuigjes van een volk in opkomst. Het was geroepen, de aarde te bevolken en te beheerschen en om daartoe te geraken, moest het zich sterk maken; sterk van binnen, sterk van geloof, maar ook sterk van opbouwende kracht. Sterk moest het maken, een elk zijner mannen; hem verheffen tot een steeds beter en hoogerstaand wezen, dan hij tevoren was geweest.

Dat is uw schoone taak geweest; ge hebt haar echter verzuimd en daarin den Algoede gehoond.

Dáárom straft Hij u nu, door de hand der afstammeligen van Amalek, die de afstammelingen van Ruben tuchtigen en onderdrukken.

En nu zeg ik niet tot u: Spoedt u, snelt voort tot uw benarde broederen, maar: Keert terug van uw dwalingen. Zweert nog heden uw afgoden af en zendt de vrouwen naar haar land terug zoover zij niet bij machte zijn een

Gode welgevallig leven te leiden in uw midden. Wendt u weer tot Hem met ootmoed in uw hart en met de zekere voornemens u te beteren en uw weg opwaarts naar Hem te richten.

En, is eenmaal het geloof in en het vertrouwen óp Jehova in u weergekeerd, twijfelt dan niet of Hij zal u zeggen wat ge doen moet, beter dan Zijn geringe dienaar, als ik mij gevoel te zijn.»

Hij zweeg en zonk weer in zijn zetel; doch, de eerste oogenblikken waagde niet een der aanwezigen zich te verheffen en den mond te openen.

Eindelijk vroeg Josaphat ben Jizreël:

»Mogen wij na het godvruchtig woord van Abraham ben Jozua nu ook hooren, wat uw mond ons te zeggen heeft, wijze Levie ben Afram.«

Deze stond op en zijn scherpe blik waarde den kring der mannen rond.

»Heb ik u nog wel wat te zeggen, nu hij gesproken heeft?« zei hij snel en met hoog geluid. »Sprak niet waarheid uit zijn mond en daarom wijsheid?

Zelfstandigheid, onafhankelijkheid is slechts dát volk waard, dat zich zijn tradities herinnert en die hoog houdt. En de tradities van Israel zijn gegrondvest op zijn ongenaaikbaar zijn voor invloeden van vreemde volkeren. Offert het dat op, dan is de weg geopend voor vermenigving met vreemden welke eindigt met op te gaan in hen en het ophouden een zelfstandig volk te zijn.

Maar God is barmhartig, Hij wil niet dat ge wordt als de vreemden, trots dat gij u van Hem afwendt. En dus zeg ik u, niet slechts als straf voor uw afval, maar vooral als kenteeken waar de weg is, die u tot hem moet wedervoeren, heeft Hij Moab en Amalek tot u gezonden, gelijk weleer de tien straffen aan Pharao.

Is Israel nu reeds zóó diep gezonken, dat het de waarde niet meer weet, van Gods uitverkoren volk te zijn, dan zal het zich lijdelijk voor de invallers neerleggen. Maar, komen op de roepstem van Jehu van Jahats, Jehu den

wijze, duizenden en tienduizenden jongelingen en jonge mannen bijeen, dan zie ik daarin de herleving der oude gedachte die allen bezielt tot één geestelijk geheel en daaruit kan slechts zegen geboren worden. Want, die tienduizenden zullen Amalek en Moab niet tegemoet trekken alvorens zij de hulp van Jehova hebben afgesmeekt en zij zullen niet als overwinnaars weerkeeren, zonder Hem te loven, die hen voor den zooveelsten keer, Zijn Liefde en Genade bewezen heeft.»

Hij zweeg en dan klonken plots luid op de stemmen der vele jongelingen:

»Dat zullen wij — dat zweren wij. Jehova zendt ons, Jehova gebiedt ons. Redden wij Ruben en Israel.«

Levie ben Afram bewoog zich niet, geen trek op zijn ernstig gelaat verried dat hij blijde getroffen was door dit niet te miskennen teeken van instemming. Doch het gezicht van den ouden, blinden Abraham ben Jozua, glansde van innige vreugde en het was alsof er licht scheen in zijne, zoo lang reeds gedoofte oogen.

Nu stond Simon ben Joram rechtop en hij wuifde welgemoed met de hand naar den wijzen Levie.

»Hooft ge mijn vriend?« riep hij vroolijk, hoort ge dien roep van Israel's jeugd? Klinkt ze u niet toe als bazuingeschal? Kan zoo'n kreet, zoo'n voornemen opkomen uit een volk dat zich verdwijnen voelt?«

»Ja, ja, wij gaan ook met u, wakkere jongelingen, wij zijn nog niet zoo héél oud. En het moge zijn dat gij bij den strijd, de voorste rij voor u opeischt, óns zult ge toch wel in de tweede dulden.«

»Zijn wij dan zoo oud? Dunkt gij ons lafaards? Wie ontzegt mij mijn plaats in de voorste rij?« riepen nu meerdere stemmen dooreen.

»Nu wat zeide ik u?« triomfeerde Simon ben Joram. »Zie daar reeds strijd, doch de goede, om den voorrang. Is er dus wel hoop voor Israel?«

Neen, neen edele Abraham, neen wijze Levie, gij beiden geloofst niet aan de zelfvernietiging van het uitverkoren

volk. Israel duldt veel, Israel lijdt veel, Israel kan dwalen en zondigen als ieder ander volk, maar als het zijn fouten ziet en het zich herstellen wil, dan kent het geen gelijke onder de volkeren der aarde. Dan richt het fier zijn hoofd op en wijst het zich zijn weg aan vóór en ópwaarts, dien het dan ook betreedt.

»Ja, ja Simon,« zoo riepen nu de jongeren en luide voegden Josaphat's zonen hun stem er bij, »zoo is het, zoo zal het eeuwig zijn.«

»Zoo zal het overal zijn, waar de eerwaarde Eliazar ben Mozes van Johats, zijn bede om hulp zal uiten.«

Nu stond Josaphat op en sprak hij eenige woorden. Hij wees op den ernst die lag in de woorden van den grijzen Abraham, de hoop die hem tegenblonk uit de taal des wijzen Levie en op het vertrouwen in eigen kracht wat Simon had weten in te boezemen.

Hij zei dat het voor hem niet noodig was, aan hun woorden veel toe te voegen. Bij het hooren van Eliazar's klacht was het hem te moede geweest als moest hij zonder dralen den broeders in het zuiden ter hulpe snellen, afgescheiden van de houding zijner stadgenooten. Maar hij had zich bedwongen om in deze bijeenkomst de woorden te hooren van de besten onder hen.

En hij wendde zich nu tot den grijzen Abraham en vroeg hem of hij wenschte door woorden kenbaar te maken op welke wijze men, naar zijn inzien, het allerbest en het spoedigst hulp kon zenden.

»God die rechtvaardig is, heeft mij bezocht met blindheid,« zei deze, »daarom kan ik niet met u optrekken. Een ander zal u dus moeten voorgaan en leiden.

Doch ik ben de eenige niet die blijven moet. Waar de man jong is en getrouwd, ga hij. Doch, heeft hij bloedverwanten, ouders of anderen die voor hun bestaan van hem afhangen, dan blijve hij.

De minderjarige zoon mag niet met den vader meestrekken. Heeft de zoon den leeftijd echter overschreden,

dan ga hij en blijft zijn vader in de geboorteplaats. Heeft een man meer dan één zoon dan is het hem vergund met een of meerdere uit te trekken. Den jongste ontneme men echter der moeder niet.

Waar meerdere volwassen zonen zijn, trekke minstens één met het leger naar Ruben. Alsdan is het den vader wel vergund, maar is hij niet verplicht te gaan.

De weduwe mag niet van haar eenigen zoon verlaten worden. Hij die zulks wel doet, roept geen zegen, doch vloek over zijn hoofd.

Ziedaar mijn beschikking. Maakt u nu gereed, gij die gaan zult en spoedt u zuidwaarts. Met Eliazar zal de plek van samenkomst worden bepaald. Doch kiest u eerst een aanvoerder uit uw midden; Gods zegen ruste op uw keus.»

Abraham's rede werd met gejuich begroet. En aanstonds klonk het van alle kanten:

»Ik ga! Wij gaan ook. Ik trek met vader op, en zijn broer gaat gewis met ons mede.«

Een ieder wilde en een elk scheen haast te hebben. Men sprak overluid en door elkaar en somde de mannen op, die gewis en zeker zouden optrekken.

»Gij gaat mét ons, vroolijkhartige Simon ben Joram!« riep Efraim ben Josaphat met juichende stem. »Gij zult ons aanmoedigen vóór den strijd, en ons doen lachen ná de overwinning.«

»Ik ga met u — zoo waar helpe mij God,« antwoordde de aangesprokene.

»En ik, en ik«

Onder de aanwezigen was reeds een dertigtal mannen en jongelingen, dat naar Abraham's voorschrift in de termen viel om te gaan en dit zeker zou doen.

Men noemde nog steeds namen bij. En het aantal klom tot vijftig, tot tachtig, ja tot honderd. En al de mannen en jongelingen die men noemde, waren jong en sterk en zouden niet opzien tegen den tocht en den strijd.

»Maar, hoort toch naar Abraham ben Jozua en benoemt

u eerst een aanvoerder,« zei nu Josaphat ben Jizreël met ernstige, bezadigde stem.

Dit bracht het geroep tot bedaren; men besepte den ernst van dit gezegde.

Simon ben Joram wees met den vinger naar hem.

»Zouden we dien niet reeds hebben gevonden?« vroeg hij luid op. »Ziet hem, is hij niet een der waardigsten daartoe?«

Maar Josaphat schudde het hoofd.

»Ik zal uw aanvoerder niet zijn,« zei hij. »Kiest u een ander.«

»Gaat gij dan niet mét ons?« vroeg men teleurgesteld.

»Zou ik niet gaan? Zéker trek ik met mijn zoon Efraim en de grootste helft mijner slaven met u op. Maar uw aanvoerder kan ik niet wezen. Hiertoe voel ik mij te gering van krijgskunde. Wees gij het, Simon ben Joram. Uw oog is nog scherp, uw hand nog zeker tot het richten van den boog, en uw stem dwingt tot luisteren en gehoorzamen. Ook zijt ge jonger dan ik.«

Nu schudde Simon zijn hoofd.

»Wel mag ik beamen, wat gij zegt van mij, doch die kwaliteiten vormen nog niet den aanvoerder in het gevecht. En vooral, nu gij u beroept op mij, als uw jongere, geloof ik dat dan vóór mij wel nog jongeren zullen te vinden zijn onder ons, die meerder talent zullen betoonen in het ten aanval voeren onzer broeders.«

En hij noemde achtereenvolgens de namen van enkele mannen, wier rechtschapenheid algemeen bekend was en die aller achting bezaten.

Maar de een na den ander schudde het hoofd en noemde zich onwaardig voor dien gewichtigen post. Hij noemde niet Levie ben Afram, wijl deze, zwak van gestel en moeilijk ter been, den tocht niet zou kunnen volbrengen.

»Wat draalt gij,« klonk nu de stem van den blinden Richter. »Heb ik daar straks niet gehoord de stem van

Samuel, den zoon van Juda mijn betreurden vriend? Is hij niet de aangewezen man om u te leiden naar Ruben tot voor het aangezicht van Eglon?

Paart hij niet wijsheid aan jeugdige voortvarendheid, moed aan voorzichtigheid? Is hij niet een der weinige jonge krachten van Israel, die bestemd zijn hun naam verder te verbreiden, dan hun woonplaats reikt? Aarzelt niet langer.«

»Abraham heeft gesproken en wijsheid heeft hij ons gegeven,« nu sprak Levie ben Afram. »Kiest Samuel, den bescheidene.«

Ook Josaphat en Simon betuigden luide hun instemming. Doch Samuel wees het af.

»Noemt mij niet, broeders,« zei hij zacht, »kiest een die waardiger is uw voorganger en bevelhebber te zijn.«

»Gij zijt thans hiervoor de aangewezen,« zei Josaphat met nadruk.

»Velen uwer zijn ouder dan ik«

»Jeugd leidt ter overwinning,« zong Simon.

»Mijn onervarenheid zal u tot nadeel strekken«

»De strijd zal u de praktijk leeren, die u ontbreekt.«

»Ik acht mij niet geroepen tot commandeeren.«

»Wij allen gehoorzamen den Eeuwige en volgen u in Zijn Naam.«

»Geloof een uwer dat in Sukkoth een geschikter en beradener man voor het bevel kan gevonden worden?« vroeg Josaphat nu luid op.

»Samuel, Samuel,« klonk het hoog op schallend ten antwoord.

Toen boog hij het hoofd.

»Ik aanvaard uw opdracht; dat Jehova mij bijsta. Dat Hij mij wijsheid en kracht geve, opdat ik mijn taak volbreng naar behooren. Moge Zijn zegen op mij rusten als ik mijn plicht vervul. Zijn vloek als ik dien verzaak. Ik dank u voor uw vertrouwen.«

Nu werd Eliazar van Jahats geroepen en hem het resultaat der beraadslagingen medegedeeld. Hij was geens-

zins verwonderd, als had hij niet anders verwacht, doch blijdschap verhelderde zijn trekken.

»Nog heden trek ik verder, naar de zonen van Massassé,« zei hij »en zal hun vertellen van uw moed en uw liefde voor Israël. Draalt gij intusschen niet en bedenkt dat spoedige hulp dubbel welkom is.«

»Waar zullen Ruben's zonen zich verzamelen om ons af te wachten opdat wij den vijand tezamen slag leveren?« vroeg Samuel nog. »Hebt gij met Jehu een plek van samenkomst bepaald?«

»Bij Gilgal« antwoordde de oude Eliazar van Jahats. »Bij Gilgal, waar Amalek het altaar van den grooten Jozua zal willen vernietigen en den Jordaan overtrekken, zullen wij hem verenigd aanvallen. Al onze gezanten hebben die opdracht mede. Gilgal zij onze verzamelplaats.«

»Gilgal, Gilgal« juichten de mannen, »Gilgal zij het graf van Amalek en Moab.«

Toen boog even Eliazar van Jahats. En daarna vertrok hij haastig.

HOOFDSTUK VI

Dien middag was er weidscher drukte in Sukkoth, dan er sinds vele jaren het geval was geweest.

Vele mannen en jongelingen bewogen zich langs straten en wegen, luidop pratend onder heftig armgebaar. Anderen weer snelden heen en weer, om afscheid te nemen, of om zich bij anderen iets aan te schaffen wat, benoodigd voor hun uitrusting, hen ontbrak.

Paarden, muil dieren en muilezels, werden van wei- en bouwlanden gehaald, zoo ook sterke ossen. Deze laatsten vooral moesten dienen om de zware wagens te trekken, die de eetbenoodigdheden en de wapens moesten versieren.

De mannen die de bijeenkomst hadden bijgewoond, hadden zich verspreid om eerst aan alle inwoners ken-

nis te geven van het besluit en voorts, voor zoover zij naar het zuiden zouden vertrekken, zich voor te bereiden tot de reis.

Toen Samuel huiswaarts keerde, kwam Debora hem voor hun woning reeds tegemoet. Weemoedige ernst beslokte haar lief gezicht.

»Gij vertrekt nog heden,« zei ze, nog voor hij iets kon zeggen.

Samuel streelde zwijgend zijn arm om haar leest en voerde haar naar binnen. Als hij zat in zijn gemakkelijken zetel en zij op zijn knie, dan zei hij: »Ja, ik ga lieveling en waarschijnlijk nog heden. Het heeft God bevestigd mij tot aanvoerder onzer mannen te doen benoemen.«

»En ge naamt dit aan?»

»Waardiger mannen dan ik, weerlegden mijn bedenkingen. Nu hoop ik mijn plicht te doen, naar beste kracht.«

»Dat zal je — dát weet ik zeker,« — zei ze zacht en zweeg dan.

Ze kon niet, ze durfde niet zeggen wat haar was eigen geworden in droomgezichten, wilde ze hem niet ontroeren en tegen zijn taak doen opzien. Ze had hem, in visioenen, bebloed en schier levenloos voor zich gezien, hulpeloos liggend tusschen mannen, zieltogende dieren en vernielde wagens. Groote, groote troepen vreemde mannen had ze zien aanstormen op de mannen Israël's en hen zien overweldigen en terneerslaan.

Wel had ze getwijfeld of ze mocht geloof slaan aan gezichten, die in niet wakenden toestand tot haar kwamen, wel had ze gevreesd te kort te schieten in eerbied en vertrouwen jegens den Almachtige, doch de indruk had zich te diep in haar ziel gevestigd om weer zoo spoedig te kunnen vlieden.

Maar ze mocht dit niet zeggen aan den beminden man die ten strijde zou gaan. Nu hij zou gaan als aanvoerder, zeer zeker niet. Dus, bleef ze liever zwijgen.

Samuel zag haar kommernis en weet dit uitsluitend aan haar bezorgdheid voor hem, voor zijn leven. Ze was

wel kloekmoedig, dat wist hij en even sterk van ziel als gevoelig van hart, doch nu, in haar bijzonderen toestand kon hij haar bezorgdheid heel goed begrijpen. Nu, dacht hij met teederheid, was het ook niet slechts de zorg eener liefhebbende vrouw voor haar man, maar tevens die van de aanstaande moeder voor den vader van haar kind.

Zij gebruikten het middagmaal en daarna besteedde hij eenigen tijd met zijn kleederen en wapenen bijeen te zoeken en na te zien.

Debora volgde zijn handelingen met haar oogen. Ze zag hoe hij den houten boog schuurde met een steen, om hem glad en splintervrij te maken. En, hoe hij den spanriem van runderhuid in olie drenkte tot meerdere lenigheid en vele pijlen, stuk voor stuk in de handen boog om hun sterkte te probeeren.

Zijn kort steekzwaard van Phoenicisch staal was blank en scherp, als had hij het pas heden van den marskramer ontvangen.

Eindelijk stond ze op, in een krachtige poging tot zelfbeheersching. Ze ging tot hem, streekte haar armen om zijn hals en kustte hem innig — innig — als besefte ze nu eerst, hoe zéér ze hem liefhad en hoeveel hij voor haar was.

Samuel ontroerde door haar liefde-uiting en wilde haar doen zitten. Maar zij weerstreefde hem.

»Nee, mijn man,« zei ze, »nu is het ook aan mij te zorgen, dat zoo weinig mogelijk u ontbreken zal, langs den weg en in den strijd.« En ze zocht nu zorgvuldig zijn boven- en onderkleederen bijeen en keek ze nauwkeurig na, stuk voor stuk. Niet de kleinste slijtage mocht er in zijn, geen lus, oog of band mocht ontbreken. En zoo waren zij nu te zamen bezig; hij met zijn wapenen en zij met zijn kleeren. En toen deze laatste geheel in orde waren en zij zich overtuigd had, dat er volstrekt niets meer aan ontbrak, ging ze den tuin in om geneeskrachtige kruiden te zoeken en hem die mee te geven. En ook

pakte ze vele etenswaren in een groote mand als haar bijdrage tot de provisie van het leger van Sukkoth.

Met deze bezigheden verliepen eenige uren. Dan riepen stemgeluiden en wapengekletter van buiten komend, hem tot zijn nieuwe, groote plichten.

»De mannen verzamelen zich, Debora,« zei hij, »ik moet mij bij hen voegen om over alles mijn oog te laten gaan.«

»Dan ga ik even met u mee,« antwoordde ze nu bedaard. »Blijf je dezen nacht nog in onze woning of vertrekt het leger reeds heden?«

»De uren zijn geteld, lieveling. Bovendien kunnen wij van het namiddaguur tot middernacht een goed eind weegs vorderen. Bedenk dat de koelte der nachten ons welkom en nuttig is, wjl de dag grootendeels te heet zal zijn om te marcheeren.«

Het geluid daarbuiten werd sterker.

Samuel wendde zijn oog er heen en zag een ongewone verwarring. Vele mannen liepen heen en weer, gewapend met bogen en pijlen, met korte zwaarden of lange lansen. Hun hoofden, anders gemeenlijk onbedekt, droegen nu leeren kappen of helmen tot beschutting tegen de zon en sabelhouwen.

Langs en voorbij hen reden anderen op vlugge muil-dieren of muilezels. Zij droegen slechts een lans tot wapen. Voorts waren er vele lange, lage wagens in 't zicht, gedeeltelijk opgeladen met manden van gevlochten twijgen en met groote lederen waterzakken. Slaven, slechts ten deele bedekt door een heupband, droegen meerdere pakken en zakken aan als ook dikke kruiken gevuld met zoeten wijn.

Onder de slaven herkende Samuel velen van Josaphat ben Jizreël. En weldra bemerkte hij ook hem, dicht bij een wagen staand om leiding te geven aan het werk.

Toen Josaphat Samuel bespeurde, ging hij haastig tot hem en begroette hij hem reeds op een afstand, met vriendelijk handwuiven.

»Zijt ge daar onze bevelhebber en voorganger in den

strijd!» riep hij hem toe. «Lokt het u niet de leiding te krijgen van een leger dat zóó wordt uitgerust. Reeds tellen wij bijna honderd vrije mannen en meer dan twee honderd slaven.»

»Waaronder vélen uwer,« antwoordde Samuel, hem hartelijk beide handen toestekend.

»Slechts vijf en veertig,« zei Josaphat bescheiden. »Mijn zoon Efraim zal ze aanvoeren op zijn eigen strijdswagen.

»Ook wagens neemt gij mede?»

»Vier. Twee voor onze goederen en etenswaren en twee strijdagens. Den beste bied ik u aan, wijl die door geen beter man kan bereden worden.»

Debora hief haar oogen dankbaar tot hem op. »U is zoo goed — u schenkt ons meer dan wij u ooit kunnen teruggeven.»

»Zullen de Moabieten dan geen wagens en dieren achter laten tot goeden buit,« schertste Josaphat. »Wacht met te spreken over uw bezit tot Samuel terug is. Hoe nu, bevalt mijn wagen u?» vroeg hij, toen zij dezen genaderd waren.

»Gij zult mij er op vergezellen hoop ik,« opperde Samuel; »als vriend en eerste raadgever.»

»Ik ben een oud man,« trachtte hij af te weren, doch Samuel hield aan met dringend gebaar.

»Hulp en raad zullen mij dagelijks welkom zijn op dezen mijn eersten strijdtocht en ik hoop dat u daarom mijn verzoek niet zult afwijzen.»

»Dat zal ik niet,« glimlachte de goedhartige man.

Intusschen reden meerdere mannen aan en ook hen volgden slaven.

Josaphat kende allen, die den tocht zouden meemaken en bijna zonder fout wist hij te vertellen uit welke families zij stamden en wie zij thuis achterlieten. Zelfs wist hij van de meesten te zeggen hoeveel slaven zij meenamen en welke daaronder de nuttigen, de dapperen en de lafaards waren.

Samuel, begeleid van Debora en Josaphat, ging nu het

gansche leger langs, om er een juisteren indruk van te krijgen en om zich met allen te verstaan.

Hier bleef hij staan en wees hij op een muilnier, dat zichtbaar te zwak was om den vermoeienden tocht mee te maken; daar weer vroeg hij, getroffen door een opmerkelijk jong gezicht, of die jonge man reeds volwassen was, wie zijn ouders waren en of hij jongere broeders had.

Gaandeweg ging hij zijn positie van bevelhebber dieper vatten en lette hij op alle dingen, waarmee het succes kon in verband staan. Zoo werden op zijn raad te zwaar geladen dieren iets ontladen, en voor zware wagens meerdere dieren gespannen. Slaven die hem te oud toescheenen, zond hij terug, zoo ook eenige jonge knapen, die zich tusschen de ouderen hadden verscholen.

Eindelijk stopte de bron der toestrooming; niemand kwam meer aan. Allen die mee zouden trekken, schenen aanwezig te zijn.

Nu diende Samuel te weten over hoeveel mannen en jongelingen hij het bevel voerde. Daar het de kinderen van het uitverkoren volk verboden is, zich hoofd aan hoofd te doen tellen, liet hij luide omroepen dat een elk verzocht werd een pijl naar zijn wagen te brengen. Hij, die zonder boog ten strijde trok, kon een pijl leenen bij een vriend die er een over had.

Spoedig was aan Samuel's wensch voldaan en nu telde hij honderd en tien pijlen. Even zoo vele vrije mannen en jongelingen zouden hem dus volgen. De telling der slaven verliep sneller; er zouden twee minder dan tweehonderd en vijftig met hen uittrekken.

Nu zond Samuel Debora naar huis en zoo ook meerdere vrouwen, die hun man of zoon gevolgd waren. En daarna deed hij allen optrekken naar den buitenrand der stad op een uitgestrekt weiland.

Hier stelde hij zijn leger op in den vorm van een halve maan en reed op zijn wagen naar een plek, van waar hij allen kon zien.

Het was hem een schoon en trotsch gezicht. Vele man-

nen op vurige paarden of krachtige muil dieren, de lans stevig onder den rechterarm gedrukt, den blik fier opwaarts gericht. Dan, de mannen te voet in vastberaden houding, het korte steekzwaard in de hand.

Achter hen de wagens vol goederen en eetwaren en elke wagen werd bewaakt door een groep slaven, waarvan vele krachtige, gezonde mannen in den zomer des levens. Samuel overzag dit alles en voelde dank in zich opkomen voor het groote vertrouwen, dat hem was geschonken, met al deze onder zijn leiding te stellen.

En dien dank uitte hij in enkele woorden die op zijn hoorders diepen indruk maakten. In die toespraak herinnerde hij er tevens aan, dat men met de vaderstad te verlaten en naar Ruben te trekken wel vele gevaren tegemoet ging, doch dat niettemin het doel schoon en de zelfvoldoening bij de overwinning heerlijk zou zijn.

Nu zweeg hij even. Dan vatte hij weer het woord en deelde zijn lieden mee, dat hij Josaphat ben Jizreël nevens zich had geplaatst als eerste raadgever en dat diens zoon Efraim het bevel had aanvaard over de slaven zijns vaders.

Voorts deelde hij mede, dat men met aftrek van die slaven en de voerders der wagens beschikte over tweehonderd en tachtig lieden, waaronder tachtig ruiters. Deze laatsten verdeelde hij in twee groepen, als voor- en achterhoede, elk onder bevel van een onderaanvoerder.

Tot aanvoerder der voorhoede stelde hij aan Izak den sterke, zoon van Jozua ben Esau, een ontembare, woeste jonge man die zijns gelijke in kracht niet had.

Als aanvoerder der ruiters die de achterhoede vormden, noemde hij Ruben ben Jitsgok, een stillen schaapherder die nooit veel sprak, maar wiens voorzichtigheid algemeen bekend was.

Beide onderaanvoerders mochten zich een bijstaander aanwijken.

Het voetvolk en de wagenrijders die tezamen het centrum vormden, behield hij onder eigen bevel. Slechts

wees hij over elke tien man een ouderen aan, die zich zou belasten met kleine grieven weg te nemen en in onderlinge veeten te beslissen.

Zoo zouden zij naar Gilgal optrekken en daar zou het leger zich stellen onder het opperbevel van den Richter en legeraanvoerder die het gansche leger Israël's tot overwinning zou leiden.

Deze schikkingen werden algemeen goedgekeurd en luide toegejuicht.

Nu riep Samuel met luider stemme dat het oogenblik daar was, om afscheid te nemen van hen die achterbleven. Over een uur moest een ieder weer present zijn en zou men vertrekken.

Ook hij ging naar huis, verheugd dat hem een moeilijke plicht was opgelegd, doch zwaar van gemoed dat hij Debora in de komende, moeilijke omstandigheden moest alleen laten.

Schoon zij hem opgewekt tegemoet trad, las hij toch vrees voor de toekomst in haar oogen. Niettemin deed hij haar rustig naast zich zitten, nam haar hand in de zijne en sprak hij haar bemoedigende woorden toe.

»Je blijft niet alleen, lieve Debora,« zei hij. »De trouwe Beliak blijft hier om u te helpen en de vroolijke Sippora zal u door haar scherts opwekken en aan uw gepeins ontrukken.«

»Nochtans zal zij mij de zorg voor u niet uit het hart kunnen bannen,« antwoordde ze zacht. »Noch het verdriet dat fel in mij knaagt.«

Samuel zweeg. De jongste gebeurtenissen en de voorbereiding tot zijn strijdtocht hadden de gedachte aan Debora's vader en familie op den achtergrond geschoven. Door dit woord harer zag hij weer scherp in haar hart.

»Veel kan gebeuren in weinige weken,« zei hij eindelijk. »Wellicht zal een overwinning van Israël, mijn familie milder stemmen jegens de uwe.«

Hij zei dit, doch zelf geloofde hij het niet en dat las Debora op zijn gelaat. Niets immers vrat dieper in het

gemoed en de herinnering harer stamgenooten, dan juist de bloedwraak.

»Ik ben bevreesd,« zei ze fluisterend; »ik ben bevreesd.

»Ook moeder zal je bijstaan en Mara; zij schijnt van je te gaan houden.«

Debora schudde het hoofd.

»Ik ben bevreesd, ik ben bevreesd,« hield ze aan. »Doch niet voor mijzelf. Ik weet ook niet waarvoor — maar ik ben bang.«

»Beliak blijft hier,« trachtte Samuel haar angst weg te nemen.

Maar zij schudde nog steeds het hoofd.

»Nee, nee, neem Beliak mede, mij zou hij weinig kunnen helpen en jou is hij trouw en kan hij van dienst zijn. Mogelijk kan je hem, als dat noodig is, met een boodschap tot mij zenden. Neem hem dus mee.«

Samuel berustte hierin, omdat die gedachte hem wel goed leek.

Nu schonk hij haar en zichzelf een glas druivensap in, doch zij wilde niet drinken. Toen drong hij er niet op aan.

Als het oogenblik van scheiden daar was, zaten zij nog hand in hand nevens elkaar. Nu nam hij haar in de armen en kustte haar lang en innig. Zij schreide.

»Geen tranen, geen tranen,« zei hij. »Wat God doet, is welgedaan. Hij zal ons leiden en beschermen.«

Zij wilde opstaan om hem te vergezellen doch dat wilde hij niet.

»Hier verlaten wij elkaar, niet ginds. Zal je sterk zijn, mijn Debora en mij hoopvol afwachten?«

Ze knikte.

Toen droeg hij haar naar het rustbed en legde haar er teeder neer, als ware ze een kind. Nog een kus en hij was de woning uit.

Ze was te zwak om op te staan en hem te volgen. Doch ze hoorde bazuinen schallen, hoog op, steeds luider.

En dan, drong plots tot haar door een gezang uit honderden kelen.

Dat lied kende zij. Was dat niet een triomfzang Israel's, welken Samuel zoo dikwerf had gezongen, voor de velen die hier in den avond bijeen kwamen?

Dat was nu het sein van den opmarsch. Nu vertrokken zij, onder leiding van hem, die haar zoo dierbaar was. Hij ging — wellicht voor eeuwig, hij, voor wien zij haar vader verlaten had.

Zij zakte weer op haar rustbed ineen, overweldigd door haar hevige verdriet.

De bazuin drong nog slechts flauw tot haar door.

Het leger was in vollen marsch en reeds een eind van haar verwijderd. Zeer spoedig zou het bazuingschal haar niet meer bereiken.

Wanneer zou het haar dan weer tegemoet juichen?

HOOFDSTUK VII.

Sinds den morgen dat Samuel, den berg op, tot hem was gekomen en hij hem ongetroost had laten vertrekken, was Joseph ben Simon nog meer in zichzelf gekeerd dan tevoren. Sprak hij minder aan den familiedisch over het verleden in Sukkoth en noemde hij zeldzamer nog, den naam van zijn dochter. En met Rachel, zijn vrouw, weidde hij gansch niet meer over haar uit.

Maar des te meer dacht hij aan haar en dat bemerkte Rachel wel. Trouwens was dat ook heel natuurlijk. De bora, zijn oudste was zijn trots geweest zooals eens David en Ezechiël, zijn zonen, zijn kracht zouden worden.

Joseph dacht heel veel aan haar, vooral onder zijn harden arbeid op den berg, welks grond zich slechts met veel moeite tot vruchtbaarheid liet dwingen. En dikwijls als hij even rustte, het hoofd moede in de handen op de spade geleund, verscheen voor zijn geest het lieve,

zachtmoedige gezicht zijner dochter, het meisje dat nooit ongehoorzaam of weerspannig was geweest tótdat de liefde haar hart en ziel had vermeesterd. En dan was het alsof twijfel in hem opvoer, twijfel aan zichzelf en aan het rechtmatige van zijn toorn.

Had hij haar wel mogen bannen, uit zijn huis en uit zijn hart? dacht hij dan. En had Samuel, waardige zoon van een edelen vader, wel de behandeling verdiend, welke hij hem had doen ervaren? Doch als zijn hand dan weer de spade greep en heel zijn lichaam als het ware meewerkte tot vruchtbaarmaking van zijn plekje grond, wilde hij niet meer daaraan denken, doch slechts gelooven dat alles moest zijn zooals het gegaan was. En zoo leefde hij voort, nu eens vol bitterheid om zijn eenzaamheid, dan weer in twijfel; twijfelend en niet wetend wat zijn plicht was.

Toen kwam een dag die hem veel beroering bracht. Phoenicische kooplieden die het trans-Jordaansche land waren ingetrokken tot diep in het zuiden, kwamen terug naar hun geboorteland, over den berg Giliad. Hun muilezels welke zij in het noorden hadden beladen met de beste olijven, groote, zoete vijgen, zakken met de zuiverste tarwe en roode linzen, droegen nu de voortbrengselen van het zuiden op hun rug, als mosterd, uien en meloenen, hennep, vlas en katoen.

De kooplieden hadden goede zaken gemaakt doch hun terugreis deden zij sneller, trots dat hun dieren moeizaam voortgingen onder de zware vrachten.

Langs Joseph's huis ging hun karavaan en hij, begaan met de zwaar beladen dieren, noodigde de mannen uit een wijle voor zijn hut te rusten. Dan toch zouden ook de doodvermoeide lastdieren zich even verfrisschen aan een koelen dronk en konden hun ontstoken ruggen gereinigd worden.

De Phoeniciërs, die Joseph ben Simon wel kenden en hem nooit zoo sterk afzetten als zij het anderen deden, voldeden aan zijn uitnoodiging, doch gaven tevens te

kennen dat hun verpoozing van zeer korten duur zou zijn.

»Er waait een slechte wind vanuit het zuiden,« zei hun aanvoerder, »en niets waarborgt ons dat hij niet hoog naar het noorden overslaat. Eglon, de machtige koning van Moab nadert snel en zijn leger telt vele duizenden.«

»Verklaar u nader,« zei Joseph ontroerd. »Is er strijd gekomen over het land mijner broeders?«

»Strijd,« zei de aanvoerder met lichten spot. »'t Is de vraag wat gij strijd noemt. Als een machtig heir optrekt in het land van anderen, steden verovert en verwoest, kostbaarheden en jonge maagden rooft en naar eigen land zendt en de bewoners dwingt tot snelle vlucht, is dat dan strijd in uw oogen? 't Lijkt, dunkt mij, meer op een strafpartij, daar bij strijd toch beide partijen dienen te vechten.«

Tusschen den spot van den Phoeniciër door, hoorde en voelde Joseph de diepe, vreeselijke waarheid. Ze stemde hem tot droefheid. Hij wist wel dat de volken ten noorden van Kanaän, zooals de Phoeniciërs, Israel bespotten om de lijdzaamheid, waarmee het jarenlang had berust in allerhande invallen van Amalek en Moab. En nu maakte deze man er zich weer vroolijk over.

Zou het zoo vreeselijk zijn, als de woorden van den Phoeniciër deden denken? Ruben's mannen op de vlucht?

»Gij schertst met vreeselijke gebeurtenissen, Phoeniciër,« zei hij weemoedig. »Als alles geschied is, naar gij zegt dan is grooter leed mijn deel, dan immer tevoren. Bedenk dat de pijnen, Ruben's volk aangedaan, ook mijn harte treffen.«

De aanvoerder der Phoeniciërs stond op en keek hem vlak in het gezicht.

»Ik wil u niet krenken, of leed aandoen, Joseph ben Simon, maar gij vraagt mij en ik antwoord u naar mijn beste weten. Ja, het is wellicht mijn toon die u hindert. Maar zeg mij, heeft niet een ieder zijn eigen taal en wijze van zich uit te drukken? Uzelf acht ik hoog. Doch, het

volk waartoe ge behoort, kan ik niet achten, daar het vlucht inplaats van zich te verdedigen.«

»Zeg mij al wat gij weet.«

»Het is gauw verteld. Eglon heeft de steden Jahats en Medba met zeer kleine moeite veroverd en de geringe tegenstand van Ruben's mannen was een welkome afleiding voor zijn machtig leger. Bedenk dat het behalve voetvolk en ruiters meer dan honderd en vijftig ijzeren strijdwapens telt.

Toen ik van hem hoorde, trok ik noordwaarts zoo snel als mijn dieren konden gaan om leven en goederen in veiligheid te stellen. Slechts hoorde ik nog dat Jehu van Jahats zijn mannen heeft teruggevoerd door de Jordaanvlakte en ze wil doen legeren bij Gil-Gal. En ook zond hij boden naar alle stammen om hulp te vragen.«

»Wil hij bij Gil-Gal Eglon's machtig heir afwachten?«

»Wie weet?« zei de Phoeniciër met stillen lach, »doch met welk doel dan? 't Is waar, Gil-Gal verzekert Eglon den tocht over den Jordaan en daarna den opmarsch naar Jeruzalem. Doch hoe kunnen enkele honderdtallen den voortgang beletten aan niet minder dan honderdduizend voetlieden en ruiters.«

»Gij verheugt u in het leed van mijn volk, Phoeniciër,« zei Joseph smartelijk.

»Zal dan *niets* den stormaanval van Eglon's benden kunnen keeren?«

»Wie weet. Uw volk is verzwakt en verzinnelijkt. Het heeft de kracht van het lichaam verwaarloosd, om de zinnen met slaafschheid te gehoorzamen. Als echter de taal der boden tot het hart van uw volk doordringt en het, bewust van zijn plicht de wapens opneemt, dan.....«

»Vernaamt gij nog niets daarvan? Kwam er alreeds een bode in Sukkoth? Verhoorde men hem?«

»Hoe vol geestdrift zijt gij, Joseph ben Simon. Waren alle uw broeders zoo, Eglon hadde uw honig gegeten, noch uw druivensap gedronken. Nog vóór ik Sukkoth naderde, ontmoette ik reeds een leger uit die stad. Het

telde eenige malen honderd man met ruiters voorop en er achter.«

»Gelukkig,« riep Joseph, »Sukkoth is niet doof gebleven voor Jehu's stem. Geloofd zij de Heer.«

»Dien ken ik niet,« zei de Phoeniciër. »Is hij sterk en machtig? Kan hij wonderen doen als Ba'al en is hij liefelijk als Astarte?«

»Hij is geen beeld,« zei Joseph stil, doch ging niet verder op dit onderwerp in. Nu was gansch zijn geest gericht op Israël's strijd, waaraan ook de jongelingen van Sukkoth zouden deelnemen.

Wie waren er zoo al bij? ging hem door het hoofd. Bevond zich ook Samuel ben Juda onder hen?

Hij vroeg den Phoeniciër of hij den aanvoerder van Sukkoth's leger had gezien, doch deze antwoordde ontkennend. Hij was het legertje snel voorbijgegaan en had zich niet met de mannen onderhouden.

Spoedig na dit gesprek vertrokken de kooplieden, uitgerust en verfrischt. De aanvoerder en Joseph drukten elkaar de hand; Joseph bleef den Phoeniciër peinzend nastaren.

Hij sprak niet over het gebeurde, eenige dagen. Hij deed zijn werk en leefde ingetogen als reeds zoo vele maanden. Doch, zekeren avond kwam Ezechiël, zijn oudste zoon nevens hem staan en vroeg met stille stem:

»Weet vader wat er rondwaart, in het dal? De akkers liggen stil en verlaten en in vele huizen is het eenzaam.«

»Ik weet het mijn zoon. Hadt gij mede willen trekken?«

Ezechiël keek verheugd op, doch dan strakten zich zijn trekken weer.

»Niet met hen,« zei hij wrokkend. Dan keek hij weer vlug op met tintelend oog als bracht hij groot nieuws en zei:

»Samuel is tot aanvoerder benoemd, denk eens aan Samuel ben Juda.«

Toornig hief Joseph de hand tot hem op.

»Zwijg zeg ik je — zwijg!«

En hij ging en liep een eind weegs, om den jongen

niet te laten merken, hoezeer zijn tijding hem had aangegrepen.

Samuel ben Juda, de man zijner Debora ondanks alles, was de waardigste bevonden der mannen in het dal en hem had men het bevel over Sukkoth's strijdbare mannen opgedragen. En inderdaad, hij was een waardig man.

Joseph liep met driftige passen op en neer en voelde weer twijfel aan zichzelf en zich opkomen, sterker dan ooit tevoren. Had hij wel goed gehandeld; goed, *goed*?

Doch hij kon daar geen antwoord op vinden.

Samuel's familie zou hem gesteenigd hebben, ware hij niet gevlucht. Zeker. Doch niet Samuel, *die* niet. Die had hem liefgehad en geëerbiedigd als zijn eigen vader.

Dan had hij hem ook niet zonder hoop mogen heenzenden, zooals hij had gedaan.

En Debora, zijn oudste, had hij die wel troosteloos en verlangend mogen laten, zonder haar moeder tot haar te zenden?

Hij liep en peinsde, doch vond geen rust. En hij legde zich des avonds nevens zijn Rachel van gedachten vervuld, die hem den slaap beletten.

Eens kwam het verlangen in hem op, zijn vrouw deels genoot te maken, van zijn twijfel en onrust. Hij noemde haar naam.

»Rachel, Rachel, slaapt ge al?»

»Neen Joseph, ik slaap nog niet.«

»Rachel, heb ik goed gehandeld, heb ik?»

»Ik weet het niet Joseph,« zei ze met trillende stem.

Nog nimmer had ze hem tegengesproken, noch ooit gehandeld tegen zijn wil.

»Geloofst gij, dat ik anders had moeten doen?»

»Ik weet het niet, Joseph. God zal u ingeven hoe ge handelen moet en naar zijn ingeving zult ge steeds handelen; dat weet ik.«

Na dit zei ze niets meer. Joseph hoorde haar een snik smoren en begreep toen dat volgens haar gevoelen, hij niet goed had gedaan.

Doch zijn twijfel week niet van hem en dat stemde hem al somberder. En als hij Rachel's roode oogen en ingevallen wangen zag, dan begreep hij dat zij, trots haar liefde en aanhankelijkheid, innerlijk hem veroordeelde omdat hij zoo'n droevige scheiding had veroorzaakt tussen haar en haar dochter.

Simon ben Levie, die aan de noordelijke helling van Giliad zijn akker had en bij wien Ezechiël vrijen arbeid verrichtte, hield hem een anderen dag staande, geroerd door Joseph's somberen blik.

»Hoe droevig staart uw blik, Joseph ben Simon,« zei hij meewarig. »Voelt ge zoo zwaar de tuchtiging die Israël ondergaat?«

Joseph knikte.

»En mijn eigen niet minder,« zuchtte hij.

»Beneden,« wees Simon naar het dal, »is er stilte en ongerustheid, waar anders arbeid en vrede, voorspoed en geluk schenken.«

»Mijn dochters man voert de mannen aan,« zei Joseph met smartvolle stem.

Simon keek hem getroffen aan.

»Ge wist dat? Dan weet ge wis ook van Debora, uw dochter.«

Een vaag gevoel van angst bekreep Joseph, dat hem weerhield aanstonds zijn vraag te stellen, wat Simon ben Levie hiermede bedoelde. Was er iets bijzonders gaande met zijn oudste? Was ze wellicht ziek?

De ander zag aan Joseph's gelaatsuitdrukking wat er in zijn gemoed omging en haastte zich, hem gerust te stellen.

»Vreest niet Joseph ben Simon, geen slechte is de tijding die ik u zeg. Debora is door God gezegend.«

Die tijding bracht een plotselinge warmte in Joseph's gemoed en het werd hem of er een zware druk werd genomen van zijn hart. Zijn gelaat verhelderde en zijn oogen lachten bijna.

Simon keek hem nu met welbehagen aan. Hij hield

wel van dien door droefenis zoo fel geslagen man, die in zijn gelukkige dagen nooit ongeluk had kunnen zien bij anderen, zonder als weldoener op te treden.

»Een geluk — zou het een geluk zijn?»

»Wij mogen den Allerhoogste niet verzoeken,« waar- schuwde zijn vriend, »het is een geluk voor u, waarmee ik van harte instem. Dank nu den Eeuwige en toon u Zijn Goedheid waardig, door zelf vergiffenis te schenken.«

»Het is een geluk, het is een geluk,« zei Joseph nu langzaam. »Zou het een téeken zijn?»

Hij keerde zich om en scheen Simon ben Levie geheel te vergeten. Met langzamen tred, doch nog steeds het gelaat verhelderd ging hij nu in huis, naar Rachel.

Ze zag hem binnenkomen en voelde dat hij haar iets kwam mededeelen. Dus keek ze tot hem op en was aangenaam getroffen door den bijna gelukkigen glans, die op zijn gelaat lag.

Hij nam haar hand en deed haar naast zich zitten.

»Ons kind zal moeder worden, Rachel,« zei hij.

Ze stond op, naderde hem vol ontroering en kustte hem innig, terwijl heete tranen haar oogen ontwelden.

»Een geluk, een teeken Gods Rachel,« trachtte Joseph, zelf ontroerd, haar te doen bedaren,

»Ons kind, zegt ge — ons *kind*. Ge hebt haar nog lief, ge hebt haar nooit uit uw hart gebannen. Anders zoudt ge niet zeggen ons kind, *ons kind*.«

Ze zweeg en ze bleven nevens elkaar zitten, hand in hand. Joseph voelde haar woorden in zich weertrillen en begreep wat zij gedurende de verloopende maanden had gedacht, en hoe zij om Debora had geleden. En toch had zij zich nooit tegen hem gekeerd, was zij niet tegen hem opgestaan. Hoe lief moest zij hem nog hebben, trots haar moederleed.

In Rachel woelden gedachten onstuimig. Zijn woorden immers beteekenden, dat alles zich ten goede zou keeren, ja de toekomst schooner zou worden, dan het verleden was geweest.

Nu Joseph's gramschap jegens Debora was geweken, mocht zij haar gauw bezoeken in het dal en haar zelfs meenemen naar Joseph.

»Mag ik reeds heden naar haar toegaan?« vroeg ze. Joseph ontwaakte uit zijn gepeins. »Zoudt gij wel dien langen weg afleggen? Een langen, vermoeienden weg, zoo moeilijk begaanbaar voor uw zwakke beenen. Ik zal zelf gaan.«

Rachel ontstelde.

»Nee, nee, doe dat niet. Stel niet uw leven in gevaar, als dat vermeden kan worden. Juda's broeders en zonen slapen niet.«

»Zij zijn ten strijde getrokken,« antwoordde hij.

»Ten strijde?« vroeg zij met groote verwondering.

Joseph knikte. Dan vertelde hij haar, wat hij van den Phoeniciër had vernomen omtrent den inval der Moabieten in Kanaän. En wat Simon ben Levie hem had verteld van het vertrek van Sukkoth's mannen. Ook verzwegen hij haar niet, dat Samuel ben Juda, was vóórgestaan als leider en aanvoerder zijner stadgenooten.

»Ge ziet!« zoo zei hij ten laatste, »dat uw vrees zonder grond is. Slechts weinigen onder Samuel's bloedverwanten, zullen zijn achtergebleven en zeker is Manassé, zijn strijd« lustige broeder, daar niet bij.«

»Gij vergeet dat Sara weduwe is, bracht Rachel nu in het midden. Luidt niet de oude wet dat niet alle zonen der weduwe mogen ten strijde trekken? Nu Samuel ging, is Manassé gewis gebleven.«

»Gij vergeet Othniël, Sara's jongsten zoon. Hij kan voor zijn moeder zorgen. En Elia ben Izak, de broeder van mijn diep betreurden vriend Juda, zal hem daarin zeker bijstaan.«

Rachel schudde droevig haar hoofd.

»Zie daar dan twee vijanden. Ga niet, luister naar mijn stem.«

Joseph knikte bedachtzaam bij haar waarschuwende woorden en nam zich voor, ze wel te overdenken.

Echter, het verlangen naar Debora en de innige drang haar met zijn vergiffenis te verheugen, verkregen steeds grooter plaats in zijn hart.

Nu in hem die gelukkige verandering was gekomen, spraken hij en Rachel steeds meer over Debora, over haar aanstaand geluk en over de spoedige verzoening. De innige overtuiging die daarbij in hun hart woonde, dat Debora van een groot verdriet zou zijn bevrijd, indien zij wist dat haar vader haar vol liefde had vergeven, deed echter de gedachte aan een tocht naar Sukkoth, onverzwakt in hen voortleven. En de vertrouwende blijmoedigheid, waarmee Rachel steeds over Debora sprak, was Joseph een zekerheid, dat zij verlangde naar een spoedig weerzien.

»Hebt gij vannacht geen stem gehoord?« vroeg ze zekeren ochtend.

»Ik nee. Welke stem zou ik gehoord hebben?«

Rachel schudde hierop het hoofd en zweeg. In den middag echter zei ze weer:

»Ik heb toch duidelijk Debora's stem gehoord. Ze riep moeder! moeder! zoo luid en doordringend als zij vroeger deed, toen ze jong was en haar broertjes haar plaagden. Zou ik dan toch hebben gedroomd?«

»Wie weet?« gaf Joseph tot bescheid.

Nu wist hij, dat Rachel dag en nacht aan niets anders dacht dan aan het weerzien van Debora en dat zij onder het voortdurend uitstel moest lijden. Dus besloot hij maar te wagen den Giliad af te dalen en het gebied van Sukkoth te betreden.

Of hij dit wel moest doen?

Hij kon natuurlijk Ezechiël, zijn oudste tot haar zenden, maar was die tocht wel veilig voor den jongen? Loerden wellicht niet Elia en Othniël zoowel op zijn zoon als op hemzelf en mocht hij met deze mogelijkheid voor oogen, zijn zoon naar Sukkoth zenden?

Hij durfde dat niet. Hij had Debora verstooten en zelf moest hij haar nu weer zijn vergiffenis brengen. Als

dan de verwanten van zijn dooden vriend hun bloedwraak wilden ten uitvoer brengen, dán zou hij zelf daar van het slachtoffer zijn en niet zijn onschuldige, onbezorgde zoon Ezechiël.

Dien dag peinsde hij veel over den tocht en steeds weer kwam het hem onvermijdelijk voor dat hijzelf moest gaan en niemand anders. En toen hij eindelijk, zich tot zekerheid stelde, dat hij zou gaan, in den ochtend van den volgenden dag, toen voelde hij vrede zijn gemoed verwarmen. En nu staarde hij met vaster vertrouwen in Rachel's vragende oogen, toen hij in het middaguur thuis kwam om te eten.

Hij zou zijn voornemen verzwijgen, om haar den angst voor hem te besparen en om de vreugde van haar verrassing te zien, als hij Debora met zich medebracht. Hij wilde gaan, in de vroegte van den dag, in plaats van zijn werk aan te vangen, zooals gewoonlijk.

Dien ochtend bemerkte Rachel niets aan hem. Wel was hij zeer opgewekt, doch de laatste dagen had zijn natuur zooveel van haar somberheid verloren, dat zij zijn opgeruimdheid niet als iets bijzonders beschouwde.

Hij kuste haar zooals hij iederen ochtend deed als hij naar zijn arbeid ging en ondernam dan zijn grooten wandeltocht.

Hij daalde snel den berg af, wjl de ochtend nog koel was en het verlangen naar zijn dochter zijn beenen lenig maakte. In anderhalf uur tijds had hij den weg in zooveer afgelegd, dat de omrastering van Sukkoth voor zijn oogen zichtbaar werd. Van verre reeds ontwaarde hij menschen in het grensgebied, doch hij herkende er geen onder uit Juda's familie.

Dat sterkte zijn hoop. Misschien waren wel al de mannen en jongelieden uit de familie met Samuel medegegaan en kon hij zich nu vrij en zonder onrust in Sukkoth bewegen. Hij naderde het stadsgebied en herkende eenige gezichten.

»Heil u Joseph ben Simon, ik hoop, dat het u goed

gaat,« riep een hunner en wenkte hem vertrouwelijk toe.
»Wel is uw gelaat vermagerd, doch uw gang is nog zeker, merk ik,« sprak hem een ander aan. »Hebt gij gehoord, wat er rondwaart onder Israël?«

»Wel vernam ik iets,« zei Joseph nu en naderde de grens. »Belangstelling om meer te weten dreef mij hierheen. En — mijn hart verlangt er naar mijn dochter weer te begroeten.«

»Debora, de vrouw van Samuel ben Juda.«

»Wacht u voor de familie van den verslagene,« prevelde nu een oude man in Joseph's oor. »Nog is haar wraak niet gekoeld.«

Joseph verbleekte.

»Zijn de zonen van Juda dan niet meegetrokken met het leger van Sukkoth?« vroeg hij aarzelend.

»Othniël niet en schoon de jongste, is hij de onbarmhartigste van allen.«

»Geen gevaar steekt er in Joseph's vertoeven in Sukkoth,« meende een vrouw. »Othniël is met de jongelingen aan de andere zijde der stad. Bezoek vlug en een korte wijle uw dochter en haast u dan weer met spoed naar Ramoth.«

Zoo sprak de vrouw en haar hart sprak voor Joseph. Doch haar oogen hadden niet gezien, dat een jonge man wegsloop uit den kring en zich met snelheid verwijderde.

Joseph geloofde nu ook wel, dat de raad der vrouw best te volgen was. Als slechts Othniël was achtergebleven en deze speelde met zijn jonge vrienden hier ver vandaan, dan kon hij wel snel gaan tot Debora en haar aan het hart drukken.

Nu overschreed hij de grens en vroeg hij aan den ouden man :

»Wijs mij het huis van mijn dochter en God zal u loonen.«

»Ga met ons mee,« klonk het antwoord.

Ze liepen nu, Joseph voorop naast den ouden man en achter hen eenige vrouwen, die kinderen aan de hand leidden ; eerst in verlegen pas doch weldra vaster en sneller.

Nauwelijks echter hadden zij zich een steenworp van de grens verwijderd of een luid gejoel schrikte hen op. Zij keken achter zich en zagen een vijftal knapen op hen af rennen.

De voorste was een lange jongen, met groote diepe donkere oogen in een, van emotie rood gekleurd gelaat. Dikke golven zwart krullend haar zweefden om zijn hoofd.

»Het is Othniël, God zij u genadig!« riepen angstig de vrouwen. »Vlucht Joseph, vlucht naar het vrijgebied.«

Joseph en zijn geleiders stonden stil. Hij zag in het van wraakzucht gloeiend gelaat van den jongeling en bespeurde een zwaren steen in elke hand van hem. Droefheid, nog meer dan vrees doorvoer hem bij het zien van den knaap. Had hij hem niet als kind op de knieën gewiegd?

»Sta Othniël!« waagde hij nog een poging. De oude man was van zijn zijde gevlucht, doch een vrouw had zich beschermend voor hem geplaatst.

»Wraak voor mijn vader,« gilte de jongen ten antwoord en wierp een steen.

Deze raakte licht de vrouw die voor Joseph stond. Hij schampte haar slaap waar nu een druppel bloed uitparelde. Het kind aan haar hand begon te schreien en trok haar zijwaarts.

»Dood aan den moordenaar van zijn vriend, dood aan den belager van mijn vader,« schreeuwde Othniël uit zinnig van wraakwoede.

Hij mikte nu, al voorwaarts loopend, met den anderen steen naar Joseph, welken deze ontweek. Doch dan trof een, geworpen door een van zijn kornuiten doel op de borst van den aangevallene. Joseph greep naar de geraakte plek en kreunde zacht.

Meer en meer mannen, vrouwen en kinderen drongen bijeen, op het gerucht, doch niemand dorst zich te werpen tusschen Othniël en zijn wraak. Stond er niet geschreven: Oog om oog, tand om tand? Was het dan wel wijs geweest van Joseph, de vrijstad Ramoth te verlaten?

Een enkeling verhief zijn stem, om Joseph tot de vlucht te raden en Othniël erbarming te vragen. En de eerste vluchtte dan ook, doch niet snel genoeg om Othniël en vooral zijn steenen, die hij voor de hand opnam, te ontgaan.

In zijn verbijstering liep hij eerst de verkeerde richting, dieper het gebied van Sukkoth in. Toen hij eindelijk zijn dwaling bemerkte, zag hij zich nagenoeg den terugweg afgesneden.

Tóch waagde hij een kans om zijn leven te redden, daar de wetten verboden, dat hij zich verweerde. Hij liep en sprong, bukte somtijds om de suizende steenen te ontwijken. Doch zijn pogen mocht niet baten.

Eén steen had reeds zijn oor gekwetst, waaruit nu snel het bloed sijpelde. Toen hij dit, al loopende bemerkte, lichtte hij zijn bovenkleed op om het daarmee te stelpen. Doch die beweging bood zijn rechterhand tot mikpunt aan. Een zware steen verminkte twee zijner vingers.

Nu werd zijn pijn onuitstaanbaar, doch hij gaf de vlucht niet op. Hoewel de jongens, Othniël vooraan, hem dicht naderden en zij verwoed schreeuwden en wreedaardig gooiden.

De afstand tot de grens werd kleiner, doch Joseph voelde zijn krachten verminderen. Zijn hoofd en vingers bloedden geducht en nu eens raakte een steen hem in den rug, wat hem schier den adem benam, dan weer schoot er een rakelings langs zijn been.

Het volk was achtergebleven en zag met ontzetting den vreeselijken wedloop om een menschenleven. Velen van hen die daar stonden, konden hun tranen niet bedwingen: enkele mannen op leeftijd zelfs, stonden te huilen als kleine kinderen. Doch wat konden zij doen, om den dood van een zoo edel man als Joseph ben Simon te voorkomen? Was hij wel de eerste die gesteed werd uit bloedwraak? Het was Othniël's recht, zoo te handelen, alhoewel zij allen, zooals ze daar stonden, dat oogenblik gruwden van zoo'n recht.

Daar trof een groote steen Joseph's been.

Even stond hij stil en zakte dan in elkaar.

Othniël slaakte een vreemden gil van voldoening. Hij keerde zich even om, als riep hij allen die daar ginds stonden tot getuigen van zijn daad en trok dan een scherp mes uit zijn gordelriem.

»Othniël! Othniël!« scherpte plots een gil door de verte.

Hij aarzelde even en keerde zich om, naar de richting vanwaar het geluid kwam.

Zijn moeder kwam aangesneld met loshangende haren en haar handen in wanhoop geheven boven haar hoofd. En achter haar liep zijn zuster Mara.

»Othniël! Othniël!« riep nu weer Sara, »dood hem niet, hij is Debora's vader.«

Maar hij schudde het hoofd.

»Mijn vaders moordenaar — anders niet.«

Toen rende hij op Joseph toe, die hulpeloos was neergezonken. Hij wierp zich op hem en boorde tot drie maal toe het mes in zijn borst.

Bij den eersten steek reeds voelde Joseph dat zijn geest hem ontvlieden ging.

»Rachel — Debora...« fluisterde hij.

Doch Othniël hoorde niets en volbracht zijn moordenaarswerk.

Dan stond hij op en slingerde het mes van zich af.

»Hij heeft mijn vader vermoord en mijn moeder weduwe gemaakt,« snierde hij en trad langzaam terug tot de menschen.

Deze weken ontzet van den jongen terug. Dan steeg plotseling een kreet uit hen op.

»Wee, wee! Debora, o Debora. Wee, wee! Een edel man is gedood!« En weg stoven zij, om de dochter den dood van haar vader te melden.

Sara was blijven staan en naast haar, Mara. Othniël trad nu op haar toe.

»Hij is dood, moeder, hij is dood,« zei hij met vreemde stem. De juichklank was zijn keel ontvloden en hij voelde

dat. En, geen blijdschap doortintelde zijn gemoed, nu zijn bloedwraak was volbracht, doch een golf van twijfel.

»Moeder, zegt u niets tot uw Othniël? De man die u tot weduwe maakte is dood, verslagen door mijn hand.«

»Samuel had hem vergeven,« zei ze nu zacht »en hij is de beste mijner zonen. Was Joseph niet de vader zijner vrouw Debora?»

Toen brak haar snikken los en liep ze heen, haar doek over het gelaat getrokken. En thuis gekomen, scheurde zij haar kleederen en strooide zij asch op haar hoofd, tot rouw over den verslagen man.

HOOFDSTUK VIII.

Langzaam liet Levie ben Afram de groote steenen kruik aan het sterke henneptouw in den waterput zakken. Doch zijn blik die peinzend vooruit staarde, verried dat zijn geest niet bij zijn werk verwijlde, doch met gedachten aan andere dingen vervuld was.

De kruik moest nu reeds de wateroppervlakte bereikt hebben, dacht Debora en toch liet de wijze man nog steeds het touw vieren. Zou ook hij denken aan hetgeen háár geheel bezighield?

Zij zette zich op een grooten steen, die nevens den put lag en waarop Levie dikwerf zat als men hem te midden van zijn arbeid kwam raad vragen, in een dier vele zaken, die hem zoo helder waren. Ze dorst hem nu niet storen, den wijzen man dien een elk eerbiedigde.

Zij was de eenige die op dit oogenblik zijn dienst behoefde. De meesten der lieden die aan deze wel hun water haalden, kwamen in den ochtend nog vóór de arbeid werd aangevangen. De stilte die dus álom haar was, deed haar weldra water en Levie vergeten en zoo verviel ook zij in gepeins op het vele, dat haar reeds weken lang bezig hield. En haast had ze niet, want wei-

nig werk wachtte haar. De oogst was grootendeels reeds ingehaald en de huiselijke bezigheden kon Sippora zeer gemakkelijk betrachten.

Zoo zat zij nu een lange poos reeds en ze bemerkte niet, dat groote tranen haar oogen ontrolden en langs haar wangen lekten. Dan voelde zij plots hoe een hand zacht haar schouder beroerde.

»Ween niet mijn kind; God zal U bijstaan, zooals ons allen. Die heengegaan zijn, zullen wederkeeren.«

Levie's stem klonk diep en vol van godvruchtigen ernst. Ze keek op en zag dat zijn van rimpels omkranste oogen haar meewarig aanstaarden.

»Ik twijfel niet aan Gods genade, vader,« zei ze eerbiedig. »Wat Hij doet is welgedaan,« voegde ze erzacht aan toe.

Levie ben Afram knikte.

»Ook het leed, ook de diepste smart is een uiting van Zijn genade,« vervolgde hij nu. »Hij geeft ons geluk en zendt ons beproevingen. Wie zal zeggen wat daarvan voor ons de hoogste waarde heeft?«

Nu voelde zij in zijn stem een diepe meewarigheid en dat deed haar trillen als het aankondigen van komend leed.

»En als — als de smart het geluk verre overtreft, ja dit ten volle verduistert en wij de kracht missen haar te dragen?« vroeg ze nu, geschokt door angstige voorgevoelens.

»Dat zal niet. Hij geeft ons kracht naar behoefte; ook doet Hij uit den nacht, den dag weer geboren worden.«

Levie zweeg en vestigde zijn blik op de gevulde waterkruik, als om haar daaraan te herinneren. Doch zij kon nog niet opstaan en vertrekken, nu zijn woorden een stille vrees, die reeds lang in haar woonde, haar weer levendiger deed voelen.

Hem nu verlaten en naar huis gaan, wilde zeggen, een ganschen dag alleen te zijn met haar bang, verlangend hart, zonder troost, zonder opbeuring. Was Levie ben

Afram niet de man, die haar begreep en haar woorden van troost en vertrouwen kon zeggen, eerder dan moeder Sara dat kon? Sara die vrouw was als zij en daarenboven, moeder.

»Is uw vertrouwen vast gericht op de behouden terugkomst van allen, wijze Levie?»

»Rotsvast is het gericht op Hem die alles bestiert naar Zijn wijsheid. Wij moeten bidden en gelooven, doch niet vragen.«

»Verdient mijn verlangen naar Samuel een berisping?» vroeg ze bedeesd.

Doch goedig lachend schudde hij het hoofd.

»Hoe zou dat verkeerd zijn? Is hij niet uw man voor de oogen van Hem en de vader van uw ongeborn kind? Het tegendeel zou eer verkeerd en onbegrijpelijk zijn.«

»Nog zeven dagen en de maan heeft weer denzelfden stand als in den nacht toen de mannen vertrokken. En nog steeds gewerd ons geen tijding van hen, meldde geen boodschapper iets wat onze ooren verlangen te hooren.«

»De tocht duurt lang mijn dochter en wellicht kan geen der lieden gemist worden.« Levie zei dat aarzelend en op zachten toon. Ook hij had reeds tijding verwacht, ook hem had de onwetendheid omtrent het lot van Sukkoth's mannen met stille vrees vervuld.

Den vorigen avond nog had hij getracht door middel der geheime kennis, die hem eigen was in het lot van Israël door te dringen, doch een dichte nevel had zijn blik verduisterd. Schoon dus niets zeker wetend, geloofde hij toch dat er dingen gebeurden, welker gevolgen smart moesten brengen over zijn broeders. Doch hoe zou hij daarover praten met een zwakke vrouw, met eene die Gods zegen in haar schoot droeg.

»Je moet naar huis gaan Debora; rust een weinig.«

»Wel voel ik behoefte aan rust, doch zelden geniet ik haar. Sluimeren mijn oogen even in, dan is mijn geest nog wakende en dan wil de slaap niet komen.

Heeft het lot mij niet dubbel aangegrepen? Mis ik niet reeds maanden de hand mijns vaders, de zegenende stem mijner moeder? En nu smacht mijn hart naar Samuel. Mocht mijn moeder slechts tot mij komen, mocht mijn vader mij slechts vergunnen hem te bezoeken.«

»Wil ik op den dag van morgen tot uw ouders gaan? Joseph ben Simon was ook mijn vriend in zijn geluk en nooit heb ik opgehouden zijn vriend te zijn, sinds hij zijn dagen slijt in ballingschap.«

Smart vertrok Debora's gelaat en weer parelden tranen in haar oogen.

»Schoon klinken de woorden die uw liefdevol hart ontvloeien,« zei ze, »doch weinig zou uw poging baten.« Samuel beproefde reeds wat gij zoudt willen doen en ook hem heeft vader liefgehad als ware hij hem een zoon geweest.«

Levie ben Afram beurde haar op en streelde haar wangen. Wéér wilde hij haar woorden van troost toespreken toen een plotseling geluid tot hem doordrong.

Het klonk als het vóórloeien van den woestijnwind; van verre zacht aankomend en dan dichterbij aanvloeiend tot een diepdoordringend gegier. Levie kende dat geluid; het was de stem van het volk.

Debora richtte nu óók het hoofd op en zag Levie staren, hand boven de oogen in de richting der stadsgrens aan de zijde van den Giliad.

Het onbestemd, onverklaarbaar gevoel van vrees dat haar straks even verlaten had, bezette haar weer, sterker en vreeselijker dan tevoren. Wat zou er nu geschieden of wat was er geschied, flitste door haar brein. Angstig vragend zag zij den ouden man aan en klemde zich vast aan zijn arm.

»Menschen, véél menschen,« hoorde zij hem prevelen. »Menschen in snellen loop, doch geen juichtonen ontzingen hun monden.«

»Levie, Levie zeg me — ge weet véél. Wat is er, wat is er?«

Het geroep kwam nader en werd luider. Vele vrouwen kwamen aangesneld, ook oude mannen en kinderen. Enkelen hieven de armen boven het hoofd, ach en jammer huilend.

Debora verbleekte. Het gelaat van Levie stond strak en ernstig, doch in zijn vragende oogen zag zij geen begripen, geen verklaring.

»O Levie, onze mannen, mijn Samuel. Zij zijn dood, verslagen,« jammerde zij.

Doch Levie ben Afram schudde het hoofd.

»Niet van die zijde, niet van die zijde,« prevelde hij. »De bode had dan eerst hier langs moeten komen.«

»Debora, Debora!« joelden honderd stemmen haar tegemoet.

Vrouwen en kinderen, het gelaat overwaasd van afschuw en vrees, drongen tot haar door, omringden haar onstuimig, de handen in weeklagen en deernis ten hemel geheven.

»Algoede, barmhartige God...« prevelde de oude Levie.

»Debora, Debora! Strooi assche op uw hoofd en torn uw kleeren vaneen... uw vader...«

»Othniël ben Juda...!«

»Uw vader...«

Een grauwe nevel streek duisterend langs haar oogen. Haar lichaam gleed terneer...

HOOFDSTUK IX.

Duisternis hing somber in de kamer waar de vrouwen bijeen zaten in stille fluistering; het was nacht. Op haar legerstede lag Debora, naakt, haar dek ontwoeld en gilde smartelijke kreten uit. Zoo lag ze reeds uren lang, sinds ze uit haar bezwijming was ontwaakt, nadat de mannen haar naar huis hadden gedragen. Ze had niemand herkend en vreemde woorden geuit, afgewisseld door kreten van smart;

»Zou het kindje nu spoedig komen?« vroeg Sara zacht aan Mirjam, de wijze vrouw uit het dal.

»Binnen eenige uren,« zei deze, »doch het schenkt haar geen moederschap.«

Sara huiverde en tranen biggelden langs haar wangen. Toen zij dien middag bij Debora geroepen werd, wyl de burenden tocht naar Ramoth te ver achtten om Rachel te halen, was zij direct met hen meegegaan. Ze was gegaan, met gescheurde kleederen en haar hoofd met asch bedekt, tot rouw over de daad van Othniël en over den dood van Joseph ben Simon.

Hoe vreemd zij ook aanvankelijk was geweest voor Debora, was ze toch van de jonge vrouw gaan houden, na de verzoening door Samuel bewerkstelligd. En nu, kort nadat haar oudste zoon als waardigste van Sukkoth was uitgezonden om de strijdbare mannen te leiden, nu had haar jongste den vader van zijn vrouw gedood en daarmee onherstelbaar verdriet over haar hoofd gebracht.

Ze had het antwoord van Mirjam gehoord, zooals ze het verwacht had; het kind zou eenige maanden te vroeg worden geboren. En toch deed het haar vreeselijk aan. Om Debora, om haarzelve.

Een felle kreet van Debora rukte haar op uit haar peinzigen.

»Bloed!« gilte de jonge vrouw, »strijd Israël — bloed! Honderdduizend mannen vallen op u neer. Bloed en vuur!«

Mirjam trad op de lijdster toe en legde haar koele hand op het gloeiend voorhoofd.

»Nog een korte pooze, lieve Debora,« zei ze troostend met zachte stem, »nog een korte pooze en uw pijn is geleden.«

»Bloed!« gilte ze nu nog heviger, »bloed, Israël. Honderdduizend mannen vallen op u aan. Vlucht — Samuel — bloed en vuur!«

»Drink, mijn lieveling, drink de koele melk, lust mijner oogen.«

Debora maakte geen beweging tot drinken, dus bracht

ze haar den nap aan den mond en goot haar de melk bij kleine teugen in de keel. Nu zonk de jonge vrouw weer achterover, als uitgeput.

»Haar mond noemt niet haar vaders naam en toch weet ze zijn dood,« fluisterde een der vrouwen.

»Nee, helaas,« antwoordde Mirjam bedroefd.

»Waarom helaas?« vroeg de praatster.

De wijze vrouw schudde het hoofd als om haar tot zwijgen te manen. Zij wist *veel*, de wijze Mirjam, doch véél was er waartegen haar hulp geen baat gaf. En dat bedroefde haar. Debora's pijn scheen verminderd te zijn na den laatsten aanval. Ze lag nu achterover, stil kreunend — en de vrouwen wachtten af.

Een half uur ging voorbij... een uur. De vrouwen spraken niet.

Sara dacht aan haar man, die door een ongeluk was gedood, aan haar oudsten zoon, die nu wellicht Israël's grootsten vijand bestreed en aan zijn vrouw, die nu in pijnen nederlag. De vrouwen die met haar waren, hadden man, zoon of broeder zien ten krijge trekken en door Debora's kreten waren die haar nu voor den geest gespiegeld, in vreeselijken toestand van dood of verminkt zijn.

Mirjam had tooneelen als dit, reeds vele malen bijgevoond. Van heinde en ver was men haar dikwijls komen halen om hulp en vertroosting te brengen. Toch, lieten Debora's kreten die doelden op Israël's krijg haar niet ongeroerd, maar ze troffen haar *anders* dan de vrouwen. Zij had veel, heel veel gedacht in haar verre woning, waar zij alleen vertoefde, en vele leerstellingen van Mozes' leer waren bij haar niet zonder critiek gebleven. Na langdurige studie was zij Palestina's verovering in een heel ander licht gaan beschouwen dan zij haar langen tijd in had gezien en zij wist nu dat de strijd, dien Israël voerde niet voor den dag van heden, doch voor eeuwig zou zijn. Daarom, hoe verblijdend een overwinning van haar volk haar ook zou stemmen, voelde ze wel dat met zoo eene

niets zou zijn behaald voor altijd, zelfs niet voor langen duur.

Debora's lijden trof haar dieper, wijl het de bloedwraak tot onmiddellijke oorzaak had. De wet van »oog om oog, tand om tand,« die zij was gaan verafschuwen, had hier al weder tot een daad geleid die groote ellende achter zich aansleepte. Wat nu, als Debora herstelde, dacht ze. Dan moest zij Othniël, den broer van haar Samuel, diep haten. En haar broeders Ezechiël, David en Jankof zouden al het mogelijke doen om den moordenaar van hun vader te dooden. Dat bracht dan nog meer bloed tusschen den jongen man en de vrouw....

Een hevige gil van Debora rukte haar op.

»Moord!« gilde ze, »moord, moord! Amalek en Edom, ze snijden mijn lichaam open, bloed — bloed — bloed!«

Mirjam snelde tot haar. Ze zag Debora's lichaam zich openen tot baring van de vrucht, welke nog lang niet voldragen was.

Onderwijl het kind zich vrij maakte uit het lichaam der moeder, bleef Debora uitzinnig gillen en wierp zij de meest vreemde namen dooreen.

Sara was opgesprongen, doch dorst niet goed naderen, weerhouden door den waanzingloed die in Debora's oogen gloeide. Ze bleef staan en zag hoe Mirjam Debora's vrucht ontving, de misgeboorte die nooit mensch zou zijn. Felle pijn doorschroeide haar hart bij het gezicht ervan. Dit — ware het een voldragen kind geweest, zou haar kleinkind, het kind van haar zoon zijn geweest. En nu — daar lag de jonge moeder in pijn en vreemde smarten, geveld door een slag van haar eigen zoon terwijl Samuel streed voor Israël's eer en vrijheid.

Nu zij van de vrucht was verlost, verzachtten Debora's kreten; wel steunde ze nog onophoudelijk en stamelde ze woorden, die geen onderlingen samenhang hadden.

Mirjam wenkte een jongere vrouw haar te helpen. Ze wieschen Debora's lichaam en lieten dan van haar af, opdat zij de noodige rust kon vinden.

»Wat dunkt u van haar?« vroeg Sara de wijze vrouw terzijde.

»Was lichamelijk haar toestand goed, vóór den dag van heden?« weervroeg deze.

»In het algemeen wel,« antwoordde Sara. »Dunkt u dien nu van zorgwekkenden aard?«

»Helaas nee,« zei Mirjam zorgvol.

»Helaas — Mirjam?«

»Ja — helaas. Het lichaam zal na drie dagen rust zijn kracht weer hersteld hebben om te kunnen opstaan van de legerstede. Doch haar geest zal gekrenkt blijven.«

»Haar geest, haar geest zegt ge?« herhaalde Sara smartelijk. »Bedoelt ge dat haar verstand heeft geleden door die verschrikkelijke gebeurtenis van heden?«

»Bepalen we niet wat de oorzaak ervan moge zijn. Wachten wij af in deemoed en bidden wij den Almachtige om goedertierenheid en genezing.«

»Mirjam, Mirjam, ze is mijn dochter, mijn dochter in mijn hart. Zij heeft uit liefde voor mijn zoon, haar vader en familie verlaten en is komen wonen nevens ons die haar allen haatten. Maar ze trotseerde dat omdat ze Samuel liefheeft. Haar vader dreigde haar te vloeken, verbod haar broers tot haar te spreken, haar moeder, tot haar te gaan. Ze trotseerde dat alles uit liefde voor mijn zoon Samuel.

Mirjam, ik wou haar eerst niet zien, niet met haar spreken, doch haar zachtheid verdreef mijn haat en ik leerde haar liefhebben.

God weet dat ik haar heb lief gekregen, wel zoo lief als mijn Mara en nu moest mijn Othniël dat vreeselijk kwaad over haar brengen. O! o! I God zal mij vloeken mij en mijn geslacht.«

»Bloed vloeit, vuur gloeit in noord en zuid, in oost en west,« mijmerde de lijdster nu. »Bloed en vuur, vuur en bloed. Sterf Israël duizend dooden, kreun Israël tienduizend gekwetsten . . .«

Eenige vrouwen wendden zich langzaam tot de deur

en vluchtten dan ijlings, als bevreesd om nog meer noodlottigheden uit Debora's mond te hooren.

»Nog steeds wartaal,« fluisterde Sara tot Mirjam. »Kan dan niets haar kranken geest de rust teruggeven?«

»Wat baten tien tegen honderd, wat enkele duizenden tegen honderdmaal zoovelen? Israël strijdt voor zijn bestaan en elke dag strijdt kost het zijn jonge zonen. Bloed het niet reeds uit duizend dooden, uit tienduizend gekwetsten?«

»Lieveling!« sprak Sara nu moederzacht tot haar, »sluit de moede oogen opdat rust je verkwikke.«

Debora spalkte de oogen open en staarde ontzet de spreekster aan.

»Moordenaar! Moordenaar!« gilde ze opeens verwoed, »moordenaar, wat had de oude man je misdaan? Moordenaar!

Heeft hij niet reeds lang en bitter geboet voor het verlies van zijn vriend? Moordenaar — vloek over je. Over jou en je kinderen en je kindskinderen. Hun koren zal niet rijpen, hun vrouwen zullen niet baren. De vrucht zal verdorren in haar schoot en de melk zal verzuren in haar borst.

Bloed! bloed! Semang Jitsroël«

Uitgeput viel ze achterover.

»Ze is dood« kreet Sara met witte lippen.

»Neen — ze zal bijkomen. Ga naar huis Sara en tracht rust en vrede te vinden. Ik blijf bij haar waken.«

HOOFDSTUK X.

Zeven dagen later was er groote drukte in Sukkoth, wijl troepen gewapende mannen den Giliad afdaalden en door de stad trokken. Zij kwamen uit het stamgebied Manassé in het noorden van het Trans-Jordaansche. Eliazar ben Mozes van Jahats had gesproken in hun steden en

gehuchten en verteld van den inval in Ruben's grondgebied en van den vijandelijken opmarsch naar Jeruzalem. En zij, evenals de inwoners van Sukkoth hadden gehoor gegeven aan de smeekbeden van den wijzen Jchu en hem hun weerbare mannen gezonden.

Zij vroegen of er alreeds tijdingen waren gekomen van Sukkoth's mannen en hoorden als antwoord, dat er geen nieuws was. Nu gaven zij hun voornemen te kennen aanstonds verder te trekken, om geen tijd te verliezen. Doch de vrouwen wilden hen zoo niet laten voortgaan; zij moesten zich eerst verfrisschen en te goed doen aan de voortbrengselen van Sukkoth.

En zoo gebeurde het. Alle mannen, vrijen en onvrijen kregen een nap drinken, een stuk versch gebakken brood en een handvol vruchten. Ook de paarden en muilieren, die de weinige ruiters droegen en den eenigen wagen voorttrokken, werden niet vergeten.

Bij den wagen waakte een man. Hij was niet jong meer en zijn voorhoofd was bewolkt als woonden daar treurige gedachten achter.

Levie ben Afram sprak hem aan.

»Waarom hebt ook gij u niet begeven aan het gemeenschappelijk maal, mijn broeder? Een koele dronk melk zal u verfrisschen en de druiven en vijgen van Sukkoth verdienen hun naam.«

»Ik ben sober, mijn broeder, weinig zijn mijn behoeften. En ik kan dezen wagen niet verlaten wijl hij een klein nood bevat, dat aan mij is toevertrouwd.«

Levie ben Afram blikte tot hem op. De weemoedglans in de oogen van den ander trof hem.

»Uw lot schijnt niet een van geluk te zijn, mijn broeder. Deel mij uw verdriet mede, opdat ik poge u te troosten.«

De ander schudde afwijzend het hoofd.

»Slechts weinige weken geleden, wist ik niet wat geluk was, omdat ik geen ongeluk kende. Ik had een lieve vrouw, een kleinen zoon en weder zou mij een kind

geboren worden. Dezelfde verraderlijke ziekte rukte hen allen van mij — nu ben ik alleen. Nu kan ik nog slechts God dienen door tegen Israël's vijanden te strijden.« Hij blikte even in den wagen.

»Is uw kleinood een levend wezen?« vroeg Levie ben Afram op ernstigen toon.

De vreemde man keek hem aan.

»Uw gelaat verraadt ernst en wijsheid — het boezemt me vertrouwen in. U kan ik het toevertrouwen, opdat gij mij tevens zeggen kunt, wat ik verlang te weten.

Vanmorgen vroeg door Ramoth trekkend, ging ik voorbij een huis waar diepe rouw zijn schaduw heeft gespreid. De man der vrouw, de vader der kinderen werd hier gedood, eenige dagen geleden.«

»Joseph ben Simon,« zeide Levie smartelijk.

»Zoo klonk zijn naam. Was hij een rechtvaardige?«

»Hij was een edel man, een ieders achting waardig.«

»Hij werd gedood.«

»Dit werd door een ieder hier veroordeeld — alhoewel het gold bloedwrake.«

»Dit al werd mij verteld, daar boven. Hoe werd hij begraven?«

»In heiligen grond. Velen volgden hem en weinigen die niet schreiden.«

»Zijn zoon Ezechiël smeekte den aanvoerder om mee te mogen met ons leger, doch deze weifelde om zijn jeugd. Ik nam hem mede, na zijn moeder te hebben beloofd, dat ik voor hem zal waken en hem behoeden als ware hij mijn eigen zoon. Mijn zoon is dood — nu wil ik van hem een man maken.«

»Hij zit nu in den wagen?« zei Levie ben Afram op vragenden toon.

»Hij bevindt zich er in, doch niemand weet het, zelfs gij niet. Zoo ik hem vergunde er uit te komen, zou hij niet rusten voor hij den moordenaar zijns vaders had gevonden. En dat verhoede God, want ik ben voor hem bij zijn moeder verantwoordelijk.

Doch zeg mij, hier woont zijn zuster Debora, de dochter der treurende weduwe. Haar moeder heeft haar nodig, laat zij tot haar gaan ter vertroosting.«

Levie schudde treurig het hoofd en wenkte den man eenige stappen zijwaarts te komen, buiten gehoor van Ezechiël's luisterende ooren.

»Beter is het hierover te zwijgen,« fluisterde hij hem toe. »De ziel van Debora is krank van verdriet; zij zou haar moeder geen troost kunnen brengen. De jonge vrouw is niet meer bij zinnen geweest, sinds de wreede hand van een knaap, haar vader versloeg.

Gansche dagen dwaalt zij om de stad, roepende wraak om het bloed, dat zij ziet vergieten. Ze schijnt echter minder te denken aan vader en echtgenoot, dan wel aan haar volk.«

De vreemde vestigde een droeven, peinzenden blik op den wagen.

»Dus wanneer gij haar opzocht en hierheen bracht bij haar broeder, dan zou dat geen verheugenis voor haar zijn, denkt ge?«

»Zij zal hem niet herkennen,« opperde Levie ben Afram, »en indien wél, dan zal ze zoo druk worden, dat het verblijf van den jongen in den wagen openbaar wordt.«

»En indien ik haar broeder tot haar bracht,« vroeg de man met het zwaarmoedige gezicht.

Levie ben Afram weifelde.

»Wellicht is het tot vreugde harer, wellicht ook niet,« opperde hij. »Hoe zoudt ge het bestaan met uw wagen tot voor haar woning te rijden zonder dat zulks opzien baarde. En, is zij nu wel thuis, zij wier zinnen nog slechts de rusteloosheid kennen en dikwijls doolt van den ochtend tot den avond.«

Er werd op den hoorn geblazen.

»Wat beduidt dat?« vroeg Levie.

»Het is het verzamel signaal. De aanvoerder wijst ons op het naderend vertrek.«

Wit de woningen van hen, die de mannen van voedsel

hadden voorzien, kwamen deze nu snel te voorschijn om zich bij elkaar te voegen. Zij hadden terdege gerust, waren licht te voet en praatten opgewekt met hen, die hen tot de kampplaats begeleidden.

De aanvoerder, een groote, schoone jonge man, wiens blikken om en om wendden, als wilden ze heel het leger in één omvatten, was vergezeld van zijn onderaanvoerder en zijn hoornblazer.

Zij wendden hun schreden tot den wagenvoerder en Levie ben Afram.

»Gij gaat vertrekken, broeders,« zei deze laatste. »Dat God U vergezelle en behoede.«

»Amen!« zei de aanvoerder. Hij zeide een woord tot den hoornblazer en deze stiet opnieuw helle, doordringende klanken uit, die door de gansche stad weergalmden.

Spoediger kwamen nu de achterblijvers aangestapt en vormden zich in wijden kring om hun aanvoerders.

Dan vlood plotseling een luide kreet van verrassing uit vele monden.

Een schoone jonge vrouw kwam aangesneld. Zij had haar handen als in wanhoop boven haar hoofd geheven en haar heerlijk, donker-glanzende haar wuifde als een lange sluier achter haar aan.

Men liet haar passeeren en zij ging vlug door den kring tot voor de groep om den wagen, waar zich de aanvoerder bevond.

»Wie is deze schoone, jonge vrouw?« vroeg hij aan Levie ben Afram.

»Zij is Debora, de dochter van Joseph, de huisvrouw van Samuel ben Juda, die Sukkoth's mannen aanvoert.«

»Haar oogen zijn gesloten,« fluisterde de aanvoerder.

»Haar geest is gekrenkt. . . .«

Luid en doordringend sprak nu Debora tot de menigte, die haar vol verbazing aanhoorde.

»Draalt niet, draalt niet langer. Duizend dooden strekken hun stijve handen uit op den heiligen grond, tien duizend jonge, sterke mannen bloeden uit pijnlijke wonden.

Hoort, hoort, de juichkreten van Amalek, Moab en Ammon. Zie, ze graaien weg, de kostbaarheden der Egyptenaren, zie hen voortsleuren de jonge maagden Israël's.

Wee, wee! De Jordaan is rood gekleurd door het bloed onzer broeders; het leger bij Gilgal is verslagen.«

Een rilling doorvoer de menigte. Angst en ontzetting weerspiegelden zich op vele gezichten.

»Zij is uitzinnig,« prevelde de onderaanvoerder halflood, »haar oogen zijn gesloten, schoon haar mond luide spreekt.«

»De Almachtige spreekt door haar mond. Zij zegt wat ik in de geheime boeken heb gelezen.«

De aanvoerder stond, geboeid door haar liefelijk voorkomen, Debora nog steeds aan te kijken. Een glans van bewondering lichtte in zijn oogen.

»Wie zijt gij, dat de geheime boeken u eigen zijn, zooals uw mond aangeeft,« wendde hij zich tot Levie ben Afram, die aldus gesproken had.

»Ik ben,« zei deze, »de waterschepper van Sukkoth, mijn naam is Levie ben Afram.«

De aanvoerder boog ironisch.

»Mij noemt men Elon ben Jiphtach,« zei hij nu trotsch. Jiphtach is de rijkste graanverbouwer van Manassé en in Edrei, mijn vaderstad, heeft niet één zooveel slaven als hij.

De kennis der letteren is mijn kracht niet, de strijd der wapenen lokt mij meer aan. Toch geloof ik, dat uw naam meerdere malen genoemd is, door schriftgeleerden die het huis mijns vaders bezochten.

»Edrei telt vele geleerden, wien de boeken minder gesloten zijn dan aan mij,« zei Levie nu. »Doch nogmaals, de woorden dezer ongelukkige stemmen overeen met wat mijn oogen lazen in Mozes' geschriften. Als ik een woord van raad mag geven, aarzel dan niet en versnel uw gang, want uw mannen zullen noodig zijn ter bescherming van Jeruzalem.«

»Hemelhoog stijgen de vlammen, zij gloeien de wolken

in helle bloedkleuren,« verhief Debora weer haar stem.
»Sluit de poorten, sluit de poorten, sluit de poorten!
Neen, neen. Geen poorten van hout of van steen, maar
van vleesch.«

Daar klonk een kreet uit den wagen. En voor de wagen-
voerder het verhinderen kon, was Ezechiël er uit gespron-
gen en hing hij aan Debora's hals.

»Zuster — zuster — doe je oogen open. Ik ben het,
Ezechiël, je broer.«

»Hoe komt die jongen hier?« vroeg Elon streng.

»Drang om te vechten tegen Israël's vijanden, deed hem
ons volgen,« zei de wagenvoerder rustig.

»Gij hadt hem niet moeten vergunnen ons te volgen
Abdon ben Samgar,« zei Elon nu milder. »Bedenk dat de
strijd tegen Amalek geen jongensspel zal zijn. Is hij de
broeder dezer schoone, jonge vrouw?« wendde hij zich
tot Levie ben Afram.

»Hij is,« antwoordde deze.

Debora weerde den jongen nu rustig van zich af en
keerde zich thans dringend tot Elon.

»Maak spoed! Maak spoed! Snel dan toch uw volk,
dat elken strijdbaren man behoeft, ter hulp.«

»Ze is schoon, ze is schoon,« zei Elon half luid.
»Schooner dan de maagden in Edrëi, schooner dan de
vrouwen van Manassé.« Zijn oogen staarden steeds be-
geeriger de jonge vrouw, welke den jongen van zich
afweerde, aan. »Zend dien jongen weg,« gebod hij zijn
onderaanvoerder.

»Hij is haar broeder,« bracht Levie ben Afram, wien de
begeerte van den jongen man niet ontging, in het midden.

»Zij het zoo, doch ze wil hem niet kennen,« zei deze
norsch. »Ik zal zelf met haar spreken.«

De onderaanvoerder trok Ezechiël aan den arm weg.

»Ziet gij het slagveld klaar voor uw oogen schoone
vrouw?« wendde Elon ben Jiphtach zich nu tot Debora.

Zij keerde zich tot hem, schoon haar oogen gesloten
bleven.

»Heen, heen, bind vleugelen aan uw voeten, ontzie vermoeyenis noch ontbering! Heen, heen!« kreet ze.

»Hooft ge niet de kreten der overwinnaars, pijn niet uw hart het steunen der gewonden?

Ziet — ze zijn talrijk als het zand der aarde, als de vogelen des hemels. Hoe juichen ze. Wee — wee — Jeruzalem — wee, wee den tempel en de heilige Arke.«

Zij strekte in vervoering haar armen uit, naar het zuiden. »Daar, daarheen leidt uw weg — ik zal u voor gaan bij dag en bij nacht!«

Een roode gloed van blijdschap overtoog Elon's gelaat.

»Ja, ga gij ons voor, wijze vrouw,« juichte hij luide. »U zullen wij volgen.«

Zijn volk, in bijgeloovige vervoering brak los in luide toejuichingen.

»Ja — ja — ga ons voor, wijze vrouw, wees onze leidster, afgezante des hemels. Voer ons tot Amalek, Moab en Ammon, opdat wij ze tuchtigen.«

Levie ben Afram trad op Elon toe en greep hem bij den arm.

»Dat is u toch geen ernst, Elon ben Jiphtach. Wilt ge een zielzieke vrouw, de echtgenoot van een onzer met u medevoeren? Dat mag niet en dat zal ik niet toestaan.«

»En waarom niet, Levie ben Afram?« vroeg de aanspoeder hooghartig.

»Waarom niet — kunt ge dat nog vragen? Is het u niet genoeg dat ze een vrouw, de vrouw eens anders en daarenboven ziek is? Het zou haar dood zijn, die lange, vermoeiende tocht, vol gevaren en ontbering.«

»Zij biedt het zelf aan — dat hoort ge immers. En hoe zoudt gij het beletten? Zijt ge soms haar vader, broeder of echtgenoot?«

»Ik ben haar beschermer,« zei Levie met vaste stem.

Elon ben Jiphtach schoot in een schorren lach.

»Beschermer! Als zij met ons gaat, zal ik haar beschermer zijn.«

Vele vrouwen van Sukkoth en ook mannen van jaren

hadden zich intusschen verzameld bij het leger van Edrei. Toen Elon zoo luid begon te spreken van Debora mede te voeren, begonnen zij rumoer te maken.

»Levie ben Afram spreekt namens ons allen,« riepen nu eenigen. »En niet slechts hij, wij allen beschermen haar. Haar echtgenoot voert onze strijdbare mannen aan en zij vertoeft nu in ons midden als ons aller beschermeling.«

Elon voelde dat hij te ver was gegaan en dat bereids heel Sukkoth tegen hem opkwam. Echter, kon hij de gedachte, die schoone, jonge vrouw met zich mede te nemen, niet zoo licht van zich af zetten.

»Zij zelve opperde het voornemen er toe,« voer hij nu ter verontschuldiging aan.

»Zij is ziek, de ongelukkige,« kreet een stem, »en ze is niet voor zichzelf verantwoordelijk, noch voor haar woorden.«

Even draalde de aanvoerder met zijn antwoord. Dan klaarde zijn gelaat op, als bij een gunstige gedachte.

»Zie hier, uw wijze Levie ben Afram,« wees hij dezen aan.

Zeide hij niet dat haar woorden overeenkwamen met wat hij in de geheime boeken heeft gelezen? Kunt ge béter bewijs verlangen dat de Voorzienigheid door haar tot ons spreekt en dat God zelf haar aanwijst als onze leidster?

Die woorden troffen doel bij het volk en stemden zelfs Levie tot zwijgen voor een oogenblik. De vrouwen van Sukkoth hielden onderlinge besprekingen en zeiden tot elkaar, dat er waarheid stak in de woorden van den aanvoerder.

»Was Mirjam maar bij ons,« opperde er een. »Zij zou ons weten te raden.«

»Zij is ver den Giliad over,« zei een ander mismoedig. »Men riep haar bij een kranke.«

»Blaas den hoorn tot vertrek,« riep Elon nu luide, ziende de besluiteloosheid onder de inwoners en daarvan willende voordeel trekken.

»En ik verbied het!« waagde Levie een laatste poging.

»Zij is een kranke vrouw en zou gedurende den tocht bezwijken.«

Een glimlach gleed over Elon's gelaat.

»Zij kan zich het gemakkelijk maken in Abdon's wagen,« zei hij. »En haar broer voege zich bij het voetvolk.«

Gedurende dien tijd had Debora zich om en omgewend als bekeek zij beurtelings de sprekers. Haar oogen bleven echter gesloten.

»Wat draalt ge, wat draalt ge!« riep ze nu plotseling angstig. »Ziet ge dan niet den bloedstroom aan uw voeten? Duizenden dooden gebieden u tot wraak, tienduizenden gewonden krommen zich onder de paarden en wagens die over hen heen trekken. Volg me, volg me! Ik zal bij dag uw wolk, bij nacht uw vuurkolom zijn!«

»Debora,« zei Elon ben Jiphtach nu luide tot haar, »men wil u weerhouden van de taak, die u is opgelegd. Men wil u beletten met ons te gaan, u beletten Israël te redden.«

Bij deze woorden sperde zij de oogen wijd open. Een vreemde gloed als van een door hooger kracht bezielde wezen straalde er uit de omstanders tegen. Hoog hief ze de armen op als tot plechtige bezwering.

»Ik zal u leiden — wie zal mij dat beletten? De Heer is tot mij gekomen en heeft mij aldus geboden.

Bloed kleurt rood de wateren van den Jordaän, verbrijzeld is Jozua's altaar te Gilgal. Wie zal mijn volk redden als ik het niet doe?

Hoort Israël, de Eeuwige uw God is een Eenig, Eeuwige Wezen!«

Aller gezichten waren opwaarts geheven en aller monden prevelden zacht haar woorden na. Tot zelfs Levie ben Afram stond stil en keek besluiteloos.

»Zet u in den wagen, Debora,« zei Elon nu luide. Blaas op den hoorn, de mannen Israël's trekken ten strijde.«

»Ik heb gezworen u te beschermen en mijn woord is mij heilig,« riep Levie ben Afram nu plechtig. »Ik ga met u, overal waarheen gij gaat.«

»In den wagen kan ik u niet vergunnen mede te gaan,« zei Elon ben Jiphtach ironisch.

»Dan zal ik loopen, naast den wagen.«

Vele vrouwen snelden nu vlug heen en weer. Ze brachten eet- en drinkwaren voor Debora, benevens kleedingstukken en andere zaken die zij op de reis zou behoeven. Sara was er niet bij, ze lag thuis ziek.

De vrouwen omarmden Debora en deze begaf zich dan bedaard in den wagen.

Levie stelde zich er naast en hield Ezechiël aan de hand.

»Abdon ben Samgar,« riep de aanvoerder, »rijd den wagen voor het leger, alwaar hij voortdurend blijve. En vergun niemand er in te gaan.«

Zonder zich te storen aan Elon's schamperen lach stapte Levie ben Afram naast den wagen voort, de hand van Ezechiël steeds in de zijne houdend.

Elon liet zich zijn paard brengen en zwenkte dit aan de andere zijde van den wagen.

»Wij zullen haar samen beschermen,« riep hij Levie toe met leedvermaak in zijn stem, wijl de ander moest loopen.

Deze hield zich alsof hij slechts ernst hoorde in Elon's stem.

»Zoo zij het!« antwoordde hij.

HOOFDSTUK XI.

In het Jordaandal, oostelijk van den stroom, die het heilige land in tweeën snijdt, was groote bedrijvigheid. Dicht bij Gil-Gal, het door Jozua opgetrokken altaar, lag Ruben's leger gekampeerd, voorzoover het zich had kunnen onttrekken aan den onweerstaanbaren opmarsch der Amalekieten, Moabieten en Ammonieten.

Jehu, de wijze Richter van Jahats, had na het uitzenden zijner boodschappers, de onmogelijkheid ingezien, het vijandelijk leger onder bevel van den machtigen kon

ning Eglon te weerstaan of zelfs maar een korte poos óp te houden. Daarom had hij alle strijdbare mannen verzameld en was met hen noordelijker getrokken. Ook vele vrouwen en kinderen hadden zich bij het leger gevoegd en dat had den tocht naar Gil-Gal niet gemakkelijker doen zijn.

Nu zouden steden, dorpen en landerijen in handen van den vijand vallen. Maar wat kon hij er tegen doen? Zijn leger telde nog geen duizend strijdbare mannen en het vereenigd vijandelijk leger bestond uit meer dan honderdduizend. En daaronder waren vele duizenden ruiters, terwijl, naar zijn spionnen berichtten, Eglon ook driehonderd ijzeren strijdagens meevoerde, die van lange, scherpe messen waren voorzien. Deze wagens werden door zes of acht dieren getrokken en waren vreeselijke wapenen in den strijd tegen voetvolk.

Wat Jehu evenwel had verwacht, gebeurde. Daar Eglon's leger door de overhaaste vlucht der Rubenieten bijna zonder strijd in bezit was geraakt van steden en eigendommen, werd het van overmoed zorgeloos. Het dacht er niet aan Jehu's mannen snel te achtervolgen en te dooden, doch richtte in de veroverde steden groote feesten aan, om de overwinning te vieren; daardoor kreeg Jehu tijd en gelegenheid, om met zijn leger uit te wijken naar den oever van den Jordaán.

Dicht nabij Gil-Gal was een stad van tenten verzezen, waaronder een groote, die Jehu tot woning diende en zijn raad der oudsten tot raadzaal.

Er kwamen vele tenten tekort wíjl het aantal vluchtelingen zich nog steeds uitbreidde. En dag aan dag was men druk in de weer met het inslaan van palen en hebevestigen van pennen waaraan de touwen der tentdekken moesten worden bevestigd.

Jehu zat voor den ingang van zijn tent en blikte naar de werkzaamheden; af en toe dwaalde zijn oog af en tuurde het naar den horizon. Zijn gelaat, van lange grijze haren omlijst, weergaf de zorg en ernst, die hem vervulden.

Eenige weken waren nu al verloopen sinds hij zijn boodschappers had gezonden naar alle stammen van Israël en toch hadden zich nog slechts kleine groepjes strijders bij zijn leger gevoegd. Zij waren hem welkom geweest, doch wat baatten enkele tientallen meer, waar tienduizenden benodigd waren om het machtig leger van Eglon te weerstaan.

Neen, geen stofwolk aan den horizon verraadde de komst van hulptroepen. En van de overzijde van den Jordaan, was nog geen man tot hem gekomen.

»Welke droeve gedachten verduisteren uw blik, Jehu?« wekte hem een heldere stem uit zijn gepeins.

Voor hem stond Lea, zijn jong bijwijf doch tevens zijn meest geliefde vrouw. Zij was de dochter van zijn vriend Eliazar ben Mozes en aanvankelijk in zijn huis gekomen om de taak van zijn eerste vrouw, Litza, te verlichten. Doch hij was haar gaan liefhebben en ze had hem, in zijn grijzen ouderdom, een knaap gebaard.

Nu hurkte ze voor hem neer en boog het hoofd in zijn schoot. Hij streelde de lange, dunne vingers door haar lokken en richtte dan haar hoofd op om haar in de oogen te zien en op de liefdeverlangende lippen te kussen.

»Kan mijn liefde uw zorgen niet verdrijven, en uw rimpels gladstrijken opdat uw gelaat als dat eens jongen mans wordt?« vroeg ze nu schalks.

In Jehu's oogen lichtte een lach.

»Uw liefde heeft Israël's rampspoed niet kunnen verhoeden Lea,« zei hij nu. »En — mag ik mij wel aan persoonlijke liefde wijden, nu er groote dingen staan te gebeuren? Reeds weken geleden is het dat uw vader zijn tocht aanvaardde.«

Even keek de jonge vrouw ernstig, dan overtoog weer zorgeloosheid haar gelaat.

»Kom, kom, de tocht is ver en de oude man zal zich niet zoozeer haasten. En reken op mijn broeder Manassé. Die zal hem ten slotte wel tot spoed manen, want hij

heeft nog een heel aparte rekening te vereffenen met Eglon's onderbevelhebber, Archibaldus.«

»Wellicht ook zijn deze onderwerpen te ernstig, om door uw jong hoofdje te worden verwerkt. Ga aan uw bezigheden, Lea, help de vrouwen en tracht haar te bewegen het kamp te verlaten en den Jordaan over te steken. In Jericho en andere steden zullen ze gewis liefdevol ontvangen worden en hier belemmeren zij slechts de bewegingen der mannen.«

»Zijt ge er zeker van Jehu, dat niet vele mannen graag door haar belemmerd worden in het uitoefenen van ernstige bezigheden?« vroeg Lea guitig. »Zelfs tijdens onze snelle vlucht viel mij nog op hoe veel meer onze mannen zijn aangelegd voor de liefde, dan voor de strijd.«

»Als Eglon's hoofdmacht nadert, zal er te véél strijd zijn om aan liefde te denken. Ook daarvoor is het goed en wijs, dat ge de vrouwen tot vertrekken raadt.«

Lea stond langzaam op en strekte haar jong, lenig lichaam uit. Nu kon Jehu zich niet weerhouden die heerlijke gestalte aan te zien, de ronde heupen, de weelderig zwellende borsten en het frissche gelaat waarin de roode lippen en schitterende oogen van liefde en hartsucht spraken.

»Zal ik dan maar mét haar mee trekken?« vroeg ze schijnbaar bedachtzaam. »Wellicht dat op mijn voorbeeld velen volgen.«

»Neen, neen,« riep Jehu verschrikt, »gij moet blijven, denk daaraan.«

Maar reeds liep ze luid lachend heen, plagend neen schuddend met haar hoofd.

»Zend mij Absom hier, Lea, zend mij Absom hier. Hém moet ik spreken.«

Wachtend op zijn onderbevelhebber keek Jehu nu door het kamp. Jonge moeders kwamen uit de tenten en spreidden bedjes op den grond voor haar zuigelingen. Enkelen dier vrouwen zetten zich gehurkt neer en gaven haar kinderen de borst.

Kinderen, jongens en meisjes rolden speelsch over den grond, of liepen elkaar vol dartelheid na. Enkele ouderen zag hij reeds ernstig pratend naast elkaar loopen, den arm om elkaars middel gevlijd.

Jehu fronste de wenkbrauwen. Lea had wel gelijk, ging hem door het hoofd. Deze jongeren, nagenoeg kinderen, liepen reeds in allen ernst twee aan twee, alsof die omgang het allervoornaamste was, wat ze moesten bestudeeren. Bij de vijanden, bij bijna alle omwonende volken zocht men dit tevergeefs op zoo jongen leeftijd. Bij de heidenen toch werden zoowel meisjes als jongens te zeer aan het werk gezet, dan dat zij hiervoor gelegenheid konden vinden. En dagelijks groeide de kracht dier menschen, terwijl de kinderen Israël's al meer en meer verzwakten.

»Liet gij mij roepen, Jehu?« vroeg Absom, zijn onderbevelhebber en eigenlijke aanvoerder der strijdbare mannen.

»Ja Absom. Hoe is de toestand in het algemeen?«

»Niets opbeurend. De verspieters dewelke ik naar onze steden heb gezonden, zijn teruggekomen. Zij melden dat de feesten beginnen te luwen. Eglon heeft velen die zich te buiten gingen, doen ophangen en de groote brasspartijen verboden. Ook heeft hij kleine groepen zijner mannen met vele kostbaarheden naar het zuiden gezonden, waaruit de verspieters opmaken, dat hij van plan is spoedig op te trekken.«

»Hierheen, Absom?«

»Naar alle waarschijnlijkheid wél. Dunkt u dit ook niet het meest waarschijnlijke?«

»Ja!« Jehu stond langzaam op en legde zijn hand zwaar op Absom's schouder. »Dan is het spoedig met ons afgeloopen, beste vriend.«

»Waarom dit gedacht, meester?«

»Waarom, mijn dappere? Ziet gij kans met uw schamele duizend vechters een goed bewapend heir van honderdduizend mannen te weerstaan?«

»Wij zullen versterking krijgen,« zei Absom bemoedig-

gend, »Eliazar's zending en die uwer andere boodschappers zullen niet tevergeefs zijn geweest.«

»Als ik niet wanhoop, mijn zoon, is het wjl ik op God vertrouw — en niet op menschen. Hebben uw voorposten nog niets bemerkt?»

»Het ochtendrapport vermeldde daaromtrent niets. Maar de dag is lang. Wie weet brengt de middag heugelijk nieuws.

Ik heb het voornemen met de mannen heden een marsch te maken in den omtrek. Dat zal hun ledengoed doen en hen tevens van verveling verlossen.«

»Ziet maar dat ge ze mee krijgt,« spotte Jehu, gedachtig aan Lea's woorden, »of wilt ge ook de vrouwen laten meemarcheeren?»

De nog jonge Absom, die drie vrouwen had, kleurde onder Jehu's spot, wjl hij den zin zijner woorden goed begreep.

»Weet ge wat ik daar straks met Lea besprak, Absom,« zei Jehu nu ernstiger. »Ik wil met zachten aandrang de vrouwen over den Jordaan doen trekken. Liefst zie ik dat ze regelrecht naar Jeruzalem gaan. Men zal daar liefderijk voor haar zorgen en tevens uit haar komst de waarheid leeren dat onze toestand hachelijk is en hulp vereischt.«

»En dan?»

»Dan hier de versterkingen van Gad en Manassé afwachten óf Eglon. Moéten wij voor den laatste vluchten, dan zal de overtocht ons gemakkelijker vallen zónder, dan mét vrouwen en kinderen.«

»Gij spreekt altijd over versterkingen uit het noorden. Verwacht ge dan geen hulp van de vele stammen uit groot-Kanaän?»

»Nee, Absom,« zei Jehu neerslachtig. »Het zal gaan, zooals het altijd ging. Eerst moet de vijand den Jordaan, ja, Jeruzalem bedreigen, aler Israël beseft, wat er op het spel staat. Daarom voorzie ik als onvermijdelijk dat wij uit zwakte Gil-Gal zullen moeten prijsgeven en den stroom over vluchten. Ga nu mijn zoon en tracht Lea bij

te staan in haar pogingen. Doe wat ge nuttig acht en laten de mannen zich oefenen en marcheeren. Denk er vooral om, mij aanstonds bericht te zenden als er nieuws is.»

Jehu tikte hem even vertrouwelijk op den schouder en ging dan zijn tent binnen. Op een lage tafel lag een rol perkament. Die nam hij in de handen en ging er in lezen. Na een poosje zette hij zich neer en schoof een napje met boomsap voor zich. Hij nam een scherp gesneden houtje en begon te schrijven.

Op die rol en vele andere die reeds vol geschreven waren, schreef hij de geschiedenis van de Israëlieten, sinds hun komst in Kanaän.

Aan die geschiedenis was hij jaren geleden begonnen, doch hij had haar een lange poos onafgewerkt gelaten, toen hij en zijn volk gelukkig leefden in het stamgebied van Ruben. Sinds den overval van Eglon's machtig heir echter had hij er den drang toe gevoeld, voor zijn nakomelingen op te schrijven wat er alzoo gebeurde. Daarom had hij, al zijn kostbaarheden te gering achtend om mede te nemen, de perkamentrollen niet vergeten en droeg hij ze met zich mee, waarheen hij met zijn leger toog.

Onderwijl hij in zijn gewichtig werk verdiept zat, was er groote beroering in het kamp. Lea had al veel vrouwen aangesproken en haar geraden den Jordaan over te steken, doch slechts weinigen daartoe bereid bevonden. Nu echter deed Absom de ronde en zijn stem klonk ernstig vermanend.

Hij wees de vrouwen er op dat elken dag, elk uur Eglon met zijn machtig heir kon verschijnen en dat Ruben's mannen te klein in aantal waren om haar allen voor gevangenschap en nog erger te behoeden.

Zoo gingen ze nu samen Lea en Absom, van tent tot tent, van groep tot groep. Eindelijk begonnen hun woorden ingang te vinden. Enkele vrouwen knikten ernstig en gingen dan haar tent binnen, om haar voorbereidselen te treffen.

Toen Lea dit zag, bezigde zij het als argument jegens anderen.

»Gaaf *gij* mee met ons?» vroeg een jonge vrouw.

»Nee, Racha, kan ik den ouden Jehu verlaten?»

»Je zult het niet willen, veronderstel ik,« zei de andere scherp.

Lea bloosde en liep lachend door.

»Maar wat moeten we aan de overzijde doen, zonder onze mannen,« riepen nu vrouwen.

»Vrees daarvoor niet,« riep Lea spottend. »Ge zult eens zien hoe gauw ze uw voorbeeld zullen volgen.«

Vrouwen droegen bundeltjes uit haar tent; schreiende kinderen volgden haar met kleine pakjes in de handen. Mannen die gehoord hadden van den voorgenomen overtocht, kwamen toegesneld en kusten de kinderen onstuimig. Ze deden erg luidruchtig en gaven de vrouwen honderden raadgevingen.

»Laat ons met haar gaan tot den oever,« riepen enkelen.

»Nee, nee,« kwam Absom hier tegen op. »Een klein geleide brengt de vrouwen weg en zorgt er voor dat het aan de veren ordelijk toegaat.«

De vrouwen begonnen zich bij elkaar te voegen tot gezamenlijken aftocht. Absom liet zijn oog over haar varen.

Hij zag honderden vrouwen, de meesten van middelbaren leeftijd, met kinderen bij zich. Oude vrouwen droegen bundeltjes, of een klein kind op den arm. Een enkele der muilezels, die tijdens de vlucht was meegenomen, schopte nijdig met de achterpooten en weigerde halsstarrig de richting uit te gaan, die zijn meesteres hem wilde doen nemen.

Jonge maagden bespeurde Absom maar zeer weinig bij de groep. Wel zag hij ze ver van het kamp in paren dwalen en wist hij anderen op de wandeling met jonge mannen.

Het deed hem glimlachen. Het was geen bevel geweest van Jehu, dus kon hij haar niet noodzaken met de andere vrouwen weg te trekken. Nu — als ze liever bleven . . .

Hij vormde een groep van tien mannen en gaf daaraan de noodige wenken. Ook verzocht hij Lea den Jordaan

over te steken en de vrouwen naar het dichtst bijzijnd plaatsje te vergezellen. Daarna zou zij kunnen terugkeeren.

Eindelijk vertrokken de vrouwen een eindweegs uitgeleide gedaan door een aantal mannen en nageoogd door allen.

Absom riep wat later op den dag de mannen bij elkaar en deed hen schietoefeningen houden met den boog. Vooral de jongeren hadden er veel schik in en toonden zulks door grooten ijver in juist mikken. Waar enkelen meerder malen doeltroffen, ontstond een vriendschappelijke naijver bij de anderen om aan hen gelijk te worden.

Dit was hetgeen Absom beoogde. De mannen van Ruben, schoon al jaren lang in strijd met de zuidelijke volken, hadden er nooit aan kunnen wennen, zich in grooten getale te oefenen teneinde met meer succes aan een machtigen vijand het hoofd te bieden. Nu wilde hij hen leeren, dat persoonlijke moed en behendigheid slechts waarde kregen, als men dezelfde eigenschappen bij zijn strijdmakkers mocht veronderstellen.

Na het middaguur liet hij weer verzamelen blazen en deelde toen mede, dat er een oefeningsmarsch zou worden gehouden voor allen die er aan wilden deelnemen.

Meer dan de helft meldde zich hiervoor aan, zoodat Absom het kamp uittrok aan het hoofd van zes- à zevenhonderd krachtige mannen.

Schoon het tempo van den marsch en de verdeeling der gelederen in geen verhouding stonden tot die der geregelde troepen van Eglon, was Absom toch tevreden met den goeden wil zijner mannen. De Israëlieten waren nu eenmaal geen geregelde vechters en krijgslieden zooals de Moabieten en Ammonieten. Onder dezen toch waren keurtroepen, die nooit veld- of anderen arbeid verrichtten, doch altijd in dienst hunner koning naar hier of daar op strooptocht uittrokken. Zijn landgenooten waren landbouwers en zouden nooit de wapenen hebben opgevat, indien zij er niet toe waren gedwongen geworden.

Men trok noordwaarts langs den Jordaan, om eventuel

eele ontmoetingen met strooptroepen van Eglon te vermijden. Absom's streven toch was er op gericht de krachten van zijn klein leger niet te versnipperen door allerlei nuttelooze kleine gevechten, doch te trachten zijn mannen flink te oefenen en voor te bereiden tot een grooten slag, indien Eglon's voorhoede naar zijn kamp mocht optrekken.

Toen de legerplaats een eind achter den rug was, ving een der voorste mannen half luide een lied aan. Anderen vielen aanstonds bij en weldra plantte het gezang zich voort tot in de achterste gelederen.

Het was een dier oude, zwaarmoedige gezangen, wier melodie de kinderen Israël's hadden gezongen gedurende de jarenlange omzwervingen in de woestijn. Het rhythm was langzaam en zwaar en de woorden, die de mannen zongen, waren vol van klacht en weemoed.

Nu echter opgeruimdheid heerschte onder de mannen en zij er een krachtigen pas inhielden, versnelden zij vanzelf het tempo der muziek. Het resultaat verraste hen.

Hoe heel anders klonk nu die eerst zoo zwaarmoedige muziek. Het leek, als was er nieuwe geest gevaren in het oude lied, die het vernieuwd en vermooïd had. Het snellere tempo, nu gelijk gezongen, deed hen ook den pas daar naar regelen.

En dit veroorzaakte iets, wat Absom niet gehoopt had door vele oefeningen te verkrijgen; het besef van marscheenheid begon in zijn mannen te varen. Op een zeker moment omziend, zag hij hen in den pas loopen als de besten van Moab's geregelde soldaten.

Had louter een lied, een lied in vlugger tempo gezongen, dat wonder teweeggebracht? voer nu door zijn hoofd. Hij moest dit wel gelooven.

Na dit lied werd een nieuw aangeheven en gezongen in het tempo van den pas, waarin men nu eenmaal liep. Absom bemerkte nu tot zijn groote vreugde, dat deze oefenwandering door zijn mannen werd opgevat als een afleiding, ja een genot, in stede van een dwazen inval van hem, zooals hij had gedacht.

Nu bedacht hij, dat vooraan Eglon's leger niet slechts hoornblazers liepen, die het teeken tot den aanval moesten geven, maar ook trommelslagers en fluitspelers, die tijdens den marsch geluiden verwekten in snel en kortafbrekend tempo. Zou dat dan een der geheimen zijn waardoor Eglon in staat was in betrekkelijk korten tijd met een groot leger een uitgestrekt gebied door te trekken?

Absom was jong en leergierig doch ook ijdel. Zijn ijdelheid was niet weinig gestreeld door Jehu's aanwijzing van hem als onderaanvoerder en feitelijken bevelhebber en door de erkenning van zijn moed en geschiktheid, welke in die benoeming was besloten.

Als hij nu eens, doorvoer zijn gedachten, in staat was zijn volk van vijanden te bevrijden door dezen methun eigen middelen te bevechten, zou men hem dan niet groote eer toedragen? En zou dan niet later zijn naam met trots en welgevallen worden genoemd door de kinderen en kindskinderen van zijn tijdgenooten?

Uit zijn peinzerij werd hij plotseling opgewekt door hoorngeblaas dat hem van verre bereikte. Hij keek snel om zich heen; zijn troep stond stil.

Zijn hoornblazers waren voor in den stoet en hadden niet geblazen. Er moest dus een ander leger in de nabijheid zijn.

Hij tuurde vooruit doch kon niet ver zien daar de zon hem in de oogen scheen. Toch meende hij aan den horizon schaduwfiguren te onderscheiden, die dichterbij schenen te komen.

»Kunt gij iets waarnemen, ziet ge mannen naderen?» vroeg hij hen die hem nabijstonden.

»Mijn oog ontwaart niets dan zand en zon Absom,« klonk het antwoord.

»Men houde de wapens gereed en de bogen klaar om te schieten!« zei hij nu luide.

Aanstands plantte zijn bevel zich voort van mond tot mond, tot de achterste rijen.

»Men houde de wapens gereed en de bogen klaar om te schieten!«

Zoo stond in vastberaden houding het leger de komende dingen af te wachten, toen een der lieden die het oor naar den grond had gebukt, riep :

»Ik hoor, ik hoor den dreun van paardenvoeten, van vele tegelijk.«

»'t Is Eglon !« riepen nu vele stemmen. »Amalek, Moab en Ammon naderen.«

Absom, geheel zijn kalmte herkegen, haalde ongeloozig de schouders op.

»Van uit het noorden,« zeide hij luide, »geloofst dat niet, broeders.«

Nu werd het geluid van den paardendraf voor allen hoorbaar en werd ook een groep ruiters zichtbaar, voorgedaan door een jongen man die dreigend een lang zwaard boven het hoofd zwaaide.

»Mannen Israëls,« riep Absom nu luide, »rijdt niet zoo woest uw broeders tegemoet. Er zou gevaar door ontstaan. Zeg mij,« ging hij voort toen de woeste voorrijder zijn paard door een ruk aan de manen deed inhouden, »vanwaar komt gij en waarheen voert uw snelle tocht ?«

»Wij zijn mannen van Gad — zijt gij broeders ?« riep de ruiter nu luid en zijn nog steeds geheven zwaard blonk Absom's mannen dreigend tegen.

»Juicht luide, mijn broeders !« riep Absom nu, »ziehier onze helpers. Wij zijn mannen van Ruben — onze aanvoerder is de wijze Jehu van Jahats. Zijt gij gezonden op raad van Eliazar ?«

De ruiter sprong van zijn paard en liep Absom tegemoet.

»Ik ben Izak, bijgenaamd de sterke, mijn vader was Jozua van Sukkoth. Ik voer de voorhoede aan van Sukkoth's leger, dat Samuel ben Juda tot bevelhebber heeft.«

»Ik ben Absom ben Abraham, Jehu's onderaanvoerder.«

De beide jonge mannen liepen op elkaar toe en omarmden elkaar hartelijk.

HOOFDSTUK XII.

In Jehu's kamp juichte feestgeluid. Absom ben Abraham had bij zijn terugkomst Gad's hulptroepen meegebracht.

Toen een voorlooper die blijde boodschap had gemeld, snelden allen, die geen dringende bezigheden hadden de tenten en het kamp uit, om zich met eigen oogen te verlustigen in de waarheid dier goede tijding.

Jehu zat voor zijn tent, de komst der mannen af te wachten.

Daar kwam het leger binnen.

Vooraan reed Izak met zijn ruiters en zij kregen veel toejuichingen. De jonge meisjes die niet hadden willen vertrekken, huppelden zingend voor de paarden en er om heen, en wierpen steelsche blikken naar de knappe, fiere ruiters die een zoo verren weg hadden gereden. Vooral Izak met zijn krijgshaftig voorkomen had veel bekijks van haar. Als de meisjes tot hem opzagen en hem schuchter tegenlachten, wuifde hij vroolijk tot haar en wierp hij haar kushanden toe.

Absom's mannen hadden zich gemengd onder Samuel's voetvolk en liepen druk te praten met de mannen van Gad. Samuel had Absom op zijn wagen geroepen en hem doen kennis maken met Josaphat en met Simon ben Jofram.

»Zijt welkom, zijt welkom!« riep Jehu voortdurend terwijl Samuel's leger hem voorbijtrok. »Zijt welkom!«

Izak, zijns ondanks getroffen door het eerwaardig voorkomen van den wijzen Richter, sprong van zijn paard, boog voor hem en kuste hem de hand.

»Wie zijt gij, mijn zoon en dappere helper?«

»Men noemt mij Izak ben Jozua, grijze vader. Ik voer Samuel's voorhoede aan.«

»Ontvang den zegen van Jehu. Ga met uw mannen het kamp door en doe hen zich laven en verfrisschen. Kom daarna hierheen, als uw bevelhebber er is, opdat wij tezamen een glas wijn drinken.«

Izak deed naar hem gezegd werd. De meisjes en vrouwen die achtergebleven waren, haastten zich de ruiters de tenten binnen te roepen en voorzagen hen van water om zich van het stof van den weg te reinigen. Daarna werd hun melk en wijn, versche brooden en vruchten gebracht.

Jehu bleef voor zijn tent zitten en zag met welbehagen het voetvolk voorbijtrekken. Hij bemerkte de vers broedering, die gekomen was tusschen zijn mannen en die van Gad, en dat verheugde hem.

Toen de wagen stilstond waarop Samuel, Absom en Josaphat zich bevonden, stond hij op.

»Welkom, welkom, mannen van Gad, welkom Samuel ben Juda van Sukkoth!»

Samuel sprong bewogen op den grond, welk voorbeeld door de anderen werd gevolgd. Hij liep op den wijzen Jehu toe, die hem in de armen ontving en op beide wangen kuste, naar oud gebruik.

»Schoon is het leger dat gij mij brengt, fiere mannen voert gij aan. Treedt binnen mijn broeders, treedt mijn tent binnen.»

Zij gaven aan zijn uitnoodiging gehoor. Jehu sprak even met Absom, waarop deze vertrok.

»Voor uw mannen zal worden gezorgd,« sprak hij nu weer tot Samuel. »Gij zijt mijn gast, zoo ook elk uwer vrienden en onderaanvoerders.»

Samuel deed hem kennis maken met Josaphat en deelde hem mede welk een groot aandeel deze in de lasten en kosten der expeditie had bijgedragen. Weldra kwam Absom terug en bracht Izak mét zich, alsmede Efraim, Josaphat's zoon, Simon ben Joram en Ruben ben Jitsgok, den aanvoerder der achterhoede. De laatsten werden ook aan Jehu voorgesteld.

»Ik heb rondom uw kamp nog geen vijand zien zwerven,« schertste Simon ben Joram. »Hebt ge Eglon's leger al vernietigd, Jehu?»

»Neen. Maar zou ook de mare dat Sukkoth's mannen

op komst waren hen hebben teruggedrongen?» schertste Jehu terug.

»Als zóó'n wonder mogelijk ware, geloof dan dat niet slechts Gad, maar álle stammen Israël's hun troepen zouden hebbengezonden, voorafgegaan door een boodschapper. Of vergis ik mij, en hebt ge alreeds versterkingen ontvangen?»

»Nog niet, Simon ben Joram,« zei Jehu nu ernstiger. »Men stelt meer vertrouwen in het water van den Jordaan dan in de wapenen van Palestina's zonen. Wat dunkt u, Josaphat ben Jizreël?»

De aangesprokene was juist in een ernstig gesprek gewikkeld met Ruben ben Jitsgok. Bij Jehu's vraag schoven beiden hun zetel dicht bij hem en mengden zij zich nu in zijn gesprek met Simon ben Joram.

Ondertusschen stonden de jonge aanvoerders, Samuel, Absom, Efraim en Izak de Sterke bij den ingang der tent en praatten druk met elkander.

Samuel had gedurende den tocht weinig gesproken. Dag en avond was hij in de weer geweest ten nutte zijner mannen, en aan niets dat zijn zorg behoefde, had hij zich onttrokken. Doch in de uren dat gekampeerd werd en de mannen onder lustig gekout den nacht verbeidden om te gaan rusten, had hij zich steeds in stil gepeins afgezonderd. En noch de vaderlijke vriendelijkheid van Josaphat, noch de vroolijke luim van Simon ben Joram had hem kunnen opwekken uit zijn somberheid.

Gaarne en vol ijver toch had hij zijn commando aanvaard, doch de scheiding van Debora was hem zwaarder gevallen dan hij haar en zichzelf had willen bekennen. En menigen nacht dat hij den slaap niet vatten kon, had hem voor den geest gezweefd, hoe eenzaam Debora zich wel voelen moest in de haar vreemd geworden stad met slechts zijn moeder tot vriendin.

Nu echter, te midden der vroolijke jonge aanvoerders, moest hij zich wel onttrekken aan zijn gepeins. Absom en Izak, in dien korten tijd reeds vrienden geworden, wisten niet van ernst en schertsten en lachten met elkaar

met alle vreugde van hun jeugd. Efraim, jonger dan beiden en eenigszins onder den indruk van zijn vaders tegenwoordigheid, dorst zich niet luide mengen in het gesprek. Doch zijn schitterende oogen en hooge kleur verrieden hoezeer hij instemde mét, en in gedachten volop deelnam aan de schertserijen der anderen.

»Spreek oprecht uw meening uit, Samuel ben Juda,« sprak Absom hem aan, »zijn de jonge maagden van Amalek, Moab en Ammon onze vijandinnen omdat haar vaders en broers onze vijanden zijn?«

Samuel glimlachte om den ernst, dien Absom kwansuis in zijn stem legde.

»Wij mannen voeren strijd tegen mannen...«

»Hooft, hoort, Efraim!« riep Absom jolig. »Vervolg uw gezegde, Samuel.«

»Ik heb gezegd wat mijn meening is.«

»Slechts de helft, Samuel,« lachte Jehu's onder-aanvoerder, »slechts de helft. Uw zin luidt in zijn geheel: »Wij mannen voeren strijd tegen mannen, doch mogen hun dochters wel liefhebben.«

»Zoo is het,« bevestigde Izak, ondanks Samuel's ont-kennend hoofdschudden, met een vriendschappelijken tik op Absom's schouder. »De strijd moge ons lokken, de liefde echter nog meer.«

»Bewaren wij die voor ónze jonge maagden,« voerde Samuel aan. »Hoe zouden we ooit reine liefde kunnen voelen voor de dochters van hen, die onze vrouwen rooven, onze mannen dooden, onze akkers platloopen.«

»Vraagt genot naar reinheid?« spotte Izak. »O, Samuel, is het dit nu wat u avonden en nachten in peinzerij deed neerzitten, ver van ons gekout. Geef mij zoo'n weelderige Moabietische, al ware het Eglon's dochter. Laat ik haar mollige armen om mijn hals voelen en haar de levens-sappen van den rooden mond drinken, dan vergeef ik háár in zoo'n moment alles wat haar vader en volk *mijn* volk aandeden en in de eerste duizend jaren zullen aandoen.«

»Zoo denk ik er óók over,« viel Absom hem bij.

Samuel lachte en schudde het hoofd.

»Grootte sterke kerels, en toch gelijk kinderen zijt ge als de hartstocht u overweldigt. Wie zal u het genot misgunnen in de armen van een schoone heidin? Maar noem het niet liefde, en spreek niet van vergeven. Doch stil, onze gastheer wenkt.«

Litza, Jehu's oudste vrouw, was verschenen met een kruik vol wijn en bekers. Ze zette de laatste op Jehu's tafel en begon ze te vullen.

»Wie is die leelijke, oude tante,« fluisterde Izak in Absom's oor. Is ze de booze vrouw voor de kleine kinderen van Ruben?»

»Niet aldus gesproken, broeder Izak,« zeide zijn vriend, eveneens fluisterend. »Zij is Jehu's oudste huisvrouw en een zeer goede. De wijn, door haar hand geschonken, smaakt voortreffelijk.«

»Dat zal dan meer aan de druiven, dan aan haar hand liggen,« bromde de jongeruit. »Maar laten wij ons overtuigen.«

»Vrienden en broeders, een teug wijn op uw goede aankomst en op onze vriendschap.«

Jehu reikte elk een beker toe, en allen dronken.

Izak ving den wijn tot den laatsten druppel op en zette zijn drinkschaal dan vlak naast de kruik.

»Bij mijn vuist,« fluisterde hij in Absom's oor, »ge hebt gelijk. Dit drankje smaakt als Baäl's godenwijn, schoon de vrouw die het bracht, zoo leelijk is als zijn grootmoeder.«

»Zwijg heiden,« vermaande hem zijn vriend.

»Over Baäl? Ik mag zijn naam toch wel ter vergelijking bezigen?»

»De wijn is heerlijk, ja overheerlijk, wijze Jehu,« ving Simon ben Joram aan, »doch welke andere heugenis schenkt ons het verleden dan de herinnering?» Hij vestigde een diepen, ernstigen blik op de kruik. »En« vervolgde hij, »kunnen wij zelfs de herinnering aan het genot een vreugde noemen? Is het denken aan wat voorbij is niet eerder een wreede toespeling op wat ons thans ontbreekt?»

Jehu lachte hem toe en ontkurkte de kruik.

»Ze is door Litza's goede zorgen geheel gevuld,« moedigde hij Simon aan. »Helpt gij nu mede dat wij dat straks niet kunnen herhalen.«

»Laat ons dan drinken,« gaf Simon het voorbeeld. »Waarom zouden wij niet drinken, als de druiven toch groeien door Gods liefde en genade. Zouden wij zoo ondankbaar zijn, Zijn goede gaven te veronachtzamen? Neen — nooit! Drinken wij dus.«

De anderen, Samuel uitgezonderd, volgden zijn voorbeeld. Jehu, die voor zijn gasten niet onderdeed, verloor zijn ernst en wenkte Litza dat zij zou vertrekken.

»Ik heb brood met honing en dikke melk doen gereedzetten, alsook heerlijke Phoenicische vijgen en goede olijven,« zeide de oude vrouw.

»Doe alles binnen brengen, door God gegeven vrouwe en laat ons mannen dan alleen. Spoedig zullen wij genoeg gerust en getalmd hebben en dan is het aan ons, raad te houden en plannen te maken.«

Litza vertrok zwijgend. Even later bracht een jonge Giboniet de spijzen, die hij binnen een ieders bereik zette. Toen hij vertrokken was, gaf Jehu het teeken tot den maaltijd, door op te staan en het gebed op te zeggen.

Allen deden gelijk hij.

»Tast nu toe, broeders in Israël. Met gevulde maag en een goeden dronk zal de raad ons beter lukken.«

Hij behoefde echter niet aan te moedigen. Samuel en zijn vrienden hadden sinds dagen geen versch brood geproefd en Absom was immer te vinden voor een goeden maaltijd.

»De honing smaakt voortreffelijk, wijze Jehu,« prees Simon ben Joram. »Ik schaam mij haast te bekennen dat bij minder eters mijn aandeel grooter zou zijn geweest.«

Jehu schoot in een lach bij die verzuchting en reikte hem de dikke melk aan.

»Proef deze, vriend en beken dat zij uw brood niet minder smakelijk maakt dan de zoete honing. Samuel

ben Juda schenk uw schaal vol en ban de zorg van uw gelaat.«

»Geloof mij niet ondankebaar voor uw onthaal, Jehu,« zeide de aangesprokene, »doch het is mij niet gegeven, de gedachten aan haar die ik achterliet van mij te zetten.

»Uw vrouw, Samuel?»

»Ja!»

»De vijg is een kostelijke vrucht,« zeide Simon en nam een schoone tot zich. »Hoe zou zij zich voelen in een slok wijn?»

Naarmate de maaltijd vorderde, werd het gesprek drukker en meer algemeen. Izak vertelde een geschiedenis die hem op de reis was wedervaren. Uit een klein Gisonietisch dorp had hij een jonge maagd medegevoerd vóór zijn paard en den volgende morgen waren drie vaders en veertien broeders, allen haar eigen, naar zij beweerden, hem nagereden om haar vrijheid te vragen. Hij had haar weder medegegeven, doch later van een herder vernomen, dat Sabani, zoo heette ze, een wees was.

Een luid gelach beloonde hem voor zijn vertelling. Ook Jehu vermaakte zich met de vroolijke onverschilligheid van den ruiterij-aanvoerder.

Ook Absom en Efraim kwamen los, nu de wijn hen spraakzamer maakte. De laatste voelde zich nu vrijer, ondanks de tegenwoordigheid van zijn vader Josaphat, wyl hij bemerkte dat zelfs de wijze Jehu gaarne luisterde naar snaakschheden.

Het viel den laatste op, dat Ruben ben Jitsgok, de aanvoerder van Samuel's achterhoede, matig at en dronk en heel niet sprak.

»Ik hoop dat het u wél smaakt, Ruben ben Jitsgok,« zeide de grijze Richter, »doch waarom u niet rijkelijker voorzien en in ons gesprek gemengd?»

»Hij is van stillen aard,« verontschuldigde Samuel hem.

»En heeft een bescheiden maag,« voegde Simon er aan toe.

»Uw drank en vruchten zijn overheerlijk,« zeide nu

de stille schaapherder »en in den raad hoop ik te spreken als ik daartoe reden heb.«

Jehu knikte hem toe en wendde zich dan tot allen.

»Onze broeder Ruben spreekt een wijs woord. Thans is het tijd ons aan de zaak te wijden, welke ons hier bij elkaar bracht. Hoevelen bracht gij met u, Samuel ben Juda?»

»Ruim driehonderd en vijftig mannen, wijze Jehu, waarvan tachtig ruiters. Ook voeren wij twee strijdswagens met ons. Op den eenen voert Efraim ben Josaphat de slaven zijns vaders aan, de andere wordt door Josaphat en mij bereden.«

»Mijn leger telt ongeveer duizend strijdbare mannen.«

»Dertienhonderd en vijftig — daar is wat mede te doen,« riep nu Izak vurig. »Ik hoop dat wij niet lang werkeloos zullen blijven, al is de rust in een tent als de uwe mij lang niet onwelgevallig.«

»Bedaar mijn strijdlustige zoon. Kent gij de sterkte van Eglon's leger? Men schat het op honderdduizend strijders.«

Izak lachte ongeloovig, doch Absom knikte bevestigend.

»Eerder meer dan minder,« vulde hij aan. »En wel tienduizend ruiters zijn daarbij inbegrepen.«

»Voert Eglon vele ijzeren strijdswagens met zich mede?» mengde Josaphat zich nu in het gesprek.

»Verspieders schatten hun aantal op driehonderd. Zelfs al is dit getal overdreven, dan nog twijfel ik er niet aan, dat hun werkelijk aantal ver over de tweehonderd bedraagt.«

Josaphat siste tusschen de tanden. Dit deed hij gemeenlijk als een diepe gedachte hem bezighield.

»Ik ken den aard van Eglon's wagens. Ze zijn vreeselijke strijdmiddelen en richten groote bloedbaden aan onder het voetvolk waar zij op inrijden.«

»Zoo is het,« bevestigde Jehu ernstig, »en het is Israël's fout geweest, vele jaren door, dat het alle slechte eigenschappen der naburige heidenen tot zich nam, terwijl het verzuimde zich naar hun voorbeeld sterk te maken, tegen hun aanvallen.«

»Maar wat nu den strijd aangaat. Zie eens, wellicht spoedig zullen Eglon's troepen het feesten staken en hun opmarsch voortzetten. Dan zullen wij moeten wijken.«

»Wijken!« bulderde Izak — »nooit!«

»Wat dan, voorbarige vechtersbaas? Hen aanvallen met ons handjevol mannen en ons gewillig laten vernietigen?«

»Verwacht ge volstrekt niet meerdere hulp van andere stammen?« vroeg Josaphat nu, »Eliazar ben Mozes was toch eerst aan het begin van zijn tocht, toen hij Sukkoth aandeed.«

»En vele boodschappers zijn tegelijk met hem afgereisd, heel Kanaän door. Ziet ge niet de gunstige resultaten,« zeide Jehu bitter, zijns ondanks. »Ja, kleine troepjes zullen wellicht in de volgende dagen tot ons komen, maar die zijn het niet die de vloedgolf van Ammon, Moab en Amalek moeten keeren. Voldoende hulp, let op mijn woorden, zal ons niet worden verleend alvorens gevochten wordt in het gezicht van Jeruzalem.«

»En daarom wilt ge met uw leger den Jordaan oversteken en aldus Eglon achter u aanlokken,« zeide Ruben ben Jitsgok kalm.

Jehu keek den spreker even ernstig aan.

»Zoo is het, Ruben ben Jitsgok. Maar dan niet terwille van het lokken, maar uit dringende noodzaak.«

Izak sprong op. De wijn had zijn bloed verhit en zijn gelaat kleurde opgewonden.

»'t Moge goede loktaktiek zijn, wijze Jehu en waarde broeders, maar ik geloof dat hij, die het eerste aanvalt de meeste klappen uitdeelt. Wat u Absom, wat u Samuel! spreekt op! De mannen Eglon's brassen en feesten nog steeds. Zouden wij hun dan niet eens een bijzondere afleiding kunnen bezorgen. Het gehééle leger weerstaan wij niet en zéker niet als het op marsch is om ons te overvallen. Maar indien wij hen eens vóór waren en de feestende soldaten bij troepjes aanvielen?«

De meeste jonge aanvoerders knikten instemmend. Jehu keek Samuel aan, als verwachtte hij diens oordeel te hooren.

»Het plan van Izak lijkt mij niet kwaad, mits goed voorbereid. Echter, geen overijling, vooral omdat ik alle hoop heb dat ons leger met den dag sterker zal worden...«

Zijn rede werd gestoord door luid en vroolijk gezang. De voorhang der tent werd snel op zijde getrokken en Lea trad binnen.

Ze zong, zong luid op, en daarbij lachte heel haar schoon gelaat. En haar vingers tokkelden op de snaren van een harp.

»Vele groeten, ernstige mannen!« riep zij vroolijk.

Samuel zweeg en zag haar met belangstelling aan. Zoo deden ook de anderen. In Izak's oogen straalde een licht van blijde verwondering.

»Wie is die heerlijkste maagd, welke ooit mijn oogen aanschouwden?« vroeg hij Absom terzijde.

»Niet zoo luide,« zeide deze. »Ze is Jehu's vrouw.«

Izak bromde iets binnensmonds, hetgeen de ander niet verstond.

»Zoovéle wijze mannen tot zwijgen gedoemd door de verschijning van één jonge vrouw,« spotte Lea vroolijk. »Hebt ge hen dan geen wijn doen drinken, wijze Jehu?«

»De wijn heeft de wijsheid opgedronken, schoone vrouwe,« antwoordde Simon ben Joram, »en de aanblik der vrouw heeft de spraak verstomd. Wat rest die arme mannen nu nog anders, dan hun oogen?«

»Goed gezegd,« zeide nu Jehu. »Zij is mijn vrouw en de moeder van mijn kind, edele mannen van Israël.«

Allen stonden op en bogen.

Lea trad op Jehu toe en streefde liefkoozend zijn oor. Dan zette zij zich op een lageren zetel, naast hem.

»Ik heb de vrouwen vol liefde zien ontvangen en ben nu tot u teruggekeerd, zooals ge bevolen hebt.«

»Ge hebt den Raad der mannen verstoord Lea,« zeide de grijze Richter op vriendelijken toon. »Ook Litza heb ik weggezonden.«

»Ik ben Litza niet,« zeide de jonge vrouw wrevelig,

maar aanstonds lachten haar oogen weer en tokkelden de vingers langs de snaren. »Wees niet boos op mij, Jehu. Doch — heden zijn de mannen eerst angekommen, waarom dus nu al dadelijk dien ernst betracht? Moeten zij niet eerst terdege uitrusten van hun vermoeienden tocht? En moeten wij elkander niet eerst een weinig aankijken en leeren kennen?»

Jehu zag om zich heen met vragenden blik.

»Veronachtzaam niet den raad der vrouw, edele Jehu,« zeide nu Josaphat ernstig. »Zeer zeker behoeven wij allen rust. Niet het minst om het plan van Izak terdege te overdenken en om de voorbereidingen te treffen, die onze bekwame, jonge aanvoerder Samuel ben Juda zoozeer noodig acht.«

»Zijt gij die bekwame, jonge man?» vroeg Lea vrijmoedig aan Izak den Sterke.

»Neen,« zeide deze spijtig. »Daar staat Samuel ben Juda. Ik ben de aanvoerder zijner voorhoede.«

Lea luisterde reeds niet meer naar hem, doch keek Samuel belangstellend aan.

»Wees welkom in ons midden, bekwame Samuel,« zeide ze met gemengden spot en ernst. »Aan mannen als u heeft Israël behoefte.«

Jehu noemde haar nu achtereenvolgens de namen der anderen.

»Ik zal u allen een rustplaats aanwijzen,« zeide hij daarna. »De raad der vrouw mag niet worden veronachtzaamd,« zegt Josaphat ben Jizreël. En Israël wist ten allen tijde den raad van verstandige vrouwen te waardeeren.«

HOOFDSTUK XIII.

De geest der nieuw-aangekomen versterkingen beurde in niet geringe mate de mannen van Ruben op. Hadden velen hunner tot nu toe den terugtocht met Jehu slechts

beschouwd als een vlucht die hen althans het leven had doen behouden, na de aankomst der mannen van Gad kwam nieuwe hoop in hun harten. En die werd sterker en vertrouwender, toen eenige dagen later wéér een kleine troep zich kwam voegen bij Jehu's leger.

Ook kwamen er nu en dan enkele mannen den Jordaan over van uit Groot-Kanaän, daartoe aangespoord door de verhalen der vrouwen van Ruben. En zoo groeide Jehu's legertje voortdurend aan, zij het dan niet met groote getallen.

De jonge aanvoerders, Samuel, Izak, Absom, Efraim en anderen zagen den moed bij de mannen opleven en zorgden er voor die gaande te houden en aan te wakkeren. En naar het voorbeeld der heidsche volkeren, hielden zij nu geregeld oefeningen met hun jonge mannen in snel marcheeren, het juiste mikken met pijl en boog, en allerlei listen die in den krijg te stade komen.

Soms streden eenige afdeelingen, aangevoerd door de jonge bevelhebbers, tegen elkaar. Dan renden zij op elkaar in en worstelden in schijn om de overwinning. Of wel, de eene partij veinsde te vluchten om zich door de andere te laten achtervolgen en hield dan plotseling stand, waardoor de achtervolgers onverwacht op sterken tegenstand stuitten en de worsteling verloren.

Voor al Izak en Absom waren de eerste dagen vol geest bij de oefeningen. De laatste hoopte in stilte, dat Jehu hem het feitelijk opperbevel over alle vereenigde troepen zou opdragen, en trachtte daarom in ijver uit te blinken. Jehu zag dit wel en uitte daarover zijn tevredenheid, doch hij maakte geen haast met het aanstellen van een opperbevelhebber. Hij was nu dagelijks samen met Josaphat en Simon ben Joram en zij drieën oefenden door hun wijzen praat en verstandige opmerkingen zooveel zedelijken invloed uit op heel het leger, dat de mannen hen als een Raad der Oudsten beschouwden en als zodanig achting toedroegen. En krachtens dit overwicht wisten zij voortdurend het vuur der jonge aanvoerders,

die elken ochtend er over spraken, Eglon tegemoet te trekken en hem aan te vallen, te temperen.

Niet echter Samuel. Hij vatte de kwestie der oefeningen niet zoo luidruchtig, doch ernstiger en dieper op dan zijn vrienden. Bij zijn afdeelingen werden dan ook niet slechts tochten, marschen en schijngevechten gehouden, doch ook verzamelde hij dikwerf zijn mannen om zich heen tot een leerzame toespraak.

Dan wees hij hen er op dat, wyl het land Kanaän aan Israël eenmaal was toegewezen, het niet in Gods bedoeling kon liggen hun dat nu weer te ontnemen om aan Moab, Ammon en Amalek te schenken. Doch, om hun erfdeel waardig te zijn, moesten zij zich bekwamen tot deugden, die hun in staat zouden stellen het ontnomen land terug te veroveren.

Dus moesten zij sober worden en dapper, zelfopoffarend in hoogste mate en angstvallig voorzichtig in andere opzichten. Zij moesten zich wennen, de kracht hunner vijanden vooral niet te onderschatten, maar anderzijds moesten zij voortdurend het besef in zich versterken dat, met Gode's bijstand, zij hun land gewis zouden kunnen bevrijden van het juk hunner vijanden.

Als hij zoo praatte, gezeten in den kring van zijn mannen, dan gebeurde het dikwijls dat Lea zich bij hem voegde. Dan luisterde zij met wél zooveel aandacht naar hem als zijn mannen en geen woord ontging dan haar grage ooren.

Nadat hij gesproken had, verwijderden zich zijn mannen tot een rust. En ging Samuel een wandeling doen.

Lea liep dan naast hem voort. Den eersten keer dat zij dit deed, dacht hij dat Jehu haar zulks bevolen had om hem gezelschap te houden in zijn eenzaamheid. Echter leerde een opmerking van Jehu hem, dat dit niet het geval was.

Samuel sprak weinig op die wandelingen en gaf karige antwoorden op den vroolijken kout van Jehu's mooie, jonge vrouw. Hij dacht veel aan Debora, en trachtte zich

voor den geest te roepen hoe háár leven nu was en wat zij deed, om de eenzaamheid te dragen.

Op zijn tocht had hij veel over haar gesproken met Beliak, den heidenknecht. In Jehu's kamp echter had hij zich verplicht gezien zijn omgang met den goeden jongen te beperken, om naijver bij de Israëlieten te voorkomen. Jehu had hem er op gewezen, dat Beliak bij en met zijn eigen makkers moest blijven en met hén verkeer.

Nu liep hij er over te peinzen, dat zijn heidenjongen wellicht den terugtocht zou kunnen aanvaarden, om te zien hoe het Debora ging en om haar zijn boodschappen te brengen. Misschien was er in zijn afwezigheid wel iets gebeurd, dat hij, Samuel, moest weten. Misschien had Debora hem iets te zeggen en wist zij niet, wie hem na te zenden.

Lea scheen weinig van zijn peinzerij te bemerken, noch zich er iets van aan te trekken. En, ging soms de wandeling in een wijden boog heel het kamp om en ontving zij slechts eenige keeren bescheid, dan nog voelde zij zich voldaan en opgeruimd bij de thuiskomst.

»Ik heb u toch zeker niet gehinderd in uw vrede?« vroeg zij hem toen zij zich naar haar tent wendde.

»Nee, Lea,« zei hij ernstig. »Dat hebt ge niet.«

Ze keek hem spottend aan en ging heen. Doch, als Samuel den volgenden dag weer zat in den kring zijner mannen, dan ging zij opnieuw tot hem en volgde hem ook weer op zijn wandeling.

»Lea schijnt vriendschap voor Samuel te voelen en leert hem nu de wegen kennen van Gil-Gal,« zei Absom op zekeren keer tot Izak, toen zij hen samen zagen wandelen.

»Lea is echter Jehu's vrouw en ook Samuel liet een vrouw achter in Sukkoth. Dien dienst zou zij dus beter mij kunnen bewijzen,« antwoordde Izak, ruw schertsend.

»Je bent afgunstig op je vriend en bevelhebber Izak,« verweet Absom hem ironisch.

»Wél mijn bevelhebber, doch níét mijn vriend.«

»Doch wél afgunstig,« hield Absom vol.

»Haar schoonheid en weelde van vormen zouden een lijk doen levend worden, zoo haar zwarte oogen hem tot zien dwongen,« barstte Izak vol hartstocht uit. »Ik draag Samuel ben Juda geen afgunst toe, ik weet dat hij mijn achting waard is. Maar als het gezelschap eener vrouw hem behoeftig is, waarom dan niet zijn vrouw Debora medegenomen.«

»Hij zoekt haar niet,« verdedigde Absom, Samuel. »Lea's vriendschap voor hem schijnt, zonder zijn toedoen sponstaan te ontbloeien. Vergeet vooral niet dat uw jaloerscheit een beleediging is, ook voor Lea, ook voor Jchu.«

»Hoe bedoelt ge dat,« schrok Izak op. »Jehu is een waardig Richter.«

»Dat is hij,« gaf Absom toe. »En Lea is zijn vrouw. Erken dat ge zoo spreekt over Samuel, omdat ge zelf graag liept met Lea, in wijde wandelingen om het kamp.«

Izak's oogen glinsterden, toen zijn vriend zoo sprak, doch hij zeide niets.

»Ban die gedachte uit uw boezem,« ging Absom voort. »Lea's vriendschap zou u niet sicren, doch schaden. Zij is sterker dan gij.«

»Sterker,« stoof Izak op. »Hebt gij dan gezien hoe ik, liggende onder den strijdswagen, hem lichtte uit het slijk waarin hij op den tocht was vastgeraakt, gij, die een vrouw sterker noemt dan mij.«

»Bedaar, vriend, en scheid de letter van den zin mijner woorden. In lichaamskracht zijt ge verre haar meerdere — ge zoudt haar als een kind kunnen breken. Doch haar levensvuur is sterker dan het uwe en zou u kunnen vernielen zonder dat ge een middel van verweer zaagt.«

Lea was dien ochtend, wat nog geen enkele maal gebeurd was, met Samuel in volkomen gesprek geraakt. Zij had hem er zachtjes aan herinnerd, dat zijn peinzen en afgetrokkenheid vreemd aandeden te midden der levenslustige bevelhebbers en andere mannen.

»Ik hoop er niemand mede te hinderen,« zeide Samuel

daarop. »Juist omdat ik voel dat mijn stilzijn zich niet paart aan het vroolijker leven mijner broeders, houd ik mij zoo ver mogelijk van hen verwijderd.«

»Je wilt zeggen dat je gezelschap, ook het mijne, als opgedrongen voelt.«

»Ik zoek niemand, Lea, omdat mijn gezelschap niet opwekt. Ook met u zou menigeen willen wandelen, die u ook meer voldoet dan ik.«

»Ik ben Jehu's vrouw, de moeder van zijn kind,« richtte Lea zich plotseling trotsch tot hem. »Ik zoek noch verlang, evenmin als gij, gezelschap of vriendschap. Daar staat Jehu's vrouw boven.«

»Zoo is het — en zoo hóórt het te zijn,« zei Samuel nu zacht. »Keeren wij tot het kamp terug.«

Het was nu dat Absom en Izak hen opmerkten.

Lea beet even op haar lip, als wilde zij een antwoord, dat haar den mond wilde ontsnellen, versmoren. Zij wendde zich, als hij, tot den terugweg.

Dan liet zij plots haar zelfbeheersching varen.

»Ik wil niet hebben dat je zoo tegen mij spreekt, Samuel ben Juda — ik duld het niet. Ik ben geen kind.«

»Ge zijt Jehu's vrouw,« antwoordde Samuel stil.

»Dat behoeft gij me niet nógmaals te zeggen; ik wéét het wel. Ik bén de vrouw van dien ouden man....

»Lea!« riep hij waarschuwend.

Doch driftig keerde ze hem den rug toe en snelde heen.

Zij had zich voorgenomen hem zachtjes te onderhouden over zijn teruggetrokkenheid en te trachten, door een diepgaand gesprek, meer van hem te leeren kennen. Nu had zij zich niet kunnen bedwingen en had hij haar behandeld als een kind, ja, als een *kind*. Haar, de vrouw van Jehu.

»Lea heeft Samuel verlaten, zij snelt hierheen,« merkte Izak op.

»Tot u,« spotte Absom.

»Waarom niet tot u,« antwoordde Izak heftig, daar hij zijn wangen voelde kleuren.

»Mijn mijn sympathie gaat niet in 't bijzonder naar Lea uit als vrouw, als *mooie* vrouw,« bracht Absom hiertegen in. »Vergeet niet dat ik *hou* van mijn drie jonge vrouwen.«

»Dat behoeft voor jou nog geen reden te zijn.....«

»Om jou te wijzen op haar meerdere kracht en feller levensvuur.«

»Daar ben ik toch niet bang voor.«

»Als de aanvoerders onderling twisten, hoe moet het dan gaan met hen, die zij tot voorbeeld moeten dienen,« klonk Lea's stem.

Ze had hen opgemerkt en was rechtstreeks op hen afgestaan. Haar drift was reeds weder bekoeld en bij het zien der beide jonge mannen was de gedachte in haar opgeweld dat zij wel met hen kon terugwandelen. Dan mocht Samuel denken dat zij Izak zocht, of zelfs Absom.

»'t Is geen twist schoone maagd, doch vriendschappelijk gekout,« antwoordde haar Izak.

Lea keek hem spottend aan.

»Arme paardrijder; hoe weinig kent hij de vrouwen, dat hij Jchu's vrouw, maagd noemt.«

Zijns ondanks kleurde de vurige Izak.

Hij wendde zich af, om Absom's gesmoord gelach niet te hooren.

»Kom kom, Lea,« zeide deze. »Zoo ge Izak's verhaal van het Gibonietisch meisje kendet, ge zoudt hem niet verwijten dat de vrouwen hem vreemd zijn.«

»Moet men dan, om de vrouwen te kennen met eene door huwelijk verbonden zijn, Lea vlugge tong?« vroeg Izak haar nu. »Bekoort u daarom zoozeer het gezelschap van Samuel ben Juda?«

Lea bukte het hoofd. Dit was de eerste maal dat ze hoorde gewagen van Samuel's vrouw. Dus hij was getrouwd?

Toen zij haar hoofd weder opbeurde, lachte ze den jongen aanvoerder vrijmoedig toe.

»Versta mij niet verkeerd, Izak,« zei ze vriendelijk.

»Het was slechts plagerij.«

Samuel kwam naderbij. Nu ging ze langzaam voorwaarts, Izak met een blik mederoepend.

»Hier is Samuel, loopen wij te zamen naar het kamp terug,« trachtte Absom hem op te houden.

Doch beiden liepen reeds langzaam voort.

»Wellicht hebben de bevelhebbers ernstige zaken met elkaar te bespreken,« zeide Lea eenvoudig. »Vertel mij die Gibonietsche geschiedenis, of is uw tong aan uw verhemelte vastgegroeid. Of wacht, gij hebt misschien óók iets met Samuel te bepraten.«

»Nee,« zei Izak kortaf.

»Nu, vertel dan op.«

»Wat voor belang kunt gij nu stellen in de geschiedenis van een aan u geheel onbekend meisje.«

»Omdat ik belang stel in u.«

»Lea,« riep hij uit, en trachtte haar hand te grijpen, welke hem echter ontweek:

»Stil Izak. Absom loopt achter ons. Wat zou Jehu opkijken als die hem vertelde dat ge jegens zijn vrouw zoo vrijmoedig zijt. Ik stel belang in u, omdat ge een onzer dapperste helpers zijt, een kranig ruiter die een werkzaam aandeel zal hebben in de verdrijving van Eglon.«

»Ik voel geen behoefte aan uw belangstelling,« viel hij korzelig uit.

»Kom nu Izak, niet zoo spoedig geraakt. Moet ik soms weer plagen dat ge niet met vrouwen kunt omgaan? Kom, geef me maar de hand. Neen — niet zoo overdreven hartelijk — Samuel ziet het.«

»Samuel!« gromde Izak.

»Ja. Is hij inderdaad getrouwd?« vroeg ze losweg. »Hij is zoo jong nog, schoon lang niet zoo levenslustig als gij.«

»Heeft hij u dat verteld?« vroeg Izak wantrouwig.

Lea schoot in een hartelijken lach.

»Dwaze jongen, hoeft zoo iets een vrouw verteld te worden? Maar ge hebt me nog niet geantwoord.«

»Ja, hij is getrouwd met een lieve, jonge vrouw en ze

waren heel gelukkig met elkaar in Sukkoth. Ge ziet dus, het dient er weinig toe, met hem te wandelen.«

»Misschien hebt ge wel gelijk,« zei ze en keek hem tersluiks in de oogen. »Maar, de vrouwen zijn bijna allen gegaan en Litza is wel wat oud en kribbig voor gezelschap. Nu, ik verlang te leven, ik wil bewegen en praten. Jehu heeft maar zelden tijd voor mij, in deze moeilijke dagen. Ge ziet, om niet alleen te zijn, om een woord te kunnen wisselen, is het heel natuurlijk dat ik mij tot Samuel wend.«

»Zoo !« bromde hij.

»Hij is verstandig, trots zijn jeugd. Wel is waar, zal de gedachte aan vrouw en thuis hem stiller doen zijn dan zijn aard is.«

Ze zweeg en keek hem van ter zijde aan, als verwachtte ze direct antwoord. Doch hij zeide niets en keek achter zich.

Zij waren Absom en Samuel, die zeer langzaam liepen, een eind vóórgekomen.

»Ge ziet mij zeker voor heel dom aan,« zeide hij eindelijk. Lea keek hem aan en tikte op zijn wang.

»Gij dom — nee hoor. Maar nu ga ik heen, naar mijn man Jehu.«

Ze scheen zich met vluggen pas te willen verwijderen.

»Lea !« riep hij met gesmoorde stem.

»Ja, wilt ge nog wat zeggen ?«

»Wilt ge dan niet met mij wandelen — als ge behoefte aan spreken en praten hebt ?«

Ze keek hem als verrast aan en schudde dreigend haar vinger.

»O gij ! Moest ik daarom zoo spoedig weten dat Samuel getrouwd is. Maar ik ben het óók, Izak. O gij, o gij !«

Hartelijk lachend liep ze heen en haar gezicht was nog even vroolijk toen ze Jehu's tent binnenging.

Ze streefde zijn oor en zette zich op zijn knie.

»Weer aan die moeilijke geschiedenis, Jehu,« zei ze pruilend. »Komt die dan nóóit klaar. Luister nu eens naar mij. Ik wandelde vanmorgen het kamp rond met Samuel

ben Juda, en nu komt Izak de Sterke, want sterk is hij nietwaar, mij vragen waarom ik niet met hem wandel. Zou hij op mij verliefd zijn? Gek, hè? Om te lachen. Hoe kan ik nu tijd vinden te wandelen met *al* onze jonge aanvoerders.«

»Ze zijn onze gasten, Lea.«

»Dat is zoo,« antwoordde ze onverschillig. »Nu als ge denkt dat ik het daarom doen moet, dan zal ik u gehoorzamen. Als ze dan maar niet jaloersch op elkaar worden, of *gij* op allemaal.«

»Lea,« zei Jehu rustig en deed haar naast zich zitten op een lagen zetel, »waarom zouden die jongelieden, waarom zou ik jaloersch moeten zijn?«

Ze stond op en streekde zijn oor.

»Ik weet het niet Jehu, ik weet het niet. Maar sinds de hulptroepen zijn aangekomen, is de rust uit mijn gemoed verdwenen en verlang ik oneindig meer naar beweging, naar praten, naar leven in het algemeen, dan voorheen.«

Jehu keek haar ernstig aan en streekde zijn baard.

»Zijn het de vrouwen die ge mist, Lea? Ge waart er zoo aan gewend met velen harer dagelijks om te gaan en te praten.«

Onder Jehu's ernst werd zij stil en bedrukt. Van haar gelaat vergleed de rozige glimlach en een vochtige glans dofte haar oogen. Ze knikte ontkennend, doch zeide niets.

»Dan is het misschien de gedachte aan uw vader, uw broer, die u doet verlangen...«

Maar ze bleef nee-knikken met ernstigen blik.

»Ons leven is nu wel vreemd Lea, in ongemakkelijke tenten inplaats van, zooals in Jahats, in onze groote, ruime woning. Maar dat moet ge trachten te dragen. Eens, wellicht zeer spoedig, zal de Voorzienigheid begaan worden met ons lot en ons bijstaan de indringers te verdrijven. Tot zoolang moet ge moed houden en uw oog op Hem vestigen. Tracht ook altijd in harmonie te leven met Litza, schep vreugde in den lach van uw kindje. En, hebt

ge dan niet ook mij, die uw leven veraangenaamt en die hoopt u het geluk te doen vinden?»

Lea blikte tot hem op.

»U heb ik juist zoo weinig, Jehu,« mompelde zij. »Zoo zeldzaam.«

Hij lachte haar goedig toe.

»Een Richter mag niet slechts voor zichzelf en zijn gezin leven; allen die hun lot in zijn handen leggen, hebben recht op zijn steun en liefde.«

Hij zweeg en keek haar aan, als verwachtte hij iets als instemming van haar.

Ze bukte zich over zijn hand en kustte die.

»Maar ik heb u toch zoo weinig, zoo érg weinig,« mompelde ze onhoorbaar voor hem, toen ze de tent uitging.

— — — — —

De volgende dagen zocht zij Samuel niet en evenmin mengde zij zich onder zijn hoorders. Wel wandelde zij dikwijls het kamp uit en bespiedde ze van nabij de oefeningen van Absom's en Izak's mannen.

Als die oefeningen waren afgelopen, wendde zij zich af en wandelde verder. Dan hoorde zij spoedig een driftigen pas achter zich en kwam de jonge ruiterbevelhebber nevens haar loopen.

Hij praatte veel en druk, meestal over het leven in Sukkoth of over de kansen van den strijd.

Zij scheen gaarne naar hem te luisteren en lachte innerlijk om zijn onhandig pogen, haar meer nabij te komen. Nú eens vond ze er vermaak in, zich schijnbaar geheel tegenover hem te uiten en te gewagen van haar leven zonder afwisseling; dán weer stootte zij zijn bevestigingen van meevoelen in haar lot van zich af, hem er op wijzend dat Jehu, de wijze Richter van Jahats, haar echtgenoot en de vader van haar kind was.

Loopend naast hem en schijnbaar luisterend naar zijn woorden, spiedde zij toch opmerkzaam rond of ze Samuel het kamp zag verlaten. Ging hij op weg, dan

wijzigde zij, van verre, haar wandeling naar de zijne opdat hij zien zou, dat ze met Izak was.

Was ze er eenmaal zeker van dat hij hen gezien had, dan deed ze opzettelijk vriendelijk tegen den jongen ruiter. Ze liet toe dat hij nu en dan haar hand beroerde en ze boog haar hoofd opmerkzaam tot hem, als om geen woord te verliezen van wat hij zeide. En toch verstond ze maar weinig van zijn vertellen en was haar geest bij hem, die daar in eenzaamheid liep te peinzen.

Soms, als Izak haar iets vroeg en hij daarop geen antwoord kreeg, bleef hij staan en beroerde haar arm.

»Hoordet ge mij niet, Lea?» vroeg hij dan.

Ze schrok op, doch was aanstonds de opgeruimde, lachende als altijd.

»Nee, ik dacht aan Jehu,« zeide ze dan.

»Aan Jehu?»

»Ja, aan mijn echtgenoot.«

Dat antwoord deed Izak stiller worden. Die woorden verrasten hem alsof hij Jehu reeds niet meer als Lea's echtgenoot beschouwde en zij hem nu met nadruk op de werkelijkheid wees. Hij kon dan niet meer den vroolijken, onverschilligen stijl van zijn verhaal terugvinden en bleef hardnekkig zwijgen tot Lea weer naar het kamp keerde. Dit deed ze eerst als ze ook Samuel zag huiswaarts keeren.

Als Izak dan in zijn tent was, voelde hij felle onvolgzaamheid in zijn gemoed en afkeer van zichzelf, van Lea, Jehu, Samuel en ieder ander. Dan nam hij zich voor, den volgenden ochtend na de oefeningen op zijn paard te springen en in snellen draf een verren tocht te doen. Hij zou dan Lea eerst voorbij rijden dacht hij, en haar beleefd, doch kort groeten.

Als echter na het ontbijt de oefeningen aanvingen, en hij het schieten met den boog, het verspringen, en het plotselinge verschuilen leidde, dan kon hij slechts met moeite den eenmaal door hem zelf vastgestelden tijd met zijn mannen bezig zijn en haastte hij zich naar Lea, zoo dra de rustpoos was ingetreden. Een enkele maal gebeurde

het wel, dat zij hem na de wandeling erg vriendelijk verliet en zijn hand even teeder in de hare hield. De herinnering daaraan bleef hem dan dag en avond bij. Doch, als hij haar den volgenden ochtend dan weer begroette, was zij aanstonds weer zóó ernstig en terughoudend, dat hij het niet waagde haar hand tot groet te grijpen.

Dat Samuel's gedrag invloed op haar uitoefende, bemerkte hij wel, als ook dat zij haar wandeling steeds naar de zijne regelde. Doch nooit zag hij hen samen wandelen en zéér zelden praatten zij met elkaar, en dan nog slechts in tegenwoordigheid der aanvoeders. Hij had dus geen reden te veronderstellen dat Samuel schuldig was aan haar wispelturig gedrag, jegens hem.

De omgang met haar schonk zijn wezen geheel andere gewaarwordingen, dan dezelve met andere vrouwen hem altijd had verschaft. Geen meisje of vrouw, die hem bekoord had en door hem was begeerd, was langer dan een korte poos koud en onverschillig voor hem gebleven. Steeds had hij zich jegens haar de man, de meester gevoeld en áltijd was hem den indruk eigen geworden, dat zij zich maar al te graag aan zijn meesterschap onderwierp.

Met Lea was het nu wel een heel ander geval. Ze was door een huwelijk verbonden aan den wijzen Jehu en tusschen hem en haar was niets dan vriendschap. Maar toch kon hij er niet aan wennen, dat zij zich bestand voelde tegen de bekoring, die hem zoo vele vrouwen had doen winnen. Ja, hij moest erkennen dat hier feitelijk de rollen waren omgekeerd en zij de meesteres was over hem en over zijn doen en laten. Hoe zou hij zich anders altijd naar haar wil schikken, wandelen waarheen zij verkoos en het onderwerp dat zij niet bespreken wou, gewillig verzwijgen. En, als hij zich nóg zoo zeker had voorgenomen niet met haar te gaan wandelen, doch een rijtocht te maken, alleen of met Absom, dan veranderde hij op het oogenblik van handelen steeds weer van voornemen.

Absom zag hij nu steeds minder bij intieme gelegenheden en het leek wel of hij apart samenzijn met hem vermeed. En bij de bijeenkomsten van den raad der aanvoerders, scheen Absom zich liever te voegen bij den altijd opgeruimden Simon ben Joram dan bij hem, die toch in het kamp zijn eerste vriend was geweest.

Schoon ruw en onvatbaar voor diepere indrukken, hinderde hem toch dit blijkbaar opzettelijk ontwijken door Absom. Zij hadden bij hun eerste ontmoeting elkander direct begrepen, docht hem, meer dan hij en Samuel, gedurende den ganschen tocht.

Zekeren avond dat hij uittrok om de buitenposten na te gaan, zag hij Samuel en Absom te zamen loopen. Zij schenen in ernstig gesprek gewikkeld en daardoor kon hij hen met zijn gewonen snellen pas, gemakkelijk inhalen.

Op zijn avondgroet gaven beiden bescheid, doch daarna zetten zij hun gesprek voort.

Al gaande naast hen, luisterde hij naar hun woorden. Zij bespraken de vorderingen der manschappen in de krijgsmanskunst en kwamen hierna tot de conclusie dat de uitvoering van het plan, eenige weken geleden gevormd, nu niet langer behoefde te worden verschoven.

Als hoofdaanvoerders der verbonden troepen hadden zij alleszins het recht omtrent de krijgsplannen van gedachten te wisselen buiten den raad. Dat erkende Izak, weshalve hij onder belangstellend luisteren bleef zwijgen.

De ondergaande zon had heel den hemel in een purperrood gekleurd, dat zijn weerschijn op aarde wierp. De gloed, weerspiegelend op de gezichten der jonge bevelhebbers, deed den ernst welke op deze lag, nog sterker uitkomen.

Izak maakte bij zichzelf de opmerking, dat Samuel zooals hij daar sprak met kennis van zaken over de dingen, die de belangen van heel het volk raakten, inderdaad den indruk gaf een meer dan gewoon mensch te zijn. En hij begreep dat, zoo Lea trots zij dagelijks met hem wandelde, innerlijk zich sterker voelde aangetrok-

ken tot Samuel, zij wel te verontschuldigen was voor die voorkeur.

Nu, in dit stille avonduur, nu heel het kamp zich voorbereidde tot de nachtrust, en zij drieën de eenige wakenden schenen voor het heil van Israël's leger, kon hij geen bitterheid gevoelen jegens den meer begunstigde der vrouw, die hém zoo onweerstaanbaar aantrok. Vriendschap als hij koesterde voor Absom, kon in zijn gemoed niet wonen voor Samuel. Maar, het besef dat deze wellicht de geroepene was, ondanks zijn jeugd, het Heilige Land te bevrijden van de heidenen, deed toch onwillekeurig een hooge achting in hem oprijzen voor dien ernstigen jongen man.

»Heden zijn mijn spionnen van uit Jahats teruggekeerd. Zij waren doorgedrongen tot onder verschillende legergroepen en hebben met inwoners gesproken, die achtergebleven waren. En de indruk die hen van alles is bijgebleven, is, dat Eglon's opmarsch uit Jahats niet lang meer op zich zal laten wachten.«

Als hun berichten betrouwbaar zijn, en mijn spionnen zeggen weinig reden te hebben daaraan te twijfelen, dan moet Archibaldus, Eglon's onderbevelhebber reeds orders hebben ontvangen, met de voorhoede op te trekken naar Gilgal.«

»Groote Voorzienigheid, Heer der Heirscharen !« riep Absom, »dan moet er wel spoedig gehandeld worden.«

»Zoo dacht ook ik, Absom. En ge kunt er van op aan dat Archibaldus niet met slakkengang optrekt. Begrijp ik Eglon's taktiek goed, dan zendt hij zijn meeste ruiters vooruit.«

»Zijn ruitery moet wel tienduizend man sterk zijn,« viel Izak nu in.

Samuel knikte toestemmend.

»Als hij slechts de helft hiervan zendt, dan nog...« zei Absom aarzelend.

»Dan nóg is het voor ons legertje een vreeselijke, ongelijke kamp, Absom, wilt ge zeggen.«

Deze knikte.

»Zie,« vervolgde Samuel nu, »hierin herken ik de besachtzaamheid van den wijzen Jehu. Aan deze zijde van den Jordaan zal de groote strijd niet beslist worden. Daarom zond hij de vrouwen in grooten getale reeds de rivier over.«

»Denkt ge, denkt ge nu wérkelijk Samuel, dat de strijd zich zal overplanten naar de overzijde?« vroeg Izak driftig. Samuel knikte zwaarmoedig.

»Ja broeders, ik vrees nóg veel erger. Namelijk, dat deze groote worsteling voor, of zelfs binnen Jerusalem's muren zal worden uitgevochten.«

»Nooit! dat zullen we nóóit toestaan!« riep Izak nu luid. »Wij hebben onze mannen geleerd, hoe te vechten en zij zullen het doen.«

Samuel haalde de schouders op.

»Dapper zijt gij Izak, dat weet ik en uw voorbeeld sterkt uw mannen. Doch wat stellen wij op het oogenblik tegen Eglon's honderdduizend mannen en honderden strijdswagens.«

Zij waren nu tot een schildwacht genaderd en zeiden hem hun avondgroet. Hij antwoordde.

Izak, wiens taak dit was, vroeg hem naar zijn bevingen en kreeg tot antwoord, dat er niets bijzonders was voorgevallen. Daarna zetten de drie bevelhebbers hun wandeling voort.

»Ziet eens,« vervolgde Samuel, »als wij al onze gegevens met elkaar vergelijken en het waarschijnlijk doel van Eglon voor oogen houden, dan komen wij tot de conclusie dat het doel van den opmarsch zijner voorhoede is, de veren over den Jordaan te bezetten. Zijn die in zijn macht, dán is Jehu's leger van heel Groot-Kanaän afgesneden en moet het zich op genade of ongenade overgeven of laten dooden.«

»Dus uw plan zou dan zijn, met heel ons leger naar de kust te trekken, ter bescherming der overgangen van den Jordaan? Kan dát uw bedoeling zijn?«

Ze stonden nu stil bij een dichten heesterstruik. Samuel zette zich op het gewas neer en de anderen volgden zijn voorbeeld. Hij keek peinzend om zich heen en vestigde den blik naar het noordwesten.

»Neen Absom,« zei hij eindelijk. »Zie in deze richting liggen de veren naar Jerusalem en daarheen zal Archibaldus tocht gericht zijn. Zouden wij echter daar ons heel leger ter verdediging dier overgangen opstellen, dan wordt het zonder genade, tot den laatsten man toe in den stroom gedreven. Nu geloof ik ook dat Archibaldus liever een gevecht met ons zal vermijden tot het bezit der veren hem verzekerd is. om aanvoer van hulp van over het water onmogelijk te maken.

Daarom komt mij het waarschijnlijk voor, dat hij ons kamp oostelijk zal voorbijtrekken, zoo ongemerkt mogelijk en ten noorden van ons zal zwenken naar den Jordaan.«

»En is hij daar, dan ligt ons legertje tusschen zijn voorhoede en Eglon's hoofdleger,« riep Izak driftig.

»Zoo zou het kunnen wezen; maar, omdat wij dit nu reeds voorzien, kunnen wij tijdig maatregelen treffen, om zijn plannen in het zand te werken. Daaraan zal ik den nacht besteden. Nu ga ik u beiden verlaten, om in eenzaamheid mijn gedachten te verzamelen en een strijdplan samen te stellen.«

De beide jonge vrienden zagen hem verdwijnen in de schemerende duisternis. Hij ging langzaam voort, met gebukt hoofd.

Zij zwegen beiden, nu zij plotseling te zamen waren en tuurden in de verte. Izak verbrak het eerst de stilte tusschen hen.

»Het is dagen geleden, Absom, sedert wij te zamen waren, Ik dacht dat wij vrienden waren.«

»Dat zijn wij, Izak,« zei Absom beslist.

»Maar«

»Er is geen maar aan verbonden.«

»Waarom ontwijkt ge mij dan zoozeer, sinds de laatste dagen?«

Absom zweeg.

»Ge antwoordt mij niet — dus heb ik gelijk.«

»Zie eens, vriend,« zei Jechu's onderbevelhebber eindelijk, »als ge denkt dat er iets tusschen ons is gekomen en ge voelt niet wát dat is — dán ook kan ik het u niet zeggen.«

Izak sprong driftig op en liep voort. Dan keerde hij om en kwam weer tot Absom.

»Ik weet, ik gevoel wat ge bedoelt,« riep hij luide. »'t Is wíl ik er van hou, waarom weet ik bij Baál niet, met Lea te wandelen en te praten. Ik mag graag haar stem hooren en haar in de oogen zien. Ik vind het prettig naast haar te loopen, haar zachte arm langs den mijnen te voelen glijden en de mollige zwelling van haar boezem waar te nemen, zooals haar kleed die verraadt. Steekt daar kwaad in? Waarom zou ik dan zoo iets laten? Spreek Absom — zeg mij of ge bezwaren hebt, of zijt ge wellicht jaloersch....«

Hij brak vlug den zin af en keek gewild onverschillig om zich heen.

»Ge hebt gesproken,« ving Absom langzaam aan — »en ge hebt u verraden.«

»Spreek op — zeg wat ge bedoelt,« riep Izak, schoon zijn gelaat vurig kleurde.

»Lea's bekoorlijkheden hebben u getroffen en in u gedachten verwekt, die u tot lafaard maken tegenover Jechu. Ge begeert zijn vrouw; zijt ge het laatste der tien geboden vergeten?«

Izak bukte het hoofd en zweeg.

»Kunt ge u zelf zóó bedriegen om te gelooven dat ge wél verlangt haar stem te hooren, haar naast u te zien — en dat ge niet begeert haar geheel te bezitten?

Gij, Izak de Sterke, gij woeste ontembare, ge zijt getemd in weinige dagen, door een vrouw.

Wie was nu de sterkste van uw tweeën?

Kunt ge nu nog tegenspreken dat ge haar liefhebt? Spreek, Izak.«

Deze keek hem aan en het trof Absom, hoe droevig

de oogen van den schijnbaar zoo ruwen jongen man hem aanstaarden. Nu leek hij in niets meer op den strijdlustigen, woesten ruiter die hem, slechts enkele weken geleden, was tegemoet gereden.

»Absom!» brak hij eindelijk los, »als áltijd aan iemand denken, áltijd naar haar verlangen, áltijd te wenschen haar naast ons te zien en slechts even haar hand te mogen beroeren zeggen wil, zoo iemand, een vrouw lief te hebben, — ja, dan heb ik Lea lief. Ja, ja, liever zie ik haar dan wien ook, liever dan mijn moeder, mijn kleine zusjes...«

Hij scheen zich als van iets te willen losrukken. Met heftig gebaar kruiste hij de armen over de borst en verwerderde zich, met snelle passen. Hij kwam terug, liep Absom voorbij alsof hij hem niet zag en keerde dan weer. Zoo liep hij heen en weer, met zware stappen, armen over de borst gekruist en voor zich uitstarend.

»Izak,« riep Absom, »Izak, luister naar mij. Ik ben uw vriend — ik ben uw vriend. Ik heb uw misschien smart berokkend — smart die uw hart vaneen rijt, maar ik moest het doen. Voor u zelf — voor u zelf.

Vergeef mij dat ik zoo tegen u spreek, ik die slechts een jaar uw oudere ben. En toch — ik laak u niet — ik wil u slechts wijzen op het onmogelijke...«

Izak bleef voor hem staan en keek hem met droeve somberheid in het gelaat.

»Ge begrijpt me verkeerd, Absom,« stiet hij uit, »ge begrijpt me verkeerd omdat onze gedachten niet gelijk gaan, omdat onze levens in verschillende richtingen hebben gevloeid. Gij, die u gelukkig voelt met uw drie jonge, bevallige vrouwen, ge kunt u niet indenken dat men de vrouw eens anders, de vrouw van een edelen man kan begeeren. En nu — nu ge het mij ziet doen en ge wijst mij het verkeerde daarvan, nu denkt ge dat wroeging mij aangrijpt en dat het berouw is, dat mij met droefenis slaat.

Neen — neen, Absom. Maar zie — als ik nu, door uw woorden weet, dat het Lea zelf en geheel is die ik begeer,

dan begrijp ik tegelijk dat het dwaasheid, droomerij is, ooit te gelooven dat zij eens de mijne zal worden. En dat niet omdat zij Jehu's bezit is, niét omdat zij de vrouw van Jehu is, maar omdat zij Samuel liefheeft, zooals ik haar.«

Absom sprong op.

»Izak,« riep hij, »laster niet — o laster geen edele mannen; Israël heeft er slechts weinigen van...«

»Ik laster niet — doe ik wel? Is het Samuel's schuld, dat Lea hem zoo innig liefheeft, als ik haar? Zoo min als zij iets weervoelt voor mij, zoo min denkt hij aan haar, denkt hij er aan, haar wederliefde te schenken.

En tóch bemint ze hem, tóch heeft ze hem lief met haar zwarte, lachend-schitterende oogen, haar rooden perzik-rijpen mond, haar liefde-omstrengelende armen, haar borsten zoo schoon zich biedend...

Ziet ze hem niet na, zooals ik haar? Verheugde zij zich er niet in met *hem* te wandelen, zooals geheel mijn denken er op gericht is, naast *haar* te mogen voortgaan? Vangt zij niet zijn woorden op als honingdruppelen, zooals ik de hare van haar mond aflees, als waren zij parelen van schoonheid, liefde en wijsheid?

O, Absom, o, Absom, wat kon mij Jehu, wat kon mij Israël's banvloek, wat de straf der steeniging schelen, als ik wist dat mijn liefde voor haar niet tevergeefs ware. Lea — o mijn vurige, schoone Lea, vol van leven, vol van liefde...«

Absom keek hem meewarig aan. Hij hield van Izak, om zijn kracht, zijn jeugd, zijn openhartigheid. De smart van zijn vriend pijnde wéér in zijn hart; het deed hem zich ongelukkig voelen dat hij geen woord van troost, geen woord van hoop kon spreken.

Zoo diep als de hartstocht zich in Izak bleek te hebben geworteld, had hij hem nog nooit doordrongen. Dat helle vuur was hem vreemd, maar Izak's woorden, de smart die er uit sprak, deden hem begrijpen, dat de brandende pijnen, daardoor verwekt, onduldbaar moesten zijn, en elke poging tot verzachting, onmogelijk en onvruchtbaar.

Toch kon hij niet blijven zwijgen, hij móést spreken, ware het slechts om Izak's stem te hooren, om hem te ontrukken aan het wee, dat hem innerlijk verscheurde.

»Maar Samuel heeft een vrouw en hij heeft haar lief niet waar?« zei hij zacht.

»Hij heeft haar lief — hij heeft haar lief,« borrelde Izak heftig op. »Ja, hij heeft haar lief en daarom ziet hij niet die aanbiddelijke vrouw, dat heerlijke wezen dat van hem zou zijn, de zijne zou *wezen*, als hij — als hij ...

O, de domoor, de stumper, de ... de ...«

»Izak,« legde Absom zijn hand op den arm van zijn vriend.

»Neen — neen — laat mij; ik moet alleen zijn — alleen. Gij kunt me toch niet helpen — niemand ... Ik moet weten — of ik haar bezitten kan, of ik, of ik haar mag klemmen in mijn sterke armen, Jehu ten spijt en ondanks Samuel.«

En hij snelde heen, Absom's stem, welke hem trachtte te doen blijven, ontvliegend.

HOOFDSTUK XIV.

In den vroegen ochtend vernam Lea van Jehu dat vóór den middag zou worden raad gehouden en waarschijnlijk reeds eenige uren daarna Samuel met een groot deel van het leger ten strijde zou trekken.

Toen zij dat wist, spoedde zij zich voort uit zijn tent naar die der vrouwen, waar Litza zich dien dag niet bevond. Zij wierp zich languit op den grond en brak in snikken uit.

Samuel zou optrekken, weg gaan van haar om Eglon te bevechten. Samuel weg uit haar oogen — ze zou hem wellicht nóóit weer zien.

O — o — haar hart bonsde als wilde het haar lichaam ontvlieden, om tot hém te gaan en nevens hem te blijven

in het gevaar. Dan was het of een innerlijke stem tot haar sprak.

Dus — hield ze van hem — van dien stillen, droeven Samuel? En Jehu dan?

Zij sprong op en schudde wild de haarmassa die rondom haarschouders neerhing. »Jehu, Jehu,« klonk het luid in haar.

Nee — ze hield niet meer van hem, van den ouden, grijzen Richter; nu zag ze duidelijk in haar hart. Als ze ooit zooveel van hem had gehouden, als een vrouw van een man móét houden, dan zouden nu niet haar gedachten om Samuel verwijlen. En toch was Jehu de vader van haar kind en had zij haar maagdelijkheid in vermeende liefde aan hem gegeven.

Neen — neen — niet gedacht, niet gepeinsd, nu hij binnen enkele uren zou vertrokken zijn . . .

Vlug wiesch ze haar gelaat en snelde ze de tent uit, achter de andere omgaand naar de plek, waar Samuel tot zijn mannen placht te spreken. Zij ging voort tot dicht bij hem en zei toen zacht: »Straks gaat gij op marsch, zegt Jehu mij. Laat ons samen wandelen, voor dezen laatsten keer.«

Hij hoorde haar aan en knikte toestemmend. Na zijn toespraak tot zijn lieden ging hij op weg en Lea ging naast hem.

Zij zwegen, al loopend uit het bevolkte kamp, naar de verre vlakte; geen van beiden zag achter zich. Zoo doende bemerkten zij niet, dat Izak hen volgde, schijnbaar wandelend zonder doel, doch inderdaad hen niet uit het oog verliezend.

»Wat is het, dat gij mij wenscht te zeggen?« zei Samuel eindelijk op vriendelijken toon. »Kan ik u helpen, Lea, zeg het dan. Mijn vriendschap voor Jehu, uw wijzen echtgenoot en . . .«

»Verzwijg het andere maar,« zei zij bitter. »Zult ge dan niet één keer nalaten mij er aan te herinneren dat ik uit kinderlijke ijdelheid een man trouwde, die wel is waar ver boven mij staat in deugd, doch die te oud is

om hem mijn liefde te geven, van vrouw aan een man.«

»Lea,« zei Samuel berispelend, »uw mond zegt woorden, die wellicht uw hart nú reeds betreurt . . .«

»Neen, neen!«

»Dan spoedig zal betreuren, als ge ze, in kalmer oogenblik, weer voor den geest hebt geroepen.«

»Neen, neen, honderdmaal neen. Ik betreur ze niet, zal ze niet betreuren — *nimmer*. Zij geven waarheid weer, na langen tijd van leugen . . .«

»Lea . . .«

»Zijt gij bang, dat mijn woorden u zullen kwetsen,« hoorde zij.

»Ge doet uzelve onrecht aan, Lea. Ik ken u beter dan ge denkt en weet, dat ge iemand niet kwetsen zult met opzet om pijn te doen,« antwoordde hij zacht.

Zijn zachte stem dreef de bittere woorden, die op haar lippen vloeiden, terug. Ze legde haar hand op zijn arm. Opziende, zag hij, dat tranen haar oogen vulden.

»Als ge mij kent, dan weet ge toch wel, dat ik van u hou — van u alleen — alléén, *alleen*. Waarom stoot ge mij dan af, waarom ontwijkt ge mij dan, waarom gaat ge me dan voorbij, als ware ik een onwaardige heidin? U, u heb ik lief, niet dien goeden, ouden Jehu, den wijzen Richter, hoewel ik at aan zijn tafel, sliep in zijn bed en baarde hem een zoon. Als ik toen dacht, dat het vrouwelijke liefde was, wat ik voor hem voelde, dan heb ik mij wel zwaar bedrogen. Nu — nu ik u heb leeren kennen, weet ik wat liefde is — hetgeen ik *toen* niet wist.«

Samuel, ontroerd door haar met bevende stem geuite bekentenis, nam haar hand en streelde die. Dan deed hij haar rusten aan den voet van een boom.

Hij zweeg en staarde droevig op haar neer. Haar stem, haar woorden, riepen herinneringen bij hem op aan de geliefde vrouw, die hij in zoolang niet had gezien. Lea's kreet om wederliefde deed hem voelen, hoe zijn leven zou zijn geweest, als Debora hem niet ware gevolgd uit het huis haars vaders.

Hij zag niet, hoe in wijden boog Izak hen van achteren naderde en zich te luisteren zette, dicht achter het struikgewas dat nevens den boom groeide.

»Samuel — Samuel — ge kunt niet doof zijn voor mijn bede om liefde. Ik weet — ge hebt een vrouw in Sukkoth, ik geloof dat ze schoon en liefvallig is en dat vele deugden haar sieren. Maar — ben ik dan óók niet mooi, ben ik onwaardig uw vrouw te zijn, nevens haar, uw eerste? Zie, Jehu, de oude Jehu heeft twee vrouwen, de jonge Absom leeft met drie in zijn tent. Waarom mij dan niet met u genomen? Ik wil de minste zijn, ik wil haar eeren als mijn meesteres, als ik slechts bij u mag wonen — en uw gezicht aanschouwen.«

»Lea,« zei hij thans met een diepe stem, »ge zijt schoon en waard door een deugdzaam man bemind te worden. Welnu, dat geluk is u ten deel gevallen. Jehu heeft u lief met alle kracht die in hem woont en die liefde doet hem zich jong voelen, naast u.

Neen — ik wil u niet kwetsen met te spreken van de echtbreuk die de daad zou zijn als ik aan uw woorden gehoor gaf. Ik wil slechts wijzen op een hoogere dan persoonlijke liefde en voldoening.

Waarom bevinden Jehu en de zijnen zich in gindsch kamp? Waarom snelden wij mannen van Gad hierheen, achter ons latend hen die ons dierbaar zijn? Waarom zullen binnen enkele weken, dagen wellicht, alle stammen Israël's hun onderlinge veeten hebben afgeschud als onreine kleederen en hun jonge mannen tot ons zenden, ter hulpe?»

»Wáárom denkt gij?»

»Omdat de geest van Mozes, de geest van Josua over ons is gekomen en wij gevoelen te zamen een groot volk te zijn, dat zich verweren moet tegen de overrompeling der heidenen. Omdat wij weten dat hooger en dierbaarder dan ons persoonlijk belang, veel dierbaarder dan onze gelieven, de liefde Gods is voor ons, door welke wij zijn aangewezen als het uitverkoren volk, dat eens de aarde zal beheerschen.

Ziet ge — begrijpt ge? En nu — in dit plechtig uur dat de geest onzer voorvaderen, die ons tegen Amalek heeft ter overwinning gevoerd, over ons komt en ons moed en vertrouwen schenkt, zouden enkelingen uit persoonlijke overwegingen, twist en haat en tweedracht zaaien onder het joodsche volk, door zich te vergrijpen aan elkanders vrouw?

Lea, zoo ik nooit mijn beminde Debora gekend had en mijn hart in liefde voor u ware ontgloeid op den eersten dag dat ik u zag — dan nog zou heden mijn antwoord zijn geweest: *Nooit!*«

Lea stond op en keek hem met van smart vertrokken gelaat aan.

»Nóóit!« zeg je.

»Nóóit!« herhaalde Samuel zacht doch beslist, »nóóit Lea.«

Daar ritselde het kreupelhout achter hen, een gestalte sprong met enkele passen voor hen.

»Izak!« zei Samuel ernstig, »verlaagt een aanvoerder van Israël zich tot luisteren.«

Izak sloeg de oogen neer; zijn borst bewoog zich heftig en zijn lippen trilden.

»Maar ik heb u lief Lea!« kreet hij tot haar, »ik be-min u met een vuur dat mij schier verzengt. Ik, ik ken geen bezwaren en ik offer mijn liefde niet op aan het belang van Israël!«

»Lea, ga naar huis, naar Jehu,« zei Samuel met aan-drang.

»Ge blijft!« riep Izak woest, »ge blijft of ik ga met u.« Tot antwoord lachte Lea hem spottend toe.

»Lach niet, vrouwelijke duivel, want dat zijt ge, dat móét ge zijn. Ge blijft bij mij of ik ga met u. Wie zal mij dat beletten? Gij niet en niemand anders; geen man ter wereld, ware hij zelfs een reus of een halfgod.

Zie mijn vuisten, zijn ze niet als rotssteen zoo hard en even onvermurwbaar voor het hoofd waarop ze vallen?»

»Zwijg Izak!« zei Samuel streng.

»Zwijg zelf, gij die haar verwerpt. Ik verwerp haar niet; integendeel, ik eisch haar op. Heeft zij niet mijn bloed doen gloeien in mijn aderen, door haar warmen lach, haar uitdagenden mond, haar tot liefde dwingend vrouw-zijn.«

»Maar ik wil niet met u zijn,« zei Lea nu ernstig en beslist. »Ik wil niet, ik wil niet. Ik hou niet van u.«

»Ik zal het u leeren . . .«

»Nooit!« zooals Samuel tot mij zei, »nooit, nooit, nooit! Ik wil u niet — niet, niet.«

»Welnu, dan dwing ik je,« greep Izak woest haar arm vast en kneep dien zoo hevig, dat ze bleek werd van pijn. Toch uitte ze geen kreet.

»Nooit, nooit, nooit!« herhaalde ze vastbesloten.

»De mijne zal je zijn,« gilde Izak nu in hartstocht. »Je hebt het zelf gewild — je hebt het zelf bij mij opgewekt. Je hebt mijn wezen doorwroet, de dagen dat je naast me wandelde, zoodat de slaap mijn oogen ontweek in de nachten. Je hebt met list als een duivelin een helschen geest bij mij opgewekt en die wil zich nu weer uitstorten over jou. Mijn rust heb je gestolen en mij heb je gemaakt tot een armzalige zwakkeling die lafhartig rond dwaalt om de woorden eens anders af te luisteren.

Nu wil ik mijn voldoening hebben en die kun jij mij alleen geven. Jij met je warmen als wijn-bedwelmenden mond, met je boezem van vuur en bloed, met je donzige zachte armen die heerlijkheid uitstralen.«

»Nimmer!« riep Samuel en trok hem zoo sterk bij den arm dat hij Lea moest loslaten, »nimmer, tenzij ge mij gedood hebt. Tot zóólang zal ik verhoeden dat ge, door haar met een vinger aan te raken, veroorzaakt dat Jehu's woedende mannen u steenigen.«

Izak liet den arm zakken en keek den ander aan als sprak hij een vreemde taal.

»Geeft gij uw leven voor haar, Samuel?« vroeg hij. De toorn scheen geweken van hem en verbazing klonk

in zijn stem. »Voor haar? En ge verwierpt haar.«

»Nog leeft uw oude moeder in Sukkoth,« zei Samuel nu op diepen, gevoeligen toon. »Wilt ge hebben dat zij op dusdanige wijze van uw dood hoort?«

Izak beefde en trad terug. Zijn gespierde nek trilde, als schreiden zijn oogen. Hij bedekte ze met de handen.

»Izak — men noemt u de Sterke,« zei Samuel en vatte zijn hand. »Spreekt zóó een sterk man?«

Izak keerde zich om.

»Ga naar het kamp, Lea, ga naar Jehu. Wij volgen u weldra.«

Daar keerde zij zich om en ging langzaam voort, zonder te spreken, zonder achter zich te zien.

Toen Samuel en Izak in de raadstent verschenen, waren de overige aanvoerders reeds bijeen en praatten druk met elkaar. Lea, vroolijk en zingend als was er niets voorgevallen, vulde de bekers met wijn en bood ze den mannen aan.

Bij hun binnenkomen keek zij beide jonge mannen tersluiks aan. Izak was bleek en scheen ontroerd, doch Samuel was ernstig als altijd en éven kalm.

»Ge kunt nu wel gaan, Lea,« zei Jehu als alle bekers gevuld waren. Ze keek vroolijk op, als wilde ze hem antwoorden met een grap. Doch alle gezichten stonden strak; niemand scheen tot schertsen geneigd. Zelfs Simon ben Joram keek diepzinnig in zijn beker wijn.

Toen maakte ze een diepe neiging en ging.

Jehu hief zijn beker op en sprak het gebed uit. Toen nam hij een slok van zijn wijn en reikte daarna den beker aan Josaphat ben Jizreël.

Deze nam ook een slok en reikte Simon ben Joram den beker toe. En zoo ging deze rond tot allen er uit gedronken hadden.

»Vangen wij de beraadslaging aan, doch moge deze zoo kort mogelijk duren,« nam Jehu nu het woord.

»Trouwens geloof ik naar het hart van u allen, in-

zonderheid der jonge aanvoerders te spreken, als ik er op wijs, dat, in stede van praten, de tijd nu tot handelen is gekomen.«

Een geroezemoes van vele stemmen door elkaar gaf een bevestigend antwoord. Efraim ben Josaphat sprong van zijn zetel en stootte Izak aan, dat hij zijn voorbeeld zou volgen.

Deze schudde afwijzend het hoofd.

»Natuurlijk te wapen!« riep Efraim. »Hebben wij niet reeds lang genoeg getalmd.«

Ruben ben Jitsgok, die aan zijn andere zijde zat, legde hem de hand op zijn schouder.

»Dat moogt ge roepen, als Eglon's mannen tegenover u staan, jonge vriend,« zei hij ernstig. »Hebt dus nog even geduld.«

Jehu lachte een fijnen glimlach.

»Schenkt even uw aandacht, broeders in Israël,« zei hij dan. »Ik zei reeds, dat kort zullen zijn onze beraadslagingen en dát wel, omdat ik weet dat de dag der daden gekomen is. Hierover zal Samuel ben Juda ons aanstonds zijn meening en plan voorleggen. Alvorens hij echter spreekt, nog dit.

Ons leger dat dagelijks, zij het niet in sterke mate, grooter en talrijker wordt, behoeft een opperbevelhebber, die de macht over alle mannen in zijn hand vereenigt. Dit is noodig, om in de komende dagen gevrijwaard te zijn voor zelfstandig en onberaden optreden van de bevelhebbers die de mannen der verschillende stammen aanvoeren.

Welnu, broeders, voor het opperbevel in den strijd voel ik mij te oud en onbekwaam. Daarom is voor die moeilijken, gewichtigen post mijn oog gevallen op Samuel ben Juda van Sukkoth.

Kan mijn keus uw aller goedkeuring wegdragen?»

De jongste aanvoerders sprongen op. Die benoeming kwam zoo onverwacht, dat zij hun feitelijk overviel. Absom klenrde hevig bij Jehu's woorden. Al had hij

vooruut gezien dat dit komen moest, al wist hij dat Jehu hém het opperbevel beslist *niet* in handen zou geven, toch kon hij, nu hij dit hoorde, zoo ineens niet de gedachte van zich werpen, dat een man van verre in zijn rechten zou treden en dat hij dién moest gehoorzamen.

Jehu, lezend op zijn gelaat wat in zijn borst omging, keek hem vriendelijk aan, als verwachtte hij iets van hem te hooren. Maar de jonge man zweeg.

»Dat is een gelukkige keus, wijze Jehu,« zei Josaphat ben Jizreël. »Het is er een waarmede wij allen, geloof ik, vrede kunnen hebben. En ik bied u, Samuel ben Juda, mijn gelukwenschen aan, met uw nieuw opperbevelhebberschap, doch vooral met het blijk van diep vertrouwen, dat ge er in moogt zien.«

»Ik dank u Jehu, ik dank u Josaphat,« zei Samuel bedaard. »Dit laatste vooral is het wat mij treft en wat ik waardeer. Ook hoop ik, als opperbevelhebber over onze gezamenlijke mannen, uw vertrouwen te beantwoorden en uw hoop te verwezenlijken, met de hulp van den Allerhoogste. Maar toch, veroorloof mij, alvorens ik dit ambt aanvaard de vraag, of niet een waardiger man, die plaats kan innemen — of allen die mijn medeaanvoerders zijn mijn benoeming met welgevallen beschouwen.

Gij, Jehu, voelt u te oud en ook wacht u wellicht grootscher werk; gij Josaphat ben Jizreël, weigerdet reeds in Sukkoth het bevel over onze mannen. Maar gij, Ruben ben Jitsgok, wilt gij die plaats niet innemen? Gij zijt ouder en vol beradenheid. Gij zwijgt lang, doch uw mond verkondigt wijsheid als uw oogenblik van spreken daar is. En ik heb gezien hoe zeer ge u een waardig aanvoerder toondet, toen ge de achterhoede leiddet.«

»Dit laatste hoop ik te blijven doen, Samuel ben Juda,« antwoordde de aangesprokene, »en wel naar uw wensch en naar dien van allen. Doch, voert gij, in de voorhoede, ons *allen* aan.«

»Wijs gesproken!« riep Simon ben Joram luid. »Uw taal is bezonken als oude wijn en éven krachtig en ver-

sterkend. Schenk ons daarvan nog menigen beker, menige tasch vol, op de moeilijke reis die ons wacht.«

Men glimlachte den spreker toe.

»En gij Absom, spreek op. Zal geen bitterheid uw gemoed vervullen, als ge mij ziet het opperbevel aanvaarden, óók over uw mannen, óók over u?»

Absom aarzelde met zijn antwoord en keek naar den vloer. Schoon naijver op Samuel's begunstiging in hem woonde, was hij grootmoedig genoeg om diens waardigheid en talent te eeren. Maar ook voelde hij Izak's blik op zijn gelaat gevestigd. Hij had gezien hem, nevens Samuel de tent binnentreden en de bleekheid van zijn gelaat had zijn ontroering doen verraden.

Er moest iets verhandeld zijn tusschen hem en Samuel. Hoe zou zijn vriend zich dan wel voelen als hij hem nu ook nog hoorde pleiten ten gunste van den laatste.

Jehu zag zijn aarzeling en weet die enkel aan zijn gekwetst eigengevoel. Dit te moeten denken van zijn dapperen, jongen aanvoerder, speet hem zeer.

»Absom keurt uw benoeming goed en wenscht u geluk met dezelve, nietwaar mijn jonge vriend? Hij weet dat ge zijn kunde en moed zéér van noode zult hebben en die wijdt hij even gaarne aan Israël's zaak, als gij de uwe. Omarm uw opperbevelhebber, die niettemin uw vriend blijft, naar ik hoop.«

Samuel's oogen keken in Absom's gelaat met een blik, waarin evenveel vertrouwen als waardigheid lag besloten. Toen trad Absom op hem toe en omarmde hem hartelijk.

Toen de oudsten en de aanvoerders dit zagen, stonden zij uit hun zetels op, tot teeken van instemming en hulde. En beurtelings omarmden allen Samuel en Absom.

»Verklaar nu uw plan hetwelk ge naar ik vermoed reeds gereed hebt, Samuel,« sprak Jehu na een korte poos. »Vult allen uw bekere, vrienden.«

»Mijn plan is afhankelijk van het optreden onzer vijanden,« stond Samuel op en wendde hij zich tot de

bijeenkomst. »De spionnen nu hebben omtrent dit laatste mij vrijwel volledige inlichtingen verschaft.

Archibaldus, Eglon's roem- en geldzuchtige onderbevelhebber, ziet zijn begeerte niet voldaan door de plundering van Ruben's steden. Hij verlangt grooter prooi. Gij allen raadt welke«

»Jeruzalem, Jeruzalem,« galmde het verontwaardigd rondom hem op.

»Jeruzalem, broeders,« bevestigde Samuel. »Maar, om Jeruzalem te overvallen moet hij den Jordaan oversteken. En, om dat veilig te kunnen doen, wil hij zich voor een vijand in den rug behoeden.

Luistert er nu naar, hoe hij denkt te handelen. Hij heeft van Eglon de opdracht verkregen, met vijfduizend ruiters en tienduizend voetlieden, de Jordaanveren te bezetten. Dezen middag zou zijn marsch aanvangen.«

Eenige jongeren sprongen ontroerd op uit hun zetels.

»Dan niet langer getalmd — voorwaarts dan, eer hij het kamp overvalt!« riepen zij.

Samuel knikte goedkeurend, doch maande met de hand tot stilte.

»Zeker, zeker, te wapen — en onvervaard. Luister echter eerst ten einde toe.

Archibaldus nu, kent de huidige sterkte van ons leger niet en schat die naar het blijkt, op het dries, ja vijfvoudige. Daarom trekt hij in een wijden boog eerst oostwaarts en dan naar het noordwesten om ons te vermijden en de veren te bezetten. Heeft hij deze in zijn macht dan baat ons geen hulp van de overzijde. En, met goed beleid kan hij dan onze aanvallen weerstaan, tot het gros van Eglon's leger ons in den rug kan aantasten.«

Weer verreezen de jongelieden driftig, doch nogmaals kalmeerde zij hen.

»Die niet verrast wil worden, moet zelf verrassen,« ging hij met luide stem voort. »En dat zullen wij tegenover Archibaldus waar maken.

Binnen enkele uren vertrekken wij, met beide strijdwa-

gens en alle ruitërij. Elke ruitër neemt een wapendrager achter zich op het rijdier; dat verdubbelt onze macht. Dezen dragen nevens hun wapenen allen een gedoofde fakkel bij hen.

Wij trekken direct sterk noordoostwaarts. Een uur na het vallen van den nacht vertrekt een leger voetlieden, vijfhonderd man sterk van hier en houdt de oostelijke richting aan. Ook deze mannen zullen nevens hun wapenen een gedoofde fakkel meevoeren. Zij zullen optrekken onder bevel van Absom ben Abraham en enkele onder-aanvoerders door Absom aan te wijzen. Als zij drie uur ver zijn en nog geen ruitër met een boodschap van mij hebben ontmoet, dan houdt Absom halt en wacht hij mijn tijding af. Het verdere zal zich geleidelijk uit elkander ontwikkelen.»

Zwijgend had men naar hem geluisterd. Thans wilde Efraim ben Josaphat spreken, doch Simon ben Joram was hem voor.

»Dat lijkt me een goed plan, Samuel,« zei hij. »Ik geloof uw taktiek tamelijk wel te begrijpen. Het zal mij welgevallig zijn met u mede te gaan. Als gij althans den ruitërtroep aanvoert.«

»Zeker voer ik dien aan«, glimlachte Samuel »en Izak de Sterke zal mij er in bijstaan. Doch gij zijt geen ruitër, althans ge hebt geen rijdier.«

»Kan een der ruitërs mij dan niet achter zich nemen als fakkeldrager?

Geloof vrij, de hand die dagelijks houthakt, slaat even blijmoedig zijn knuppel op de hoofden van Israhël's vijanden,« besloot hij opgeruimd.

De raad der oudsten en aanvoerders vond Samuel's plan geschikt en wéloverlegd. Men praatte nog over de strijdkansen en het meerendeel der aanwezigen bleek te zijn vervuld van hoop en goede verwachting. Samuel wees de onder-aanvoerders nu hun taak aan, waarop deze vertrokken.

Josaphat bleef nog nevens Samuel bij Jehu. Zoo

zaten zij daar met hun drieën in zwijgen en peinzerij. Jehu, die steeds sterker genegenheid ging voelen voor den jongen bevelhebber, schudde het hoofd en verbrak de stilte.

»Altijd in gepeins, Samuel,« zei hij, »altijd even ernstig en zwijgend. Zie naar de jongeren, hoe vroolijk zij het leven en den tijd nemen. En toch hebt gij niet minder moed dan zij.«

Samuel wilde spreken, doch Jehu vervolgde :

»Nee — ik begrijp wel; steeds die onrust over huis en vrouw en familie. Maar ik zeg u — zij verkeerden in geringer zorg en gevaar daar in Sukkoth, dan gij bij Gilgal.

Zie, doe als anderen. Vele jonge vrouwen en maagden zijn gegaan naar de overzijde, doch enkelen zijn nog hier gebleven. Kies een harer tot uw bijwijf, opdat ze de rimpsels van uw voorhoofd gladstrijke.

O — begrijp mij goed. De losbandigheid in het overgeven aan de drift, waardoor Israël nu lijdt als aan een ziek gezwel, vindt in mij haar felsten vijand en vurigsten bestrijder. Doch — u kan ik dit wel raden wijl ik uw natuur ken en weet, dat gij niet zijt als de meesten.«

Samuel keek verrast van Jehu naar Josaphat en zag den laatste aan als vroeg hij diens oordeel over dit gezegde.

Josaphat scheen te aarzelen.

»Dunkt u het dus goed, wijze Jehu, dat de man een bijwijf neemt, al heeft hij zijn eerste vrouw lief met heel zijn ziel?»

»Heeft zij hém dan ook zoo lief...« begon Jehu weifelend.

»Debora wel!« zei Samuel beslist.

Jehu's schrander gelaat staarde Samuel aan en een zachte glimlach speelde daarover.

»Dat moge zoo zijn — dit zij zelfs zoo. Maar — is de liefde van één vrouw voldoende om den man te bevredigen, zooals de liefde eens mans een vrouw volkomen voldoet? Wat zegt gij, Josaphat?»

»God zou den man niet vergund hebben zich meerdere vrouwen te kiezen, zoo één hem voldoende ware.«

»Maar wij geven toch liefde voor liefde, ziel voor ziel. Zou ik mij dan kunnen kiezen een vrouw nevens Debora, terwijl ik haar met heel mijn hart liefheb en ik een nieuwe vrouw geen genegenheid zou kunnen toedragen?«

»Gij kunt — en ja — het zou zelfs wijs zijn. Want de tijdelijke omgang met uw bijwif zou uw liefde voor de eerste vrouw schoon kunnen beproeven. En — gij zoudt deze laatste meer en beter waardeeren, als ge u niet dagelijks en steeds weer tot haar wendt.«

Samuel schudde zwijgend het hoofd en stond op.

»Ook ik ga mij voorbereiden tot den nachtelijken tocht. Vaarwel Jehu!«

»Vaarwel Samuel. Moge God u geleiden en ter overwinning voeren.«

De oude en de jonge man omarmden elkaar en scheidden dan.

Ook Josaphat had den Richter gegroet en was met Samuel vertrokken.

»Ja, het is mij vergund nevens Debora een tweede vrouw te nemen en, indien ik haar lief ging hebben, boven Debora te verheffen,« ving Samuel aan toen zij naast elkaar liepen. »Doch, de vrouw die eenmaal een man toebehoort en liefde voelt in haar komen voor een andere, mag zij dien dan óók volgen?«

Josaphat keek hem onthutst aan.

»Ik weet wat gij zeggen wilt, Josaphat, ik weet het. En toch

En een man, wien de liefde eener vrouw die reeds een ander toebehoort wordt aangeboden, moet die zich niet bitter ongelukkig voelen als hij haar ziet lijden onder zijn afwijzing?«

»Geen eerbare joodsche vrouw zal zich vergunnen genegenheid te koesteren voor een anderen man dan haar meester. Geen edel joodsch man zal trachten de vrouw eens anders in verzoeking te brengen.«

»En als de vrouw niet meer de voldoening harer liefde bij haar eigen man vindt, wyl deze oud of gebrekkig is . . . en de liefde in haar sterker is dan alles? Wat dan Josaphat? Moet zij dan haar liefde, haar levensvuur bedwingen, moet zij zich dan opsluiten in eenzaamheid...?»
Zij waren gekomen tot voor Samuel's tent.

»Gij zijt die man niét, Samuel,« zei hem de oudere man.«

»Ik zál het niet zijn,« antwoordde de ander.

»Dat wist ik wel. Nu — vaarwel — gij gaat u voorbereiden?«

»Ja. Over een uur rijden wij uit.«

»Ik zal het zien en u groeten. Moge God u geleiden en behoeden.«

»Ik dank u.«

HOOFDSTUK XV.

In een vallei in het Pisga-gebergte lagen Samuel's ruiters gelegerd. Samuel had laten halt houden in een komvormig, natuurlijk kamp, dat van drie zijden door bergen was omringd. Aan de oostelijke zijde strekte de vlakte zich uit, hier en daar slechts schaarsch door boomgewas begroeid.

Hier was het dat hij hoopte Archibaldus' leger te verrassen en te overvallen. Volgens inlichtingen van zijn spionnen en naar zijn eigen berekeningen moest Eglon's onderaanvoerder met zijn leger meerdere mijlen noordelijk naar het westen zwenken, om Gil-Gal en daarmee de Jordaanveren te bezetten.

De paarden waren in troepen van tien bij elkaar gezet, elke troep onder de hoede van een heidenknecht. De mannen lagen in een halven boog om de beide wagens gekampeerd, voor welke de trekdieren aangespannen stonden. Zoo was Samuel met zijn legertje op elke onverwachte gebeurtenis voorbereid.

Twee verkenners had hij Archibaldus tegemoet gezonden. Zij hadden de opdracht om spoorwegs terug te keeren, zoo dra zij de voorposten van den vijand in het gezicht kregen.

Het lijdelijk afwachten werd velen spoedig ondragelijk. Zij hadden eerst na den langen rit met graagte de rust aanvaard en die onder kout en scherts genoten. Doch, nu stil aan de duisternis was ingetreden en de vijand nog niet in 't zicht was, begonnen enkelen te morren. Ze sprongen op, liepen rond en riepen luidkeels tot hun makkers dat zij geen oude dienstmaagden waren en den nacht niet in zoete rust wilden doorbrengen.

Zij wonnen gehoor en dra voegden zich vele anderen bij hen. Zij liepen nu in een groote groep naar Samuel, die op zijn strijdwagen was gebleven.

»Wat verlangen onze broeders?« vroeg hij Izak, die nevens hem stond.

Deze haalde korzelig de schouders op. Dan sprong hij van den wagen en liep tot de mannen. Hij keerde dra weer.

»Zij willen optrekken en vechten,« zei hij kortaf, »en ze hebben gelijk. Ik verlang er óók naar.«

»Gij zult uw portie krijgen, Izak,« zei de opperbevelhebber met zijn zeldzamen glimlach, »en wel het moeilijste gedeelte.«

»Mij best — als er maar gevochten kan worden. Ik snak er naar mijn spieren wat werk te geven. Ze hebben waarlijk te lang gerust. Kunt ge mij nu zeggen wat uw plan is?«

»Ja. Onze verspieders zijn reeds geruimen tijd weg en naar mijn meening kunnen zij spoedig hier weer verschijnen. Dat wil dan zeggen dat ze op Archibaldus zijn gestuit, ja wellicht door zijn mannen achtervolgd worden.

Zoodra zij nu hier zijn en wij dus zekerheid hebben, stijgt gij met al de ruiters op, en rijdt in oostelijke richting Archibaldus tegemoet. Dan zend ik door de bergpaden een man, die in deze streken geboren is en deze

blindelings kent, te paard tot Absom. Langs de aan hem bekende wegen ontwijkt hij de Moabieten die meer oostelijk optrekken. Als hij Absom heeft bereikt, moet naar mijn berekening Archibaldus' voetvolk die plek reeds geheel zijn voorbij getrokken en dus Absom met zijn vijf honderd mannen in den rug hebben.«

Izak knikte ongeduldig.

»Het begint goed — zoo waar, doch ga verder. Wát is mijn taak en wáár begint ze?«

»Slechts even geduld, vriend. Absom's taak is dan, zijn leger als een waaier te ontvouwen, achter Archibaldus' achterhoede. En zijn fakkels te ontsteken.«

»Verder, verder. Ik begin iets te begrijpen.«

»Nu *gij*. Zoodra ge voeling hebt gekregen met Archibaldus' voorposten keert ge om en vlucht in noordelijke richting doch deze zijde aanhoudend.«

»En *gij* Samuel?« vroeg Izak verbaasd.

»Ik blijf hier met de voetlieden en de wagens.«

»Om door den ruitersstorm te worden onder den voet geloopt!« riep Izak opgewonden.

»Niet zoo snel,« stelde Samuel hem gerust. »Bedenk dat hier zwarte duisternis heerscht en dat de vijand zal gelooven alleen met ruiters te doen te hebben.

Welnu, uw rijdieren hebben gerust en die van Archibaldus niet. Ge hebt dus een voorsprong in snelheid. Na een rentocht van een kwartier uurs keert ge om en doet de fakkels ontsteken. En dan — voor God en Israël er op in.«

»En *gij*?« vroeg Izak die de laatste zinnen met goedkeurend hoofdschudden had aangehoord.

»Mijn mannen en ik? Als die vijfduizend ruiters ons zijn voorbij gestormd, marcheeren wij op, met de fakkel in de linker, de wapens in de rechterhand.«

»Hé!« riep Izak, »wat gaat daar gebeuren?«

De saamgeschoolde mannen waren in beroering gekomen en snelden voort. Twee ruiters kwamen uit den nacht tot hen voortgerend.

»Samuel, Samuel!« riep de voorste.

»Dat zijn ze,« zei de geroepene tot Izak. »Ge weet nu wat u te doen staat.«

»Ruiters te paard!« kreet Izak luide. Hij sprong van den wagen en snelde naar zijn rijdier.

De ruiters behoefden geen verdere uitnoodiging. In enkele tellen zaten allen op hun rijdier en snelden zij hun aanvoerder na, die in de door Samuel aangewezen richting heensnelde.

De verspieders reden naar Samuel.

»Izak's ruiters behoeven niet ver te gaan,« zei de oudste. De voorposten van Archibaldus zijn geen honderd steenwerpen achter ons.

De achterste ruiters waren reeds in de duisternis verdwenen en nog slechts zeer dof trof de paardenstap het oor der achtergeblevenen.

»Mannen van Israël, zijt gereed tot den strijd! Houdt slechts één pijl in gereedheid — na deze te hebben verschoten, kan slechts het korte wapen u dienen. Is uw paard in staat een uur te rijden, zoo snel een vogel vliegt, of klampt vermoeienis alreeds zijn pooten aan den grond vast,« wendde hij zich tot den jongsten verspieder.

»Het komt uit Arabië en heeft nooit anderen last gedragen dan mij,« antwoordde deze.

»Welnu, bestijg het dan en ren onafwijkbaar naar het zuiden tot ge Absom treft. Houd de u bekende bergpaden aan. Staat ge voor Absom, zeg hem dan dat hij Archibaldus' voetvolk, dat slechts een weinig oostelijk van hem, voorbijtrekt, tot den laatsten man moet laten passeeren en het dan op honderd meter afstand moet volgen. De duisternis zal hem onzichtbaar maken. Hoort hij rumoer van uit het noorden komen, dan ontsteken zijn mannen hun fakkels en werpen zij zich, zwaaiend met deze, op den vijand en vernietigen elken man die hun in handen valt. Druk Absom vooral op het hart dat zijn leger zich wijd uitspreide en de mannen heftig met de fakkels zwaaien, opdat hun aanblik overweldigend zij voor de heidenen.«

»Ik ga,« zei de jonge man eenvoudig.

»God geleide u,« antwoordde hem Samuel.

Deze hoorde den stap van het Arabische paard in de duistere verte verzachten en dan eindigen. Dan ging hij rond langs zijn tachtig mannen en zei tegen elke groep eenige woorden afzonderlijk.

De mannen waren weldra gereed. Samuel en Simon ben Joram bestegen den eenen wagen, Efraim en Ruben ben Jitsgok den anderen. De voerlieden stelden zich achter beide op.

»Voorwaarts!« zei de jonge opperbevelhebber.

Zwijgend trokken zij nagenoeg een half uur oostwaarts, tot een zwaar en lang voortdurend rommelend geluid hun ooren trof, zwaar en aanhoudend als hevige onweer.

»Dat zijn Archibaldus' ruiters,« zei Samuel tot Simon. »Dit is wellicht hun allerlaatste tocht.«

Als een wervelwind zweefden hen een aantal paarden voorbij, sommige nauwelijks tien pas verwijderd.

Doch de ruiters hadden den blik slechts vooruit gericht en zagen wagens noch mannen.

Hier was de groote karavaanweg, die evenwijdig liep aan den Pisga. Verder weg stonden de boomen dicht op elkaar en boden daarom slechter doorgang aan een groote ruiterbende.

Toen de laatste ruiters voorbij waren, stak Samuel de vele fakkels aan, die op den wagen lagen. Zoo deed Ruben ben Jitsgok op den zijne en alle mannen volgden hun voorbeeld. Achter de wagens stelden de tachtig mannen zich op, zoo ruim mogelijk uit elkaar. En zoo vormden zij met hun flambouwen een bosch van brandende boomen, dat scheen op aarde te zijn gezonden om Moab, Amalek en Ammon te vernietigen.

Izak de Sterke was het gelukt met zijn ruiters de aandacht van die van Archibaldus tot zich te trekken. Zoo dra hij door hen was ontdekt, wendden hij en zijn ruiters zich om en snelden zij in woeste vaart naar het noorden.

Dit lokte de stoute Moabietische ruiters. Schoon zij deze, plotseling voor hen opduikende vijanden niet voldoende hadden gezien om over hun getal te kunnen oordeelen, vertrouwden zij volkomen op de kracht van hun vijfduizendtal en zetten zij zich vol energie tot de achtervolging.

Izak's ruiters echter, zooals Samuel had voorzien, bleven hen voor en na een kwartier waren zij in de gelegenheid, stil te houden en hun paarden te wenden.

Izak trilde van vechtlust. Samuel's plan móést, dat erkende hij, in zijn volvoering een verschrikkelijke uitwerking op den vijand hebben en deze schier geheel berooven van alle energie tot tegenstand.

Op zijn bevel deden zijn mannen hun fakkels ontbranden. Zij waren gereed.

»Spreidt u uit gelijk een waaier!« kreet hij en zijn aanvoerders over tien en herhaalden dien roep.

»Spreidt u uit gelijk een waaier!«

Daar drongen de voetstappen der voorste paarden tot hem door.

»Voorwaarts!« kreet hij met zijn krachtige stem, die door alle boomen bezijden den karavaanweg werd teruggekaatst. »Voorwaarts, voor God en Israël!«

»Voor God en Israël!« galmden hem tachtig stemmen na. Hoog boven zijn hoofd zwaaide Izak zijn brandende fakkel en snelden dan, allen vooruit, den vijand tegemoet.

De tachtig ruiters volgden en vielen op de Moabieten aan als bovenaardsche strijders met vlamme zwaarden.

Toen de heidenen hen gewaar werden, steeg er een wijd-opgalmende kreet van schrikkelijke ontzetting naar boven, een schier onmenschelijk geluid dat de vrees hen deed uiten, voor dat heir van brandende vechters dat zich op hen kwam werpen.

De paarden in de voorste gelederen, schrokken hevig van de snel bewegende vuren, keerden zich om met groote sprongen, wierpen steigerend hun ruiters af en snelden terug.

Het gillend geluid der mannen en het angstig gehinnik der paarden werd tot helsch lawaai toen de paarden der voorste gelederen op de achterkomenden instormden. De angst en ontzetting deed de dieren elkaar niet zien, noch boomen onderscheiden.

Vele liepen hun kop tegen deze te pletter, andere joegen tegen elkaar in, of trachtten zich een weg te trappen dwars door de dichte kolonnes ruiters — in het centrum en de achterhoede.

Izak en zijn ruiters snelden voort, wild zwaaiend de fakkels boven de hoofden en roepend:

»Voor God en Israël!»

De enkele ruiter, dien zij staande ontmoetten en wiens paard zich van de vlucht in razernij had onthouden, sloegen zij neer met knots of zwaard. En vóórt snelden hun rijdieren over gevallen dieren en menschen, aangestoken door een geest van woestheid en vernieling die als een fel bliksemlicht was neergekomen over deze nog kort te voren nachtstille plek.

Eenige duizenden paarden en mannen krioelden reeds dooreen, in de laatste machteloze stuiptrekkingen. Van hen die gevallen waren en gespaard gebleven door eigen paarden, ontkwamen maar weinigen aan de dieren en zwaarden van Izak's vechtenswoeste ruiters.

De achterhoede, het schrikkelijk leven gewaar wordend daar vóór haar, deed de paarden wenden om door de vlucht te ontkomen aan de vernieling die het einde der wereld scheen vooraf te gaan.

Doch de opgejaagde paarden hadden slechts enkele duizenden meters afgelegd, toen in de zwarte duisternis voor hen opdoemde, een barricade van levende vuren.

Nu konden de paarden hun draf niet snel genoeg temperen om aan het oordeel te ontkomen.

»Boog en pijl gereed!» had Samuel gecommandeerd.

Nog enkele tellen en de tachtig mannen trokken te gelijk af en troffen bijna evenveel mannen en paarden.

De angst-razernij steeg ten top onder Achibaldus' ruiters.

De paarden die niet getroffen waren, stortten zich als waanzinnig in het vlammenbosch en stuitten op de beide van fakkels voorziene wagens. De dieren plonsden neer en doodden of kwetsten hun berijders onder zich.

»Voor God en Israël!» kreet Samuel. De mannen verbaasd doch opgewonden en verheugd door het zoo on verwacht succes, stormden de steigerende paarden tegemoet, brandden dezen met hun fakkels en doodden de ruiters met hun zwaarden, speren en knotsen.

Izak's ruiters, die zich weldra bij hen voegden, voltooiden de overwinning op de ruiterbende.

Geen der Moabieten, noch een paard hunner stond meer overeind, op het nachtelijk slagveld. Slechts ver weg vluchtten nog enkele tientallen om het verbijsterend nieuws te brengen aan Archibaldus, die aan het hoofd der voetlieden reed.

Samuel nam een snel besluit. Hier was het werk verricht, slechts moest den buit nog verzameld worden. Doch, lang mocht niet worden getalmd, wijl spoedig de duisternis zou wijken en dan het voordeel der fakkels zou vervallen.

Hij riep Simon ben Joram tot zich en beval hem met vijftig lieden te blijven op het terrein van het nachtelijk gevecht. Zij moesten alle wapenen en kostbaarheden verzamelen, die de gevallen Moabieten bij zich hadden en ze zoo goed mogelijk op de beide wagens laden. Voorts moest de omtrek worden afgezocht om te ontdekken of er nog levende of licht gekwetste paarden rondzwierven. Als het ochtendrood door de wolken kwam gloren, zoo beval hij, moesten de mannen met wapens en kostbaarheden en de gevonden paarden den terugtocht naar het kamp aanvaarden.

De overige voetlieden liet hij weer achter de ruiters opstijgen. Toen rende de ruitertroep voort naar het zuiden, Archibaldus' voetvolk tegemoet.

Samuel's boodschapper had Absom bereikt toen deze zijn tocht reeds gestaakt had. Dit, om ongezien te blijven

voor het machtig Moabietische heir, dat hem op korten afstand langs trok.

»Wat doet Samuel ben Juda mij weten?» vroeg hij den jongen ruiter die zijn paard het zweet stond af te wrijven.

»Zaagt ge reeds Moab's voetlieden weer?» vroeg deze.

»Als ge scherp ziet, kunt gij hen ook waarnemen,« zei Absom snel. »Doch zeg mij uw boodschap.«

»Aldus luidt Samuel's bevel. Moab laten voorbijtrekken en dan de heidenen volgen met tusschenruimte van een honderd meter. Hooft ge geruchten van uit het noorden tot u doordringen, doe dan alle fakkels ontbranden. Stel uw mannen in wijden aanvalsboog op, opdat hun getal zoo groot mogelijk lijke en tast dan de overweldigers van ons land onversaagd aan. En sparen wij geen man.«

»'t Is goed,« zei Absom eenvoudig.

Hij deed den ruiter rust nemen en zijn paard verder verzorgen. Dan riep hij zijn onder-aanvoerders bijeen tot een krijgsraad en om hen Samuel's bevelen mede te deelen.

Intusschen trok Archibaldus' leger, slechts op korten afstand, voorbij. Absom telde vele afdeelingen van honderd en merkte nu en dan een kleine afdeeling ruiters op. Ook een enkele strijdswagen reed met hen mee en schoon de zwarte duisternis het onderscheiden uiterst moeilijk maakte, deed het staal-schitteren der groote messen hem begrijpen, hoe uiterst gevaarlijk die strijdmiddelen moesten zijn voor tegenstanders.

Absom's onder-aanvoerders mengden zich onder hun mannen en deelden die mede wat zij moesten weten. Zij bevalen elk afzonderlijk, met moed en kordaatheid te strijden, op elkaar te vertrouwen tijdens het gevecht en elkaar voortdurend bij te staan.

Absom zou vooraan gaan en zijn kreet: »Voor God en Israël!« zou het teken voor den aanval zijn. Dan zouden onder leiding der onder-aanvoerders de mannen vervloeien in een eindelooze, boogvormige lijn en aldus de vijanden van vele zijden tegelijk aantasten.

Men trok voorwaarts en een half uur lang bleef de

nacht rustig; Absom bespeurde niets bizonders onder de duizenden die daar voor hem uit marcheerden.

Dan kwam er een oogenblik, dat de opmarsch der Moabieten werd vertraagd. Nu deed ook hij zijn mannen den pas inhouden om den afstand niet te verminderen. Doch telkens weer doemden de lichtpuntjes van de weinige fakkels der vijandelijke achterhoede voor hem op, ten teeken dat men daar steeds meer en meer weifelde. Toen nu de Israëlieten nog slechts zeer langzaam liepen en zij toch den vijand naderden, begreep Absom dat deze had halt gehouden.

Toen gaf ook hij bevel tot stilstand.

De uitwerking van dit commando was verrassend. Eerst stonden, als bij tooverslag, alle fakkels stil, daar achter hem, en zag hij niet één vlam heen en weer gaan. Dit was het goede resultaat der vele oefeningen welke hij met zijn mannen had gehouden. Toen, schenen de lichten zich zijwaarts uit te verlengen en in grooten boog zich om den vijand te kronkelen. — De onder-aanvoerders leidden hun mannen in aanvalsstelling.

Nog steeds hield de vijand stand en was hij naar den schijn gerust. Dan hoorde Absom als van zéér verre, zoesmende geluiden tot zich doordringen, als van millioenen bijen die met honig beladen huiswaarts vlogen. En toen zag hij bij de vijanden vreemde dingen gebeuren.

Groepen mannen werden achter en zijwaarts gedrongen als dreef een reuzengroote, machtige hand hen ineen en op elkaar. Zij schenen te willen vluchten, ruggelings loopend. Weldra struikelden enkelen en over hén weer, anderen. In de verre duisternis scheen een vreeselijk krioelen te zijn ontstaan tusschen hen die niet vertreden wilden worden en zij, die door vreeselijken schrik bevangen, over hun lichaam heen wilden vluchten.

Een doordringende gil als van honderden menschen in stervensnood trof Absom's oor. Een klaroen stak op, meerdere schetterden hoog op en paarden hun geluid aan deze, doch deze teekens van den aanval werden dra over-

stemd door een allesoverheerschenden kreet van ontzetting.

»Pijl en boog gereed! kreet Absom.

»Pijl en boog gereed!« kreten hem de onderaanvoerders na.

Absom wilde zijn mannen slechts één pijl doen afschieten en verder den strijd voeren met de handwapenen. Zoo had hij met zijn onderaanvoerders besloten, wijl hem deze taktiek de meest geschikte docht.

Hijzelf voerde slechts een lang zwaard van Phoenicisch staal, aan beide zijden gescherpt.

»Voor God en Israël!« galmde hij en zwaaide zijn zwaard boven het hoofd.

Honderden pijlen gonsden door de duisternis.

»Vooruit!«

Hij sprong naar voren den vijand tegemoet, zijn mannen ten aanval voerend.

Dezen, hun bevelen gedachtig, hadden zich den boog weer omgehangen en stormden hun aanvoerder na, de fakkels woest zwaaiend boven de hoofden.

Het geleeke een wijde cirkel van vuur die het geduchte, dicht op elkaar gedrongen vijandelijk leger kwam bestoken.

»Voor God en Israël!«

»Geen genade, geen genade!« kreten de mannen als zij op de wanordelijke troepen der vijanden instormden, met welbehagen loopend over en trappend op de gevallen. »Geen genade! Gedenk Jahats en Medba!«

»Mijn vader, mijn oude moeder!« kreten de jonge strijders. Zij wierpen hun brandende fakkels te midden van hoopen gevallen en brulden tevreden als zij ze zagen vlam vatten.

»Geen genade, doodt hen allen — spaart niet één!« riepen anderen. »Onze zusters, onze zusters!«

»Mijn olijfgaard...« riep een oudere man.

»Vervloekte heiden — boet voor mijn onschuldige kinderen...«

Absom riep niet, hij hieuw slechts om zich heen met zijn schrikwekkend zwaard en richtte een vreeselijke

slachting aan, wáár hij zich vertoonde. Zoo kalm en bezadigd hij zich toonde in het gewone leven, zoo woest en vurig gedroeg hij zich nu in het gevecht. De dorst naar bloed, naar moorden, naar vergelding had hem aangestast en hij ontzag zichzelf niet, zoo min als hij de heidencn spaarde. Reeds had hij een dolksteek in den rug en een in den linkerarm bekomen, doch hij bekommerde zich om de pijn noch om bloedverlies en bleef, al houdend en doodend, de voorste zijner mannen.

Al overtrof Archibaldus' leger Absom's mannen wel twintigvoud in aantal, was het toch in vele opzichten ver in de minderheid. Het plotseling terugdringen van de voorhoede had zijn mannen als een kluwen in elkaar verward en nú grootendeels omsloten door een muur van vlammen, kon het geen ruimte vinden tot beweging.

Schoon Archibaldus die voor aan zijn leger reed van de komst der joodsche ruiters onderricht was door vluchtelingen zijner eigen ruitery, was hem Samuel met zijn mannen toch te snel op het lijf gevallen, om tijdig middelen tot weerstand te beramen. Toen de vliegende vuurruiters zich dan ook als een lawine in zijn voorhoede stortten en hij bevel gaf tot tijdelijk terugtrekken, was dat het begin eener algemeene catastrofe.

Het commando kon de midden en achterste afdeelingen niet snel genoeg bereiken, waardoor zij verrast werden door de vlucht der voorhoede en door deze onder den voet werden getreden.

Er ontstonden gevechten om zelfbehoud tusschen de Moabieten onderling, alwaar de onderaanvoerders onmachtig tegenover stonden.

Izak was alle ruiters en ook Samuel vooruit gerend, gevolgd door eenige vurige jongelieden, waaronder Efraim ben Josaphat. Hij droeg geen zwaard, slechts een dikke knots. Zijn fakkel had hij spoedig vóór van zich geslingerd, te midden eener groep vluchtelingen en nu sloeg hij, met reuzenkracht zijn wapen in het rond. Elken keer dat zijn

arm de knots neerdreef, trof die raak en stortte een Moabiet neer.

Hevig was zijn lijden geweest in den ochtend, toen Lea's hoonende woorden hem zeiden, dat ze slechts gespeeld had met hem en zij hem niet méér telde dan duizend anderen. En daarna had de ernstige, waardige houding van Samuel, die hem had belet zijn vreeselijken toorn in kracht te uiten, slechts het verlangen in hem versterkt te kunnen slaan, moorden, slachten om zich te ontdoen van zijn innerlijk-brandende vergeldingszucht.

De ontmoeting met de ruitery daar straks was daarvoor te vluchtig geweest. Doch nu, nu hij zich bevond tegenover louter voetvolk dat vluchtte of zich flauw verweerde, kon hij zijn haat en wraakzucht uitvieren.

Nog steeds drong het leger ineen. Enkele onderaanvoerders slaagden er in, hier en daar stand te houden en zelfs de ruiters terug te dringen. Doch de voetlieden die achter op de paarden zaten, sprongen eraf en mengden zich onvervaard tusschen de Moabieten.

Meer in het centrum werd de chaos onuitwarbaar. Hier reden eenige ijzeren strijdwagens op korten afstand van elkaar tusschen de troepen en waren nu een vreeselijke barricade geworden, die moordend werkte op eigen strijdlieden. De vechters die, het vuur ontvliegend, elkaar naar achter joegen en in elkaar wriemelden als een kluwen mieren, drongen elkaar in de lange, scherpe messen, die aan alle kanten uit de wagens staken.

Een strijd, een veldslag kon het niet zijn; slechts een moordende slachting. Voor een enkelen ruiter van Samuel, die door de heidenen werd gedood, verloren honderden Moabieten het leven, door de vlammen, knotsen en zwaardeden der Israëlieten, en door den drang van eigen mannen en de messen der wagens.

»Archibaldus, Archibaldus!« riep Izak met vervaarlijke stem over het strijdgewoel. »Archibaldus, vlucht toch niet!«

De aanvoerder der Moabieten was niet gevlucht, doch

onder eigen mannen doorgedrongen om te trachten er eenigermate de orde te herstellen. Strijders van uit de achterhoede waren tot hem doorgedrongen en hadden hem verschrikkelijke feiten gemeld.

»Een hemel van vuur is neergedaald en duizenden booze geesten te midden daarvan,« zeiden ze. »Een voert het zwaard der vernietiging en waar hij strijdt, vallen onze mannen als aren onder de sikkel.

Archibaldus beet zijn lippen tot het bloed zijn mond langs liep.

Zijn leger was aan de verdelging prijs gegeven, zijn schoon, krachtig uitgerust leger. Van zijn prachtige ruiters troep was reeds nagenoeg niets meer over. Hoe zou hij na dit verlies, zoo zeer met schande beladen, voor de oogen van Eglon durven treden, hij, die genoemd werd: »De man die nooit verliezen kan?»

Dieper drong hij door naar achter. Hij wilde zien wat daar plaats greep en of hij het zwaard der vernietiging niet kon weerstaan. Kon hij slechts een doorgang breken in dien vuurmuur, dan wellicht zouden velen zijner mannen zich door de vlucht aan den dood kunnen onttrekken.

Nu hoorde hij reeds den kreet der booze geesten. Ja — vreeselijk klonk dat geluid, maar zóó joelden menschen óók. Misschien kon hij hen toch nog bestrijden.

Absom's mannen gingen voort met hun verbrandings- en vernietigingswerk. Onder hun voeten en achter hen strekten zich honderden lijken van Moabieten uit.

Schrikkelijk gehuil van gestoken en gebrande mannen doorgalmde den nacht.

Hoe dieper Archibaldus doordrong, des te zekerder hij de overtuiging kreeg dat er weinig te redden was. Waarheen hij ook den blik wendde, van alle kanten zag hij met zwaarden stekende en met knotsen zwaaiende mannen op zijn oopen gewoeld leger indringen.

»Archibaldus, Archibaldus!« drong Izak's stem plots tot hem door. »Vlucht niet, Archibaldus!«

Deze stem riep hem terug. Neen, Archibaldus vluchtte niet.

»Hier is Archibaldus!« kreet hij terug, »zijt gij het, Manassé?«

»Archibaldus, Archibaldus!« klonk het dichterbij hem.

Nog steeds zat hij te paard. Hij wendde het en zag nu een grooten ruiter, die met sterke hand een knots zwaaide, tot hem doordringen. En elke slag was raak, elke getroffene stortte neer.

»Hier is Archibaldus!« kreet hij nogmaals en zwaaide het sterke staal, hem door Eglon geschonken.

Met een sprong was Izak's paard tot vlak voor hem. De knots slingerde reeds voor zijn oogen, doch zijn zwaard deed vlug werk. Het geduchte, veel gebruikte wapen vloog in tweeën.

»Dit doet Archibaldus!« kreet hij triomfantelijk.

Izak slingerde hem het nutteloos brokje hout in het gelaat. Dan, dwong hij zijn paard tot een sprong tot vlak naast Archibaldus. Met begoochelende behendigheid sprong hij staande op zijn paard en gaf den aanvoerder der Moabieten een vuistslag in het gezicht, die dezen heviger trof dan een slag met een knots. Hij slingerde van het paard.

Izak haalde zwaar adem. Dit moordwerk deed hem goed, na de ellende van den ochtend. Hij voelde den druk op zijn borst verlichten.

»Voor God en Israël!« joegen hem nu kreten tegemoet.

»Dood aan de heidenen!«

»Absom, Absom!« schreeuwde hij opgewonden. »Absom ge leeft nog? De overwinning is ons! Archibaldus is door mijn hand verslagen.«

»En Samuel?« vroeg zijn vriend.

Een trek van ongeduld gleed over Izak's gelaat. Hij wees naar het noorden, alwaar nog gestreden werd.

HOOFDSTUK XVI.

Aan het hoofd van allen die in het kamp waren achter gebleven, liep Jehu zijn dapper leger tegemoet. En zijn oogen glansden van trots.

Naast hem, ter rechterzijde, ging Josaphat, ter linkerzijde, Lea.

Die hen volgden, zongen luide en waren vroolijk; want heden toch was een dag van zege, van vreugde, van opbeuring, na den langen, droevigen tijd die verstreken was, sinds men Jahats was ontvlucht.

»Wat zien mijn oogen in de onzekere verte, Josaphat?« vroeg hij. »Zijn dat wuivende boomen?«

»Nee Jehu, datgene waar uw hoop op is gevestigd, zijn geen wuivende boomen, doch dappere, joodsche ruiters die u tegemoet snellen om de heerlijke boodschap te bevestigen, die Ruben ben Jitsgok u heeft gemeld.

En het was zooals Josaphat zeide. Op een heerlijk, Arabisch paard, schooner en edeler dan dat waarop hij vertrokken was, rende hem Izak tegemoet. Geen vijf passen voor Jehu rukte hij aan de manen, zijn ros tot stilstand. Hoogop steigerde het en draaide zich snel op de achterpooten om, doch Izak bleef rustig zitten. Toen plofte het paard op de voorpooten neer en stond het stil.

»Mijn zoon, mijn dappere krijgsman,« breidde Jehu de armen naar hem uit.

Izak sprong op den grond en wierp zich aan zijn borst.

Dra drongen mannen, jongelingen en vrouwen om hem en juichten en hieven zegeliederen aan.

»Ge blijft behouden, den Heere zij dank,« trachtte Josaphat zich te midden der vreugdekreten verstaanbaar te maken.

»En nagenoeg allen met mij.«

Tot Lea had hij niet opgezien. Nu wendde zij zich tot hem.

»Vergis ik mij Izak, of is het heden voor het eerst dat

ge dit paard berijdt, zoo schoon en fijn gevormd als ik nog zelden een zag.«

Hij zag haar even aan, doch sloeg dan weer de oogen neer. Snel droogde hij nu de lichtelijk trillende borst, den rug en den kop van zijn paard. Zijn hand streelde als het ware met zijn doek de slanke pooten, fijn gevormd als de enkels eener vrouw, en steeds dieper zonk daarbij zijn hoofd.

»Ja — Lea — ge ziet goed,« zei hij eindelijk met gesmoorde stem. »Dit is Archibaldus' strijdros. Vroeger zou hij géén ander ruiters vergund hebben het te bestijgen, nu zal hij het zelf nooit weer doen.«

»Nu zoudt gij het hem niet vergunnen,« lachte Josaphat.

»Nóch zal een ander paard hem dragen; nimmer weer.«

»Nimmer?« vroeg Jehu verrast.

»Nimmer! Hij is verslagen.«

Een juichkreet, die weldra al de volgelingen omvatte, steeg rondom Izak op.

»En wie — wie was de onversaagde die hem versloeg?«

Izak trad een stap terug en blikte trotsch voor zich uit.

»Ik versloeg hem. Met een slag van mijn vuist, velde ik hem van zijn paard. Dit hier — zal hij nóóit weer opeischen.«

Nu keek hij Lea recht in de oogen. Ze lachte hem toe. Dan trad ze tot hem en reikte hem haar hand.

»Held van Israël!« zei ze luide. »Uw hand versloeg den grooten booswicht en zijn mannen ontvluchtten u vol vrees!«

Even had Izak verheugd opgekeken. Maar neen, niets dan blijdschap over de behaalde overwinning las hij in haar donkere, gelukstralende oogen.

»Ik was niet de eenige. Allen vochten goed, enkelen zelfs beter dan ik.«

Nu reden steeds meer ruiters het juichende volk tegemoet. Velen zaten, gelijk Izak, op nieuwe, veroverde paarden en leidden hun eigen aan een touw achter hen aan.

Er klonken kreten van welkom, van herkenning. Ruiters sprongen van hun paarden, omarmden geliefden, drukten anderen weer de hand.

En allen lachten blijde en stemden van harte in met het gejuich en gezang der wachtenden, als kwamen zij van een vroolijk feest en niet van uit een afschuwelijk, nachtelijk gevecht.

Dan reden Josaphat's beide wagens nader en nu weer galmde de lucht van uitroepen, van verbazing en bewondering. De wagens toch waren als overladen met sieraden en wapenen.

Vele dolken, van kunstig gesmeed Phoenicisch staal, breede gouden armbanden met edelgesteenten ingelegd, zware gouden halsketenen van groote massieve schakels vervaardigd, lagen daar door-één. En ook reukdoosjes gedreven uit edele metalen waarin de zeldzame kruiden nog geurden; ja, afgodsbeeldjes van goud en zilver en lange breede gordels gemaakt van zeldzame stof. Voorts tallooze eenvoudige, doch bruikbare wapenen en ook kledingstukken, dikke, lederen beenbeschermers en kopers strijdhelmen.

Men omringde de wagens, bestormde ze, om de lading, al die kostbaarheden te zien en te betasten. Een ieder nam iets in de handen, de mannen de kunstig gedreven zwaarden en sierlijke dolken, de vrouwen de kostbaarheden, vooral de fraaie reukdoosjes.

En men toonde ze juichend aan elkaar, liet ze van hand tot hand gaan opdat een elk kon deelen in de vreugd na maanden van droefenis.

Doch, dáár schalden trompetten en men keek op. En ja in de verte vlogen stofwolken op en kwamen nog meer ruiters aangesneld, vooraan Samuel, Absom, Simon ben Joram en enkele onderaanvoerders.

Nu vergat men wapenen en kostbaarheden en allen snelden de aanvoerders tegemoet, de armen hemelwaarts gericht. Men verdrong zich om Samuel en Absom en hóóg op galmde kreten en zangen uit honderden kelen :

»Heil u overwinnaars der machtigen !«
 »Heil u die de tyrannen versloegt !«
 »Duizenden veldet ge met enkele honderden !«
 »En vol roem keert ge tot ons weder !«
 »Schoon is de dag die u tot ons voerde !«
 »Heerlijk is God, die de kracht u gaf !«
 »Heilig is Zijn naam, nu en in eeuwigheid !«
 »Looft den Heer luide, dankt allen Jehova !«

Zoo zong het volk, dat Samuel ontroerd aanhoorde.
 Jehu trad op hen toe en breidde zijn armen uit voor
 Samuel en Absom. Beiden wierpen zich aan zijn borst
 en weenden.

»Heer der Heirscharen,« bad de oude Richter, »Gij
 die het volk Israël's uit de macht van Pharão hebt be-
 vrijd, die Uw volk hebt geleid door de woestijn en
 het heeft gegeven het heerlijke land Kanaän tot een
 eeuwig erfdeel, vergun Uw nederigsten dienaar dat hij
 u danke.

Wij danken U dat Gij ons gegeven hebt de helden
 Samuel, Absom en Izak en dat Gij in hun handen de
 macht hebt gelegd om over Uw vijanden te zegevieren.
 Wij danken U voor dit bewijs van genade dat Gij ons
 gegeven hebt in deze overwinning over Archibaldus en
 het snoode volk van Moab. Geheiligd zij Uw naam !«

»Sjeman Jitsroël Adounoi Eloheinoe — Adounoi Egod !«
 »Omein !«

»Omein ! Omein ! Omein !« herhaalden allen vol eerbied.

»Israël's wagens en ruitery !« wendde Jehu zich ontroerd
 tot Samuel, »Israël's jeugd en kracht,« zei hij tot Absom
 en Izak.

Dikkere stofwolken vlogen op. Hooge geluiden drongen
 tot de ontroerde menigte door. Het groote leger voetlie-
 den naderde.

Niet vermoeid en terneergeslagen als na een langen,
 afmattenden tocht, doch vlug en opgewekt marcheerden
 ze. En ze zongen, zongen blijde en luide, de liederen die

ze gezongen hadden op hun oefenmarschen onder leiding van Absom.

Dezen zwol de borst van vreugde. Dit was een teeken. Zijn mannen keerden zingend terug uit den strijd, schoon zij uren aaneen hadden geloopt. Dat beduidde, dat zijn voorbeeld op hen had ingewerkt, dat hij niet voor niets met hen had geoefend.

Die zang, die vlugge marschpas, door hem ingestudeerd, kenmerkte hem tot een man onder Israël, wiens naam wellicht zou genoemd worden door de kleinzonen en achterkleinzonen van zijn mannen.

Thans eerst herinnerde hij zich dat hij gekwetst was. De wond in zijn rug begon weer te steken en hij voelde het bloed langs den rug sijpelen.

Dus wendde hij zich tot Jehu en verzocht hem zich met zijn vrouwen naar zijn tent te mogen begeven.

»Ga!» zei deze en dat Josaphat u even geleide, als hij wil.« Deze knikte en ging met Absom op weg naar diens tent.

»Nog zag ik niet mijn zoon Efraim onder de mannen,« sprak hij den jongen aanvoerder toe. »Zeg mij, wat hem overkomen is. Gods wil geschiede, wat Hij doet is welgedaan.«

»Amen! Doch vrees niet. Uw zoon werd gewond doch zijn leven dreigt geen gevaar. Hij rijdt op een der strijdagens die wij veroverd hebben, in de achterhoede en zal in een uur tijds aan uw zijde zijn. Wij voerden er een tiental mede en daarop rijden de dertig gewonden en de acht dooden, die ons deel werden.«

»Ik ga met u de tent binnen,« zei Josaphat na in zwijgen deze bereikt te hebben. »In mijn jeugd leerde ik geneeskrachtige kruiden onderscheiden van schadelijke. Laat mij u dus behulpzaam zijn.«

Op den dag der overwinning en de dagen die er volgden, was de opgewektheid groot in Jehu's kamp.

Na de groote, plechtige dankoefening in den middag

gehouden, vereenigden de aanvoerders zich met Jehu in diens tent en vierden daar feest met spijzen en drank. En verder werd in heel het kamp den dag gewijd aan dank en vreugde, omdat het den Heer behaagt dat zijn volk de vreugde van het leven zoowel als het verdriet waardeert.

De veroverde wapens werden verdeeld onder de strijd-bare mannen, welke daar niet genoegzaam van voorzien waren. Er waren ook duizenden pijlen, bij het voetvolk gevonden en Jehu kende daar des te meer waarde aan toe, wijl zijn mannen er schaarsch van voorzien waren. Dus deelde hij elken strijder enkele toe en bewaarde de overige in zijn voorraadtent.

Voor al de veroverde strijdwagens trokken groote beslangstelling. Er waren tien van medegevoerd en alle verkeerden zij in staat van bruikbaarheid.

Onder Jehu's mannen waren enkelen, die niet heel hun leven in eigen gebied hadden doorgebracht, doch andere landen hadden bezocht, tot zelfs Phoenicië en Syrië, ver in het noorden. Daar hadden ze de groote, beroemde werkplaatsen voor werktuigkunde bezocht en er eenige kennis opgedaan van samengestelde werktuigen.

Zij nu, bekeken de wagens met andere oogen dan hun makkers; ze zochten ijverig naar de wijze waarop zij waren vervaardigd. En binnen enkele dagen hadden ze bespeurd, hoe de messen die naar alle kanten uitstaken, door het bewegen van handvatten konden worden teruggeschoven, en hoe zij geheel konden worden losgemaakt en van de wagens genomen, om schoongemaakt en gescherpt te worden.

De jongste aanvoerders als Efraim vonden het wel de moeite waard naar de werktuigkundigen te kijken en hen te helpen. En, dit leerde hen hoe geducht het leger van Eglon moest zijn in een grooten veldslag, als het honderden dezer wagens op zijn vijand inzond.

In de bijeenkomsten der oudsten en aanvoerders, sprak Efraim veel over de vernuftig samengestelde strijdwagens

en dat leidde dan dikwerf tot bespreking van den oorlogstoestand.

Men begreep wel, dat Eglon zich deze nederlaag niet zou getroosten vóór hij bloedig wraak genomen had. En uit die overweging vloeiden dan besprekingen voort, hoe men in de naaste toekomst had te handelen om den vijand het hoofd te bieden.

Doch hieromtrent kon men niet zoo snel tot overeenstemming komen.

Den dag na de overwinning had Jehu opnieuw afgezanten gestuurd naar de stammen in Groot-Kanaän, óver den Jordaan, om hen nogmaals te bewegen toch vooral hulptroepen te zenden om Eglon's tegenslag te volmaken door hem nóg grooter nederlaag toe te brengen.

De zending had echter zeer weinig resultaat. Wel kwamen sinds dien tientallen mannen vooral uit de stammen Efraim en Menassé, doch dat versterkte Jehu's leger maar onbeteekenend. En het verdroot den grijzen Richter dat de zuidelijke stammen in Groot-Kanaän, Benjamin, Simon en Juda, onverschillig bleven voor zijn bede. Zij lieten zelfs spottend weten dat ze zich volmaakt gerust voelden in hun sterke steden, Jeruzalem, Chebron, Japho en nog meer en dat, zoo Eglon met hen vechten wou, hij hun maar moest komen opzoeken.

Die spotternij bracht ook groote ergernis in het gansche kamp. Velen, waaronder mannen van aanzien beweerden in het openbaar op bitteren toon, dat Ruben door de broederstammen werd beschouwd als een voorpost, die geheel mocht worden opgeofferd. En in den raad der oudsten en aanvoerders drongen zij er op aan, spoedig den Jordaan over te steken en zich door Eglon te laten volgen. Dan zouden de spottende stammen der overzijde wel leeren wát het zeggen wou, op eigen gebied te strijden tegen een overmachtigen vijand.

Samuel ben Juda, Simon ben Joram, Ruben ben Jitsgok, Josaphat en meerderen toonden zich zeer ingenomen met die voorstellen, zij dan ook uit andere overwegingen. De

eerste begreep wel dat men een tweeden keer niet behoefde te trachten een leger van Eglon te verrassen en te vernietigen. Dat integendeel de machtige koning van Moab geholpen door de koningen van Ammon en Amalek alles in het werk zou stellen zich te wreken voor de geleden nederlaag.

Trokken nu de machtigen met hun gansch heir tegen het kamp op, dan was het eind van den strijd gemakkelijk te voorzien. Daarom was het de geboden weg, den Jordaan over te trekken. Was Eglon bij machte hen te volgen, dan zouden de broederstammen wel moeten helpen.

In dien zin sprak Samuel ben Juda vele malen en Simon ben Joram en Josaphat paarden hun stem aan de zijne.

Doch zij ontmoetten veel tegenkanting in den raad, bij de jongeren. Er was stille naijver ontstaan.

Bij de benoeming van Samuel tot opperaanvoerder had Absom het hoofd gebogen en berust. En in den strijd tegen Archibaldus had hij ervaren dat Samuel's leiding goed was.

Doch nu, na de overwinnig kwelde hem de eer, welke Samuel van allen ontving. Wel hadden allen ook zijn moed geprezen, zoo goed als van Izak en de anderen, doch de groote roem der overwinning was in hoofdzaak Samuel's deel geworden. Deze werd door allen gevierd, zijn raad werd in alle aangelegenheden het eerst gevraagd, van hem scheen men het meeste en het voornaamste te verwachten.

De eerste dagen maalde Absom daar niet zoozeer om hoewel het hem trof. Eerstens, moest hij rust houden ter genezing zijner wonden en voorts verheugde hij zich zeer in het gezelschap zijner jonge vrouwen. Izak was het echter, die zijn aandacht vestigde op wat hij Absom's achteruitstelling noemde.

De jonge ruiteraanvoerder voelde zijn leven namelijk bitter en eenzaam en dat zette hem tegen Samuel op.

Deze had wel geen schuld aan zijn ellende, doch hij had hem terughgehouden van Lea, door zijn ernstige, welgemeende vermaningen. Daarbij kon Izak zich maar

niet uit zijn hoofd zetten, dat het Samuel was, op wien Lea's zinnen waren gebrand en dat, zoo hij er niet was geweest, zij misschien voor hem liefde had kunnen voelen.

Nu bleef de jonge vrouw koel jegens hem. Haar vriendelijkheid op den dag der overwinning bleek, zooals hij wel had voorzien, de opgeschroefde aandoening van het oogenblik. En meer dan zij ooit te voren had gedaan, ontweek ze zijn gezelschap.

Tot een vertrouwelijk gesprek kon hij haar niet meer krijgen. Als zij, naar buiten wandelend, hem gewaar werd, dan keerde ze snel langs een anderen weg terug om hem te ontgaan.

Dit vuurde den hartstocht van den jongen man aan. Hem, wien altijd te voren vrouwen en meisjes spoedig gewillig waren geweest, mocht het maar niet gelukken tot samenzijn te komen met de vurig verlangde vrouw. En dat, terwijl hij dagelijks dacht aan, en nacht aan nacht droomde van een liefde-vrouw, verpersoonlijkt in Lea.

Nu bezocht hij de tenten der heiden=dienstvrouwen om bij haar voldoening te vinden voor zijn verlangen naar het vrouwelijke. En zij, jonge meisjes en vrouwen, gaven zich grif aan den knappen, vurigen ruitbevelhebber, in wiens krachtig wezen zij haar goden verpersoonlijkt zagen.

Doch zij konden hem slechts luttel dagen verpoozing geven; bij haar eenvoudige, domme, gewillige overgave, miste hij den scherpsten spot en de geestige gesprekken welke Lea zoozeer eigen waren.

Af en toe bezocht hij Absom. Dan, in diens tent waar het vroolijke leven heerschte der drie jonge vrouwen, die zich beijverden den jongen, gewonden krijgsheld te verplegen en te vertroetelen, wist hij zich soms te onttrekken aan zijn sombere gedachten.

Voor al de jongste der vrouwen, Litza, vijftien jaar oud en dartel als een jong kind, wist hem wel te boeien. Zij was Absom's vrouw geworden toen hij haar oudere zuster Ruth nam en kon vroolijk en speelsch met hem zijn als een jonger zusje met een broer.

Ze deed erg aanhalig tegen Izak en pruilde kinderlijk als hij zich minder met haar bezig hield dan zij verlangde.

Izak die haar waarlijk lief vond doch slechts dacht aan Lea, bemerkte weinig van haar tegemoetkomendheid. En eens, toen hij een avondwandeling buiten het kamp deed en zij hem schijnbaar toevallig ontmoette en met hem mee liep, ging hij opzettelijk vroeger terug dan zijn voornemen was geweest, om Absom omtrent de afwezigheid zijner jongste vrouw gerust te stellen.

Dien avond, toen zij zich hadden teruggetrokken, bracht Ruth haar jongere zuster ernstig onder het oog, dat zij haar houding jegens Izak moest wijzigen om Absom's argwaan te verhoeden en om verkeerde gedachten omtrent haar bij Izak, te voorkomen.

Litza keek haar verwonderd aan, met haar groote oogen vol onbegrijpen. Doch lang nadat Ruth was ingeslapen, snikte ze nog zachtjes om dien dommen, dommen Izak.

Toen Absom's wonden in zooverre geheeld waren, dat hij zich vrijelijk kon bewegen, ving hij weer met zijn mannen de oefeningen aan. Izak stond hem er in terzijde en Efraim die nu evenveel van de strijdagens wist als zijn leermeesters, voegde zich bij hen. En nu verdeelden zij de leiding zoodanig, dat Absom het voetvolk onderrichtte, Izak, zich met de ruitery bezig hield en Efraim een korps wagenrenners en strijders samenstelde en dat terdege in zijn nieuwe taak inwijdde.

Efraim was niet weinig trotsch op zijn nieuwe bezigheid. De tien Moabietische strijdagens benevens de twee zijns vaders die hij ook van zwaarden had voorzien, waren in zijn oog een niet te miskennen nieuwe factor in de strijdwaardigheid van het joodsche leger. En, wyl hij zijn wagenmannen koos uit de jonge, krachtige mannen die hun nieuwe taak met plezier en vol ingenomenheid opvatten, kon hij ook spoedig treffende bewijzen geven van de strijdwaardigheid van zijn nieuw korps.

Samuel liet de bezigheden met de strijdlieden nu hoofd-

zakelijk aan deze drie onderbevelhebbers over. Hij en Ruben ben Jitsgok besteedden nu de ochtenduren met het onderrichten van een aantal mannen over tien en over vijftig. En telkens als er een, naar hun meening genoeg kennis had vergaard om anderen iets daarvan te kunnen mededeelen, zonden zij hem naar Absom, opdat deze hem een taak zou opdragen. Aldus handelde Samuel, opdat Absom zoude zien dat hij hem een groot aandeel schonk in de leiding en het opperbevel.

Toch groeide met den dag Absom's tegenzin in Samuel's opperleiding. Zijn dagelijksch samenzijn met Izak deed daar zeer veel aan toe.

Telkens toch, als de oefeningen waren afgelopen en de beide jonge mannen zich naar Absom's tent begaven, betuigde de ander zijn ontevredenheid dat het joodsche leger weer tot werkeloosheid was gedoemd. En dan veroordeelde hij Samuel's beleid dat hen in het kamp hield, inplaats van de overwinning op Archibaldus te benutten door met allen naar Jahats op te trekken en Eglon's hoofdleger aan te tasten.

In het eerst lachte Absom om wat hij Izak's onbezonnenheid noemde en legde hij zijn vriend uit hoé groot het verschil in sterkte was tusschen hún leger en de vers eenigde vijandelijke krijgsmachten. Doch Izak liet zich daardoor niet van de wijs brengen.

»Hoe sterk was uw troepje, waarmee ge tienduizend Moabieten aanviel en verjoeg?» stoof hij op. »Waarom zouden we zoo iets niet kunnen herhalen op ruimer schaal?»

En dan wees hij er, verbitterd, op dat Samuel vrijwel alle eer was deelachtig geworden van de overwinning, waarin zij beiden toch zeker evenveel aandeel hadden gehad. *Hem* had men gehuldigd en *zijn* naam was door allen met lof genoemd.

»Maar hij is inderdaad een goed veldheer,« wierp Absom er dan tusschen door.

»Beter dan wij? Hoe weet ge dat wij niet het tien-

voudige zouden bereiken, indien men ons de taak opdroeg? Als wij eens in den raad voorstelden, ons tegen Eglon te laten optrekken met de ruitery, de wagens en een uitgelezen troep voetlieden?»

»Men zou dat niet toestaan.«

Izak keek hem verbijsterd aan en viel dan heftig uit.

»Neen, inderdaad, men zou ons zulks niet toestaan. Doch waarom niet, dunkt u? Wel — omdat Samuel ons geen zege zou gúnnen, omdat het hem pijn zou doen, onzen naam te hooren noemen naast, ja, misschien vóór den zijnen.«

Zoo prikkelde hij zijn vriend met den vergiftigen pijl der achterdocht en slaagde hij er langzaam in, bij hem den geest van verzet tegen den opperbevelhebber te verwekken.

Toch voelde Izak geen werkelijken haat tegen Samuel. Doch Lea's onwil om de zijne te worden, verbitterde geheel zijn gevoel en denkvermogen, en zijn jongensziel keerde zich onwillekeurig doch onweerstaanbaar tegen Samuel, dien hij door Lea bemind wist.

Zekeren middag in den raad, kwam Absom met het voorstel te berde, hem en Izak met een door henzelf gekozen troep uit te zenden om Jahats te heroveren.

Samuel kante zich er direct zeer sterk tegen en verwierf daarin krachtigen bijstand van de meest beraden aanvoerders. Jehu, die zich steeds meer met zijn geschiedenis was gaan bezig houden, verklaarde dat hij wel zeer onkundig in krijgssaken was, doch dat Samuel's krachtige argumenten hem tegen Absom's voorstel deden voelen.

»Maar wáárom zouden wij niet mogen gaan?» voegde Izak zich beslist naast Absom. »Ik zeg dat we best deze poging kunnen wagen. Is het soms beter dat wij hier onzen laatsten mondvoorraad opeten en dan half verhongerd afwachten tot Eglon ons spottend verslaat?»

Samuel keek Izak verrast aan, bij diens heftig betoog. Nu begreep hij ook dat Absom's voorstel oorspronkelijk niet uit hemzelf voortkwam, doch door Izak was ingegeven.

Dit stemde hem eerder droevig dan toornig. Hij voelde

dat Izak zijn vijand was geworden en begreep ook, waardoor. En toch, dacht hij, was het ook uit bezorgdheid voor den jongen ruiter, dat hij hem had gedwarsboomd in zijn liefde voor Lea.

»Waarom? vraagt ge, Izak,« zei hij vriendelijk. »Wel, omdat Israël te weinig helden heeft als gij en Absom en onze mannen, om ze te offeren in een ongelijken strijd tegen Eglon's heir.«

»Zoo dacht ge niet toen ge mij met tachtig ruiters den strijd tegen vijfduizend deed aanbinden,« viel Izak nu scherp uit.

»Niet zoo heftig mijn zoon,« stond Jehu op bij die woorden. Ook Josaphat verhief zijn stem tegen deze aantijging.

Efraim, naast hem gezeten, had zich graag, trots zijn eerbied voor Samuel, openlijk aan de zijde zijner beide vrienden geplaatst, doch zijn vaders gelaat zegde hem dat het hem niet geraden was zulks te doen.

Hij sloot dus den reeds tot spreken geopenen mond.

»Die opdracht aan u, Izak,« zei Samuel nu bedaard, »was een uitvloeisel van ons krijgsplan hetwelk geheel op verrassing berustte. Daarom had dit, trots ons klein getal tegenover een groote meerderheid een kans tot slagen die later een zekerheid bleek te zijn.«

»Welnu,« viel Absom thans in, »die verrassing willen wij herhalen...«

»Dat is onmogelijk, Absom,« zei de opperbevelhebber vriendelijk doch op beslist toon. »Zoo iets bereikt men slechts éénmaal. Wees er verzekerd van vrienden, dat Eglon thans op alles is voorbereid. Mijn spionnen...«

»Wát spionnen, wát uw spionnen!« riep Izak zoo luid dat Jehu waarschuwend de hand ophief. »Wat weten zij — en wat komen wij verder met dit alles. Over een jaar liggen wij hier misschien nóg steeds gekampeerd, tenzij Eglon ons dan reeds allen tot den laatsten man toe gedood heeft.«

Op die woorden ontstond gemor, niet zoo zeer tegen

den driesten onderaanvoerder als wel tegen de mogelijkheid welke hij aanvoerde. En een luid, onderling gesprek ontspon zich, waarin de hoofdtoon lag dat géén der oudsten en aanvoerders een lang verblijf in het kamp goed en nuttig dacht.

»Het kan Samuel's bedoeling niet zijn,« zei Ruben ben Jitsgok langzaam, »ons leger hier te doen verkwijnen zooals onze dappere ruiteraanvoerder dat vreest. Want dan zou zelfs ik, hoe gewaagd ze ook moge zijn en zonder kans van slagen, de verdrijving van Eglon voorstaan, althans willen beproeven.«

»Neen, neen — we blijven hier geen jaar, geen maand, geen week meer,« hernam Samuel nu met zijn stillen glimlach. »Voor die laatste tijdsduur is verstreken, hopen wij ons alreeds te vereenigen met onze broeders in de vlakte van Jericho.«

Deze woorden wekten aller ontroering: ze keken Samuel zwijgend aan. Izak beet op zijn lip als wilde hij tegenspraak terugdringen.

»Ge acht dus den overtocht reeds zóó spoedig noodzakelijk?« vroeg Jehu eindelijk.

»Ja!« zei Samuel met diepe stem. »Ik weet dat Eglon nu reeds op het punt staat tegen ons op te trekken om Archibaldus te wreken.«

»Een vlucht, Absom, een vlucht!« kreet Izak smartelijk. »Doet ge óók mee aan dit wegloopen voor den Moabiet? Ik niet!«

Hij stormde driftig de tent van den raad uit. Hierdoor was Jehu zoo geschokt, dat hij, voor dien middag, de bijeenkomst ophief.

Toen allen zich verwijderden, zocht Absom Izak op en had een lang gesprek met hem.

Dien avond, toen allen zich in de tenten hadden teruggetrokken, gingen Absom en Izak van tent tot tent en bezochten ze de jonge mannen die zij goed kenden en van wie zij wisten, dat zij naar een tweede gevecht met

de heidenen haakten. En met hen bespraken ze, hetgeen in den raad was voorgevallen.

Den volgenden dag en de dagen en de avonden daarna gingen zij voort hun ontevredenheid te luchten over de weinige energie van den opperbevelhebber. En zoo haalden zij vele jonge mannen er toe over te gelooven, dat Samuel Moab, Ammon en Amalek niet aanviel, omdat hij zelf geen Rubeniet was en *hij* niet had geleden onder de wreedheid van den vijand.

Ook vele mannen over tien brachten zij hún zienswijze bij. En op zekeren ochtend tijdens de oefening liet Efraim zich ontvallen:

»Samuel moge er tegen zijn en Jehu ook en zelfs mijn vader. Maar als er een kansje komt om Eglon te kloppen dan ben ik er graag bij.«

Isak en Absom keken elkaar daarop aan. Nu wisten zij dat ze in den jongen wagenmenner een bijstander konden zien dien ze mochten vertrouwen.

Van nu af hadden er nachtelijke bijeenkomsten plaats in Absom's tent, van hun drieën met een aantal verstrouwden. En daar werd, schoon in den beginne Absom zwakken tegenstand bood, besloten, in een nader te bepalen nacht Eglon tegemoet te trekken met alle ruiters, voetlieden en wagenvechters, die zij daartoe konden overhalen.

Een ieder dien zij over dit plan aanspraken, verklaarde zich bereid tot meedoen. De overwinning op Archibaldus had hen doen gelooven, dat Eglon's vechters lafaards waren en dat zij een tiens, ja honderdvoudige macht gemakkelijk konden verslaan.

Voor den voorgenomen nachtelijken tocht werd nu alles zorgvuldig voorbereid. Voedsel voor paarden en de mannen werd verzameld en op eenige wagens geladen en vele pijlen werden aan elk der meegangers uitgereikt. En zóó goed werd alles geheim gehouden dat nóch Samuel, nóch Jehu iets bemerkte van het voornemen der onderaanvoerders.

Zij zagen de mannen wel nu en dan samenscholen en bemerkten ook dat zij onderling veel spraken, doch zij weten dat aan de oefeningen en den verhoogden strijdlust, alsmede, aan de langdurende navreugde over de overwinning.

Intusschen verzuimden de samenzweerders niets wat hun plan tot volledig succes moest leiden. En op den dag van den avond dat zij zouden uittrekken, plaatste Absom op alle wachtpunten slechts mannen, die met hem zouden meegaan.

Een voor een moest een ieder, als de schemering daalde, stil zijn tent verlaten, voorzien van zijn wapens en zich naar het afgesproken verzamelpunt begeven. Met de paarsden was het gemakkelijk gesteld.

Die toch graasden in een omheinde ruimte, buiten het tentenkamp. En ook was daar een overdekte schuur geplaatst, ter bewaring der strijdwapens.

Dien middag verscheen Absom niet in den raad. Hij wilde zijn geliefden meester niet in de oogen zien, nu hij op het punt stond een daad te bedrijven tegen diens zin. Izak evenwel voelde geen gewetensbezwaar. Hij was, dacht hij, aan Jehu geen trouw verschuldigd. Dus ging hij als gewoonlijk, doch nam minder dan ooit deel aan de gesprekken.

Toen hij naar zijn tent ging, ontmoette hij Lea. Zooals altijd wilde ze hem met een korten groet voorbij gaan, doch hij riep haar naam.

»Verlangt ge iets van mij, Izak?» vroeg ze dan.

»Als mijn stem u niet hatelijk toeklinkt en mijn tegenwoordigheid u niet tot weerzin strekt, zou ik gaarne even met u loopen praten« zei hij bitter.

Lea zag hem vriendelijker aan dan gewoonlijk. Hij zag erg bleek, docht haar en zijn oogen schitterden niet meer zoozeer van overmoed als toen hij, den dag van zijn aankomst, het kamp binnenreed aan het hoofd zijner ruiters.

Zijn hoofd stak niet meer fier op; hij was geheel veranderd.

Ze bedacht hoe hartstochtelijk hij haar had willen noodzaken de zijne te worden en hoe bitter hem haar spotzende afwijzing moest hebben toegeklonken. Ja, zoo zij al bij machte was haar wanhopige liefde voor Samuel te verschuilen achter een opgeruimd gelaat, Izak kon dat niet. Hij leed, leed om haar.

»Doe mij geen onrecht aan, Izak,« zei ze zacht, »ik haat u niet, dat weet ge immers wel.«

»Nee,« zei hij na een poos van zwijgen, »ge haat me niet; deedt ge het maar. Had ik u er slechts reden voor gegeven. Misschien zou ik me dan nu niet zoo ellendig voelen.«

Ze liepen het kamp uit. Lea bleef even aarzelend staan en wierp een blik achter zich.

»Vrees niet, wees niet bang voor mij,« zei hij, »ik laat u dadelijk alleen. Wat ik u zeggen wil — wat ik u zeggen moet Lea — ik hou van u, ik hou véél van u. Ge hadt nooit dien ouden man moeten trouwen. Oud en jong behooren niet bij elkaar. Want hij kan u niet geven, wat gij behoeft en gij hem dát niet, waarnaar hij verlangt.

Maar ik zal u nooit weer hinderen. Wellicht zal ik u nooit weer zien. Maar, als ge aan mij denkt als ge eens... als ik lang reeds dood mocht zijn... bedenk dan alleen dat ik veel van u gehouden heb... en vergeet dan... dat ik u gekrenkt heb. Méér wou ik u niet zeggen.«

Lea kreeg tranen in de oogen, nu die krachtige, jonge man gebogen onder zijn verdriet, worstelde met zijn gedachten, om ze in woorden te uiten. Ze wendde het hoofd af en stak hem haar hand toe.

»Maar ge gaat nog niet dood, Izak — ge zijt nog zoo jong.«

»In den krijg sterven de jongeren het eerst; wie weet hoe spoedig het mijn beurt zal zijn. Vaarwel Lea!«

Hij ging met snelle passen terug en naar zijn tent. Lea bleef hem bewogen nazien en vervolgde dan haar wandeling, peinzend over de vreemde woorden welke Izak haar had toegevoegd.

Ze vreesde dat hij iets van plan was, misschien er wel aan dacht de hand aan zichzelf te slaan. Hij, vurig tot ontembaar toe, was er op den duur de man niet naar, zich door het lot te laten beuken tot willoosheid, zonder in opstand te komen.

Maar, als hij zoo iets van plan was, dan moest zij trachten hem daarin tegen te gaan.

Maar hoe? Hem het te vragen en dan te verbieden leek haar groote dwaasheid toe na hun geringe vertrouwelijkheid gedurende den laatsten tijd.

Ze dacht er over, een ander tot hem te zenden, doch wist niet wien.

Jehu? Hoe zou ze hem daarover durven spreken. Hoe zou ze hem durven bekennen wat er gesproken en voorgevallen was, op den dag vóór den nachtelijken tocht tegen Archibaldus. Hoe zou ze hem durven bekennen dat ze Samuel liefhad, met heel haar hart en ziel en dat ze hem, Jehu, slechts beschouwde en achtte als een goeden, ouden vriend. Neen — *nooit* zou ze durven gaan tot Jehu en hem dit alles bekennen.

Zoo ging de tijd voorbij in twijfel en steeds sterker voelde zij angst voor Izak's leven.

Zou ze tot Samuel gaan en hem naar Izak zenden? Maar neen — neen. Dan zou ze weer hun gesprek van dien ochtend moeten aanhalen en — Samuel zou denken En bovendien, zou haar zelfbeheersching haar wel bij blijven als ze was in de tent van hem, dien ze boven alles liefhad? Neen, neen, Lea vreesde voor zichzelf. Ze zou zich niet kunnen beheerschen en hem wellicht smeeken, zich aan hem opdringen . . .

En daar onwillekeurig haar schreden zich reeds naar Samuel's tent wendden, keerde zij zich om. Toen besloot ze de duisternis af te wachten en dan met Absom te spreken. Zij hadden elkaar gekend sinds ze beiden kinderen waren en hij zou haar en haar angst begrijpen. Daarbij was hij Izak's beste vriend.

Dus wachtte zij tot de schemering was gevallen en het

rustig werd in 'het kamp. Gezeten voor haar tent, bespiedde zij het langzaam versterven van het leven om haar en het geleidelijk uitdooven aller olielampjes in de tenten.

Toen de duisternis dik en zwart werd, slopen uit vele tenten mannen het kamp uit, voorzien van al hun wapenen. Ze spoedden zich daarna snel voort naar het aangegeven vereenigingspunt.

Lea zag wel eenige schaduwen bewegen, doch hechtte daar geen bijzondere waarde aan. Zij dacht dat die mannen schildwachten waren, die hun posten gingen betrekken, of verliefde jongelingen die een zoet nachtpraatje zochten met hun liefste.

Wijl de duisternis reeds lang hing, kon Lea niet zien dat niet enkele mannen, doch meerdere *honderden* zich naar buiten spoedden. En door den afstand en wijl zij van droeve gedachten was vervuld, hoorde zij ook niet het gedempt gedruisch, dat kwam van de plek waar de mannen zich bijeenvoegden. Daar spande men de dieren voor de wagens en bestegen de ruiters hun rossen.

Lea ging nu tot Absom's tent en riep hem meerdere malen bij zijn naam. Doch hij antwoordde niet. Daarop ging zij zijn tent binnen, doch ze vond zijn legerstede verlaten.

Ze schrok. Dan bedacht ze opeens, dat nog nooit zoovele gewapende mannen ter post waar getrokken en ook nooit zoo laat. Ze wist niet waarom, doch voelde ongerustheid haar hart beklemmen. Toen snelde ze naar buiten.

Waarheen ze nu tuurde, zag ze mannen loopen, behoedzaam doch snel. En allen wel van wapenen voorzien. Wat stond er te gebeuren? Daar hoorde ze luid gehinnik van paarden.

Plotseling, doorflitsten haar hoofd, Izak's woorden van dien middag. Dood — dood in den krijg — spoedig wellicht.

Ja, er stond iets te gebeuren, iets waarvan Samuel noch

Jehu afwist. Izak ging den dood zoeken — maar mét hem, Absom en de jonge mannen.

Nu hoorde ze wéér gehinnik. Ze meende zelfs gedempte bevelen te hooren, schoon ze niet kon bepalen uit welke richting ze kwamen.

Ze keerde zich om en snelde voort, vóórt, tot ze aan Samuel's tent kwam. En daar riep ze luide:

»Samuel, Samuel! Sta op, sta op! Samuel!«

Nog eenige malen riep ze, toen kreeg ze bescheid. Eenige oogenblikken later trad de opperbevelhebber zijn tent uit.

»Gij hier, Lea,« zei hij verrast. »Is er iets gaande met Jehu? Zeg het mij spoedig, draal niet!«

»Draal gij niet, Samuel,« antwoordde zij rap. »Met Jehu is alles goed, zoo God wil, doch uw jonge mannen staan op het punt een dwazen streek uit te halen.«

»Wat? Vertel snel, Lea.«

Nu aarzelde ze niet, doch vertelde in enkele zinnen met eenvoudige woorden, wat Izak haar dien middag had gezegd en waarom ze Absom had willen spreken. Ze zei dat Absom niet in zijn tent was en dat ze vele jonge mannen gewapend had zien vertrekken.

Een wolk gleed over Samuel's gelaat. Hij bedacht nu dat Absom niet in den raad was geweest en dat Izak bijna niets had gezegd. Sneller en vollediger dan Lea, begreep hij de gansche zaak.

»Ge hebt gelijk, Lea!« zei hij ontroerd. »Niet slechts Izak, zij *allen* gaan den dood zoeken. En ze zullen hem wel vinden ook, vrees ik.«

Nu was zij haar angst niet meer meester.

»Haast u dan, haast u dan,« schreide ze bijna. »Onze schoone, krachtige, jonge mannen. Wekken we Jehu, wekken we allen; dwing hen terug te keeren.«

Maar Samuel bewoog zich niet van zijn plaats. Bedroefd doch vol ernst op het gelaat, schudde hij het hoofd tot weigering.

»Nee Lea — zij zijn niet meer te redden — maar wél

Israël. Als wij allen oproepen en hen achterna gaan, dan is een broederkrijg het onvermijdelijk gevolg. En liever alles, dan dát. Laat hen die slapen, hun rust blijven genieten. Morgen vertrekken wij allen.«

»Waarom? Waarheen?«

»Wij gaan naar Gilgal, om de veren te bezetten, vóór Eglon dat kan doen. Als de hulptroepen uit het noorden zijn aangekomen, wier komst mij hedenmiddag gemeld werd, dan trekken wij den Jordaan over.«

»En Izak en Absom en alle onze krachtige, jonge mannen?«

»Hun lot is in de hand van den Eeuwige,« zeide de jonge opperbevelhebber vol geloof. »En onze plicht is het, Jeruzalem te verwittigen en te verdedigen, vóór het te laat is.«

Hij wenkte haar groetend met de hand en ging zijn tent weer binnen. En zij snelde heen, het hart vol droefenis en twijfel.

Had zij wel goed gehandeld met Izak te laten gaan? pijnigde haar nu. En — had ze niet, vóór Samuel, Jehu moeten verwittigen? Immers trok nu ook Absom, de vriend uit haar jeugd, een wissen dood tegemoet — en zoo óók, velen van Ruben's beste jonge zonen.

Was dat alles nu de straf voor haar liefde voor Samuel?

HOOFDSTUK XVII.

Meerdere dagen waren voorbijgegaan sinds Manassé's zonen uit Edrei, Sukkoth hadden verlaten. Gemakkelijk ware hun weg geweest, indien zij de vlakten waren doorgetrokken. Doch Elon ben Jiphtach gaf de voorkeur aan den weg door het bergland omdat deze, schoon moeilijker te begaan, korter was en hem dichter leidde langs den Jordaan. Daarbij, hartstochtelijk ruiter als hij was, hield hij van hoogten en dalingen méér, dan van een voortdurend vlakken weg.

Toch bedwong hij veelal zijn lust om vooruit te snel-
len. Immers reed vooraan zijn legertje de wagen van Ab-
don ben Samgar, waarin Debora zat.

Den ganschen dag zat zij op een lage zitbank, het ge-
laat vooruit gewend. En schoon ze zelden de oogleden
opsloeg, scheen zij zich volkomen bewust van al hetgeen
rondom haar gebeurde.

Naast haar wagen, schreed Levie ben Afram voort. Hij
hield de gelofte, bij zichzelf afgelegd, dat hij voor
haar waken zou. Reeds den eersten nacht werd zijn
kracht op de proef gesteld. Elon, vervuld van liefdever-
langen naar de schoone, jonge vrouw, had hem gezegd
dat hij zich moest verwijderen. Doch hij weigerde.

»Ik gelast u, deze jonge vrouw verre te blijven, Levie
ben Afram,« zeide Elon toen. »Weet dat ik bevel voer
over dit leger.«

»Maar niet over mij, Elon ben Jiphtach,« gaf hij
waardig ten antwoord. »Zie in mij den vertegenwoordi-
ger der familie en van den man dezer ongelukkige. Zoo-
lang hij niet bij haar is tot haar bescherming, zal ik haar
hoeden.«

»Zij zelve vroeg u daar niet om, wijze van Sukkoth,«
zei de knappe, jonge aanvoerder spijtig. »Zie zij bekom-
mert zich niet eens om u.«

»Arme geesteszieke,« antwoordde de oude man mee-
warig, »arme ongelukkige vrouw. Wéét zij wel op dit
oogenblik wat al of niet goed is voor haar?«

»Niettemin erkendet gij dat wijsheid spreekt uit haar
mond,« hield de ander vol. »Niettemin rijdt zij voor
mijn leger uit en voert het aan.«

»Wat is uw antwoord, Debora?« wendde hij zich tot
haar. »Is het gezelschap van Elon ben Jiphtach onrein
voor u?«

»Onrein zijn slechts zij die zich vergrijpen aan Gods
uitverkoren volk,« begon de jonge vrouw rustig. »Doch
rein zijn zij die naar Zijn roepstem hooren en Zijn volk
ter hulpe snellen.«

»Hooft ge?« glimlachte Elon gemaakt tegen Levie. »De nacht valt nu snel en donker in, Debora,« ging hij voort tot haar. »Is het uw wil door te reizen of moeten wij de mannen een rustpoos toestaan. Zij zullen haar wel behoeven.«

»Zij zullen haar wel behoeven,« gaf ze monotoon ten antwoord, instemmend het hoofd knikkend. »Laat hen dan stilhouden!«

»Zoo zij het!«.

Er werd gekampeerd en Elon deed het avondmaal uitdeelen, hetwelk uit eenige vruchten en een slok water bestond.

»Ik zal nevens u blijven en voor u waken, Debora,« zeide Elon nu.

Doch de jonge vrouw schudde het hoofd zonder zelfs de oogen op te slaan.

»Deze oude man zal mij hoeden,« zei ze, »begeef u tot uw mannen en spreek hen van het bloed Israël's dat gestort is en dat wij moeten wreken.«

Elon knarsetandde van teleurstelling, doch dorst haar niet weerstaan, bedwongen door den hoogereren wil die haar scheen te begeistereu.

»Ge hebt dezen keer uw zin, wijze Levie ben Afram,« snauwde hij den ouden man toe. »Hoe zeker is uw invloed.«

»Wijft dit niet aan mij, Elon ben Jiphtach — dank eerder God voor het afwenden der verzoeking.« Hij liep eenige stappen met den jongen man mede toen deze zich tot zijn lieden terugtrok. »En dan is niet voor u schooner taak weggelegd dan het verwerven der liefde eener getrouwde vrouw? Moeten de eer en roem, de dank van een groot volk ook niet van waarde zijn voor u? Of heeft de jeugd in u al reeds geen illusies meer?«

Ondanks zijn steeds sterker wordenden hartstocht voor Debora, troffen deze woorden van den ouden geleerde hem diep. Hij boog het hoofd en ging.

Levie ben Afram zag hem gaan en voelde zijn gemoed

verlicht. Hij dankte den Eeuwige dat de jonge man tot inkeer was gekomen en bad, dat dit blijven zou voor altijd.

Nu wendde hij zich tot de jonge vrouw. Hij maakte van de gaven der vrouwen in Sukkoth een smakelijke spijs voor haar gereed, als ware hij haar moeder en zij een hulpeloos kind. En zelf at hij ook een weinig. Daarna besprak hij met den wagenvoerder, Abdon ben Samgar, dat zij beurt om beurt bij haar zouden waken.

Als alles stil was en in diepe rust, hoorde Levie die de eerste wake hield, een gedruisch naderbij komen, als van een aansluipend dier. Denkende dat het Elon was, zette hij zich voor den wagen, in de richting van den komende, bereid Debora voor een aanslag te behoeden, met zijn zwakke krachten.

Dan hoorde hij echter een zachte, hem bekende stem :

»Levie ben Afram — zijt gij daar?«

»Ja!« riep hij zachtjes weer. Nu trad Ezechiël te voorschijn.

Elon had hem onder de hoede van een man over tien gesteld en hem verboden bij zijn zuster te komen.

Doch, gedreven door broederliefde en bezorgdheid was hij ongehoorzaam geweest en had hij haar tóch opgezocht.

»Waakt gij bij mijn zuster? Mag ik haar zien? Mag ik tegen haar spreken? Zou zij mij wéér niet willen kennen?«

»Stil mijn jongen!«

»Laat ik haar dan toch even zien en een enkel woordje tegen haar zeggen. Ze mag niet boos op me zijn. Ik heb altijd veel van haar gehouden, en zij van mij ook. Toe toe — toe dan, goede, wijze Levie.«

De oude man, ontroerd door het smeeken van den jongen liet toe dat hij haar zwijgend in het gelaat keek.

»Ze is niet boos op u, arm kind, doch ze is ziek. Bid God dat Hij haar spoedig genezing zende.

Je mag echter niet wéér hierheen komen, zoo midden in den nacht. Wees uw bevelhebber niet ongehoorzaam — en verkort ook niet uw nachtrust, door tochten als deze.

Als ge Elon ziet en zijn gelaat is welwillend, vraag

hem dan of ge af en toe naast den wagen mag loopen. Wellicht leert ze u dan weer kennen.«

Hij zond den jongen weer heen. Verder gebeurde niets, tot het tijd was om Abdon ben Samgar te wekken en zelf te gaan rusten.

Zoo gingen de eerste dagen en nachten voorbij; Elon scheen des ouden mans argwaan verder geen voedsel te geven. Hij richtte nog maar zeer zelden het woord tot de jonge vrouw en praatte daarentegen veel en vriendelijk tegen Levie ben Afram. Zelfs veroorloofde hij dezen, in den wagen plaats te nemen toen de weg erg ongelijk werd en daardoor moeilijk te begaan.

En 's avonds groette hij hem en Debora kort en wendde hij zich dan spoedig tot zijn lieden.

Men vorderde nu al, schoon de afstand nog groot was.

Eens trokken zij een kleine nederzetting van Nethinim voorbij, afstammelingen van de vroegere bewoners van Kanaän. Deze leefden in vrede met de joden doch de laatsten sloten geen huwelijken onder hen, omdat ze heidenen waren gebleven.

Slechts een vijftigtal bewoners, telde het kleine dorpje. Op Elon's vragen antwoordden zij, wel iets gehoord te hebben van Eglon's inval in het zuiden des lands, doch dat ze van nabij geen vijandelijkheden hadden bespeurd. Daaruit besloot de aanvoerder dat hij nog eenige dag's marschen zuidelijker moest trekken.

Zekeren avond stelde hij een raad van oudsten in en verzocht hij Levie ben Afram daar ook deel van te willen uitnaken. Deze voldeed daar gaarne aan, omdat hij met Elon in goede harmonie wilde blijven en ook wjl hij dacht, somtijds nuttigen raad te kunnen geven.

Ten behoeve der bijeenkomst had Elon een grootere tent doen opslaan, te midden van het kamp van dien nacht.

Levie begaf zich er heen, Debora onder de hoede van Abdon ben Samgar achter latend. Toen hij aan de tent kwam, waren er een tiental oudsten en mannen over tien bijeen, doch Elon ben Jiphtach ontbrak.

Zij wachtten een poosje en toen bracht een heiden knecht Elon's boodschap, dat hij binnen een kwartier zich bij hen zou voegen. Hij moest eerst nog een kleine twist tusschen eenigen zijner mannen onderling beslechten.

Voor dien tijd echter verstreken was, trad Abdon ben Samgar de tent binnen. Hij keek in het rond en scheen verbaasd.

»Is Elon niet in uw midden?« vroeg hij dan.

»Neen!« wendde Levie zich tot hem. »Hebt ge de jonge vrouw alleen gelaten?«

»Er kan haar niets geschieden. Doch Elon ben Jiphath liet mij roepen om mij onverwijd te spreken over mijn pleegkind Ezechiël. Wat kan er toch gaande zijn met dien jongen?«

Levie antwoordde niets, doch voelde zich door een vreemde ongerustheid bekruipen. Debora nu alleen, terwijl de nacht duister was. En haar wagen stond ver vooruit, wijl die altijd aan de spits van het leger reed.

Hij aarzelde nog, dan snelde hij de tent uit, in de richting van Debora's wagen. Hij begreep niet wat dat beduidde, dat Elon hen liet wachten en ook Abdon ben Samgar bij Debora vandaan riep.

Hij ging zoo snel als zijn oude voeten, die den vluggen gang ontwend waren, zich konden voortbewegen. Dicht bij den wagen trof een luide stem zijn oor.

»Bloed . . . bloed, drinkt de grond van Kanaän, bloed van Gods uitverkoren volk. En nog toeft ge hier . . .,« hoorde hij Debora zeggen.

Hij trad stil nader doch kon het gezegde niet verstaan, dat haar geantwoord werd.

Levie twijfelde er niet aan, dat Elon bij haar was. Elon. Dan was die raad der oudsten slechts een voorwendsel geweest om hem van haar zijde weg te lokken. En, dan was die onderlinge twist óók leugen en had hij waarschijnlijk evenmin met Abdon ben Samgar te praten over Ezechiël.

Doch waarvoor zooveel bedrog en leugens. Zou Elon

dan toch zijn misdadig voornemen niet hebben opgegeven? Sneller trad hij naderbij, echter zorg dragend geen gedruisch te verwekken dat hem verraden kon.

Nu kon hij den wagen onderscheiden. Daar zag hij ook Debora staan en voor haar een man. Ja, die hooge gestalte kon niemand anders zijn dan Elon ben Jiphtach.

»Schoonste bloem uit Israël's schoonsten tuin,« hoorde hij nu Elon zeggen, »leg uw hand op mijn hart, opdat het bonzen u zegge hoezeer ik u min, hoe ik u liefheb en hoe geheel mijn verlangen en al mijn gedachten naar u uitgaan.«

Hij trad dichterbij Debora toe en scheen haar in zijn armen te willen omvatten, haar aan zijn borst te prangen.

Zij verweerde zich niet, slechts hief ze hoog op de armen en helder klonk haar stem:

»Niet mij zult ge liefhebben en uw hulde brengen, doch slechts den Allerhoogste. Wie ben ik dat gij u door mij voelt afgeleid van de taak, die u is opgedragen?«

»Ik wil u minnen, u waarachtig liefhebben, ware het slechts dezen nacht, heerlijke Debora. Morgen, als het eerste rood de nachtschemeringen verdrijft, ben ik bereid u te volgen met gevleugelde voeten, doch laat mij eerst in uw armen de waarheid van het leven en het zoete der liefde vinden.«

Nu rukte hij haar tot zich, als om haar met geweld tot zijn verlangens te brengen.

Daar slaakte ze een gil, een gil zoo hevig, dat hij dragende tot de meest verwijderde bergen in den omtrek, door deze schril en angstwekkend werd weerkaatst. Tegelijk doorflitste een felle, geelwitte straal het lucht-ruim en werd die gevolgd door een krachtig onweergerommel.

Elon had haar losgelaten, was achteruit gedeinsd, de handen angstig voor de oogen geklemd. Het was hem, als had dat felle geschitter het licht zijner oogen gedooft en alsof in dat hevig korte dondergerommel een bovenaardsche stem hem dreigend had toegesproken.

Debora stond overeind, het hoofd fier op, de armen hemelwaarts geheven. En luider en dieper dan met de stem eener vrouw sprak zij:

»Sjemang Jitsroël, Adounoi. Elounheinoe, Adounoi, Egod! Hoort Israël, de Eeuwige uw God is een Eeuwige, Eenig Wezen!

Ik heb u gegeven het land Kanaän tot een eeuwig erfdeel voor u en uw kinderen en de kinderen uwer kinderen. En zie mijn vijanden zijn binnengedrongen in dat heilige land, en zij hebben mijn vrouwen geschonden, mijn maagden medegevoerd en mijn mannen gedood en gewond.«

»Daarom zeg ik u, wond voor wond, oog voor oog, tand voor tand. Trekt op en verdelgt Moab, Ammon en Amalek en doot voor de honderden mannen, die zij van mijn volk gedood hebben, duizenden hunner!»

Luid en gebiedend klonk Debora's stem en haar arm, uitgestrekt naar den verbijsterd luisterenden Elon, scheen van metaal, zoo onverwrikbaar recht bleef hij.

Het dreigend onweer was overgedreven zonder tot uitbarsting te zijn gekomen. Bergen zwarte wolken dreven uiteen, waarop lichtere aanzweefden, zacht blauw van tint met in het midden een lichtende glanswolk. Deze verskleinde allengs en werd zuiver rond van vorm, tot ze als maan zich van het wijdere wolkenhulsel losmaakte. Haar weekgeel glanzen hulde nu Debora's gelaat in een lichtomlijsting als een groote zonnebloem.

Zóó teer, zóó ernstig, zóó rein leek nu dat mat verslichte gelaat in den alommen zwarten nacht, dat Egion eerbiedig, ja beangst den wagen achterwaarts afklom. En achterwaarts loopend verwijderde hij zich eerst langzaam doch steeds sneller, zonder Levie ben Afram te hebben gezien.

Deze liet hem zich eerst verwijderen en trad dan nader tot den wagen.

Debora scheen nog in vervoering te zijn en slechts de beelden te zien, die haar geest haar voorspiegelde. Daar

om sprak hij niet tot haar en zette hij zich rustig neer op den grond, naast den wagen.

Aldus wachtte hij de komst af van Abdon ben Samgar. Toen deze kwam, bracht hij Debora's broeder, Ezechiël ben Joseph mede.

Levie toonde zich zeer verwonderd; doch Abdon zei dat Elon hem slechts had laten roepen, opdat hij den broeder tot de zuster zou voeren. Het verdere van de reis zouden zij mogen samen zijn. —

Steeds zuidelijker bleef Elon trekken met zijn mannen, tot zij het gebied van Gilgal naderden, alwaar Jehu en Samuel met hun mannen gelegerd lagen.

Het was de ochtend na den nacht dat Absom, Izak, Efraim en honderden met hen, Eglon's hoofdleger waren tegemoet getrokken. Bij het eerste ochtendgloren ging Samuel Jehu de ontmoedigende tijding brengen. Evenwel liet hij den grijzen Richter weinig tijd tot nabetrachting.

Hij wees er op dat elk uur onberekenbaar veel waard was omdat Eglon, zoo hij met zijn ruitery Absom achtervolgde, het kamp zou ontdekken. Er viel geen minuut te verliezen. De langverwachte tocht over den Jordaan moest plaats vinden en daarmee zou in Eglon's handen heel het trans-Jordaansche gebied achterblijven.

De opmarsch naar den Jordaanoever duurde slechts enkele uren. Aldaar deed Samuel de eerstaangekomenen direct inschepen op de kleine overzetveren welke er lagen. Deze waren slechts voor weinigen tegelijk geschikt en dus liet het zich aanzien, dat de overtocht van allen minstens eenige dagen zou duren.

Samuel voelde zich echter niet gerust, ten opzichte der veiligheid van zijne en Jehu's mannen. Dus droeg hij er zorg voor dat de Richter en zijn vrouwen, benevens die van Absom en de anderen, die nog in het kamp waren, het eerst overvoeren. Daarop, beval hij, moesten de anderen van dagen, de zwakken en de zieken volgen.

Hij zelf met een troep van honderd sterke, jonge lie-

den bewaakte den omtrek tegen mogelijke onverhoedsche aanvallen van Eglon's ruiters. Zijn strijders had hij last gegeven, zich eerder tot den laatsten man te doen dooden, dan te dulden dat de Moabieten tot den oever doordrongen.

Eenige dagen tevoren hadden boodschappers hem gemeld dat een hulpleger uit Edrëi vertrokken was. Dat moest nu zeer nabij zijn. Daarom draalde hij met zijn honderd jonge mannen nog liefst tot het hulpleger was aangekomen.

Elon had echter de bergpassen gevolgd, eenige mijlen oostelijk van den Jordaanoevers. Daardoor kreeg hij Gilgal niet in het zicht en bleef hij, al zuidwaarts gaande, Samuel voorbijtrekken. Hij hield zich aan het woord van Eliazar van Jahats hetwelk luidde, dat hij Jehu's kamp moest opzoeken.

Toen de avond viel van den dag, dat Jehu's leger den tocht over den Jordaan aanving, maakte Elon als naar gewoonte aanstalten tot kampeeren. Dus zei hij Debora zijn avondgroet, en wendde zich dan van haar af om tot zijn mannen te gaan. Zij weerhield hem echter met een handbeweging.

»Dezen nacht vloeit het bloed,« zei ze somber. »Hoor het weeklagen der verslagenen.«

Elon keek verrast op. Sinds dagen had zij niet gesproken van de dingen die zij met geestesooogen scheen te zien. Levie ben Afram, zeer ontroerd, wenkte hem echter te zwijgen.

»Wat ziet ge dan, Debora?« vroeg hij haar.

Zij keerde zich tot hem, doch hield haar oogen gesloten.

»Ik zie, ik zie strijden; strijdende mannen Israël's die moeten wijken voor een overmacht.«

»O — o — !« kreet ze luider, »hoe fel vallen de slagen; honderden krimpen hun lichaam vol pijn. Bloed.. bloed, stroomt in dikke stralen, kostbaar bloed.

O — Allerhoogste, behoed de kracht, de jeugd van Israël, zijn wagens en zijn ruitery.«

Beide mannen luisterden bewogen. Ze stond hoog opgericht en wees nu naar het zuiden als wilde ze in het duister de juiste plek aangeven, waar het verschrikkelijke gebeurde, wat zij zag met geestesoog.

»Ziet gij hen van nabij, Debora?« vroeg nu de oude geleerde. »Zijn ze te bereiken? Kunnen wij helpen, nú dádelijk?«

Er scheen een stroom van tiendubbele levenskracht te trillen door het lichaam der jonge vrouw. Zij sprong tot den wagenvoerder Abdon ben Samgar en stootte hem aan.

»Voort — voort!« schalde ze met hooge, heldere stem. »Voort zoo snel als uw dieren kunnen, sneller dan het geëerde des velds. Voort, voort — voort! Draalt gij?« keerde zij zich tot Elon ben Jiphtach.

Deze keek Levie ben Afram aan met vragenden blik, als wilde hij diens raad hooren.

»Doe wat zij wenscht« — zei deze zacht. »Ik vrees dat ze maar al te duidelijk ziet. Gaat gij aan het hoofd uwer ruiters en wij op den wagen vooruit en doe de voetslieden ons volgen.«

Abdon ben Samgar had reeds de leidsels gevat en keek zijn bevelhebber aan.

»Vooruit Abdon!« riep deze nu met machtige stem, »wellicht is eindelijk het moment gekomen.«

Met een rende hij op zijn rijdier zijn mannen tegemoet om bevelen te geven en zijn ruiters mede te nemen.

Een enkele ruk aan de leidsels deed den wagen vooruit schieten.

»Houd u vast, Levie ben Afram,« zei de menner, »deze snelheid zal u vreemd zijn.«

De wagen schokte, rukte van den eenen kant naar den anderen, wipte op, viel soms bijna om. Levie ben Afram was gehurkt neergedoken en steunde met de handen op den bodem van den wagen.

Debora stond rechtop, het hoofd vooruit gericht. Haar lichaam deinde met alle bewegingen van den wagen mee, doch ze gaf geen blijk van angst. En niet éven, leek het

Levie ben Afram, toonde zij neiging tot wankelen of vallen.

De wagen sprong vooruit, voortgerukt door de dieren die door Abdon ben Samgar tot het uiterste werden aangespoord. Vóór hen was de zwarte duisternis, naast hen gingen hooge schimmen langs, van nabije bergen.

Daar trof Levie's oor het trappelgeluid van vele paarden tegelijk. Elon ben Jiphtach kwam met zijn ruiters naderbij. Nog een korte spanne tijds en hij, zijn hooge gestalte opgericht, joeg woest voort naast den wagen, zijn blank zwaard opgeheven in de hand. Doch slechts even; dan snelde zijn dier den wagen voorbij. Zijn ruiters volgden hem.

»Vooruit!« hoorde Levie den galm van Elon's hooge, geestdriftige stem.

»Vooruit!« joelden de ruiters hem na.

Debora boog zich voorover tot den wagenvoerder, Abdon ben Samgar die, op zijn laag bankje gezeten de leidsels hield en met scherp oog tuurde in het diep, ondoordringbaar zwart voor hem uit.

»Sneller!« zei ze kort met heldere stem, tot hem.

Hij knikte en zijn lange zweep streelde den rug zijner dieren.

Dan hoorden zij op den wagen een joelend gieren tot hen doordringen. Het werd luider en nu onderscheidden ze de stemmen der ruiters, doch ook andere, hen vreemde geluiden.

»Er wordt gevochten,« zei Levie ben Afram kalm.

»Sneller!« riep Debora weer en daar gierde plots haar stem als een snijdende wind. »Bloed . . . bloed! Zie ze vallen, honderdtallen. God onzer vaderen. God van Abraham, Izak en Jacob — behoed uw volk!«

Het geluid, rumoerig gedruisch, kwam steeds meer nabij als vloog de wagen nog wel langs den weg, doch hielden de ruiters stand.

Elon en zijn mannen hadden een groep van Absom's ruiters ontmoet, die op de vlucht waren en door Eglon's ruiters achtervolgd werden.

Het waren niet velen, slechts enkele tientallen. De

overigen en bijna alle voetlieden waren gevallen door wapenen van een sterk leger van Moabieten, Ammonieten en Amalekieten.

De ontmoeting met hen was kort geweest, doch voor het joodsche leger wreedbeslissend. Eglon's mannen door hemzelf aangevoerd, hadden zich nu niét laten verrassen noch verschrikken door de weinige brandende fakkels welke het leger onder Absom, Izak en Efraim meevoerde. Zijn vreeselijke strijdagens hadden een wreede slachting aangericht onder de joodsche voetlieden en het luttel aantal wagens onder Efraim's bevel had daar weinig tegen kunnen uitrichten.

Efraim's wagen was vastgereden tusschen enkele wagens van Eglon en trots zijn opoffering had Izak den jongen wagenvoerder niet uit de handen der heidenen kunnen bevrijden.

Izak vocht met de woede en de heldhaftigheid van een verscheurend dier. Zijn knots, het wapen dat hij het liefst bezigde, was nu te zwaar en te sterk om, als ééns door Archibaldus, te worden in tweeën gehouwen. En rondom hem maakten ze ruimte onder de mannen op wie hij instormde.

Doch de overmacht was te groot geweest voor het dappere, kleine, joodsche leger.

Izak, diep in de vijandelijke rijen gedrongen om Efraim hulp te bieden, was allengs omringd door Eglon's felste krijgers. Zij hadden géhoord van zijn moed en Eglon had een prijs gesteld op zijn afgehouden hoofd. Niet lang vermochten hij en de weinige ruiters nevens hem, weerstand te bieden aan de overmachtige en geoefende krijgers.

Absom, die het opperbevel voerde en de heidenen aan de flank had aangetast, kon slechts vermoeden wat Izak's lot was, nu hij de overmacht bemerkte die hem weerstond. Zijn voetlieden vielen als korenaren onder de zeis, zijn ruiters moesten een vijand weerstaan tienmaal zoo sterk in aantal als zij zelven.

Toen de avond begon te vallen, wist Absom dat hij verslagen was en zijn leger nagenoeg vernietigd.

Zijn onderaanvoerders waren verdwenen, dood of gevangen. De troep aan zijn zijde slonk nog voortdurend.

Er viel niets meer te winnen. Slechts de vlucht kon zijn weinige, overgebleven mannen voor dood of slavernij behoeden.

Hij was schier uitgeput van vermoeienis. Zijn oude wonden waren weer open gegaan en bloedden pijnlijk. Ook had hij een nieuwe wond in zijn gezicht bekomen.

Nog steeds weerstand biedend, deed hij zijn paard achterwaarts loopen, ondertusschen zijn overgebleven mannen toeroepend. De duisternis viel nu snel. Als de voetlieden die gespaard waren gebleven, achter zijn ruiters gingen zitten, dan zou een snelle vlucht naar Gil-Gal hen wellicht nog redden. In het duister zou Eglon misschien geen snelle achtervolging wagen, uit vrees voor een hinderlaag.

Een van Izak's ruiters drong tot hem door en riep hem toe.

»Absom — Absom!«

Hij keek op en om zich heen. Vechtende baande de ruiter zich een weg tot hem.

»Absom, Izak is gevallen. Vlucht!« riep hij mij stervende toe.

»En Efraim?«

»Eglon's wagenvechters overmeesterden en bonden hem.«

Absom richtte hem zijn bleek gelaat toe, waarin de donkere oogen droevig glansden. Een dikke traan parelde in elk.

»Samuel had gelijk,« fluisterde hij. »Naar Gil-Gal!« kreet hij dan luid, »voetlieden achter de ruiters.«

Dit hadden zijn mannen bij de oefeningen geleerd snel te doen.

De heidenen trokken onwillekeurig terug, bij het vreemd geluid en de plotselinge manoeuvre der joodsche krijgslieden. Zij vreesden een list.

»Vooruit, naar Gil-Gal!« kreet Absom nu en deed zijn paard wenden. En vóórt stormde hij, gevolgd door de

enkele tientallen ruiters, achter welken de weinige voetlieden zaten.

Het was donker, doch onder Absom's mannen waren er eenigen, die in deze streken goed den weg wisten. Zij reden vooruit. Een groot aantal van Eglon's ruiters volgde hen, doch onder de snelle vlucht in de donkere bergwegen raakten velen de richting kwijt en verdwaalden. Anderen die achterbleven, trachtten weer den weg naar Eglon's hoofdleger terug te vinden.

Plotseling stuitten Absom en zijn mannen op Elon's ruiters. Een enkele kreet deed hen elkaar herkennen.

Elon's vlug begrip voorzag wat komen zou. Nóg volgde een groot aantal heidensche ruiters Absom van nabij.

Direct formeerde hij met zijn mannen een wijden boog welks einden uitliepen in het zwart daar voor hem. En nauwelijks hadden zijn mannen hun plicht begrepen, of als een ware hagelstorm, joegen Eglon's ruiters op hen in.

De schok was hevig. De mannen van Efraim, hoe strijdlustig ook, waren nog niet in den krijg geweest en lang niet zoo geoefend als de Moabieten en hun bondgenooten. Dezen, die dra bemerkten dat zij grootendeels door vijanden omringd waren, vochten wanhopig en weerden zich moedig.

Daar kwam Abdon ben Samgar's wagen aangereden. Voorin stond een hooge, witte gestalte, Debora. Zij had haar hand op Abdon's schouder gelegd, als om hem moed en vertrouwen in te boezemen.

»Bloed!« kreet zij plotseling en heftig, als de wagen de strijdenden naderde. »Bloed voor bloed! Hoofd voor hoofd! Leven voor leven! God van Israël verdelg de vijanden van Uw Volk!«

De wagen reed rechtstreeks door de eigen linie heen en richtte zich naar de woedend-strijdende heidenen.

Dezen zagen het rijtuig naderen en er op, de witte gestalte. De duisternis was te grauw dan dat zij Debora's gelaatstrekken konden onderscheiden en haar als vrouw

herkennen. Doch haar kreten, in de hen vreemde taal joegen hen vrees aan.

Zij weken angstig terug voor den wagen en riepen geschrokken:

»'t Is de geest der bergen: Josua is opgestaan!»

Josua, de groote Richter der joden, had een vreeswekkende herinnering achtergelaten bij de volkeren wier landen aan Palestina grensden.

Ouders hadden hun kinderen en kleinkinderen verteld van dien veroveraar, die tientallen koningen had vernederd en volkeren had uitgeroeid.

De naam nu, gegeven aan die plotselinge verschijning in den nacht, werkte verlamdend op hen. Zij wendden hun paarden en trachtten te vluchten, om de wraak van den Joden-Richter te ontkomen. En ze renden op elkaar in om spoedig buiten zijn bereik te zijn.

Al strijdend hadden Elon's ruiters, waarbij zich reeds de voorsten zijner voetlieden voegden, de Moabieten nagenoeg omsingeld. En dezen vol vrees ziend en op de vlucht geslagen voor Debora's verschijning, vielen zij hen met verdubbelden moed aan.

Absom, niet voelend zijn wondpijn was te midden van het gevecht, zijn wraak eischend voor de geleden nederlaag. Hij wist niet wat voor ruitertroep het was die hij zoo te juister tijd had ontmoet, noch, wie de witte verschijning was, die de heidenen zooveel vrees aanjoeg. Doch, ruiters en verschijning hielpen hem en zijn mannen en dat sterkte hem.

Een hooge gestalte, die de mannen aanvoerde, vocht zoo onversaagd, dat zij hem aan Izak herinnerde. Ja, beiden kwamen waarschijnlijk uit het noorden, dacht hij, al houwend en stekend met zijn zwaard.

Zij vochten tot geen vijand meer op zijn paard zat. En weinigen waren slechts ontkomen. De gewonden die gevallen waren, werden afgemaakt met de zwaarden en door de hoeven der paarden vertrapt.

Dan, als geen hunner zich meer bewoog, liet Elon het

teeken tot verzamelen blazen en eenige flambouwen ontsteken.

»Wie zijt gij broeders?» vroeg hij Absom en zijn mannen.

»Wij zijn de mannen van Ruben uit het leger van Jehu van Jahats,« zei Absom moeilijk, want zijn wonden bloedden en deden veel pijn. »En gij?»

»Wij komen uit Edrei — uit het land van Efraim!« zei Elon ben Jiphtach trotsch. »Waar is Jehu van Jahats?»

»In zijn kamp. Ik was met vijfhonderd zijner mannen en wellicht tel ik hier geen veertig meer. De anderen werden verslagen door Eglon.«

»Debora heeft het voorspeld!« zei Levie op diepen toon.

»Wie is Debora? Is zij de verschijning waarvoor de Moabieten vluchtten?»

»Zoo is het,« bevestigde de oude geleerde. »Debora, de dochter van Joseph van Sukkoth, de huisvrouw van Samuel ben Juda, die Sukkoth's mannen aanvoert ter Jehu's hulpe.«

»God's wegen zijn wonderbaar,« antwoordde Absom geroerd. »Haar echtgenoot heeft getracht mijn broeders te redden, doch zij en ik waren verblind.«

»Gij kent dan Samuel ben Juda?» vroeg Levie ben Afram, luid van verrassing. Tegelijk keek hij naar Debora's gelaat.

Doch geen teeken van belangstelling bemerkte hij daarop, bij het uiten van den naam haars echtgenoots.

»Hij is onze opperbevelhebber en wijzer dan ik,« zei Absom nu terneergeslagen. »Zij is dus Debora, zijn vrouw?»

Doch Levie gaf hem een teeken, dat hij zou zwijgen.

HOOFDSTUK XVIII.

Na de nachtrust deed Elon ben Jiphtach zijn mannen snel oprijzen en zich gereed maken voor den tocht.

Hij zelf had schier niet geslapen, daar hij en Absom den nacht grootendeels in gekout hadden doorgebracht. En te paard gezeten zetten zij hun gesprek voort.

Zij trokken westwaarts in de richting van Jehu's kamp. Absom had als zijn meening te kennen gegeven, dat Elon niet zou dralen hen te volgen en pogingen zou aanwenden het kamp te overvallen.

Daarom reden zij snel en lieten den wagen en het leger een eind achter zich, in hun ijver om Jehu te waarschuwen.

»Echter verteldet ge mij weinig van Samuel ben Juda, uw opperbevelhebber,« zeide Elon nadat hij geluisterd had naar een uitvoerige beschrijving van de overwinning op Archibaldus. »Wat voor soort man is hij toch? Is hij schoon en welgebouwd, edel van karakter, moedig en vastberaden?«

Absom haalde de schouders op.

»Het weinige wat mij van hem eigen is, heb ik u verteld, Elon. Hij sprak weinig, schoon hij mij verre van stug leek. En ons allen scheen het toe dat zijn gemoed bezwaard was door gedachten aan zijn vrouw Debora.«

Elon wierp snel een blik achter zich naar den wagen waarop Debora reed. Hij lachte kort en scherp.

»Zou zij wel zooveel hebben gepeinsd over hem? Ik betwijfel het. Zoolang zij bij ons is, heeft haar mond zijn naam niet genoemd.«

»Zeidet gij niet dat haar verstand gekrenkt is?«

Nu lachte Elon zeer spottend.

»Zoo zegt de oude Levie ben Afram . . .«

»Edoch,« viel Absom luid uit, »haar oogen, haar gebaren. . . .«

»Wie zal zeggen wat de waarheid is,« zei de trotsche jonge man nu. »Ik heb haar voorspellingen voor de wartaal eener waanzinnige gehouden en toch waren zij wonderwel de waarheid nabij. Droeg één ónzer, mannen als wij zijn, zóóveel ter overwinning bij in den verleden nacht als zij?«

Hierop zweeg Absom en zoo deed de ander. Hoop-

volle gedachten, ontkiemd in den nacht, namen steeds helderder en vaster vormen aan in zijn brein.

Debora bleek dan toch een goede geest te zijn en zij was onder zijn hoede. Wie weet, waren hem en zijn mannen niet vele overwinningen toegezegd, met haar hulp.

En ook, haar oog had niet gelachen, haar ooren hadden niet bewogen, haar lippen niet getrild bij het hooren van den naam haars echtgenoots. Zoo vreemd scheen hij haar geworden.

Welnu, als zij net zoo onbewogen bleef als Samuel zelfe voor haar stond, dan... dan... Dan wellicht verstiet deze haar, zoo zij hem reeds niet, en aan wien zou die schoone, jonge vrouw dan toebehooren zoo niet aan hem, Elon. Zijn wangen gloeiden en heel zijn wezen beefde van begeerte. Hij zou bezitten dat bekoorlijk wezen, schooner en liefvalliger dan de maagden van Edrei.

Tijdens de korte middagrust bezocht hij den wagen. Hij had Debora dien ochtend nog niet begroet, wijl zij sliep toen het leger op marsch ging. Nu boog hij zich tot haar en noemde haar naam.

Zij sloeg even de oogen op; slechts kort. Toch voelde Elon door dien korten blik zijn begeerte sterker worden dan ooit.

»Zij die gij zoekt, zijn reeds vertrokken,« zei ze plotseling tot hem. haar oogen weer gesloten.

»Bedoelt ge Jehu en de zijnen?« vroeg hij verrast.

Zij gaf hem geen rechtstreeksch antwoord doch tuurde naar het westen en strekte dan haar hand naar die richting uit.

»Zie, zie!« riep ze dan op luiden toon, »zij schudden het stof der bergen van hun voeten. De rivier lokt hen, het water moet hulp verschaffen.«

»De Jordaan, Debora? Moeten wij hem overtrekken? Bedoelt gij dat?«

»Dat er water zij tusschen u en tusschen uw vijanden. Ontvlucht ze, ontvlucht ze. Het is niet goed te tarten een overmacht, zoo gij de hulp van Hem ontbeert.«

»Zij bedoelt den Eeuwige,« fluisterde Levie ben Afram.
»Wat dunkt u van haar raad?« vroeg hem de jonge aanvoerder.

De oude geleerde trok weifelend de schouders op.
»Dunkt u, Debora, dat wij Jehu niet meer in het kamp zullen aantreffen?« vroeg Elon nog eens.

»Het water, het water. Zie — zij dringen op met groote macht en snel als de wind.«

Elon schudde het hoofd en spoorde zijn rijdier tot spoed aan om zich bij Absom te voegen. Dezen vertelde hij Debora's raad.

»Hoever zijn wij hier van den Jordaan verwijderd,« vroeg hij hem ten laatste.

»Ik weet het niet. Het kan zijn een uur rijden, doch ook drie, vier ja vijf uur. Het komt mij voor dat wij hier veel noordelijker zijn dan ons kamp ligt.«

»Wat dan gedaan, naar uw gedachte. Zuidelijker getrokken en Jehu opgezocht of getracht westwaarts, den Jordaan te bereiken vóór Eglon's voorhoede ons heeft ingehaald?«

»Zeker is, dat ook Samuel er van sprak spoedig naar Groot-Kanaän te trekken. Nu Debora begaafd is met vérzien en voorspellen, kan zij ook ditmaal wel de waarheid hebben geraden.«

Er werd spoedig opgebroken en nog sneller dan in den ochtend ging het legertje in westelijke richting voorwaarts.

De beide nieuwe vrienden reden weer vooraan, doch dichter achter hen reed nu Abdon's wagen. Ezechiël zat er nu op nevens Debora. Hij streelde haar handen en wangen, noemde haar met lieve naampjes en sprak haar van huis, van moeder. Doch, hoewel ze stil bleef en hem rustig naast zich liet zitten, zeide zij geen woord, noch gaf ze een teeken dat ze hem begreep.

»Zij kent me heelemaal niet meer!« riep hij eindelijk snikkend uit. »Wijze Levie, kan u niet maken dat zij mij hoort en begrijpt?«

De oude, geleerde waterschepper schudde weemoedig

het hoofd. Hij had voor zichzelf reeds beslist dat alleen bovenmenselijke hulp, Debora kon verlossen van den waan waarin ze verkeerde.

Plotseling hoorde hij een luiden kreet en opziende, zag hij Absom en Elon in snellen draf vooruit schieten. Een eind voor hen uit ontwaarde hij een troep mannen te voet.

Abdon ben Samgar spoorde nu ook zijn dieren tot meer spoed aan, aangevoerd door Levie die iets van belang bevroedde. Hij zag de beide jonge aanvoerders den troep vreemde lieden bereiken. Absom sprong van zijn paard en wierp zich in de armen van een hunner.

Elon had hen het eerst bespeurd, waarop Absom hem had verzekerd dat het mannen van Samuel waren. Dicht bij gekomen, herkende hij Simon ben Joram en begroette dezen nu op hartelijke wijze.

»God zij geloofd!» riep de vroolijke houthakker uit. »Ge leeft dus nog Absom. Ontken het maar niet — ge rijdt te paard en ge omarmt me. Ja, ge leeft. Gauw, waar zijn al mijn broeders, waar is mijn woesteling Izak en Efraim, de zoon van mijn vriend Josaphat.«

Absom verbleekte en trad terug. Tranen welden op in zijn oogen.

Dat deed Simon hevig schrikken. Hij vermoedde het ergste, maar kon, wilde het niet gelooven.

»Absom — Absom — wat is het lot mijner broeders? O, zeg niet dat ze dood zijn, dat wij hen nimmer zullen weerzien. Mijn vroolijke, jonge vriend Efraim, mijn zwaard Izak. Al die honderden, jonge, sterke mannen. God van Abraham, Izak en Jacob, zoo streng is Uw straf niet geweest voor hun ongehoorzaamheid. . .« Hij kon niet verder spreken wijl tranen zijn stem verstikten.

Absom wendde zijn hoofd af en ook Elon trad terzijde. Hij kende maar al te goed het lot dier jonge overmoedigen.

»Izak is gedood vechtend te midden der Moabieten — Efraim is gevankelijk door hen medegevoerd,« zeide Absom met doffe stem. »En — enkele tientallen zijn slechts gespaard gebleven.«

»O mijn jeugd, o mijn rijkdom,« kreet Simon smartelijk, »mijn zwaarden en bogen, Israël's wagens en ruitery. O God in Eeuwigheid hoe hebt Gij dit kunnen gedoogen.«

De wagen was ondertusschen naderbij gekomen. Levie ben Afram, Simon herkenkend, klom uit den wagen, zoo snel hij kon.

»Simon, Simon!« kreet hij, »vriend mijner jeugd, vriend van mijn ouderdom!«

Bij het hooren dezer stem rukte Simon zich uit zijn droefenis.

»Wat hoor ik, zien mijn oogen goed? Levie ben Afram zijt gij gekomen . . .«

Hij wierp zich aan zijn borst en snikte daar luid.

»Izak, Izak, de trots van Sukkoth, de liefde zijner oude moeder. O Levie, wat angstig bericht brengt uw komst.«

»Hoort!« kreet Debora nu met luide, heldere stem, hoort de voetstappen der heidenen. Klinken zij niet als het rollen des donders? Waarvoor gedraald . . .?»

»Vanwaar die stem,« maakte Simon zich los uit Levie's armen. »Een vrouw, een vrouw op een strijdwagen Israël's!«

»Levie — Levie — zeg mij aanstonds, is dit niet Debora, Debora de dochter van Joseph — de huisvrouw van Samuel ben Juda?»

»Zij is het,« antwoordde de oude wijze man opstillen toon.

»Debora, Debora,« herhaalde Simon verbaasd, zijn leed als vergetend bij dit vreemde gezicht. »De vrouw van onzen opperbevelhebber. Zij, wier naam elken dag op zijn lippen is, wier gelaat steeds voor zijn geest zweeft zoodat hij zich eenzaam voelt.«

»Debora, edele vrouw,« trad hij op haar toe, »hoe zal uw komst Samuel verblijden. Hoezeer zal de blijdschap hem sterken en uw tegenwoordigheid hem aanmoedigen in zijn zware taak.«

»Waarvoor gedraald — waarvoor gedraald?» vroeg zij nu, zich wendend tot Elon. »Is het aantal uwer mannen nog te groot? Wacht Israël u dan niet aan de andere zijde van het water, om zijn mannen tot één te vereenigen?»

»Waarom spreekt zij zoo vreemd?« vroeg Simon zacht aan Levie. »Zou zij mij niet meer kennen of den zin mijner woorden hebben misverstaan.«

Elon kon een gevoel van voldoening niet onderdrukken.

»Zij hóórt zijn stem niet eens, zij lét niet op hem. En de naam van Samuel laat haar koud en onverschillig,« zeide hij tot Absom.

»Zij is ziek, zéér ziek,« antwoordde Levie treurig.

»Ziek? En nochtans stáát zij daar en maakte zij een verre reis om Samuel te begroeten,« zei Simon verbaasd.

»Zij hoort u niet en weet niet wie gij zijt en wat gij wilt. Haar ziel, haar geest is gekrenkt. Zij ként niemand en wéét niets. Haar gedachten zweven verre en in de toekomst.«

»Levie,« zei Simon ontroerd, »hoe kondt gij haar dan mede voeren? Hoe zeer zal haar aanschijn den waardigen Samuel verschrikken.«

»Het is een lange geschiedenis — wacht daarmee tot geschikter uur, dan zal ik u alles verhalen. Zie Elon spreekt.«

»Wie is hij?«

»Elon ben Jiphtach, uit Edrei. Hij voert Manassé's zonen aan.«

Elon had zich tot Debora gewend, terwijl de oude vrienden met elkaar spraken.

»Moeten wij dus den Jordaan over, Debora? En snel? Dan zal ik u gehoorzamen.«

»Waarvoor draalt gij? Heeft niet reeds het bloed gestroomd van honderden . . .«

»Waar is Jechu's leger?« vroeg Elon nu aan Simon ben Joram.

Deze keek hem in het trotsche, schoone gelaat. Hem beviel die hooghartige toon niet, dien Elon tegen hem aansloeg, noch zijn gemeenzaamheid met Debora.

»Een honderdtal onzer mannen vertoeft nog slechts aan deze zijde van den Jordaan, onder bevel van Samuel ben Juda. Hij had van uw spoedige komst vernomen en

wenschte u af te wachten. Mij zond hij met een geleide, u tegemoet.«

»Hij is dus dicht bij.«

»Een kwartuur rijden.«

Elon keek even scherp voor zich. Nog een kwartier en Debora zou aan Samuel's zijde zijn en daarmee voor altijd voor hem verloren. Een kwartier.

Hij dacht na, kort en helder.

Ja, een kwartier. Maar was het wel zeker dat Debora, Samuel zou herkennen, dat zij hem zou volgen en hém, Elon, verlaten?

Hij was een man van kort en snel besluit. Een kleine afstand scheidde hem van de zekerheid. Dien afstand dus afgelegd.

Achter zich kijkend, zag hij zijn eigen ruitery en die van Absom. En — daar verder, waar groote schaduwen opdoemden, breede grijze vergezichten afstaken bij het blauw des hemels, naderde zijn voetvolk.

Hij sprong op zijn paard.

»Zet u achter mijn lieden,« riep hij Simon's mannen toe.

»Gij oude, kunt op den wagen uw vriend gezelschap houden.«

»Vooruit, Absom, wij gaan naar Samuel, naar Jehu, naar Jeruzalem.«

Nog voor Simon zijn gereed, scherp antwoord had geuit, snelde Elon reeds heen. Men gehoorzaamde en volgde hem.

HOOFDSTUK XIX.

Aan den oever van den Jordaan, dien reeds verlaten was door Jehu en het gros zijner mannen, wachtte Samuel en tuurde naar het oosten. Het was middag.

Zijn mannen lagen in groepjes bij elkaar of wandelden heen en weer, onder luidruchtig gekout. Hij stond alleen in diep gepeins.

Noode had hij het kamp opgebroken en daarmee het leger dat met Izak en Absom vertrokken was, prijs gegeven aan Eglon's vernietiging. Doch hij wist dat het moest en dat uitstel wellicht zou kunnen leiden tot algeheelen ondergang van zijn troepen. En zóóver mocht hij het niet laten komen.

Het was middag. Nog enkele uren en hij zou met de laatste honderd man trans-Jordaan verlaten hebben en op weg zijn naar Jeruzalem. Want, kwam voor den avond de aangekondigde versterking niet van uit het noorden, dan kwam ze wellicht *nooit*. Dan moest hij gelooven dat dien mannen het lot had getroffen van Absom en zijn mannen.

Zijn gedachten waren somberder geworden, gedurende de laatste dagen. Niet zonder weemoed had hij er toe kunnen besluiten zijn vrienden als verloren te beschouwen.

De aangekondigde komst der nieuwe hulptroepen had echter nieuwe hoop in hem gewekt. Zij kwamen hoog uit het noorden, had men verteld, uit het stamgebied Manassé.

Wellicht waren zij op hun reis door Sukkoth getrokken, misschien had een hunner zijn Debora of zijn moeder gesproken.

Hoe ging het allen, die hij liefhad — hoe ging het Debora? Was de vrucht in haar lichaam reeds geboren? Leefde er reeds een kind, van haar en hem?

Had zij pijn gehad, smart geleden en was alles thans reeds voorbij; uitte haar liefde voor hem zich nu in zorgen voor hun kind?

Een heftig verlangen naar haar, een verlangen om haar te zien en in zijn armen te streelen, kwam bij hem op. Zoo lang reeds van haar zijde en niets te weten, geen woord te kunnen vernemen van haar, omtrent haar...

Om zich te verzetten, ging hij sneller loopen, zijn mannen vermijgend om niet te worden aangesproken. Dan keerde hij weer om, teruglopend in de richting van den oever.

Bazuingeschal rukte hem op. Dat was het teeken der voorste posten, dat er vreemden naderden.

Hij luisterde scherper. Ja, daar herhaalde het geluid zich weer, in hooge accorden. Een korte rustpoos en toen weer drie korte, diepe stooten, kort na elkaar.

Een glans van blijde verrassing gleed over zijn gelaat. Dit teeken beduidde dat zij die naderden, kinderen Israel's medestrijders waren.

Wie — wie kwamen daar? Was dan toch door Gods beschikking Absom's legertje ontkomen aan Eglon's macht? Of naderden de mannen van Manassé...?

De hoop, die nagenoeg verdwenen was, helderde weer op.

Zij toch, de mannen van Manassé, kwamen hoog uit het noorden....

De mannen, het bazuingeschal hoorend, sprongen op en schaarden zich om Samuel. Toen zij het goede teeken onderscheidden, lichtte vreugde op hun gezichten en drongen zij blijde bij hun aanvoerder aan.

»Laat ons gaan Samuel, laat ons gaan!« riepen zij hem toe. »Laat ons tegemoet snellen, onze nieuwe vrienden, onze broeders. Gewis heeft Simon ben Joram hen ontmoet en voert hij hen nu tot ons.«

Die naam wekte hem op. Had hij werkelijk zoo diep gewroet in zijn ziel en gepeinsd over eigen leed dat hij Simon vergeten had? Het bazuingeschal had hem niet eens gezegd, dat hoogstwaarschijnlijk zijn vroolijke vriend de hulptroepen tot hem bracht.

Nu gaf hij het teeken en aanstonds ging hij met zijn geheele afdeeling voorwaarts, in snellen pas.

Ja, ja tegemoet hén die wellicht lang verbeid nieuws brachten.

Doch hij behoefde niet vér te gaan. Een daar ginds voortzwevende stofwolk, laag boven den grond, zeide hem dat de aankondigden reeds kwamen.

Kalm naar het uiterlijk, ja vroolijk zelfs doch met zwaar bonzend hart, ging hij verder.

Een groep ruiters naderde, doch voor hen uit stoven

twee mannen die van verre met de handen wuifden.

»Heil! — Heil!« galmde zijn mannen tot een welkom.

»Absom — heil Absom!« luidde dan plots hun kreet.

En ja, een der beide voorste ruiters was hij, de jonge Rubeniet, die zoo onbesuisd was uitgetrokken, midden in den nacht.

Enkele wijde sprongen en zij stonden stil voor Samuel. Absom sprong van zijn paard en strengelde zijn armen om Samuel's hals.

Deze was geroerd door dit blijk van vriendschap en beantwoordde het hartelijk.

»Samuel, broeder — vergeef — vergeef mij,« trad Absom dan terug en strekte vragend de hand uit. Tranen glinsterden in zijn oogen. Samuel zag ernst en wroeging op zijn gelaat.

»Is er — veel te vergeven?« vroeg hij stil.

De jonge aanvoerder knikte.

»Honderden mannen,« zeide hij zacht, »verloren het leven. Slechts veertig, niet meer, voer ik nog met mij mede.«

Schoon voorbereid op die tijding trof ze Samuel fêl. Zooveel jonge levens verloren door de onbedachtzaamheid van enkelen. Zijns ondanks schudde hij treurig het hoofd.

»En Efraim, de zoon van mijn vriend Josaphat?«

»Medegevoerd door Eglon's mannen.«

»En Izak?«

Absom aarzelde even.

»Dood — zooals — zoo velen...« zeide hij dan schor en stootend. De woeste, sterke, hartstochtelijke ruiteraanvoerder was voor hém althans een trouw vriend geweest.

De stem van Elon ben Jiphtach wekte hem op.

»Wees man, Absom. Zoo ge hen al niet kondt redden, ge kunt ze wreken.

Mijn naam is Elon, de zoon van Jiphtach van Edrëi,« wendde hij zich met hoofsch gebaar tot Samuel. »Ik voer de mannen aan die de stam Manassé u zendt.«

»Zijt welkom, gij en uw mannen en neem mijn dank voor uw komst. Zij is nog tijdig, hoop ik.

Ik ben Samuel ben Juda, aanvoerder van de mannen van Gad. Door Jehu's beschikking leid ik aan het hoofd der gezamenlijke troepen, den strijd tegen Eglon's benden.«

»Door den Jordaan over te trekken?« kon Elon zich niet weerhouden ironisch aan te merken.

»Dat moest geschieden,« zei Samuel kalm, alsof hij den spot van den ander niet begreep.

De ruiters van Elon, achter wie Simon's mannen waren gezeten, waren afgestegen om met de andere lieden kennis te maken.

Weldra ontspon zich nu een algemeen gesprek, waaraan ook de aanvoerders deelnamen. Absom vertelde in korte trekken zijn wedervaren aan Samuel en legde den nadruk op de tijdige hulp, die Elon hem had verleend.

Dan zweeg hij plotseling, met den naam Debora onuitsproken in den mond. Hoe kon hij van haar, als de moedige, witte vrouw in den nacht spreken, zonder haar toestand aan Samuel duidelijk te maken.

En daarvoor deinsde hij terug. Hij wist hoezeer zijn opperbevelhebber de jonge vrouw liefhad, hoe schier ál zijn denken en peinzen op haar was vereenigd. Hoe sterk, hoe wreed en overweldigend zou dus zijn smart zijn, als hem de krankzinnigheid der geliefde vrouw werd medegedeeld.

»Waarom zwijgt ge zoo plotseling?« vroeg Samuel, bemerkende de aarzeling op zijn gelaat en in zijn stem.

Elon, naast hem staand, begreep hem. Hij, voor wien Samuel slechts een vreemde man was, die *zijn* bezit van Debora in den weg stond, kon het medegevoel van Absom niet deelen. Hoewel niet wreed of hardvochtig van inborst, erkende hij de rechten van anderen slechts als zij zijn verlangens niet kruisten. Samuel sparen of ontzien, terwijl zijn eigen begeerte naar Debora met den dag, met het uur sterker werd, vond hij even dwaas als onnoodig.

»Er is iets wat gij mij verzwijgt,« merkte Samuel nu op, hen beiden aanzierend.

»Er behoeft u niets te worden verzwegen,« antwoordde Elon bedaard. »Naar mij dunkt, zijt gij zeker de eerste persoon die het dient te weten.«

Absom slaakte een uitroep welke hen deed omwenden. Op zeer korten afstand kwam de wagen aangereden, waarin Debora en de beide oude vrienden waren.

Zij zat nu op een lagen zetel, waardoor zij op dien afstand nog niet te herkennen was.

Samuel zag de groote belangstelling, die de beide anderen voor den wagen aan den dag legden en flauw doorzweefde zijn brein de gedachte, dat deze moest in verband staan met hun zwijgend gebaar. Maar in welk opzicht, kon hij zich niet indenken.

Dichterbij reed de wagen langzamer. Nu onderscheidde hij achter den voerder eenige mannen en een vrouw. Hij ontroerde.

Een vrouw? Wie kon deze zijn en wat had haar komst te beduiden, te midden der mannen van strijd.

Een man sprong uit den wagen en liep hem tegemoet; Simon ben Joram, herkende hij.

Deze zag met een enkelen blik dat Samuel nog onkundig was.

»Mijn jonge vriend,« zei de vroolijke, oude man, hartelijker en ernstiger dan hij ooit sprak, »God zendt ons Zijn beproevingen zoowel als Zijn genade en beide dienen ons tot loutering. Wees sterk, zeg ik u en weet den last te dragen, dien Hij op uw schouders legt.«

Een vreemde rilling doorvoer Samuel. Deze woorden van Simon, den vroolijken houthakker zegden hem méér dan zijn gedachten bij machte waren te omvatten.

Daar zag hij een anderen man in den wagen oprijzen en naast hem de vrouw. Nog was het voertuig niet vlak bij hem, maar reeds herkende hij de gestalte in lichte kleeven.

»Debora!« kreet hij en snelde voorwaarts.

Levie ben Afram was op den grond gekomen en breidde de armen voor hem uit.

»Mijn zoon — mijn zoon, Gods goedheid en barmhartigheid zijn groot, vergeet dat niet.«

Doch het plotselinge weerzien van de geliefde vrouw deed hem al het andere ten achter stellen.

»Debora!« kreet hij nog eens, »geliefde vrouw, sieraad van mijn huis en van mijn hart, ge zijt tot mij gekomen!«

Hij sprong op den wagen en wilde haar in de armen sluiten. Doch ze trad terug en weerde hem met beide handen af.

»Zijn Israël's zonen al gewroken en is de vijand al van zijn erfdeel verdreven, dat gij zoo tot mij komt?« vroeg ze met heldere stem. Geen trek op haar bleek, onbewegelijk gelaat duidde aan of ze hem herkend had.

Samuel was een oogenblik als sprakeloos. Hij staarde haar aan, zooals zij daar stond, hoog opgericht en met beide handen hem afwendend.

»Liefste vrouw, spreek zoo niet, spreek zoo niet!« kreet hij dan vol smart en wilde haar handen in de zijne vatten.

»Maanden en weken heb ik bij dag en bij nacht aan u gedacht en om u getreurd en nu zijt ge tot mij gekomen....«

»Uw woorden klinken mij vreemd toe. Hebt ge in den ochtend niet de groote, roode wolk van uit het oosten zien opkomen en zich spreiden onder het hemelwelf? Dat is Jehova's teeken, dat er bloed zal vloeien, om het leed te delgen dat geleden is, om de dooden te wreken, die thans worden betreurd. Ga, zeg ik u, en handel naar het gebod van uw Heer.«

»Debora, Debora, zijt ge mijn vrouw — of...«

»Bloed — bloed!« kreet ze nu luide, beide armen hemelwaarts strekkend. »Duizend dooden bedekken den grond, duizend wonden bloeden fel en pijnlijk.

God van Abraham, Izak en Jacob, schenk Uw arm volk genade en geef het kracht, den heiden te verdrijven.

Sjemang Jitsroeill Adounoi Elouheinoe — Adounoi Egod!«

Bij dit heilige gebed bogen allen deemoedig het hoofd. Ook Samuel trad terug, niet wetend wat te zeggen, niet wetend hoe te handelen.

Tranen gutsten in dikke stralen langs zijn wangen, doch hij lette er niet op. Zwaar dreunde in zijn hoofd wéér, de onbegrijpelijke woorden, gezegd door Debora, die hem zoo onuitsprekelijk had liefgehad.

Hij voelde van achter een hand op zijn schouder leggen en wilde die afweren. Doch nu voelde hij op den anderen schouder denzelfden druk.

»Ga met ons mede,« zeide Simon ben Joram en Levie ben Afram herhaalde het woord.

»Ga met ons mee, mijn zoon en ween uit uw tranen aan een gemoed dat voor uw leeft en voelt.«

Hij liet zich willoos door beide mannen meevoeren en keek nú den een, dán den ander aan. Zijn mannen, door Absom ingelicht, blikten hem meewarig toe en gingen voor hem terzijde. Zij dorsten niet tot hem spreken.

»Hij neemt wat Hij gegeven heeft, en gééft wéér wat Hij ontnomen heeft,« hoorde Samuel naast zich fluisteren. »Eeuwig is Zijn goedheid en Zijn genade. Hij wil dat ge Hem vreeze.«

»Levie — Levie,« barstte hij dan uit. »Zeg het mij wat er — waarom verloochent Debora mij — mij die zij eeuwige liefde heeft toegezegd.«

»Het is buiten haar schuld, buiten haar wil, arme jongen; haar geest is gekrenkt en zij herkent niemand. God heeft haar begiftigd...«

Doch luid jammerend rukte Samuel zich van hen los en liep voorwaarts, zijn handen in wanhoop woelend door zijn haren.

Zij lieten hem gaan, de oude, verstandige vrienden. Ze wisten dat smart ten volle moest worden doorworsteld en geleden, alvorens genezing mogelijk kon zijn.

Eenige uren later waren ruiters en voetvolk bijeen, aan den oever van den Jordaan.

Een bode van Jehu had Samuel namens den grijzen Richter verzocht, zich zoo spoedig mogelijk met de overige mannen bij hem te voegen.

Hij had zich uit zijn smart opgerukt in het besef, dat een groote taak op hem rustte. En na zijn gelaat en handen verfrischt te hebben, nam hij weer de leiding zijner mannen op zich.

Eerst liet hij Elon en zijn mannen den rivier over gaan, opdat hij met de zijnen den aftocht kon dekken. Toen Absom's wagen hem voorbijreed en voorzichtig op het lage vaartuig schoof, wendde hij zijn hoofd af om Debora niet in het gelaat te blikken. Zij was echter in gesprek, scheen het hem, met Elon ben Jiphtach.

Toen deze, achter den wagen, het veer opreed en zijn paard naast Debora deed stilhouden, keerde hij zich even om in de richting van Samuel. Deze verbeeldde zich, dat Elon hem een hoogmoedigen blik toewierp, doch was te zeer van verdriet vervuld, om er dieper over na te denken of eenige waarde aan toe te kennen.

Onder de voetlieden bemerkte hij nu ook, Ezechiël, Debora's broer.

De jongen sprong hem onder een juichkreet tegemoet en in zijn armen, doch barstte direct daarop in hevig snikken uit.

Samuel liet hem uitweenen en streekte zijn wangen. De diepe smart van den jongen broer van Debora, voelde hij als den weerslag van zijn eigen leed.

»Laat mij bij u blijven, laat mij bij u blijven, goede Samuel,« smeekte de jongen eindelijk. »Stuur mij niet heen van uw zijde.«

»Als uw aanvoerder dat vergunt,« weifelde Samuel.

»Hij zal het wel. Hij bekommert zich heel niet om mij. Wel Abdon ben Samgar, die heeft moeder beloofd voor mij te zorgen.«

Samuel streekte hem over de glinsterend-zwarte haren; hij wilde maar al te graag den jongen zijn verzoek toestaan.

»Je mag, Ezechiël,« zeide hij, »je mag als Abdon het permitteert en Elon er zijn goedkeuring aan geeft.«

»Vond moeder dus goed dat je mee uittrok? Is zij steeds goed en welvarend? En je vader, Joseph...«

Hij hield op, doordat Ezechiël's gezicht zich plotseling vreeselijk vertrok en de jongen een rauwen gil uitstootte.

»Vader — vader!« kreet hij plotseling — »weet ge dan niets — niets — niets?«

»Wat, wát moet ik weten?« riep Samuel door schrik bevangen. »Is er dan nóg niet genoeg jammer en ellende over ons hoofd. Spreek — spreek mijn kind...«

Maar de jongen rukte zich los van hem.

»Neen, neen!« kreet hij al luider, »laat me, laat me gaan. Ik wil niet bij u — ik wil niet... laat me bij mijn zuster gaan...«

»Ezechiël!« riep hij streng, hoewel een angstig vermoeden in zijn borst opkroop.

»Neen — neen!« gilde de jongen rauw terwijl hij weg liep. »O vader — o zuster!«

Het veer waarop zich zijn zuster bevond, was al bijna aan den overkant. De jongen sprong echter in het water en zwom den rivier over.

Samuel kon de vreeselijke onzekerheid niet verdragen. Levie ben Afram, die op Debora's wagen mee was gekomen, moest de waarheid weten. Die zou het hem wel vertellen.

Hij begaf zich dadelijk tot hem en sprak zonder omwegen.

»Levie, een onzekerheid, vreeselijker dan het schrikkelijkt weten, pijnigt mij en verscheurt mijn borst. Zeg mij, wat kan geschied zijn, in Sukkoth en Ramoth, wat is geschied, sinds ik vertrok uit de stad mijner geboorte.«

Levie keek hem aan en meewarigheid, welke zijn gelaat verduisterde, spande een vochtig waas voor zijn oogen.

»Niet nu, Samuel,« zeide hij zachtjes, »niet nu. Als wij met de laatste mannen den Jordaan zijn overgetrokken

en we rusten in de hut van een gastvrijen dalbewoner, dán zal ik u alles zeggen wat gij dient te weten.

En zoo geschiedde.

Doch, hoewel smart en ontroering de laatste krachten schenen te hebben gevergd van den jongen man, kon hij dien nacht geen rust in slapen vinden. En, terwijl de oude Levie ben Afram sliep, zat Samuel aan den ingang der hut en staarde hij met droge, brandende oogen naar de hut, waar hij Debora had zien binnen gaan.

Hij had geen schuld aan Othniël's wandaad, dacht hij. Doch hij besloot, nóóit weer tot Debora of haar familie te spreken, noch te trachten haar te naderen, tot rouw en boetenis voor den lagen moord, door zijn broeder bedreven.

HOOFDSTUK XX.

Een vollen dag besteedden de aanvoerders aan het opnieuw organiseeren hunner mannen en het indeelen in bepaalde groepen.

Op aandringen van Jehu, wiens ouderdom en wijsheid hem eerbied en vertrouwen inboezemde, nam Elon ben Jiphtach er genoegen mee dat zijn mannen mede werden geplaatst onder opperbevel van Samuel ben Juda. Hij zou hen echter blijven aanvoeren en innerlijk besloot hij zich door Samuel maar weinig te laten gebieden.

Groot was zijn vreugde toen hij bemerkte dat Samuel geen verdere pogingen aanwendde om Debora te naderen of haar met zich te verzoenen. Zijn blijdschap vermomde hij echter achter een waas van belangstelling in Samuel's verdriet.

In den raad der oudsten en aanvoerders bemerkte hij hoezeer een ieder den jongen Gadiet genegen was en hij wachtte zich daarom, openlijk van zijn vooringenomenheid tegen hem blijk te geven.

Nu dacht hij, was de sterkste, ja eenige belemmering tusschen hem en het voorwerp van zijn hartstocht weg-

gevaagd en kon hij vrijelijk in haar nabijheid blijven en haar het hof maken.

Zijn eerste zorg was nu, zich los te maken van Levie ben Afram's tegenwoordigheid. Deze immers, uit Debora's geboorteplaats afkomstig en zichzelf beschouwend als haar beschermer, was tot nu toe niet van haar te ver wijderen geweest.

Na de ochtendbijeenkomst der aanvoerders en de bemoeienissen met het indeelen der legergroepen liet hij den ouden, geleerden waterschepper tot zich roepen.

Deze begreep al, nog voor hij den jongen, trotschen Elon zag, wat diens verlangen moest zijn. Zijn besluit was echter al genomen. Tot nu toe was hij aan Debora's zijde gebleven als vertegenwoordiger van Sukkoth en als haar beschermer namens Samuel. Nu had ze haar man echter verloochend, zij het dan in zinsverbijstering. Waarvoor zou *hij* dan bij haar blijven?

Een beschermer, docht hem, kon zij ontberen. Het was hem gedurende den tocht tot nog toe gebleken, dat een Hooger en Machtiger Wezen dan hij, over haar waakte. Dat Wezen zou haar blijven beschermen, trots Elon, trots *alles*.

Neen — neen. Als iemand zijn bijstand behoefde dan was die zeker wel, haar ongelukkige, diep getroffen echtgenoot, Samuel.

Zijn waardigheid deed niet onder voor de hooghartigheid, waarmede Elon hem aansprak.

»Wijze Levie,« zeide deze licht ironisch, »ik heb u laten roepen om u mijn dank te zeggen voor uw trouw gezelschap, tijdens den langen tocht. Ik vrees echter dat ge, nu ge uw vrienden hebt gevonden, mij verlaten gaat.«

»Ge hebt goed geraden, Elon ben Jiphtach,« antwoordde de oude man bedaard. »De wijze Jehu deed mij plaats nemen te midden der oudsten, zoodat ik nu meestentijds in zijn omgeving moet zijn. Wij zullen elkaar dus niet meer dagelijks zien.«

Elon staarde hem verbaasd aan. Het scheen hem toe, dat de oude man schertste.

»Wiens wagen zult ge nu berijden?» spotte hij.

Levie richtte zich trotsch op.

»Ik zal loopen nu ik geen wagen heb. Maar — wee u, zoo ge de vrijheid in uw wagen misbruikt.«

Toen keerde hij zich om, Elon verbaasd achterlatend. Nog eenige dagen geleden zou de oude man zich heftig verzet hebben tegen zijn verwijdering van Debora en nu ging hij vrijwillig van haar.

Dat ging boven zijn begrip.

Levie spoedde zich tot Samuel. Onderweg vernam hij dat deze zich in Jehu's tent bevond. Ook waren daar Josaphat, Ruben ben Jitsgok, Absom en Simon ben Joram.

Lea zat op een lagen zetel, aan Jehu's knieën. Haar hoofd rustte in beide handen en zoo zag ze tot de mannen op, die vóór haar zaten. Als haar oogen langs Samuel's gelaat dwaalden, kon zij een licht fronsen, hetgeen een opwellende gedachte scheen te verraden, niet weerhouden.

Jehu sprak tot Josaphat ben Jizrël, toen Levie binnen kwam. Het verlies van zijn zoon en de onzekerheid omtrent diens lot hadden den rijken man sterk aangegrepen, doch slechts zijn bleek gelaat en het zenuwachtig trillen zijner oogleden verraadden wat er in hem omging. Overigens was hij zoo kalm als altijd. Temidden der mannen die honderden broeders en vrienden betreunden, mocht hij niet zijn verdriet uiten over het verlies van zijn zoon, dacht hij.

Jehu sprak troostende woorden tot hem, dien hij, sinds hij bij hem was, als vriend had geleerd te waardeeren; doch, hij antwoordde met vrome berusting. Wat God deed, was welgedaan en als Hij het in Zijn ondoorgroindelike wijsheid noodig achtte zijn zoon te offeren om Israël van zijn vijanden te verlossen, dan zou hij gelaten zijn lot dragen.

»Is Samuel's vrouw niet met hem?» vroeg Lea bedeesd, als beiden even zwegen.

Jehu keek op. Samuel had hem zijn verdriet medege-
deeld, doch hij achtte de raadstent niet de aangewezen
plaats om er met Lea over te praten.

»Nee — zooals ge ziet,« antwoordde hij. »Wellicht acht
hij de bijeenkomst der oudsten niet de juiste plaats voor
vrouwen.«

Een guitig trekje gleed bij die woorden over zijn ge-
laat. Lea stond op; een spotlachje, heel fijn, omkrulde
haar roode lippen.

»O, dat is ook zoo, mijn wijze meester.« Ze kustte hem
op zijn oor en trad toen met majesteit de tent uit.

Absom, in gesprek met Samuel, keek haar na. Tijdens
dien noodlottigen, nachtelijken tocht had Izak, die als
vóórvoelde dat hij sterven ging, hem zijn hevige liefde
voor haar bekend en Samuel aangewezen als de man, op
wien zij haar zinnen had gezet.

Sinds dien was in Absom's hart, nog maar weinig gene-
genheid voor Lea blijven wonen. Ze had, indirect, den
dood van zijn ruwen, doch trouwen en dapperen makker
veroorzaakt en — wellicht den dood van allen die met
hem waren gegaan.

Zou ze nu van Samuel's ongelukkigen toestand gebruik
maken om hem in haar liefdestrikken te verwarren? Kon
hij hem slechts behoeden, ook om Jehu's wil, dacht hij.

Samuel, in gesprek met Simon ben Joram en Ruben ben
Jitsgok, scheen noch de jonge vrouw, noch Absom's spie-
denden blik naar haar te hebben opgemerkt. Zijn blik
dwaalde van zijn vrienden naar den ouden Levie ben
Afram, die bij zijn intreden bescheiden had plaats ge-
nomen op een afgescheiden zetel.

»Komt ge niet bij ons, wijze Levie?« vroeg hij hem
vriendelijk.

»Als ik niet stoor . . .« Dan kwam hij naderbij.

»Zijt ge ginds geweest?« vroeg Samuel fluisterend.

»Ik was er — om van Elon afscheid te nemen.«

»Heb ge h a a r gezien?«

»Een korte stonde slechts, voor ik tot hem ging.«

»En«

»Niets, mijn vriend. God schijnt haar geest reeds tot zich te hebben genomen«

»Zijn wegen zijn ondoorgrondelijk,« zeide Simon ben Joram ernstig. »Blijf vroom Samuel en heb vertrouwen. Tracht haar dikwijls te zien — wellicht ontvonkt eens weer het licht in haar geest.«

»Ik zal haar niet meer naderen,« zeide de jonge opper-aanvoerder droef doch gelaten.

»Binnen zeer kort trekken wij op,« vervolgde hij met helderder stem.

»Naar Jeruzalem?« vroeg Levie met lichtende vreugde in zijn stem.

Simon lachte somber.

»Ditmaal niet om feest te vieren mijn vriend; het betreft een vlucht naar de beschermende muren en burchten.«

»Hoezoo?« vroeg de oude waterschepper ontroerd.

Zijn vriend Simon wees naar Samuel doch deze trad op Absom toe en fluisterde hem eenige woorden in het oor. Deze knikte daarop toestemmend.

Tot Jehu opziende, bemerkte Samuel dat deze hem met de hand aanmoedigde, het woord te nemen.

»Droeve en blijde tijdingen heb ik u te melden, geachte oudsten en aanvoerders,« ving hij dan aan. »Eglon, verbitterd door zijn jongste nederlaag, heeft gezworen, Israël te verdelgen en Jeruzalem met den grond gelijk te maken, al zou de strijd drie vierden zijner jonge mannen uit het leven vagen.«

De zachte, onderlinge gesprekken verstomden aanstonds bij deze woorden. Eenige binnentredenden, die den laatsten zin hadden opgevangen, voegden zich achter de aanvoerders om geen woord van Samuel's rede te ontgaan.

De bevelhebber keek den kring rond met zwaarmoedigen blik.

»Troosten wij ons niet met de bedenking dat het groot-spraak van hem is. Mijn verspieters melden dat hij op zijn strijdwegens houten bruggen meevoert, welke hij van

ruwe boomen vervaardigd heeft. Met behulp dezer steekt hij den Jordaan over in tijd van eenige dagen, trots zijn vele duizenden mannen, trots zijn vele paarden en wagens.«

Een koude rilling doorvoer de hoorders.

»Hij zal Zion niet genaken, tenzij over onze lichamen !« riep Josaphat, ontroerd.

»Zóóver is het nog niet,« zei Jehu hoopvol.

»Neen, bij den Allerhoogste !« riep Absom luide en sloeg de hand aan zijn zwaard.

»Neen — neen !« zei nu ook Samuel kalmeerend. »Doch dan ook niet gedraald maar gehandeld.«

»Hem tegemoet,« kreten eenigen der jonge onder-aanvoorders, pas binnengekomen.

Ruben ben Jitsgok schudde afkeurend het hoofd.

»Gelukkig heb ik u ook een goede tijding te zeggen. Eindelijk begint Israël te ontwaken. Boden berichten ons dat er een bijeenkomst van oudsten is gehouden te Mitspa en dat Jerubel ben Daniël, de hooge priester hen bestraffend heeft toegesproken. De offers daar gebracht, zijn door den Almachtige niet aangenomen. Zijn weigering heeft schrik en berouw in veler harten gebracht en nu besloten bijna alle stammen, hun jongelingen naar Jeruzalem te zenden om den Tabernakel met de Heilige Arke te verdedigen en Gods vijanden te verslaan.«

Luide vreugdekreten stegen op, bij deze woorden.

»Maken wij ons dus gereed om naar Jeruzalem te trekken. Daar zullen reeds zijn, mannen van het gebergte Efraim en Juda's nakomelingen uit het zuiden afkomstig.

Hoe klein ons leger ook moge wezen, het is goed gewapend, goed geoefend en dapper. Het zal de kern zijn van het groote, joodsche leger dat in Jeruzalem Eglon's schok zal weerstaan, en de spits der dapperen, die hem met zijn heidenen den Jordaan zullen indrijven. Maakt u dus gereed !«

»Maken wij ons gereed !«

»Binnen een uur marcheeren wij op.«

Toen werd de voorhang opzij geschoven en kwam een man de tent binnen. Zijn gelaat was met zweet bedekt en zijn schoeisel vol stof. Zijn kleeven waren in wanorde en woest hingen zijn haren langs zijn hoofd.

»Samuel, Samuel ben Juda!» kreet hij luid.

De opperbevelhebber hoorde zijn naam en wendde zich tot den man.

Terwijl deze sprak, zweeg Samuel en zijn gelaat bleef kalm en onbeweeglijk.

»Ga en verfrisch u,« zeide hij, toen de man zijn boodschap had gezegd. »Vervoeg u daarna bij mijn mannen.«

Allen keken hem nieuwsgierig aan, toen de man was vertrokken, doch Samuel zeide niets.

»Waar is Elon die de mannen van Edrei aanvoert?« vroeg Jehu nu en zijn wenkbrauwen fronsten zich. »Is zijn plaats niet in den raad der bevelhebbers?«

Een onderling gemompel antwoordde hem. Elon was niet geliefd bij de anderen, schoon men hem nauwelijks kende. Zijn trotsche houding en zijn hooghartig-korte antwoorden op alle vragen welke men hem stelde, omgaven hem met een cirkel van koelheid en afzondering welke deze mannen, die allen dezelfde zaak waren toegedaan, vreemd aandeed.

»Elon beslist voor zijn mannen apart,« riep luide een jonge spotvogel.

Men lachte.

Absom trad nu naar voren.

»Elon ben Jiphtach is een dapper man en hij heeft geenszins verdiend te worden bespot en uitgelachen. Hem mogen fouten aankleven als elk onzer, mij en de mijnen heeft hij het leven gered in een kamp waarin zijn moed uitblonk. Hij is mijn vriend!«

Nu zwegen de anderen. Kenden zij Elon al niet, Absom dan toch zooveel te beter. En hém hadden zij lief, ondanks zijn fouten.

»Weet gij dan waar hij toeft, nu hier gewichtige besluiten worden genomen?« vroeg Jehu zijn onderbevelhebber.

Deze zweeg. Hij dacht aan Debora.

»Elon voert immers de achterhoede aan,« zei Josaphat nu bedaard. »Hij volge ons dus waarheen wij gaan.«

»Als de liefde der schoone, zwarte vrouw hem dan maar niet van den goeden weg doet afwijken,« riep de spotter weer.

Jehu keek op tot Samuel en zag deze verbleeken.

»Waarvoor nog langer gepraat,« stond hij op. »Onze opperbevelhebber heeft gesproken en naar zijn woord zullen wij handelen. Maakt u dus gereed, mijn zonen.«

Allen bogen voor hem en verlieten de tent. Slechts Josaphat en Samuel bleven bij den ouden Richter.

»Vergeef den onbesuisde dat hij in zijn onwetendheid, uw hart tot bloeden bracht,« zeide hij tot Samuel.

Deze stond nog stil, op dezelfde plek waar hij had gesproken en staarde met peinzend vochtige oogen voor zich uit.

»Samuel !«

»Ja — wijze Jehu !«

»God wéét wat hij doet en wáárom. Hij geeft naar evenredigheid vreugde en leed. Ge zijt jong — wees ook sterk.«

»Ik zal het zijn, ik heb groote plichten te vervullen.«

»Hoe luidde het nieuws dat de bode u bracht ?« vroeg nu Josaphat.

Samuel trad vlak voor de beide oude mannen en sprak zacht.

»Zeer slecht nieuws. Eglon's voorhoede landt reeds aan deze zijde van den Jordaan. Zij staat onder bevel van Gismus den wreeden, een neef van Archibaldus.«

Jehu knikte.

»Ik heb van hem hooren spreken. Zijn rechterhand is de zeis en zijn linker, de dolk. Ook is hij mismaakt.«

»En vergift vloeit door zijn aderen,« vulde Samuel aan. »Zoo luidde het bericht van mijn boodschapper.«

»Dan voort, vóórt !« riep Jehu gehaast, »naar Jeruzalem's veilige muren.«

»Wee de mannen van Manassé — wee Elon. Zij zullen de proef moeten doorstaan,« riep Samuel smartelijk.

»Zij vormen de achterhoede,« erkende Jehu. »Slechts spoed kan veel verlies voorkomen.«

»Ik ga!« riep Samuel. »Binnen een half uur marcheert Absom met zijn mannen op. Dan verwacht ik u beiden op mijn wagens.«

Hij snelde de tent uit.

»Debora is nevens Elon,« zei Josaphat bitter tot Jehu. »Kunt ge u het verdriet verklaren van onzen wakkere held? Hij vreest haar te zien vallen in handen van Gismus.«

»En Samuel's geleide en bescherming verwerpt zij.«

»Gods wegen zijn zonderling en ondoordringelijk. Doch Zijn Goedheid kent geen grenzen.«

Samuel was nauwelijks van de raadstent verwijderd, toen een luide, hem bekende stem zijn oor trof. Hij hoorde zijn naam roepen.

Hij stond stil en zag Lea naderbij komen.

Sinds den nacht dat zij hem het nieuws had gebracht van het nachtelijk vertrek der honderden onder Absom, Izak en Efraïm, waren slechts luttel woorden tusschen hen gewisseld. Hij weet háár, zooals ook Absom deed, den dood van Izak den sterken, schoon zij zich ter harer verdediging voorhield, dat zij den jongen man gedurende de laatste weken voor zijn dwaasheid, zooveel mogelijk had ontweken.

»Gij gaat naar uw tent, wakkere Samuel?«

»Zoo doe ik.«

»Laat mij met u gaan.«

Hij antwoordde daar niet op doch ging langzaam verder. Lea vergezelde hem nu zwijgend.

Bij het voorhang van zijn tent hield hij stil en keek haar vragend aan.

»Gij zult mij wel vergunnen met u binnen te treden,« zeide ze. »Nu Debora hier is, zoowel als Jehu...«

Zij zweeg, wyl een smarttrek zijn gelaat overtoog.

»Ik wilde u niet krenken.«

Hij trad binnen en duldde dat ze hem volgde. Dan wees hij haar een lagen zetel terwijl hij bleef staan, haar als uitnoodigend te zeggen, wat haar wensch was.

»Is het waar dat Debora hierheen gekomen is — doch u niet wil kennen? Vergeef mij zoo het schijnt dat ik in uw innerlijk leven wil doordringen. Doch ons maan«denlang toeven in hetzelfde kamp en de meer dan gewone belangstelling die gij mij van den eersten dag af hebt ingeboezemd, moedigen mij aan zoo te spreken, nu ik denk dat het tot uw welzijn is.«

»Lea,« zei Samuel en hij liep heen en weer in de kleine ruimte om voor haar zijn ontroering te verbergen, »wat zou ik u kunnen zeggen hetgeen ge niet al weet. Ja — Debora is hier — en ze weigert bij mij te zijn. ... Hebt ge dan niet vernomen, of niet reeds begrepen, dat haar verstand gekrenkt is?«

»Weet ge dat wel zeker?« vroeg de jonge vrouw.

Samuel sidderde.

»Lea — wees voorzichtig — wees voorzichtig. In uw woorden ligt meer besloten dan gij wellicht bedoelt.«

»Dat weet ik,« zeide ze bedaard »en nochtans durf ik ze uiten en zelfs herhalen. Een vrouw ziet scherper dan een man, Samuel; dubbel scherp zelfs als het een andere vrouw betreft; tiendubbel, als die andere, de vrouw is van den man, dien zij liefheeft.«

Nu rukte hij zich ongeduldig tot haar.

»Daarover — zouden wij nóóit weer spreken.«

»Dat zouden wij, dat beloofde ik ook — doch toen wist ik niet, wat nu klaar en duidelijk voor mij is.«

Hij keek haar verbaasd aan.

»Toen gij haar verliet, was zij toen goed bij zinnen?

Kende zij u tot den laatsten dag, tot het uur van uw vertrek?

Ja natuurlijk. En nu in eens niet meer. Sinds de schoone Elon in Sukkoth verscheen ...«

»Zwijg — zwijg. O — Lea — hoe durft ge dát te zeggen?«

»Je weet wat mij de kracht — ja het recht er toe geeft.«
»Welnu — ge dwaalt, zoo niet erger. Zij was gezond van lichaam en ziel toen ik vertrok. Doch sinds dien dag gebeurden verschrikkelijke dingen. Mijn jongste broer Othniël vermoordde haar vader, uit bloedwraak.«

»Dat was zijn recht.«

»Afschuwelijk recht!»

»Oordeel niet over de wet van Mozes, die hij ontving op den berg Sinai. Vondt ge dat recht ooit afschuwelijk vóór het uw vrouw trof?»

»Lea,« zei Samuel zacht, »ik vergeef u omdat ge den toestand niet kent. Debora's vader doodde eens den mijnen, die zijn beste vriend was, door een noodlottigen bijlsag tijdens het houthakken. Haar vader was ook mijn dierbaarste vriend.

Nu zocht Othniël bloedwraak, schoon het den vader van mijn vrouw betrof.

Die moord veroorzaakte Debora's ontijdige bevalling, was dus een dubbele moord.«

»Moet Debora u daarom haten? U, den vader van haar te vroeg geboren kind.

Gij dacht er niet aan haar met u te nemen, omdat ge uw tocht niet dien eener vrouw achtte. En evenwel toog zij mede met den eersten man die haar daartoe aanzocht.«

»Levie ben Afram liegt niet. Hij zeide dat Debora's ongeluk haar een vérs en vooruitziende gave schonk, die haar er toe drong met Elon's leger mede te trekken. Het is bewezen dat haar hulp Elon en Absom de overwinning verschaftte, tijdens het laatste gevecht.

Lea — Lea — ik smEEK u — laat mij dit eenige bezighouden, het geloof aan Debora's liefde voor mij,« zeide hij op trillenden toon.

De sterke, jonge man wankelde terug en leunde tegen een steunspijl der tent.

Lea stond op, tot afscheid.

»Behoud dan uw geloof,« zei ze zacht. »Doch — mocht ge vroeg of laat tot de erkenning der waarheid

mijner woorden komen, herinner u dan dat mijn genegenheid voor u nóóit zal verminderen.«

Haar stem had de spottende scherpte, die haar eigen was, geheel verloren bij die laatste woorden, en klonk nu innig en hartelijk.

Ze ontmoerde Samuel diep. Hij wilde nog iets tot haar zeggen, doch ze snelde de tent uit.

Hij keek weifelend in het rond, als zocht hij iets. Maar neen, nu niet gezocht of geweifeld. Gismus naderde met Eglon's voorhoede. Dus, verzorgde hij zijn kleederen en wapenen en begaf zich dan tot zijn mannen.

Hij ging van groep tot groep en sprak met zijn mannen over tien en over vijftig, gaf hier een wenk, daar een bevel en spoorde in het algemeen tot haast aan.

Absom en Ruben die de voorhoede zouden aanvoeren, gingen reeds op weg met hun mannen. Jehu, Josaphat en zijn beide oude vrienden reden op wagens vooraan het middenleger.

Hij zond een dringende boodschap tot Elon, die met zijn mannen den aftocht van het hoofdleger moest dekken en eventueele aanvallen van Gismus' snelrijders afslaan.

Nog een enkelen blik wierp hij naar de richting van Debora's verblijf. Haar wachtte nu het grootste gevaar, nevens Elon, dien zij niet had willen verlaten.

En toch kon Lea geen waarheid hebben gesproken. De geliefde van zijn hart moest wel gekrenkt van geest zijn, om zóó te willen en te handelen.

Een uur later was het geheele leger op marsch en zette het de reis voort tot de schemering een grauwen sluier weefde over het Jordaan-dal. Toen rustte het, doch slechts enkele uren tot de dageraad in rooden gloed ontgloeide.

Zoo ging het nu eenige dagen aanec. Het Jordaan-dal trok men vrij snel door, doch aan den rand van het Juda-gebergte begon een moeilijke weg. De bergen, schoon niet hoog en stijl, waren niet gemakkelijk te over-

schrielden door een leger welks meeste soldaten te voet gingen.

Bij de voorhoede van Absom en Ruben ben Jitsgok heerschten opgewektheid en hoop. Dagelijks voegden zich groepen strijders bij haar, die uit ongeduld van uit Jeruzalem het leger waren tegemoet getrokken. De bewapening dier nieuwe strijders was over het algemeen zeer gebrekkig. Zeer weinigen hunner droegen zwaard of bijl en schietboog. Enkelen voerden lansen met metalen spitsen tot eenig wapen en velen slechts een dikken stok.

Toch bracht hun komst vreugde en hoop. Absom, wien de verleden gebeurtenissen veel hadden geleerd en die besloten had zich voortaan in alles naar Samuel te voegen, zond hem trouw elken middag een ruiter tegemoet om het nieuws van den dag mede te deelen. En telken keer dat de bode nieuwe vermeerdering van strijders krachten meldde, vond hij Jehu en de oudsten de toekomst hoopvoller inzien. Vooral de oude Richter zag er teekenen in dat men in Groot-Kanaän ten volle den ernst van den toestand was gaan inzien en dat hem in Jeruzalem een groot leger wachtte, vol moed en vol verlangen, Eglon te verslaan.

De berichten die Elon aan Samuel zond, luidden minder geruststellend. Schoon de achterhoede Gismus nog ver vooruit was, drongen toch dikwijls kleine groepen Moabietische en Ammonietische ruiters tot haar door.

Zij vielen Elon's achterste mannen onverhoeds aan en noopten dezen dan tot verweer. Veel schade brachten zij niet toe, doch die kleine gevechten dwongen steeds op nieuw tot oponthoud. En van spoed hing nu alles af. Als het joodsche leger niet Jeruzalem kon binnentrekken zonder reeds aangetast te zijn door de hoofdmacht der heidenen, dan was zijn vernietiging zeker.

Samuel ondervroeg Elon's boodschappers niet naar Debora en zij spraken ook niet van haar. Slechts éénmaal, bij vermelding van een gevecht, zeide een hunner dat Elon zich niet met de achterhoede's gevechten bezighield,

doch dat hij naast den wagen in de voorste rijen reed.

Hiermede begreep Samuel dat Elon haar ver uit de handen der heidenen wilde houden en daarvoor was hij hem innig dankbaar.

Zijn leven werd gedurende de reis naar Jeruzalem minder eenzellig dan het de vorige maanden was geweest. Had hem vóór Debora's komst voortdurend een droeve somberheid beheerscht als het vóór-weten van een ongeluk dat moest plaats vinden, nu de slag op hem was gevallen in felste hevigheid, wist hij dat hem niets dan berusting overbleef. En, nu hij niet meer peinsde over een onzeker, onverklaarbaar voorgevoel, kon hij des te zuiverder en vollediger zijn gedachten en vermogens schenken aan de taak die hem was gegeven.

Bijna dagelijks zag hij nu Lea. Deze met haar kindje, benevens Litza en een dienstvrouw reden op een wagen dicht bij de wagens van Jehu en de oudsten. Samuel voerde het leger te paard aan, doch menigen middag en bijna elken avond was hij een poos in Jehu's gezelschap.

Dan was ook Lea er meestal bij, als meestgeliefde vrouw van Jehu. Zij had begrepen dat Absom veel van zijn vroegere vriendschap voor haar had verloren en was daarom verheugd, dat hij de voorhoede aanvoerend, haar niet kon hinderen in haar pogen bij Samuel een warmer gevoel op te wekken.

En nu, bij rustig avondgesprek en opgaande in de zorgen voor haar kindje, was zij voor Samuel een andere vrouw dan hij haar tot nog toe had gezien. Hij leerde haar van een ernstiger en waardiger zijde kennen, dan te voren.

Bij het steeds dichter naderen van Jeruzalem bloeiden het vertrouwen en de hoop weliger op, onder de joden en dat beïnvloedde ook de gesprekken. Wanneer na het eenvoudig avondmaal en dankgebed, de oudsten en de aanvoerders zich bijeen zetten met de weinige vrouwen, dan spraken zij over de spoedige overwinning op de heidenen en den gelukkigen terugkeer naar hun stamgebied. Een elk sprak van zijn huis en huisdieren, welke

hij hoopte terug te vinden en herinneringen daaraan ontlokten dikwijls lange verhalen. En Jechu, die gemakkelijk praatte en het graag deed, vertelde dan wel van gebeurtenissen, die lang geleden waren geschied, of las stukken voor uit zijn geschiedenis, welke hij weer voor een poos had terzijde gelegd.

Dan, zat dikwerf Lea naast Samuel met haar kindje in de armen en ontroerde ze hem door haar uitingen van warm moeder-voelen. Het leek hem dan, dat het kind de wond verzachtte en heelde, die zij hem had toegebracht, met haar zinspelen op Debora en Elon's schijnbare verhouding.

Hij gewende er langzaam aan met haar vriendelijk over allerlei dingen te praten en hij leerde zelfs aandachtig naar haar te luisteren. Toen hij dit bij zichzelf ontdekte, was hij verrast en keek hij haar er op aan, alsof zij bijzondere middelen daartoe had aangewend. Maar neen, dan blikte ze tot hem op met haar warme oogen vol moederliefde en wiegden haar armen zachtjes het wicht, dat toch voor haar het mooiste en het kostbaarste scheen te zijn.

Lea bemerkte den langzamen ommekeer in Samuel's denken omtrent haar, doch wachtte zich, daarvan blijk te geven. Ook roerde zij Debora's naam niet meer aan, noch repte ze jegens hem van de liefde die naar haar inzien moest bestaan tusschen Debora en Elon.

Ze sprak over Jahats en over haar huis, doch ook over grootsche dingen. Ze had in den raad der oudsten, discussies bijgewoond over een te vormen hechten band tusschen alle stammen Israël's en een algemeen bestuur dat zou zetelen te Jeruzalem. Wyl ze als vrouw het recht miste haar inzichten in den raad te uiten, sprak ze er over met Samuel. Hij, die zelf nooit had nagedacht over een zoo groote verandering, beschouwde haar praterij eerst als fantasie. Echter, was er reeds in den raad te veel over gesproken dan dat hij die gedachte kon blijven beschouwen als een droombeeld en daarom gaf hij op

Lea's woorden soms antwoorden, die uitingen waren van doorwrocht nadenken over die ernstige kwestie. En sinds dien, konden zij lang en ernstig praten over de samenstelling van zoo'n geheel nieuw bestuur, zijn bezigheden, bezogdheden, rechten en plichten.

Samuel's oude vrienden Simon en Levie zagen deze naderende intimiteit met graagte komen, als een welkome verzachting voor het leed, hem door Debora's ongeluk veroorzaakt. Zij spraken er ook wel met Josaphat over, doch deze liet zich ongaarne over dit onderwerp uit.

Zekeren middag meldde Absom's bode dat de Olijfberg in het zicht kwam en een uur later vernam Samuel, dat groote troepen mannen en vrouwen de voorhoede reeds tot een welkom tegemoet kwamen. Hieruit begreep hij dat men nog zeer kort van het doel der reis was verwijderd en besloot hij dien dag niet te rusten voor zijn gansche leger in Jeruzalem was.

De heerlijke tijding bracht nieuwe kracht onder de voetlieden en deed hen vol blijdschap den pas versnellen. En een uur nadat Absom zijn tweeden bode verzonden had, trok hij alreeds met zijn voorste ruiters den Olijfberg over.

De hoofdmacht onder Jehu en Samuel was nu niet meer ver af. Reeds bereikten den ouden Richter, boden van Jerubel ben Daniël, den hooge priester te Jeruzalem. Zij brachten zijn zegen en de bede, zich zoo spoedig mogelijk in de hoofdstad te komen wasschen en voeden.

Toen Samuel's leger den Olijfberg naderde, was de nacht nabij.

Hij had Elon zijn bevel gezonden, Jeruzalem te bereisken, hoe moeilijk de weg zijn mannen ook zou vallen; doch nu hij aan de buitenste grens stond van Israël's heiligdom, overviel hem de gedachte dat hijzelf en niet zijn bode, tot Elon had moeten gaan.

Eerstens was hij de opperbevelhebber en als zoodanig verantwoordelijk voor zijn mannen. Hoe kon hij dus de veilige stad in trekken, zonder te weten of zijn achter

hoede ook misschien in een gevecht met de heidenen was gewikkeld.

En dan, bij het naderen der plaats waartoe de gebeden van alle joden opstegen, vervulde hem de weemoedige gedachte, dat hij een geliefde vrouw had, dat zij dicht bij hem was en dat zij toch niet tezamen Jeruzalem zouden binnen trekken.

Als Jerubel ben Daniël hem kwam begroeten en zegenen, dan zou deze hem vragen:

»Zijt gij alleen gekomen zonder uw vrouw of is het dat ge nog niet mocht vinden eene, waardig uw huis te sieren?»

Wat moest hij hem dan antwoorden? Nooit zou een onwaarheid zijn lippen verlaten. Doch zeggen dat zijn geliefde vrouw hem verloochende en bij den bevelhebber van Manassé's zonen uit Oost-Kanaän verbleef, dat zou hem te smartelijk vallen.

Terwijl hij droevig peinsde over zijn lot, schreed zijn rijdier voorwaarts naast den wagen die Jehu, Josaphat, Levie en Simon droeg en hem volgden vele honderden, ruiters en voetlieden.

Hij kon niet tot een besluit komen, voelde zich niet sterk genoeg zijn dier te doen omkeeren en Debora te ontmoet te rennen. Dus bleef hij voortgaan, als om in volle berusting aan God de beslissing te laten.

Daar hoorde hij blijde zangen achter zich opstijgen en hem als omhangen met zoete geuren. De vreugde zijner mannen, die den voet van den Olijfberg bestegen om over hem de Heilige Stad binnen te treden, uitte zich alzoo. En in die zangen mengden zich lof en dank voor den Heer, die hen tot zoover had geleid, met de zielroerende blijdschap bij het zien der stad die voor alle zonen Israël's het heerlijkste en het heiligste was en altijd zal blijven.

HOOFDSTUK XXI.

Jerubel ben Daniël, de hoogepriester des Tabernakels benevens zijn zonen, zijn medepriesters, de oudsten en de rijksten van Jeruzalem geleidden den wijzen Jehu en zijn vrienden naar den voorhof van den Tabernakel. En onderwijl zij zich waschten en reinigden en van de heilige brooden nuttigden, trokken de vele honderden die van ver over den Jordaan gekomen waren de stad binnen onder de zangen en juichkreten van het volk.

De nacht viel in, doch duizenden bewoners bleven zich door de straten bewegen, om dit ongekende schouwspel te zien.

Jerubel had order gegeven dat alle krijgslieden be hoorlijk gespijzigd en gehuisvest moesten worden. En nu beijverde een ieder zich, aan dat bevel ten volle gehoor te geven.

De rijken wier karavanen door landen en woestijnen togen om granen, edelgesteenten, fijn bewerkte goederen en kunstig gedreven edelmetaalwerk te verkoopen of voor andere artikelen in te ruilen, namen tien en meer mannen met zich mede. Doch zelfs de armsten wilden niet achterblijven in het volbrengen van dezen welkomen plicht en menige weduwe, wier inkomen karig en spijsvoorraad gering was, drong er op aan twee, of althans één krijgsman te mogen spijzigen en huisvesten.

De duisternis was reeds vallende toen Elon met zijn laatste mannen Jeruzalem binnentrok. Hij had zich achteraan moeten begeven om te helpen een afdeeling van Gismus' stoutmoedigste ruiters af te slaan. Zijn mannen droegen twee dooden en twaalf gewonden met zich mede, die als prooi van den laatsten aanval waren gevallen.

Zijn hooge gestalte en trotsche houding vielen op bij het volk van Jeruzalem, doch nog meer, de schoone, bleeke vrouw die op den wagen stond naast welken hij reed. Men juichte hen beiden toe, doch hij antwoordde

slechts met een flauw lachje. Debora scheen van de hartelijke ontvangst niets te bemerken.

Vele schoone maagden die met welgevallen den hooghartigen, knappen ruiter bezagen, drongen er bij vader of broers op aan, dat zij hem huisvesting zouden aanbieden. En menigcen ging daartoe over en vroeg Elon zijn woning en disch voor lief te willen nemen.

Elon, trotsch als altijd wees hen kort af en vroeg waarheen de opperbevelhebber, Jehu en de oudsten waren gegaan. Men wees hem den weg naar den Voorhof des Tabernakels.

Daar vond hij hen, in gezelschap der priesters en van de voormannen der stad.

»Wie is die schoone ruiter, wiens houding doet denken aan die van een heidenschen vorst?« vroeg Jerubel ben Daniël aan den wijzen Jehu.

Deze haalde even de schouders op.

»Hij heet Elon ben Jiphtach en is een dapper man,« zeide hij daarna vriendelijk. »Zijn vader is een rijk koopman in Edrei, een stad van Manassé in het oost-Jordaanse gebied.«

Nu noodigde de hoogepriester Elon uit naderbij te komen en deed hem zich bekend maken.

»Kondt gij ongehinderd door Gismus, Jeruzalem binnen trekken?« vroeg Samuel, nadat hij zich verfrist en verzadigd had.

»Niet zoo gemakkelijk als uw léger,« antwoordde Elon koel. »Twee dooden en twaalf gewonden brachten wij de stad binnen.«

Bij dit antwoord rezen allen op uit hun zetels en schaarden zich geroerd om Elon.

»Waagt Eglon's onderbevelhebber zich reeds zoo dicht bij de stad?« riep men luid.

Elon lachte.

»Mijn aanvallers waren nog slechts zijn voorposten,« antwoordde hij. »Wacht tot morgen en gij ziet zijn honderdduizend voor u verschijnen.«

Vele wankelmoedigen verbleekten bij dit antwoord zoo onverschillig geuit. Jehu, Josaphat en anderen bleven echter bedaard.

»Gaaf gij en Absom de woningen na waar onze mannen gehuisvest zijn en ziet hoe zij zich gedragen,« beval Samuel. »Absom zal u daarna wijzen waar men u een nachtverblijf heeft gereed gemaakt. Dezen nacht vrees ik geen aanval meer van Gismus. Morgenochtend bij het eerste lichten komen wij bijeen.«

»Uw opperbevelhebbers grimmigheid zal mijn nachtgenot in Debora's gezelschap niet verbitteren,« zeide hij tot den jongen Rubeniet dien hij als zijn vriend beschouwde.

Absom was hem ook lang niet óngenegen, doch kon deze taal toch niet verdragen.

»Spreek zoo niet Elon,« zeide hij »en handel nog minder naar deze woorden.«

»Waarom niet, mijn dappere vriend,« wierp de andere hem tegen. »Ge ziet dat hij haar gemoedelijk aan mij overlaat.«

Absom kon hier niet op antwoorden. Toen echter, na hun tocht door de stad, Elon hem wilde verlaten om zich bij Debora te voegen, zeide hij hem nog:

»Beloof me slechts dit, vriend Elon, gebruik geen geweld, tegen Samuel's huisvrouw.«

De hartstochtelijke jonge aanvoerder zag den Rubeniet in de eerlijke oogen en stak hem de hand toe.

»Ik beloof het u. Geweld zal evenwel niet noodig zijn, geloof mij.«

»En — ge gaat dus niet met mij mede naar het verblijf dat men voor ons gereed heeft?«

»Het spijt mij mijn vriend, maar Debora wacht mij. Ik zal wel voor ons beiden een verblijf vinden.«

Snel verwijderde hij zich in de richting der plek waar Abdon ben Samgar met zijn wagen op hem zou wachten. Hij vond de plaats niet gemakkelijk, doch er waren vele lieden in de straten die hem gaarne den weg wezen. Na een korte poos was hij Abdon's wagen genaderd.

»Goed dat gij komt,« riep de wagenvoerder hem tegemoet, »ik verlang er naar op een heusch bed te slapen na de wekenlange ontbering. Gindsche wapensmid heeft voor mijn wagen berging beloofd en voor mezelf een bed en een maal. Waarheen gaat gij?»

»Ik weet mijn weg,« antwoordde Elon kort. »Doch ik zie Debora niet.«

»Noch ik,« antwoordde de ander.

Elon keek hem onaangenaam verrast aan.

»Abdon ben Samgar, beteekent dat, dat ze niet meer bij u is?» vroeg hij, gramstorig.

»Ze is niet hier. Nauwelijks waart gij vertrokken of ook zij ging.«

»Waarheen?»

»Hoe zou ik dat weten.«

»Ge wist niet waarheen zij ging en toch weerhield ge haar niet,« riep Elon nu luide. »Maar wat zijt ge dan voor een man.«

»Zacht wat, Elon ben Jiphtach, zacht wat. Geen knaap staat voor u, doch een man, ettelijke jaren ouder dan gij zelf. Ook zijt gij slechts mijn bevelhebber, door mijn eigen vrijen wil.«

Deze woorden, op ernstigen, bedaarden toon gesproken, kalmeerden Elon. Met zachter stem sprak hij nu:

»Vergeef mij mijn drift, Abdon ben Samgar, ik vergat mezelf. Maar erken dan toch dat de arme waanzinnige leiding en zorg behoeft. Nu doolt ze rond in den nacht, door een haar vreemde stad.«

»De heiligste stad Israël's.«

»Waarin zij niemand kent.«

»De Eeuwige kent haar en zal haar behoeden.«

Elon zag Abdon diep doordringend in het onverwikkbaar gelaat en schudde toen zachtjes het hoofd. Wat zou hij verder redeneeren met een stijfkop als Abdon hem toescheen. Hij keerde zich na korten nachtgroet om en vroeg aan den eersten den besten wandelaar nachtverblijf, hetwelk deze hem verleende.

Debora had na Elon's vertrek den wagen verlaten en met een hoofdknik tot Abdon zich verwijderd. Ze liep met half gesloten oogen voort, zonder op te zien, zonder iemand aan te spreken.

Men lette wel op haar wijl zeer zelden zoo laat in den avond vrouwen door Jeruzalem's straten gingen, doch liet haar ongehinderd gaan.

Zoo ging zij voort tot ze den Tabernakel was genaderd. In den voorhof trof ze een onderpriester aan in gesprek met Josaphat. Zonder hen aan te zien, zonder te spreken ging zij hen voorbij tot den voorhang van het Heilige. Dit was een ruim vertrek en mocht slechts door priesters worden betreden.

De priester snelde toe. In het Heilige stond immers de groote, met goud belegde houten tafel, die door geen vrouw mocht worden aangeroerd. Nog veel minder mocht zij het gouden altaar, voor den dienst der reukwerken bestemd, naderen.

»Sta zeg ik u,« riep hij en greep haar bij den arm.

Josaphat, diep ontroerd, trad nu ook nader en greep zacht haar hand.

»Hier moogt ge niet binnengaan Debora,« zeide hij op teederen toon. »Is er iemand dien gij zoekt of verlangt gij iets te weten?«

Hij blikte tot den priester op, met medelijden in zijn oogen. Deze begreep hem. Zacht voerden zij Debora tusschen hen beiden terug naar den Voorhof.

»Zocht gij Samuel, uw echtgenoot?« vroeg Josaphat haar nu. »Hij slaapt dezen nacht in het huis van Jerubel ben Daniël, den hoogepriester van Gods dienst.«

Nu richtte ze langzaam het hoofd op. Josaphat zag met verbazing dat een lichtende gloed glansde in haar oogen.

»Ik ben geroepen en daarom gekomen. Morgenochtend te beginnen zal Gods geesel striemen onder hen, die hem verloochend hebben. Doch zij, die hem getrouw bleven, zal hij sparen. Mij heeft Hij uitverkoren, Zijn Volk de waarheid te zeggen:

»Een zieneres?» vroeg de priester zacht aan Josaphat. Deze haalde, als om zijn onwetendheid te betuigen, zijn schouders op.

»Ik weet slechts dat haar verstand is gekrenkt; zij is de vrouw van Jehu's opperbevelhebber, Samuel ben Juda. Ik ga hem halen. Blijf gij bij haar.«

Josaphat spoedde zich naar Jerubel's huis en liet Samuel wekken. Hoezeer deze echter was geroerd door de vreemde tijding, weigerde hij tot Debora te gaan.

»Ik heb gezworen,« antwoordde hij slechts op Josaphat's herhaald en dringend verzoek.

Ten laatste gingen Jerubel en Jehu tezamen, doch zij slaagden er niet in Debora te overreden met hen mede te gaan. Dus deden zij haar een bed spreiden in een hoek van den Voorhof en gebod de hoogepriester twee mannen van den stam Levie, den uitverkoren stam voor den tabernakeldienst, over haar te waken.

Vroeg in den ochtend stroomden duizenden mannen en vrouwen naar den Tabernakel. Dienaren van Jerubel ben Daniël hadden allerwegen uitgeroepen dat Jeruzalem in gevaar was en een ieder zich gereed moest houden met zijn wapens.

Dichte groepen gingen tegelijk en luide gesprekken vulden de morgenlucht.

Gedurende de laatste dagen voor Samuel's intocht en na de bijeenkomst der oudsten te Mitspa waren van uit alle stamgebieden van Palestina dichte zwermen mannen gekomen, gezonden door alle stammen. En meer dan tienduizend hadden zich nu reeds in Jeruzalem en in haar onmiddellijke nabijheid verzameld, wachtend op het teeken om de heidenen onder Eglon's bevel aan te vallen.

De boodschap Jerubel's deed hen begrijpen dat het oogenblik was gekomen.

Mannen uit rijke koopmanssteden in schoone, met edelgesteenten versierde gewaden reden op muilezels naast en achter eenvoudig gekleede plattelandsbewoners. Een

ieder droeg een of meerdere wapenen, doch slechts weinigen waren van bogen voorzien.

In den Voorhof was Jerubel ben Daniël gezeten en nevens hem de oudsten van Jeruzalem, de afgezanten van de twaalf stammen Israël's en hun aanvoerders. Benevens Jehu, Samuel en al de wijzen en aanvoerders van den stam Ruben.

Zij allen keken met welbehagen naar den steeds aangroeienden stroom gewapenden, die Sion's berg beklommen. Jerubel wendde zich met van geluk glanzend gezicht naar Jehu en zeide hem hoe verrukt hij was, dat zoovele duizenden gehoor gaven aan den oproep te Mitspa.

Jehu luisterde eerst aandachtig naar hem en stond dan op om een duidelijker blik te krijgen op de nog steeds aangroeiende massa.

»Zouden niet nog tienmaal zoovelen zich bij hen komen voegen, wijze Jerubel?» vroeg hij bezorgd.

»Nog tienmalen zoovelen,« antwoordde hem de opperpriester verbaasd. »Waartoe zouden zij noodig zijn?»

»Om Eglon's horden te vernietigen.«

»Acht gij dezen te gering in aantal?» vroeg Jerubel ben Daniël nu geroerd.

»Ge hebt zelfs geen schaduw van de legermacht gezien die onder Eglon's bevel hierheen komt. Ik echter heb geleerd haar naar waarde te schatten.«

»Meent ge dus inderdaad dat dezen niet in staat zullen zijn Eglon over den Jordaan terug te werpen en zijn legers als schapen uit één te drijven?»

»Wacht tot zij kennis hebben gemaakt met Gismus.«

Een doordringend rumoer dat uit de menschenmassa opsteeg, beduidde Jerubel dat men hem wenschte te hooren.

Hij had een schoone redevoering ingestudeerd, vol van geloof en vertrouwen in God en in eigen kracht, vol van hoop dat Israël's zonen zouden blijf geven den indringer van hun erfdeel te kunnen verjagen. Nu, na de zoo zeer ontmoedigende woorden van Jehu dorst hij haar niet uitspreken. Hoe zou hij praten van hoop en vertrou-

wen als de zekerheid reeds dáár was, dat men den overweldigend niet zou kunnen keeren. Eenige malen stond hij op om het woord te nemen, doch telkens zette hij zich weer in zijn zetel.

Nu gaf hij zijn zonen Jochad en Daniël een teeken dat zij het wierookoffer zouden gereedmaken en aansteken. Zij volgden zijn bevel op en bereidden en ontstaken het naar de voorschriften der Mozaïsche wet, doch het brandde niet welig en geurig op.

Jerubel ontstelde. Dit was een teeken dat er lieden aanwezig waren wier tegenwoordigheid den Allerhoogste onaangenaam stemde. Men op te sporen en te verwijderen was, nu het gebod en tevens het eenige middel om de gramschap van den Eeuwige te doen bedaren. Doch hoe de onwelgevallen te vinden in een opeenhooping van duizenden.

Hij stond nogmaals op en begon. Hij verhaalde in korte trekken van den inval der verbonden vijanden in Ruben's stamgebied en schetste in pakkende tafereelen het ontzettend lijden der stambroeders.

Zijn rede werd gaandeweg warmer van inhoud doch het vertrouwen dat hij had gehoopt in de harten der mannen te planten, kon hij hen door zijn woorden niet doen geworden. Hij sprak verder, schetste Jechu's terugtocht over den Jordaan en diens hoop om Jeruzalem tijdig te kunnen voorbereiden.

Hij sprak, sprak en vele duizenden luisterden naar zijn wijde, heldere stem. Doch Samuel, Absom en anderen die ter zijde zaten en hun oogen lieten gaan langs de bewegende massa, ervoeren een zonderlinge beweging te midden der achterste groepen. Zij zagen een hevige deining de menschengolven als doortrillen en deze daarna, als werkelijke golven der zee, terugstroomden naar hun oorsprong. Honderden en honderden die reeds den Sion gedeeltelijk hadden bestegen, daalden weer snel, onder het zwaaien hunner wapenen.

Samuel en de anderen, die dit schouwspel waarnamen,

zagen elkaar aan. Daar, aan Sion's voet ging iets belangrijks gebeuren.

De laatste maanden van leven in het kamp hadden hen geleerd op alles acht te geven en geen enkel teeken te verwaarloozen. De tijd van reizen en strijden had van hen, rustige landbouwers, kooplieden en handwerkers, opmerkzame aanvoerders gemaakt.

»Trekken wij daarheen,« stelde Absom voor.

Samuel wenkte aarzelend naar Jerubel en de zijnen en daarna naar de mannenscharen. Hun vertrek zou opzien baren, wilde hij daarmee zeggen.

Absom hield aan en wees zijn bevelhebber op de mogelijkheid, dat een belangrijke tijding de duizenden bezighield op dat moment, wijl steeds meerderen hunner zich verwijderden en weinigen den berg opklimmen.

»Ik vrees het ergste voor den Olijfberg,« zeide Absom eindelijk.

Samuel sidderde. De Olijfberg was in zekeren zin de toegangspoort van Jeruzalem. Gismus' voorhoede had reeds den vorigen dag getracht zich aan Elon's mannen vast te klemmen. De wreede aanvoerder kon dus niet meer veraf zijn.

Vroeg in den ochtend was Elon door Jerubel ben Daniël in overleg met Samuel verzocht, den Olijfberg met zijn mannen te bezetten, als sterke voorpost voor Jeruzalem. Als daar nu eens gevaar dreigde?

Samuel aarzelde niet langer. Hij wendde zich stil tot Jehu en fluisterde hem eenige woorden in het oor. Daarna wenkte hij zijn onderaanvoerders en ging met hen, de massa ontwijkend, langs een anderen weg den Sion af verbaasd nageoogd door den ouden Richter.

Jerubel ben Daniel sprak nog steeds door, alhoewel zijn hoorders merkbaar in aantal verminderden. Het vertrek van Samuel en de zijnen ontging hem geheel.

Toen zij eenmaal uit het gezicht waren, gingen zij al sneller en sneller. Spoedig waren ze in de stadswijken

die druk begaan en betreden werden door gewapende mannen uit alle deelen des lands.

De aanvoerders verspilden geen tijd met het stellen van nuttelooze vragen. De stroom der mannen ging in de richting van den Olijfberg en dat zeide hen genoeg.

Omstreeks een uur geleden was de voorpost onder Elon door een sterke afdeeling van Gismus' ruiters aangevallen. Elon en zijn honderd mannen hadden zich dapper verweerd en de vijand was haastig teruggetrokken. Dit bleek echter een schijn-manoeuvre te zijn geweest. Nauwelijks immers hadden de Moabieten bemerkt dat een kleine, dappere groep ruiters van Manassé hen nazat, of zij hadden hun paarden doen wenden en Elon's mannen overvallen.

Elon zag van verre hoe de heidenen zijn ruiters omringden en gemakkelijk spel met hen hadden. Hij zond hen snel alle hulp die hij missen kon. Zelf kon en mocht hij niet gaan, hoe zeer ook zijn hart in de borst klopte van verlangen, om zijn vrienden te helpen.

Echter was hem de verdediging van den Olijfberg opgedragen, en hij begreep van hoeveel waarde zijn bezit was voor de verdediging of belegering van Jeruzalem. Zijn snelste boden zond hij naar de stad om hulptrouwen te halen en ondertusschen beschoot hij van den top des bergs, de Moabieten.

Hulp bracht dit zijn aangevallen mannen niet; in tegendeel wonden zijn scherpschutters eenigen hunner.

Van uit de verte zag hij hoezeer Gismus den naam van »de wreede« hem verleend, waardig was. Diens mannen, met sterke overmacht Elon's ruiters omringend, vergenoegden zich niet met hen te dooden of gevangen te nemen. Alschermutselend met hen, sloegen ze hen beurtelings een arm, been, oor of neus af met hun felscherpe zwaarden en schoten hun pijlen wreedaardig in de oogen van weerlooze gevangenen.

Toen Samuel en zijn aanvoerders kwamen aangerend, vonden zij de bergbezetting vertiendubbeld. Elon, wit

van woede met als razend-glinsterende oogen, die zijn gelaat schenen te willen uitschieten, gaf hem met een enkel woord de verdediging van den Olijfberg over en rende te paard naar beneden.

Honderden volgden hem, doch konden niet bijhouden, zijn vliegende gang.

Zijn komst was het eerste moment een verrassing. Nu was hij met de zijnen in de meerderheid en nu flitste zijn zwaard doodend en vernietigend tusschen de heidenen. Spoedig weken deze, doch nu wijzer geworden, achtervolgde Elon hen niet ten tweeden keer. Hij had zijn wraak gekoeld; een tiental Moabieten en Ammonieten waren door zijn hand gevallen.

Een snelle terugtocht den berg op, leek hem gebiedend, zeker als hij er van was, dat Gismus zijn poging zou herhalen. Doch eerst wilde hij zijn gevallen mannen redden, die nog te redden waren.

Trots zijn voorname koelheid die hem gewoonlijk als een cirkel van terughoudendheid omgaf, drongen de tranen in zijn oogen, bij het jammer en de ellende welke hij zag. Geen zijner gevallen mannen was ongedeerd of slechts licht gewond. Enkelen lagen te zieltogen met vreeselijke wonden in hun buik, waar de ingewanden uitpuilden. Anderen lagen te krimpen van pijnen, met ledige oogholten, waaruit bloedstralen sijpelden.

Armen en beenen lagen in het rond, als in een slachtplaats van menscheneters.

Een vijf en twintigtal arme verminkten droeg Elon met zijn mannen den Olijfberg op, doch velen verzochten hem, hen te laten liggen om rustig te sterven.

Een razend gejoel ontving Elon met zijn smartelijken last; een wijde, doordringende kreet die een vloek, verwensching en een eed van wraak bevatte. Het kostte den aanvoerders moeite hun mannen, waaronder vele schier ongewapenden, te weerhouden den berg af te stormen om de beulen te achterhalen en te tuchtigen.

Weldra bleek Samuel en de zijnen dat zij goed hadden

gezien. Een vijandelijke macht, driemaal zoo groot als de vorige kwam den berg bestormen. Vele ruiters, zwaar gewapend en beschermd door stalen mantels reden onverstoorde voort, als lachten zij spottend om de honderden pijlen, die de Israëlieten hen toezonden. Deze deerden hen niet en gleden gevaarloos langs hun beschermde lichamen neer.

Te midden der ruiters reed een gebochelde dwerg op een ijzeren strijdwagen. Hij zat op een hoogen zetel en aan weerszijden van hem stond een met stalen schild gewapende krijger, om voor hem de pijlen af te slaan.

Een enkele blik op hem geworpen, overtuigde Samuel dat deze de wreede neef van Archibaldus, Gismus moest zijn. Zijns ondanks rilde hij van afschuw.

»Daarheen uw pijlen!« gebood hij.

Achtereen snorden eenige honderden pijlen den dwerg tegemoet, tegen hem en langs hem. Zijn beide beschermers weerden ze evenwel gemakkelijk af met hun stalen schilden.

Al hooger en hooger steeg de vijand den berg op. Om pijlen lachten de door staal beschermde heidenen en andere wapenen om op afstand te treffen, stonden niet tot Samuel's beschikking. Nog een korte poos en de aanvallers zouden den top van den berg hebben bereikt en zijn mannen, die ver in de minderheid en slechter gewapend waren, vernietigen. Raad moest worden geschaft, doch spoedig.

»Steenen, steenen!« kreet de opperbevelhebber.

Aanstands begreep men hem. Al de losgewoelde steenen werden gegrepen en met kracht naar beneden geslingerd. De zwaarste die niet te hanteeren waren, rolden de mannen naar een sterk hellenden weg en stuwden ze daar langs met kracht voort.

Deze nieuwe verdediging trof oogenblikkelijk doel. Vele der lichtere steenen kwetsten Gismus' mannen en de zwaarste rolden met snelheid en gewicht tegen hen aan en slingerden hen den berg af.

Dit kwam zoo onverwacht dat de voorste ruiters stilhielden en den blik naar Gismus wendden. De paarden werden schichtig en trachtten hun berijders af te werpen en weg te snellen. Hoewel Gismus schreeuwde dat men spoedig den top zou bereikt hebben en dien moest bereiken, bleven de voorste ruiters aarzelen en keerden zij zelfs op hun weg terug. Dit ontstak den dwerg zoozeer in woede, dat hij van zijn wagen een met ijzer beslagen knots opnam en er een der ruiters de hersenen mee insloeg.

»Voort, voort!« commandeerde hij zijn wagenvoerder; »voort met de grootste snelheid.«

Deze, zich niet durvend verzetten uit angst van het lot des ruiters te ondergaan, zette zijn dieren aan door een scherp kreet en een fellen slag in de lendenen. Nauwelijks waren ze echter vooruit gesprongen of een aantal zware steenen rolden tegen hen aan en verbrijzelde hun pooten. De wagen werd door den schok omgekeerd.

Een hooge juichkreet van Samuel's mannen begroette dit succes. Zij dachten Gismus mede te hebben verpletterd.

Een oogenblik later echter kroop de dwerg ongedeerd onder den wagen vandaan en keek hij naar boven met een spottende grijns op het wreede gezicht. Dan beval hij zijn mannen een weinig terug te trekken en zich te verschanen achter het lager groeiend kreupelhout.

Samuel bleef nog een poos bij de mannen op den top, om Gismus' nieuwen aanval af te wachten. Deze scheen evenwel geen haast te hebben daarmee. Dus, sprak de opperbevelhebber nog het een en ander af met Elon, die hem koel aanhoorde en slechts nu en dan knikte, ten teken dat hij hem begreep. Samuel liet hem verder de verdediging van den Olijfberg over en ging dan met Absom en zijn onderaanvoerders naar de stad terug.

Tijdens hun afwezigheid was er veel geschied in Jeruzalem.

Jerubel ben Daniël had gesproken, ook Jehu en daarna

de afgezanten der verschillende stammen. En terwijl enkele honderden onder bevel van Samuel, Absom en Elon met wanhopigen moed den aanval van duizenden afweerden, hadden de hoofden en gezanten veel gepraat en weinig besloten.

Jerubel, de hoogepriester, had gezegd dat alle stammen onder één opperbevelhebber moesten strijden en dat hadden alle hoofden en gezanten beaamd. Doch elk hunner wou nu uit eigen stam een opperbevelhebber doen verkiezen en dat bracht oneenigheid. Tegen Jerubel's man Jesaja ben Jochanan uit den stam Juda, werd ingebracht dat hij te oud was en niet krachtig genoeg. De aanbeveling van den hoogepriester, dat Jesaja het hoofd der Jeruzalemsche burgerwacht was en derhalve uitstekend bekend met de stad en hare omstreken, werd zeer onvolgende geacht. Het kwam nu niet zoozeer neer op plaatskennis, dan wel op moed en beleid in het vechten en aanvoeren.

Een elk der gezanten noemde beurtelings den naam van een man uit eigen stam, jonger en sterker dan Jesaja; doch, geen hunner kon aller stem en aanbeveling verkrijgen.

Samuel en zijn vrienden keerden weer, toen Jehu juist van hen sprak en den jongen Gadiet noemde als een uitstekend bevelhebber en de man, dien Israël behoefde. Nu ontstak er luid gemor onder de duizenden die zich op den Sion verdrongen. Men riep luide, wat of die eerwaardige grijsaard wel dacht dat hij zoo maar een jong Gadiet noemde als opperbevelhebber van het vereenigde Israëlietische leger. Allerwegen kreet men namen uit, die lang en terdege bekend waren in Groot-Kanaän.

Absom's bloed begon te gisten. De beste mannen uit het trans-Jordaansche gebied streden met leeuwenmoed op den Olijfberg om Jeruzalem tegen een inval te verdedigen en hier schreeuwden mannen die nog geen schram hadden opgelopen, dat zij de aanvoerders niet kenden, die als geschikt werden aangeduid.

Hij liet zich niet weerhouden door Samuel's kalmeerend woord, rukte zich los en donderde de menigte toe:

»Staat hier toch geen beroemde en bekende namen uit te brullen, doch zendt hen die ze dragen naar den Olijfberg om Gismus te bestrijden en Jeruzalem te behoeden. Want ziet, de door u gehoonde mannen offeren zich op in een ongelijken strijd!»

»Wie is die vrijmoedige jongeling, die zulk een stoute taal spreekt!» riepen luide stemmen.

»Is het zooals Absom zegt?» vroeg Jehu aan Samuel of overdrijft hij om tot verdraagzaamheid aan te manen.«

»Hij spreekt de waarheid,« antwoordde Samuel treurig.

»Jerubel, Jerubel!» riep de oude Richter nu tot den hooge priester, »hoort ge niet dat de Olijfberg door een overmacht wordt bestormd?»

De aangesprokene wendde zich tot hem.

»Ik hoor en geloof het, Jehu, doch wat valt daaraan te doen?»

»Daarheen hulp gezonden — en spoedig!»

Jerubel schudde het hoofd.

»De Olijfberg is Jeruzalem niet. Als Elon hem moet overgeven dan trekke hij zich binnen de muren der stad terug en daarna sluiten wij de poorten.«

Jehu haalde bij dezen praat de schouders op, doch Samuel, Absom en anderen werden toornig.

»Wij gaan om ons te laten dooden op den Olijfberg!» riepen ze luid en snelden toen heen.

De bijeenkomst der mannen op den berg Sion duurde tot diep in den middag. Toen kwamen eindelijk de gezanten met Jerubel overeen dat Jesaja ben Jochanan het opperbevel zou voeren, daarin bijgestaan door drie jonge aanvoerders uit de stammen Simon, Asscher en Gad. Samuel zou namens den laatsten stam Jesaja bijstaan in het opperbevel.

Intusschen streed hij met zijn vrienden aan de zijde van Elon tegen de overmacht van den dwerg Gismus. Den heelen dag slaagden zij er in de Moabieten en

Ammonieten af te weren en gedurende den nacht werd er niet gestreden. Doch toen den volgenden middag de zon op het hoogst stond, joeg Gismus tienduizend strijders den Olijfberg op, met bevel als overwinnaars terug te komen of te sterven.

Tegen dien stortvloed van gewapenden waren de weinige dapperen niét bestand. Na meer dan twee derden van hun aantal te hebben verloren, trokken zij zich in de stad terug.

Jesaja deed aanstonds de poorten sluiten.

HOOFDSTUK XXII.

Reeds zeven dagen lag het Moabietisch—Ammonietisch—Amalekietisch leger voor Jeruzalem, onder opperbevel van Eglon, den koning van Moab. Hij was met zijn hoofdmacht Gismus zoo snel mogelijk gevolgd en bezette nu de bergen ten oosten en ten zuiden der stad. Daar vandaan slingerden de machtige hefboomen, die zijn Egyptische ingenieurs hadden gemaakt, dagelijks groote steenen in de benedenstad Akra.

Zijn voornemen was langs het noorden en het zuiden op te rukken om Jeruzalem ook westwaarts aan te tasten en aldus de belegering volkomen te maken. Had hij dit eenmaal bereikt, dan konden de stammen noch hulptroepen, noch levensmiddelen naar Jeruzalem zenden en moest de stad zich wel binnen korten tijd aan hem overgeven, wegens gebrek aan voedsel.

Jeruzalem, de door de Israëlieten zoozeer vereerde stad, wilde hij bezitten, al zou ze hem de helft zijner mannen kosten. Zijn priesters hadden hem gezegd dat mét de voornaamste stad, het geheele volk aan hem zou worden onderworpen en dat trok Eglon onweerstaanbaar aan. Maar nog meer, de schatten aan goud en edele steenen, die, naar het zeggen van Phoenicische kooplieden, in den

Tabernakel lagen opgestapeld. Dat alles zou *zijn* eigendom worden, als Jeruzalem viel.

Het omtrekken der stad om de belegering volkomen te maken, was echter niet zoo gemakkelijk als hij zich had voorgesteld. Dagelijks verschenen uit het noorden van het land nieuwe hulptroepen, om zich bij het leger in Jeruzalem te voegen. Raakten deze in gevecht met Eglon's voorposten, dan openden zich Jeruzalem's poorten en snelde een schare dapperen naar buiten onder Absom, Elon of een anderen jongen aanvoerder. Zoo gebeurde het dikwijls, dat een vooruitgeschoven afdeeling van Eglon's leger geheel werd afgemaakt door de nieuw aangekomenen en het leger in de stad.

Lang kon dat echter niet duren. Naarmate Eglon's leger voltalliger werd, kon hij grootere afdeelingen vooruit zenden om de stad met een sterker cirkel van soldaten in te sluiten.

Samuel zag in gedachten den dag komen, dat rondom gansch Jeruzalem Eglon's tenten en wagens waren te zien en dat vooruitzicht stemde hem treurig. Hij had, direct na de overgave van den Olijfberg, met het gansche leger Gismus op het lijf willen vallen. Het leger in Jeruzalem was grooter dan Eglon's voorhoede. Had hij het mogen aanvoeren, wellicht zou hij dan Gismus in wanorde hebben teruggejaagd op het hoofdleger der heidenen en daardoor een chaos hebben veroorzaakt, die het joodsche leger zou zijn ten goede gekomen. Doch de oude Jesaja ben Jochanan, de opperbevelhebber, luisterde niet naar raad en de jonge aanvoerders van Asscher en Simon waren afgunstig op Samuel. Daarom had hij geen gezag in den raad en kon hij er niets uitrusten.

Ja, zijn mannen van Sukkoth en die van Jehu, misschien zelfs Elon's mannen zouden hem gevolgd zijn wáárheen hij hen ware voorgegaan. Doch hij kende te goed het kwaad dat stak in tweedracht maken, dan dat hij zich er aan had willen overgeven.

Het leven in de stad werd gaandeweg doodscher en

onbestemder. Dagelijks vielen groote steenen, door Eglon's hefboomen weggeslingerd, in de benedenstad, en nog maar korten tijd kon het duren of de westelijke voorstad, den Tabernakel en de bovenstad, zouden ook door die gevaarlijke projectielen worden geteisterd. De ouden van dagen, de vrouwen en kinderen trokken al meer en meer westwaarts en naar de bovenstad. Doch hoe lang konden zij daar nog veilig zijn?

Samuel had spoedig bemerkt dat de aanvoerders der stammen jaloersch waren op zijn successen op Eglon, en zij hem daarom elken schijn van daadwerkelijk gezag ontzegden. Hij luisterde echter naar Jehu's raad en morde er niet tegen.

Van goede legerleiding bespeurde hij echter zeer weinig. Naarmate Eglon de stad nauwer insloot, werden de uitvallen der Joden zeldzamer, en evenzoo de komst van nieuwe troepen. Spoedig zou de stad geheel belegerd zijn en geen man er meer in of uit kunnen.

De jonge bevelhebber begreep niets van het inzicht van Jesaja ben Jochanan. Dacht deze dat Eglon vanzelf weer zou aftrekken zoo als hij gekomen was? Dat leek Samuel zeer onwaarschijnlijk voor den overmoedigen heidenkoning.

Hij sprak er over met Absom en ook deze toonde zich verbaasd en ontmoedigd door Jesaja's gebrek aan daden.

Was dit vechten, strijdvoeren om het bestaan? Dan was het leven in het kamp vrij wat flinker. En niemand, de hoogepriester, noch de opperbevelhebber, noch iemand anders scheen te bedenken, dat al dien nieuwen krijgslieden moest worden geleerd, met wapenen om te gaan. Ook waren er van deze veel te weinig; er moest dus worden vervaardigd.

»De een voor den ander is te stom om zichzelf te regeeren, laat staan een groot leger,« barstte Absom zekeren dag los. »Waarom lieten ze het ook niet aan u over.«

»Jerubel wenschte het zoo,« antwoordde Samuel schouderophalend.

»En er gebeurt niéts. Morgen, overmorgen op zijn laatst is de stad potdicht afgesloten. Dan komt geen zak graan en geen koe meer binnen. Wat moeten we dan eten?»

»Daarvoor zal Jerubel wel gezorgd hebbben, denkik,« zei Samuel weifelend.

»Denkt ge dat? Nou daar geloof ik niets van. Dan zou hij nu óók wel blijken geven van met verstandig overleg te kunnen handelen. Hebt ge Debora nog gezien?» vroeg hij met geheel andere stem.

»Nee!« zei Samuel zacht en schudde het hoofd.

Zij liepen aan den voet van den Sion en bestegen zijn onderste helling. Het duurde een poosje voordat Absom verder vroeg.

»Ziet ge Lea nog wel?»

»Ja,« antwoordde Samuel. »Ik zie haar dagelijks aan Jehu's disch.«

Zoo was het ook. Samuel at dagelijks aan Jehu's tafel en bleef dan dikwijls den geheelen middag bij hem. Jerubel had den ouden Richter eenige vertrekken gegeven ter beschikking van hem, zijn vrouwen en bedienden. Samuel, zooals de meeste aanvoerders die van buiten de stad kwamen, had onderkomen gevonden bij een rijk ingezetene. Echter had hij volgaarne Jehu's uitnoodiging aanvaard, om Litza's goede spijsbereiding eer aan te doen.

Na den maaltijd deed de grijze Richter zijn slaapje en zonderde Litza zich af. Dan bleef Samuel praten met Lea.

Deze was haar nieuwe houding jegens hem getrouw en bleef in haar gesprekken volkomen binnen de perken der vriendschap. Ze vermeed het te spreken over de dagen in het kamp en was zoo verstandig zich zelden over Debora te uiten.

Toch zag ze deze dagelijks. De ongelukkige jonge vrouw had halsstarrig geweigerd den Tabernakel te verlaten en Jerubel had uit achting voor Jehu en diens vriendschap voor Samuel, haar niet met geweld willen doen verdringen. Nu bereidde Jerubel's vrouw dagelijks eten voor haar, hetwelk Lea haar bracht.

Deze had die taak gretig op zich genomen, om in nadere verhouding tot Debora te komen. Als zij Debora het eten bracht, bleef ze een poosje in haar tegenwoordigheid en richtte zij herhaaldelijk het woord tot haar.

Debora sprak echter weinig en dan nog slechts dooreen gehaspelde zinnen. Lea luisterde vol aandacht naar elk woord dat haar mond ontging, vol verwachting dat zij zich iets zou laten ontvallen omtrent haar verhouding tot Elon. Nooit noemde zij evenwel diens naam, noch Samuel's, noch die van een harer familieleden.

Iederen dag dat Lea haar verliet, was zij nog even wijs omtrent het wezen der jonge vrouw. En, hoe graag zij ook, ware het slechts een enkelen zin, zou hebben gehoord om haar woorden tot Samuel gerechtvaardigd te zien, mocht het haar niet gelukken iets van dien aard uit haar mond op te vangen.

Toch haatte zij de jonge vrouw niet, zij het dat deze haar ook niet behaagde. Wellicht zou ze waarachtig medelijden met haar hebben gehad, indien ze ten volle had geloofd aan Debora's verstandsverbijstering. Doch juist hiertegen keerde zich al haar twijfel van logisch-denkende en kloekhandelende jonge vrouw. Alhoewel zij niet geloofde dat Debora zoo normaal was als zijzelve, achtte zij toch haar vreemd gedrag aanstellerij en haar geestverbijstering, voorgewend. In Samuel's jonge vrouw meende zij iemand te zien, die niets nuttigs kunnende doen om de aandacht op zich te vestigen, dat nu trachtte te bereiken door stil voor zichzelf te zijn en af en toe wat gekke woorden te uiten.

»Verveelt ge u niet verschrikkelijk?» vroeg ze haar zekeren dag toen ze weer haar eten bracht.

Debora sloeg even de oogen tot haar op en sloot ze dan weer, heen en weer loopend in den voorhof.

Lea zag haar nu. Ze had weer haar »stille dag« ging haar door het hoofd. Zoo noemde zij het, als Debora zelfs niet haar groet beantwoordde.

Het was al een maand na de verovering van den Olijf-

berg door Gismus. Eglon's machtig leger van honderd duizend mannen lag nu als een gordel van levend vleesch om Jeruzalem. Alle toegangen tot de stad waren afgesloten en geen slachtvee noch eetwaar van anderen aard kwam meer de stad binnen.

Gedachten hieraan voeren door Lea's hoofd, toen zij de jonge vrouw zoo zag heen en weer stappen, als een koningin die op haar wenken wordt bediend. Deze sprak niet, dacht niet, vreesde niet. Ze wist niet van den nood die dreigend hing over Jeruzalem en over heel het joodsche land. Ze was niet verbaasd geregeld elken dag haar eten te ontvangen.

»Morgen zult ge met de helft moeten genoegen nemen, mijn zwijgende schoone,« riep ze haar toe. »De goede Eglon gaat ons uithongeren.«

Weer keek Debora even tot haar op, doch zette dan haar wandeling voort. Niets op haar gelaat toonde aan dat zij iets van Lea's woorden had begrepen.

Deze werd daar ongeduldig onder en uitte dat door haar luideren toon.

»Maar mensch, zijt ge dan wel een mensch, een vrouw? Zien uw oogen nu inderdaad datgene wat ze bestaren, verwerken uw hersenen nu ook gedachten, of staat uw leven inderdaad niets hooger dan dat van de dieren in het veld.«

Ze was in haar drift op Debora toegelopen. Deze bleef haar wachten met opgericht hoofd.

»Zeg me dan tenminste één ding,« barstte Lea los. »Zijt ge gek of houdt ge u maar zoo. Kijk, kijk ik ben óók vrouw, vrouw zoo goed als gij en niet de allerdorste ook en daarom laat ik me niet graag beetnemen!

Als ge dan inderdaad met hooger geest begiftigd zijt, waarom toont ge dat dan niet. We zouden best een zieneres kunnen hebben, om ons uit dien benauwden toestand te helpen.«

Ze had de laatste zinnen Debora op smalenden toon toegesnauwd.

»Alleen God kan helpen, vertrouw op Hem!« zei Debora op luiden, kalmen toon.

Lea schrok als was er een vreemde verschijning voor haar oogen verzezen. Ze trad eenige schreden achteruit, als vreesde ze dat er iets met haar zou gebeuren.

Doch er gebeurde niets en ook sprak Debora niet verder. Ruggelings loopend ging Lea den voorhof uit en verderop zich omkeerend, daalde ze haastig den Sion af, naar Jerubel's huis.

Ze trof Jehu in ernstig gesprek met Samuel en Absom. Bij haar binnenkomen wenkte de Richter met de hand dat zij niet mocht storen.

»Een enkel woord slechts, goede Jehu. Debora, Samuel's vrouw heeft gesproken. Ze zeide dat God alleen kan helpen.«

De Richter van Jahats zag aanstonds op tot Samuel. Hij vreesde dat Lea's woorden hem zouden pijn doen. Doch het gelaat van den jongen Gadiet was onbewogen als altijd.

»Daarmede heeft ze een schoon en vroom woord gesproken, Lea. Doch laat ons nu even rustig praten.«

Ook Levie ben Afram, Ruben ben Jitsgok en Simon ben Joram traden nu het vertrek binnen.

»O — het wordt een raad,« zeide Lea met een poging tot scherts. »Dán moet de vrouw zich verwijderen.«

»Moet mijn komst dan altijd vrouwen verjagen?« vroeg Simon spijtig.

Jehu noodigde de nieuwgekomenen tot zitten uit en sprak dan ernstig tot Lea: »Nee, mijn kind, hier mogen wij geen raad houden, wijl wij niet de bestuurders der stad zijn. Blijf dus gerust bij ons onderling gesprek.«

»Raad of gesprek,« viel Absom nu uit, wij moeten tot een beslissing komen. Zoo kan het niet langer blijven.«

»Dat zal het wel niet,« sprak Ruben ben Jitsgok op bitteren toon. »Eglon heeft vanmorgen met groote overmacht de poort van Bethseda bestormd. Nog is het doorbreken hem niet gelukt, wijl gloeiende oliën en honderden

pijlen zijn mannen deden afdeinzen. Doch eens zal zijn poging slagen en wie weet hoe spoedig.«

»Dan wee Jeruzalem,« zei Levie zacht.

»Wee ons allen!»

»Wat was dan uw plan?» wendde Jehu zich tot Absom.

Deze keek Samuel vragend aan. Hij knikte toestemmend.

»Een uitval, met sterke macht. Daarom trent zijn Samuel en ik het eens.

Wat heeft tot nu toe Jesaja ben Jochanan uitgericht? Niets! Moeten wij dan maar rustig blijven afwachten tot de laatste kruimel brood is verteerd en onze mannen te zwak zullen zijn om te strijden? Jesaja schijnt niet te kunnen of niet te durven. Wenden wij ons tot Jerubel, tot het leger, tot de bevolking.«

»Wilt ge het op den Sion gaan toespreken?» vroeg Jehu geschrokken. »Dat kan, dat mag toch niet gebeuren wijl Jesaja ben Jochanan de strijdbare mannen aanvoert. God zij dank, dat ge mij eerst uw plan vertelt.

Nu kan ik het u tijdig afraden.«

»Ook *gij* zijt bevreesd,« antwoordde Absom bitter, »ook *gij*. Samuel zult ge toch zeker niet van verregaande onvoorzichtigheid betichten en hij en ik zijn het volkomen eens, dat wij een poging moeten wagen.«

»Ik moet het u wel ontraden. Bedenk dat, schoon kinderen van hetzelfde volk, de zonen der verschillende stammen toch vol naijver zijn op elkaar. Wij zijn hier vreemd en wat meer wil zeggen, wij hebben ons onder bescherming der stammen gesteld. Spreek *gij*, Ruben ben Jitsgok.«

»Wijze Jehu,« zei deze, »ik beaam ten volle uw bezwaren en erken geheel, dat elke poging onzerzijds om invloed uit te oefenen op het leger in Jeruzalem, een inbreuk is op de rechten van Jerubel, Jesaja ben Jochanan en der oudsten uit de stammen. Ik weet dat deze poging, indien ze mislukt, kan gevolgd worden door een uitbarsting van woede tegen ons en tegen allen, die zijn gekomen uit het trans-Jordaansch gebied.

Toch zal ik Samuel volgen in alles wat hij doet en naast hem staan in het heetst van het gevecht, omdat ik zijn waarde heb leeren kennen. En nevens Absom zal ik mij scharen, wijl hij een dapper man is, wien de liefde voor zijn volk boven al gaat.«

»Goed gesproken, Ruben ben Jitsgok,« zeide Samuel. »Hoewel, ik verwachtte dit van u.«

»Ge ziet het, Jehu, wij mogen niet dralen met Jerubel op te wekken.«

Ook Levie en Simon uitten hun meening. Zij gaven Jehu's opvatting als de juiste aan, doch erkenden tevens, dat er momenten in het leven zijn, waarop men zich voelt gedwongen van den voorzichtigen weg af te wijken om een groot en heilig doel te bereiken.

»Heeft één uwer Elon gezien of met hem gesproken gedurende de laatste dagen?« vroeg Jehu, als de discussie was geminderd.

Allen hieven het hoofd op. Lea waagde het tersluiks Samuel aan te zien, doch zij bemerkte geen ontroering op zijn gelaat.

»Hadt ge hem willen spreken, Jehu?« vroeg Absom ten laatste.

»Ja,« zeide de grijze Richter. »Hij was een der onzen voor wij Jeruzalem binnentrokken. Hij was het, die het onmogelijke deed om den Olijfberg te behouden. Hij behoort bij ons, als wij bij Jerubel ben Daniël aandringen op een krachtigen uitval.

»Ik zal hem vinden,« zeide Absom eenvoudig en stond op om te vertrekken. »Morgen breng ik hem mede.«

Hij ging. Levie en Simon waren spoedig in een druk, wijsgeerig gesprek gewikkeld met Jehu en toen waren Lea en Samuel op elkaars gezelschap aangewezen.

Zij spraken lang en ernstig met elkaar. Lea drong sterk bij hem aan, dat hij, als men den volgenden dag den Sion besteeg, de gelegenheid zou benuttigen om Debora te naderen. Hij weigerde en steeds sterker drong zij aan. Lea hoopte des te inniger dat hij haar raad zou volgen,

wijl hij nu zoo goed aan háár was gewend geraakt in den laatsten tijd. Debora's vreemd gedoe, daar was zij zeker van, zou zelfs de laatste spranken van liefde, die nog in Samuel's hart mochten gloeien, verdooven. En dan had hij slechts haar en haar alleen om van te houden, hoopte zij.

Samuel zeide ten laatste, dat de nacht raad zou verschaffen.

In den avond wandelde hij alleen door de stad. Het trof hem, dat het volk op vele plaatsen samschoolde en menigmaal hoorde hij uit groepen luid geroep en zelfs verwenschingen opstijgen.

Spoedig leerde hij de oorzaak dier ontroering kennen. Eglon's slingerwerktuigen hadden den ganschen dag dóór hun vreeselijke steenen in de stad geworpen en veel schade aan huizen aangericht, alsook mannen en vrouwen gewond.

Doch ook andere onderwerpen hielden de inwoners van Jeruzalem bezig. Men wist, dat Eglon nu al dagen achtereen den geheelen toevoer van levensmiddelen had afgesneden en begreep daaruit, dat spoedig de nood zou rondwaren in de stad.

Enkele mannen spraken er van, zich met de stad te onderwerpen aan Eglon's overmacht, doch andere noemden hen lafaards en verklaarden luidkeels liever dan dat, een uitval te willen wagen om den vijand groote schade toe te brengen.

Samuel's gemoed werd warm bij dat geluid. Doch hij verbleef niet lang op dezelfde plek en ging verder, álle stadsgedeelten door. En bijna overal trof hij diepe ontroering bij het volk, doch ook veel moed en hoop en vertrouwen op God en de aanvoerders.

Hij ging naar huis, in de ruimte die men hem had afgestaan op zijn legerstede liggen. Doch hij bleef wakende.

Lange tijd was nu verstreken, sinds hij Debora had verlaten als zijn innig-liefhebbende vrouw. En ook, de

dag dat zij hem in haar geesteswaan verloochende, scheen nu ver en diep achter hem te liggen.

Hij dacht aan haar en bemerkte, dat hij het deed zonder ontroering, zonder innig verlangen naar haar en haar liefde.

Zou hij haar niet meer liefhebben? vroeg hij zich af. Doch ook die vraag aan zichzelf, verwekte geen emotie in hem.

Hij peinsde, peinsde lang.

Ja, hij voelde nog wel eenig verband tusschen haar en zichzelf, doch dat leek van geheel anderen aard dan de genegenheid die hen vroeger had verbonden. Hoe hij ook aan haar dacht, zich haar stem, haar persoon, haar gelaat voor den geest haalde, hij bleef haar anders zien dan vroeger.

Ze was niet meer van hem, niet de zijne naar lichaam en ziel. Een ander had haar van hem genomen.

Aan Lea's toespelingen ten opzichte van Elon hechtte hij geen waarde. Neen, als iemand haar van hem had genomen, dan was het een hooger wezen, de Almachtige zelve.

Ja, God zelve had haar van hem genomen, omdat hij een hooge taak voor haar had weggelegd.

Haar gave van zieneres duidde daar duidelijk op; haar voorpellingen en de bewijzen van voorzien, welke zij had gegeven, wezen haar aan als een buitengewoon begiftigd wezen, door God in hun midden geplaatst als een middel, om Zijn volk zijn gunsten te betoonen.

Het paste hem niet, aan zoo'n wezen te blijven denken met aardsche, lichamelijke liefde; dat zou smaad zijn in het gelaat des Opperwezens. Neen — waar deze haar uitverkoren had, moest hij, Samuel, berusten.

Zijn afstanddoen van haar zou volkomen zijn, als een offer voor den Heer. En, stil in zijn gemoed, legde hij de heilige, plechtige gelofte af dat, zoo het den Almachtige mocht behagen zijn volk te redden uit de klauwen der heidenen, hij, Samuel, zich nooit weer zou wenden tot Debora, met lichamelijke liefde. En zelfs, als de

Eeuwige haar heur bewustzijn van weleer opnieuw zou schenken en zij in volle liefde tot hem zou wederkeeren, dan nog zou hij haar in zijn huis rein houden, als ware zij zijn zuster. Rein zou ze voortaan blijven, tot eer en dienst voor het Opperwezen.

Met dit plechtig voornemen in het hart, legde hij zich ter ruste.

HOOFDSTUK XXII.

Jehu, Levie, Simon en Samuel konden ondanks hun aandringen, Jerubel ben Daniël, den hoogepriester er niet toe bewegen, het volk op den Sion bijeen te roepen. Jesaja ben Jochanan, de opperbevelhebber, stond hem daarin ter zijde, alsmede de jonge mannen uit de stammen Simon en Asscher, die hem nevens Samuel waren toegevoegd. En van een uitval, om Eglon's leger aan te grijpen, wilden zij heelemaal niets weten.

»Maar wat zijn dan uw plannen?» vroeg Samuel wanhopig. »Moeten we dan voor altijd opgesloten blijven?» Jesaja ben Jochanan lachte daarop geruststellend.

»Nog een week, nog twee weken op zijn hoogst, en ge zult hem zien aftrekken. Jeruzalem is niet te nemen.»

»Dan zullen ze ons uithongeren om aldus tot overgave te noodzaken.»

»Hebt vertrouwen in het Opperwezen,« zei Jerubel ben Daniël ernstig.

»Mijn vertrouwen in den Eeuwige is groot,« zei Samuel eerbiedig, »maar ook Hij wil, dat wij optreden in Zijn Naam.»

Zoo werd de beraadslaging voortdurend gerekt, doch de mannen van Gad en Ruben behaalden niet de resultaten waarop zij hadden gehoopt. Toen verlieten zij den raad.

Het eten werd steeds schaarscher in Jeruzalem. Wel waren er enkele vermogende inwoners, die bij den vorigen oogst een ruimen voorraad tarwe, gort en rogge had-

den ingeslagen, doch het meerendeel was daar nagenoeg geheel van verstoken. De kleine hoeveelheid, die de armen hadden bespaard, was spoedig verbruikt.

Wel geboden Jerubel ben Daniël en Jesaja ben Jochanan dat de rijken moesten meedeelen van hun overvloed aan hen die niets bezaten, doch daar werd zeer karig aan gehoor gegeven. De rijken gaven enkele schepels slechte tarwe, terwijl hun pakhuizen boordevol waren met zeer goede.

Zij dachten wel niet, dat de belegering zoo lang zou kunnen duren, dat zij hun geheelen voorraad zouden moeten opeten, doch gierig en inhalig van aard zijnde, hoopten ze dat de goeode inwoners, die niet van levensmiddelen waren voorzien, groote sommen goud en zilver zouden geven voor hun graan.

Een week en weer een week en nóg een verliepen en nog steeds gaf Eglon geen teeken, dat hij van plan was met zijn leger terug te trekken. En elken dag rammeide hij Jeruzalem met groote, zware steenen, die dikwijls doel troffen en dooden en gewonden maakten.

Schaarscher en schaarscher werd het voedsel, vooral bij de allerarmsten. Alle etenswaardigheden waren reeds gegeten, zoo ook alle huisdieren, onreine zoowel als reine. 'Bij honderden zwierven de armen dag aan dag langs de wegen om voedsel te zoeken of te bedelen. 's Nachts werden de vuilnishooopen omgewoeld en dikwijls vonden daarbij hevige twisten plaats als meerderen zich hetzelfde oogenschijnlijk eetbare wilden toeigenen.

Samuel liep bijna dag en nacht langs de straten. Hij kreeg door bemiddeling van Jerubel dagelijks een voldoende hoeveelheid eten, doch meer dan de helft daarvan gaf hij aan kinderen, die hij op zijn weg trof. Hij kon het niet van zich verkrijgen volop verzadigd naar bed te gaan, terwijl hij wist dat duizenden grooten en kleinen dien nacht niet zouden kunnen slapen van honger.

Vreeselijke tooneelen nam hij waar, op die nachtelijke tochten. Eens zag hij twee mannen het huis van een

rijkard binnensluipen, blijkbaar met het doel eetwaren mee te nemen. Ze werden echter met stokslagen verjaagd en vanaf het platte dak met gloeiende olie begoten. De bewoners schenen dus op die mogelijkheid te zijn verdacht geweest. Een anderen keer hoorde hij hevig gekrijt van uit een schamel huisje zijn gehoor treffen. Binnentredend zag hij een moeder, in smart zich wringend over een zuigeling, die aan haar verdroogde borst gestorven was.

Doch van nog vreeselijker dingen hoorde hij fluisteren, wanneer hij ging door de allerarmste wijken. Daar spraken men van moeders, die haar van honger gestorven kinderen opaten, van vaders, die de kinderen met eigen hand doodden, om althans voor eenige dagen voedsel te hebben.

Dit laatste vertelde hij aan Lea, omdat hij niet kon gelooven, dat die dingen werkelijk gebeurden. Doch zij zeide, dat het voor haar geen nieuws meer was. Zij had van Jerubel's bedienden gehoord, dat de hooge priester reeds meerdere malen van die feiten in kennis was gesteld, doch hij was er niet verder op ingegaan. Hij wist, dat, indien hij de menschen zou bestraffen om hun tegen natuurlijke daad, zij en tienduizend anderen hem aanstands om brood zouden vragen. De honger scheen van de ouders wilde beesten te hebben gemaakt, die van niets meer wisten dan het verlangen naar voedsel.

Aan den rand der stad woonden naast elkaar, twee arme weduwen, Ruth en Samara. Beiden hadden zij een jong kind, een zoon. Eens toen zij, na dagen van gebrek lijden, elkaar haar nood klaagden, spraken zij af, haar kinderen te doodden en ze op te eten.

Den volgenden morgen stond Ruth op van haar bed, hongeriger en ongelukkiger dan den vorigen dag. Zonder een woord tot haar kind te spreken, greep ze de bijl, welke diende om er hout mede te hakken en sloeg het hoofd van haar lieveling af.

Toen het kind eenmaal ontzield ter neer lag, werd ze aangegrepen door een vreeselijk berouw en huilde en schreeuwde ze zonder ophouden. Samara, haar buurvrouw,

bereidde evenwel kalm het vleesch van het verslagen kindje, at er smakelijk van en bracht Ruth haar deel.

Toen deze het gerecht zag, afkomstig van het lichaam harer lieveling, greep de waanzin haar zoozeer aan, dat ze haar bijl nam en Samara doodsloeg. Daarop snelde zij de woning harer buurvrouw binnen en doodde het kindje, dat rustig sliep.

Het geval kwam ten gehoor van Jerubel ben Daniël en deze gebod, dat men de arme waanzinnige tot hem zou brengen. Doch, toen deze Jerubel's boden haar huis zag naderen, greep haar zoodanige angst aan, dat ze levenloos ineenzank.

Al die vreeselijke dingen vervulden Samuel's hart met verschrikking. Dagelijks bad hij Jehu, dat deze toch bij Jerubel zou aandringen, hem verlof te geven met zijn eigen mannen door Eglon's leger heen te breken om levensmiddelen te halen. Doch telkens moest Jehu hem met tranen in de oogen verzekeren, dat hij nog dien zelfden dag tot Jerubel en Jesaja had gesproken. Deze beiden dorsten echter de toestemming niet te geven tot het uitvoeren van zoo'n waagstuk, daar een mislukking wellicht den belegeraars tot nog krachtiger aanvallen zou opwekken.

Samuel ging nu tot Absom en gezamenlijk wendden zij zich tot Jerubel. Ze wezen hem er op, dat Jesaja's raad wel voorzichtig, maar niet wijs was. Jesaja was nog niet in het gevecht geweest en kon bezwaarlijk een goed opperbevelhebber zijn. Ten slotte smeekten zij hem, hun beiden toch te vergunnen, dien nacht een uitval te doen.

Maar Jerubel, schoon innig meevoelend met de ongelukkige hongerenden zeide, dat hij zoo'n daad niet kon goedkeuren. Jesaja zeide hij verder, was wel oud, doch een bekwaam aanvoerder en deze had hem gezegd, dat hij in Eglon's kamp teekenen had waargenomen, die er op wezen dat het vijandelijk leger spoedig zou aftrekken.

Dus gingen de beide jonge aanvoerders alweer heen, zonder troost. Zij bleven den ganschen dag bij elkaar,

sprekend over den honger en de ellende der bevolking en van het leger.

Samuel merkte dan op, dat Elon zich in lang niet had vertoond en vroeg Absom, of deze wist waar hij verbleef. Absom wist dat wel, doch was aanvankelijk onwillig, met Samuel over hem te spreken. Een poos lang ontweek hij dan ook Samuel rechtstreeks te antwoorden tot hij plotseling en tot zijn eigen verbazing uitriep:

»Elon haat u, Samuel! Ziedaar de reden, dat hij zich voor u en allen verbergt. Hij schuwt het gedwongen of onvoorzien samenzijn met u.«

Samuel zag Absom smartelijk verbaasd aan, doch geen toorn ontsierde zijn gelaat.

»Hij is dan ongelukkig,« zeide hij zacht. »Als ge hem ziet, deel hem dan mede, dat ik hem vergeef en deernis met hem heb.«

Absom kon een poos niet spreken van ontroering. Hoe schoon moest Samuel's innerlijk leven en hoe sterk zijn vertrouwen op de Godheid zijn, dat hij zoo zonder haat en zonder wrok kon spreken van Elon. Absom toch, schoon onder den indruk van Debora's gaven, was het nooit volkomen zeker geweest, dat Debora zonder reden Samuel verstiet en Elon duldde.

Hij dacht lang na en begon dan langzaam en met zachte stem van Elon te vertellen.

Sinds den nacht dat Debora hem was ontloopen naar den Tabernakel, had Elon zich ellendig gevoeld. Niet alleen had de onverschilligheid der door hem zoo vurig begeerde vrouw zijn ijdelheid diep gekwetst, doch ook zijn gevoel had een knak ontvangen. Na haar vertrek bemerkte hij pas, hoezeer haar beeld in zijn gemoed leefde.

Hij poogde tot haar door te dringen in den voorhof des Tabernakels, doch de onderpriesters en de Levieten versperden hem den toegang. Zij toch hadden orders gekregen van Jerubel ben Daniël, niemand tot haar toe te laten.

Later trachtte hij één der Levieten door geschenken tot

zijn hulp over te halen; doch de man was rein en onomkoopbaar. Zoo mislukte ook deze poging.

Sinds dien hield Elon zich van zijn vrienden verwijderd en zocht hij het gezelschap van nietswaardige heidenvrouwen. En zelfs met Absom, dien hij tot nu toe het best had mogen lijden, verkeerde hij ongaarne. Dit vertelde hij met trillende stem.

Slechts na zeer lang aandringen van Samuel berustte Absom er in, hem naar de verblijfplaats van Elon te brengen.

Ze troffen hem aan, liggende op een dierenhuid en in een zeer onaangenaam humeur.

De trotsche jongeling uit Edrei keek slechts heel even op tot Absom, doch Samuel verwaardigde hij niet met een blik.

»Zijt gegroet Elon,« zeide de laatste vriendelijk. »Ook al moge mijn bezoek u niet aangenaam zijn, voor de reden er van hebt ge allicht belangstelling.«

Elon zweeg en keek onverschillig in het rond.

»Hoe dwaas,« ging Samuel voort, »u zelf te verbitteren voor een hersenschim.«

Nu sprong Elon op en viel fel uit tegen Samuel :

»Ge liegt, ge weet zeer wel, dat zij géén hersenschim is. Gij hebt genoten van haar lippen, van haar weelderigen boezem, van haar heerlijk lichaam en gij weet, dat niets zoo zeer oneigen is aan een hersenschim, als het genot van haar liefde.

Maar nu zij zich van u afwendt, nu zij schuwt het licht van uw gelaat, de klanken van uw stem, nú hebt ge bevolen, dat ik haar niet naderen mag.

En waarom niet? Zij kent u niet meer, zij wil u niet meer«

»Ik heb niets bevolen,« zeide Samuel nu rustig. »Haar leven en het mijne zijn gescheiden, thans en voor eeuwig.«

Elon zag hem doordringend aan.

»Ge zegt dat tegen mij — en ge weet, dat ik er naar handelen kan. Hebt gij dan niet bevolen, dat niemand haar eenzaamheid mag storen?«

»Dat moge Jerubel ben Daniël, de hooge priester des Tabernakels hebben gelast, ik echter niet.

Debora is voor mij niet meer de geliefde huisvrouw, doch de door God getroffene en van hem begiftigde. Nimmer nader ik haar opnieuw.

Als God haar vergunt, u of een ander als vrouw liefde te schenken — dan zal ik deemoedig het hoofd buigen.

Doch — niet hiervoor kwamen wij tot u.«

Bevend als een zieke stond Elon overeind en ook zijn stem trilde als van iemand die lang heeft getwijfeld.

»Samuel, een ieder roemt uw braafheid zoowel als uw wijsheid, alleen ik niet. Waarom niet . . . ?

Ongerechtvaardigde wrok mijnerzijds is daarvan de oorzaak, ongetwijfeld. Maar — zeg mij nog slechts dit . . . Is uw woord het woord uws harten ?«

Samuel zag hem rustig in de oogen en reikte hem de rechterhand.

Elon aarzelde nog even, doch greep haar dan en drukte haar hartelijk.

»Ik geloof u Samuel, ik geloof u.«

Samuel reikte nu zijn andere hand aan Absom en deze greep haar en nam ook Elon's linkerhand. Zoo stonden voor eenige oogenblikken de drie dapperste mannen uit het volk Israël, als legden zij een gelofte af.

»Absom en Elon,« zeide Samuel na een kort zwijgen, »Eglon is machtiger dan Israël, doch niet machtiger dan zijn God. Hij is wijzer dan mannen als Jerubel en Jesaja, doch wij zouden ons met hem kunnen meten. Wilt gij mij helpen, willen wij drieën de benarde stad Jeruzalem, ja het gansche volk helpen ? Nog een korte poos en geen mannen, doch geraamten houden de wacht op de muren. Zoover mag het niet komen.«

»Wij willen u helpen,« zeiden de beide jonge aanvoerders op vasten, ernstigen toon.

Samuel wist dat zij het heilig meenden en dat hij met hun hulp bergen kon verzetten. Hij besprak nu met hen dat zij, evenals hijzelf, den volgenden dag zouden benut-

ten met het bijeenzamelen hunner eigen mannen. Op het middernachtuur zouden zij bijeenkomen aan den voet van Sion's berg. —

Dien avond was het aan Sion's voet drukker, veel drukker dan andere avonden. Honderden mannen, vastberaden, dappere mannen, op wier aangezicht een verheven doel zijn teekenen van heiligen ernst had gedrukt, voegden zich geleidelijk bijeen. Geen hunner ontbrak een boog met dikken bundel pijlen, geen hunner of hij droeg een scherp kort zwaard of mes in den gordel.

Zij allen hadden, direct of indirect, de boodschap ontvangen van de drie jonge aanvoerders. Zij wisten dat zij hun leven ten eerste waagden, maar geen hunner was de strijd vreemd. En onder hen was ook de kern van Elon's leger, dat tot het laatste oogenblik den Olijfberg tegen een overmacht had verdedigd.

Intuïtief voelden allen wat het doel van den tocht moest zijn: de herovering van den Olijfberg. Op dezen tocht stonden Eglon's zwaarste slingerwerktuigen, die Jeruzalem zoozeer teisterden.

De drie aanvoerders verschenen en gingen hun mannen langs. Zij zegden hun iets als een tooverformule in het oor, want plotseling richtten de vorsten zich naar zekere richting en gingen vooruit, terwijl de anderen regelmatig doch met beslistens pas volgden.

Elon had om de eer verzocht en die bekomen, van de voorhoede aan te voeren en hij deed dit nu met vuur en met overtuiging van te winnen of te sterven. Het doel was inderdaad de Olijfberg, aldus was afgesproken.

Bij Elon gloeide, naast het verlangen Israël te redden, nog altijd de hoop op Debora's liefde. En na de woorden, welke Samuel den vorigen nacht tot hem had gesproken, was die hoop weer sterker dan ooit. Als hij, dacht hij, nogmaals voor Debora's oogen als held zou verschijnen, zou ze hem niet meer afwijzen.

De poort, welke aan de zijde van den Olijfberg de stad

afsloot, was bereikt. De bewakers waren mannen van den stam Manassé, met Elon medegekomen.

»Hebt gij reeds iets van hen bespeurd, dezen nacht?» vroeg Elon hen.

»Niets, niets! Zij schijnen te slapen.«

»Onmogelijk!»

»Best mogelijk,« lachte een wacht. »Zij gelooven niet dat wij ooit zullen uitvallen.«

Elon lachte kort en grimmig. Hij zou hun wel anders leeren. O — mocht hij Gismus treffen, den laffen beul van velen zijner makkers.

De poort was geopend en als kikvorschen, laag bij den grond gebogen, zwermde de honderden mannen er uit. Samuel bleef bij de wachten staan, tot de laatste man was gepasseerd.

»Broeders van Manassé!» zeide hij toen op luiden toon, »sluit de poorten achter ons en opent ze niet voor het daglicht schijnt. Geen vluchteling laat ge binnen. Wij nemen dezen nacht den Olijfberg terug — of we sterven met elkaar.«

Velen hadden hem gehoord, doch niemand protesteerde. De poort sloeg dicht.

Voor hem uit zwermde al sneller en sneller Elon's mannen de zachte glooiing op. Hij spoorde zijn mannen aan, niet achter te komen.

Op de bovenzijde van den berg waren honderden van Gismus' mannen bijeen gelegd. Velen hadden den dag en avond lang groote steenen gesjouwd, welke bij het aanbreken van den nieuwen dag in de stad moesten worden geslingerd. Nu zaten of lagen ze vermoeid te neer toen Elon's mannen langs alle zijden van den berg schenen op te stijgen en zich onder oorverdoovend geschreeuw op hen wierpen. De duisternis hing zoo laag en was zóó grauw, dat de Moabieten geen personen onderscheidden en dachten dat groote legermassa's van alle kanten tegelijk tegen hen optrokken.

Slechts Elon schreeuwde niet. Hij verschoot geen pijl, doch liep snel zijn mannen vooruit en ving aan met zijn

lang zwaard te beuken, zoodra hij op de heidenen stuitte. Dezen sprongen op, doch reeds gierden honderden pijlen door de lucht. Zij troffen gemakkelijk doel onder de saamgeschoolde horden.

Nu krijschten ook de heidenen hun kreten uit, grijpend naar hun wapenen tot verweer. Maar, het beleg had hen zorgeloos gemaakt en hen doen vergeten gereed te zijn op elk tijdstip.

Zij sprongen en renden dooreen, zochten hun wapenen en vloekten en raasden tegen elkaar. En ondertusschen schoten de Israëlieten pijl op pijl af en trok hun cordon zich al nauwer om de legerplaats. Dan, hingen zij zich de bogen om en trokken zij zwaard of mes.

»Gismus, Gismus!» galmde de wraakkreet van de mannen van Manassé. »Gismus!»

Gismus was in de legerplaats, doch het plotseling krijgsrumoer ontzette hem. Bij daglicht in het veld, op zijn wagen en omringd door groote macht, was hij graag overmoedig, doch nu voelde hij den toestand te onzeker. Hij waagde het niet, op te komen tegen dit plotseling, onbekend en overstelpend gevaar.

Hij vluchtte, den berg af.

Zijn mannen, dit ziende, volgden hem.

Doch, niet snel genoeg om Elon's wraak te ontgaan. Nu, loeide luid op zijn klare stem:

»Geen man, geen man mag ons ontgaan! Doodt hen allen!» En, vlug als de herten snelden zijn mannen de wegvliedende heidenen na, houwend en stekend zonder genade, en zij schoten vele, snelle pijlen op de vluchtelingen af, die reeds verre waren.

De Olijfberg was in minder dan een uur tijds hernomen.

HOOFDSTUK XXIV.

Bij het lichten van de ochtendzon beklommen Samuel en Absom den berg Sion. Elon was met het leger op den Olijfberg achtergebleven.

Een tiental mannen waren de stad ingezonden met de opdracht, aan het volk mededeeling te doen, dat Samuel, Absom en Elon met hun mannen den Olijfberg hadden heroverd en dat zij heden tot het volk zouden spreken over brood en vrijheid.

De uitwerking dier mare was grooter en verrassender dan de jonge mannen hadden gedacht of gehoopt. Reeds dicht achter hen aan, volgden tientallen mannen, luid sprekend onder het maken van weidsche gebaren. En, als de jonge aanvoerders tot dicht bij den Tabernakel waren gekomen, en zich omkeerden, zagen zij den voet van den berg beklommen door een wijden, veelkleurigen stroom van lieden.

Van uit den voorhof traden de zonen van Jerubel, de onderpriesters en zij vroegen Samuel naar de reden zijner komst. Doch hij antwoordde hen, dat hij en Absom niet den Tabernakel zochten, doch staande er voor, de Israëlieten zouden toespreken.

En hooger en hooger drong de breede stroom en toen zijn eerste golf aan de voeten der jonge aanvoerders reikte, verhieft Samuel de hand, ten teeken dat hij ging spreken.

Het luid rumoeren minderde dan snel en verstomde dra nagenoeg geheel. En toen sprak Samuel:

»Weet gij broeders, wat dezen nacht gebeurde, toen uw opperbevelhebber, zijn aanvoerders en uw geestelijke leiders in ruste ter neer lagen? Welnu, dit! Toen trok de schare van enkele honderden uw meest oostelijke poort uit en verdreef Gismus van den Olijfberg.

Hebt ge dit gehoord? Hebt ge dit begrepen?

De Olijfberg is gezuiverd van de heidenen en de vreeselijke slingerwerktuigen er opgericht, werpen nu hun doodende steenen in het kamp Eglon's inplaats van in Jeruzalem, zooals reeds zoovele noodlottige dagen gebeurde.«

Samuel zweeg even en een juichkreet vonkte door de dichte, nog steeds aanzwellende menschenmassa op. Die

kreet verhieft, verbreedde zich en dijde uit tot een vreugderumoer van ontzaglijken omvang.

Het duurde minuten eer het weer luidde, doch toen nam Samuel opnieuw het woord.

»Mijn broeders, ge ziet, het is dus niet waar, dat Eglon onaantastbaar is. Het is niet waar, dat wij hier geduldig moeten afwachten omdat wij te zwak zouden zijn om uit te vallen. Wat dezen nacht gebeurde, kan dien van heden herhaald worden en elken nacht daarna. Nog is Israël niet verloren, nog is Jeruzalem niet gevallen!»

»Nog is Israël niet verloren, nog is Jeruzalem niet gevallen!» galmde hem een duizendvoudige stem na.

Weer zweeg Samuel even en keek de diepte in. Daar onder aan den berg zag hij, eerbiedig doorgelaten door het volk, Jerubel en Jehu opstijgen en achter hen, Jesaja ben Jochanan en zijn onderaanvoerders.

Hij begreep wat hun komst beduidde. Zij zouden trachten hem het spreken onmogelijk te maken om te voorkomen, dat het heele leger zich bij hem zou aansluiten. Dat mocht hen niet gelukken, begreep hij direct en ten volle.

Hij moest hen voor zijn, omdat het algemeen belang zulks eischte. De oude Jesaja ben Jochanan mocht en zou niet langer als opperbevelhebber worden gehandhaafd. Nu de jongeren hadden bewezen hun taak te kennen, moest men hen die ook laten ten uitvoer brengen.

»Broeders!» ving hij voor de derde maal aan en nu klonk zijn stem als de rollende donder, »te lang reeds hebben wij naar de stem der voorzichtigheid geluisterd en de slotsom is, dat kinderen van honger sterven en hun moeders hen opeten, om althans voor eenige dagen voedsel te hebben.

Breken wij met die voorzichtigheid welke ons uithongert, verzwakt en ons aldus maakt tot weerloozen in de hand van Eglon. Breken wij er mee en veroveren we ons den weg naar brood en vrijheid. Die weg, die weg, gaat regelrecht door het kamp van honderdduizend heis

denen, doch het einddoel is schoon. God zal ons bijstaan!»

»God zal ons bijstaan!» herhaalde een hooge stem achter hem. Hij keerde zich om en staarde in Debora's gezicht.

Hoog opgericht, stond ze achter hem, de hand fier ten hemel wijzend. En heel haar gelaat glansde vol licht, zooals de woorden, welke zij pas gesproken had vol hoop waren.

Samuel zag haar aan en wist niet wat te zeggen. Wijd open waren nu haar oogen, doch er straalde geen gloed van herkenning uit. Wel waren zij vol glanzend licht hetwelk over allen scheen uit te stralen, als om geheel het volk in één opwekkingsgloed te bevangen.

Zeër weinigen uit het volk kenden haar, omdat zij slechts éénmaal door de stad was gegaan. En toch imponeerde haar hooge, schoone gestalte, haar uitdrukkingsvolle houding, haar lichtend gelaat de duizenden zoo zeer, dat zij als uit een mond vol blijdschap en eerbied riepen:

»God zal ons bijstaan! Hij heeft haar gezonden!»

Dán, was er hoorbare stilte op den heiligen berg Sion's; Jerubel en de zijnen traden tot dicht voor Samuel. Deze trad nu geheel ter zijde om zijn vrouw onbelemmerd aan het volk te geven. Hij voelde, dat hij haar met die beweging gehéél en voor áltijd gaf.

»Wat wil Debora en wat wilt gij Samuel?» vroeg Jerubel zacht. Samuel wilde een verklaring geven, doch reeds sprak Debora:

»De Eeuwige God heeft u niet uit Egypte gevoerd en het land Kanaän tot erfdeel geschonken om u nu tot prooi der heidenen te maken. Hij zal u bijstaan!»

Waar is uw geloof en vertrouwen in hem? Waarom draaldet gij zoolang, u los te maken van dit steenen omhulsel en u te werpen op hen, die Zijn heiligen grond verontreinigden? Waarom draalt gij?

Ik ben de Eeuwige uw God, die u uit Egypte heeft gevoerd. Zou ik u niet mijn arm leenen om den heiden te verdrijven?»

Een beving doortrilde de voorste rijen en tintelde voort van groep tot groep. Zij bereikte tot zelfs de laatsten, die aan den voet des bergs stonden en geen woord hadden gehoord, doch hun broeders van ontroering bevangen zagen.

Een gloed, een warme gloed scheen zij te verwekken in die duizenden, die dagenlang hadden gevreesd en gehongerd; een gloed, een vuur, dat hen opzette en alle overwegingen scheen te versmoren. En uit dat vuur laaide, als een hooge, lichtende vlam, een luide, dreigende kreet op, zóó hoog, zóó breed, dat hij van uit de diepte en den omvang van den berg scheen op te stijgen.

»Te wapen, te wapen! Verdelen wij Eglon, verstrooien wij zijn leger!»

»Ik zal u voorgaan!» riep Debora hoog boven allen uit. Dat was gehoord.

Een tiental jonge mannen stormden op haar toe, hieven haar op en riepen luid:

»God zendt ons Zijn gezante! Zij zij ons schild!»

De massa scheen zich aan iedere leiding te willen ontworstelen om blindelings te werk te gaan. Samuel zag dat en wendde zich snel tot Jerubel.

»Ge ziet, hoe de gemoederen der mannen hen tot daden aandrijven, ge kunt hen niet in hun geestdrift stuiten. Welnu — er is geen tijd voor lang praten en overwegen. Geef ons beiden uw zegen, opdat wij Israël tot de overwinning leiden.»

Jerubel ben Daniël keerde zich tot Jehu, wien hij eerbied en vertrouwen toedroeg. En deze wenkte hem, de jonge mannen goedgezind te zijn.

»Zie, het volk gaat reeds. Is het uw wil, dat het zonder leiders blijft? Samuel heeft zijn vertrouwen, geloof mij.»

Toen zegende Jerubel, wiens oogen eindelijk opengingen, de beide jonge aanvoerders. En aanstonds snelden zij toen de jonge mannen met Debora na, om zich aan het hoofd des legers te stellen.

Nu ging alles snel, als de hooggestegen stroom, die na

lang worstelen zijn boeien verbroken hebbend, zijn waterlawinen uitbruist over de vlakke landen.

Vol geestdrift snelden duizenden huiswaarts, om paarden en wapenen te halen en om allen, die zij op hun weg ontmoetten, te overreden met hen te gaan en te vechten voor het behoud van Israël.

Honger en angst schenen plotseling geheel vergeten. Geen neerslachtigheid, geen weedom ontsierde meer Jeruzalem, de stad, welke wekenlang had terneergezeten als een treurende weduwe; luide, opwekkende kreten, bazuingeschal ja liederen bracht zij nu voort, als een jongelingschap, die ten feeste trekt.

Ijlings hadden Absom en eenige ferme jongelingen de strijdswagens doen verzamelen en paarden verkregen voor de aanvoerders. En daarna repten zij zich naar de noordpoort, waar Samuel zich bevond met Debora, vergezeld van een voortdurend aanzwellend heir. Mannen, nu flink gewapend, zwermde bij honderdtallen tegelijk aan en dit deed het leger groeien tot duizenden en duizenden. En verder en verder achter hen, hoopten zij steeds bij, de mannen die nog niet naar voren konden dringen.

Absom kwam terug, vergezeld van Abdon ben Samgar op zijn strijdswagen. Toen Debora hem zag, groette ze hem zelfs niet, doch besteede aanstonds zijn wagen.

»Vooruit!» zei ze op den luiden, helderen toon, die hem zoozeer bekend was.

Abdon kende haar en wist wat dat beduidde. Doch voor hem stonden Samuel, Absom en meerderen voor de gesloten poorten. Daarom aarzelde hij.

Debora tikte op zijn schouder en herhaalde, zonder ongeduld, doch met een stem, die regelrecht uit den hemel scheen te komen:

»Vooruit!»

»Open de poorten!» kreet Abdon nu luide. »Debora wil het.«

»De Eeuwige wil het! Wie zal Zijn bevel weerstreven?» zeide zij nu.

Samuel keek Absom aan. Hij vermeed Debora aan te zien, omdat de gedachte aan haar geestverrukking hem weemoedig stemde. Zijn vriend fluisterde hem iets toe, wat hem verrast deed opkijken.

Dan gingen zij beiden naar de paarden, die Absom had meegebracht en bestegen die.

»Open de poorten!« klonk nu Samuel's bevel tot de wachters.

»Vooruit!« kreet Debora ten derden male.

En, nauwelijks was de opening wijd genoeg, of Abdon's wagen snelde er reeds door. De dappere wagenvoerder en de vreemde vrouw in witte kleeren gingen allen vooruit.

Samuel, Absom en honderden die evenals zij te paard waren, renden den wagen na om hem in te halen en zelfs voor te komen. Doch Abdon's paarden liepen goed.

In het kamp, op welk het joodsche leger regelrecht af ging, was dezelfde wanorde als de jonge aanvoerders den vorigen nacht op den Olijfberg hadden aangetroffen. Het was de zorgeloosheid van een leger, dat zijn overwinning als zeker beschouwt.

Het gedeelte van het groote belegeringsleger, wat Samuel nu ging aantasten, bestond in hoofdzaak uit Amalekieten. Zij waren niet, als Eglon's Moabieten, goed getrainde soldaten en aan tucht gewend, doch roovers en landloopers, die tot geen maatschappelijke eenheid behoorden. Zij vochten overal, dapper en onstuimig, waar buit en vrouwen te veroveren waren, doch gaven om eer en krijgsroem minder dan om een beker wijn.

Terwijl de lawine van Jeruzalem's mannen op het punt stond over hen uit te storten, waren zij aan het drinken en het verdobbelen van uit Medba en Jahats meegevoerde jonge dochters.

Zij lagen en zaten ongeregeld in groote en kleine troepen en keken niet naar hun wapens om.

Dan deed het áánruischend geluid der Israëlieten hen uit hun roes en onverschilligheid ontwaken. Op het teeken

hunner plichtverzuimende wachten, sprongen zij op en grepen naar hun wapenen. Doch reeds stortte Abdon's wagen hun voorste tenten omver en werden slapers en dronkaards overreden.

Honderden ruiters omzwermde den wagen, doch konden voor de heidenen, Debora's gestalte niet verborgen.

»De witte geest — de geest van Jozua!« kreten cenigen.

Ze hadden van overgeblevenen uit het laatste gevecht in het trans-Jordaansche gehoord van den wonderbaren geest, half vrouw, half God, die hen met zijn enkelen aanblik had verslagen. En nu suggereerde die plotselinge verschijning een vreemden angst bij de vreemde moordnaars en vrouwenschenders, welke hen deed ter aarde storten onder den kreet:

»Bang — Bang! Ik ben blind. Groote Baäl, wurg den berggeest!«

De ruiters, houwend en stekend, reden voort, paardentrappend over al wat lag en kroop van angst. Vóór allen uit reed de wagen van Abdon ben Samgar, waarop Debora kalm stond voor zich uit te turen, als reed zij in gouden dageraad door een stil woud.

Samuel wist, dat achter zijn ruiters tienduizenden voetlieden kwamen en wilde daarom maar voort en voort, Debora achterna, om in het gansche leger verschrikking te brengen.

En door het tentenkamp der Amalekieten, wier schrik en vrees vechten uitsloten, kwam hij tot de gelederen der Ammonieten.

Hier was het, dat Abdon en Debora als door een wonder gespaard bleven voor de pijlen dezer onversaagde vechters, schoon tientallen na tientallen van Samuel's ruiters er door sneuvelde.

Samuel, rijdend naast Debora's wagen, werd tot tweemaal toe door een pijl even geraakt en licht gekwetst. Doch hij bleef zitten, wisselde slechts zijn zwaard van

de rechters naar de linkerhand als de eerste hem te pijnlijk werd. Hij moest vooraan blijven, om Israel's voorman en schild te zijn en om Debora te kunnen beschermen; haar, de aan God gewijde.

Tot zijn ontsteltenis zag hij dikwerf de pijlen een vingerbreedte naast haar hoofd voorbijvliegen, doch ze raakten haar nimmer. En even kalm en hoog opgericht bleef zij staan, zonder schrik en zonder vrees.

De Ammonieten waren sterk in aantal en Samuel's voetlieden waren nog veraf. Zonder aarzelen viel hij met zijn ruiters de overmacht aan, doch langen tijd leek die onversaagdheid zonder vrucht.

Samuel bemerkte, dat er geen paarden bij hen waren en begreep daaruit, dat Eglon en Gismus de gansche ruiterafdeeling in het Moabietische kamp hielden. Het gaf hem en zijn mannen wel eenig voordeel dat zij uitsluitend tegen voetlieden streden; doch Othomar, de koning der Ammonieten, deed zijn strijders in gesloten gelederen vechten. Daardoor stuitten de enkele honderden Israëlietische ruiters voortdurend op een bijna ondoordringbaren, levenden muur van duizenden lichamen.

En achter dien muur, die zich fel verweerde met korte spietsen en driekantige zwaarden, verschansten zich de beste Ammonietische boogschutters, waarvan één op de drie zeker was van een nooit missende pijl.

Samuel en Absom vochten hun wanhopigen, laatsten strijd, toen eindelijk de voorste duizenden hunner voetlieden naderden. Zij waren door renboden van den jongen Gadiet tot grooteren spoed aangemaand en hadden daaraan gevolg gegeven. De oudsten onder hen waren in het kamp van Amalek achtergebleven om alle levensmiddelen, die zij konden vinden, te verzamelen en naar Jeruzalem te brengen.

De »muur« van Ammon was echter ook niet ongedeerd gebleven onder het voortdurend beuken van Samuel's ruitery. Toen dan ook de eerste duizenden voetlieden op het slagveld verschenen en zich onverwijd op de

heideneu wierpen, boden dezen nog slechts zwakken tegenstand. In den muur van levend vleesch werden vele diepe, bloedige bressen gehouwen, waar de Israëlieten al strijdend, zich doorheen wrongen.

Othomar, de dapper vechtende koning, viel door een sabelhouw zwaar getroffen en zijn mannen weken terug, in haastige vlucht.

Uren lang was Samuel nu reeds met zijn dapper leger in het gevecht. Vooral de ruiterij had buitengewoon werk verricht en onstuimig gevochten tegen de overmacht.

Nu de Ammonieten, onthutst door den dood van Othomar en onverbiddeijk aangevallen door Samuel's voortdurend aangroeiend leger steeds sneller gingen wijken, trok de jonge aanvoerder voor het eerst sinds den overmoedigen uitval zich uit het midden van den strijd terug.

Hij was moe en hongerig. Sinds den ochtend had hij niets gegeten en voelde dat, nu hij even in rust was, terdege. En zijn gansche leger, althans de ruiterij, die niet bij de plundering van Amalek's kamp was geweest, moest zich, evenals hij, oververmoeid en hongerig gevoelen.

Hij richtte zich op zijn paard op en overzag den omtrek. De linie der Ammonieten was definitief verbroken en slechts kleine, onversaagde troepjes boden hier en daar nog tegenweer. Zoover zijn oog reikte, dekten honderden lijken van heidenen den grond. Daar tusschen lagen ook velen zijner broederen, bedacht hij plotseling. Ze hadden hun leven gegeven.

Ginds vluchtten groote afdeelingen Ammonieten in wanorde voor zijn ruiters uit. Zij wierpen wapenen en kostbaarheden, ja kleederen van zich af, als om daarmee de achtervolgers tot oponthoud te nopen. Doch de ruiters reden door en hieuwen en staken in de vluchtende lijven die zich niet meer verdedigden.

Een onverwacht gevoel van walging bedwelmde Samuel schier. Waarom was Eglon met zijn duizenden Kanaän binnengevallen? Waarom dwong hij hem, Samuel en de

vreedzame landbouwers, handwerkslieden en kooplieden die de Israëlieten waren, tot moorden op groote schaal? In hoevele warme lichamen zou heden niet het koude zwaard gewoeld, de scherpe pijl gespietst hebben?

Dan bedacht hij plotseling, dat hij sinds den aanval op de Ammonieten, Debora uit het oog had verloren. Hij had Abdon ben Samgar ten strengste verboden zijn wagen in het strijdgewoel te rijden.

Hij verhief zich op zijn paard om rond te zien, doch zijn blik kon geen groote gezichtsruimte meer omvatten. De dag ging scheiden en van verre kwam de schemering reeds aangevaren.

Het werd dus donker. Dan diende hij zijn mannen te verzamelen. Eglon's hoofdmacht was te geducht om die, door de duisternis misleid, onverwacht in de armen te loopen.

Had hij slechts één bazuin. Doch neen; ook had Absom er zich een omgehangen, in den ochtend.

Samuel zette zijn paard tot spoed aan en reed midden in het dichtst gewoel der troepen. Gevochten werd er niet meer, althans niet in de achterhoede, doch nu waren zijn mannen ijverig aan het verzamelen van sierlijke wapenen en kostbaarheden.

Uit de tenten, welke de heidenen niet vernield hadden, zag hij mannen te voorschijn komen met kruiken aan de hand en gulzig etend. Ware er nu maar eetvoorraad genoeg voor heel zijn leger te vinden, dacht hij bezorgd.

Al voortrijdend en doordringend riep hij om Absom en vroeg hij naar hem aan de voetlieden. Doch de meesten waren uit Groot-Kanaän afkomstig en kenden noch hem, noch Absom. Plotseling zag hij dezen in zijn richting komen aandraven.

»Gij Samuel,« riep de jonge Rubeniet verrast. »Ik zocht u. De nacht is komende — doch Ammon is verslagen.

Onze ruiters vervolgen hun snelste loopers en trachten zooveel hunner te dooden als hen mogelijk is.«

»Het is tijd om te verzamelen, Absom.«

»Nu — nu wij aan de winnende hand zijn? Samuel — weet wat ge wilt en doet.«

»De mannen zijn uitgeput en verhongeren bijna. En wij niet minder. En dan, denkt ge, dat Eglon zich in den nacht door ons zal laten verrassen, als eens Archibaldus daar ginder in de bergen? Bedenk ook hoe ontzaglijk sterk Moab nog is buiten zijn bondgenooten.«

Absom keek hem aan.

»Ja — veel wijsheid spreekt uw mond, Samuel. Wil ik dan maar op de bazuin blazen?«

»Ja — doch rijd intusschen vooruit, opdat het geluid ook tot onze verste ruiters doordringt. Nog even geduld. Waar is Debora?«

Absom keek even peinzend voor zich uit en deed dan zijn paard zwenken.

»Ziel« wees hij met de hand een richting uit, »nog flauw kunt ge Othomar's koningstent onderscheiden. Ik hoorde Abdon ben Samgar zeggen, dat zij daar wel rusten en eten kon. Nu ga ik en tracht allen te verzamelen.«

En weg reed hij, hel schetterend op zijn bazuin.

Schoon de mannen weinig van krijgszaken kenden, wisten zij toch wel, dat dit het teeken tot verzamelen was. En gereedelijker gaven zij hieraan gehoor, wijl de naderende nacht hen een onverwachten aanval van Eglon deed duchten.

Zij zagen Samuel naar Othomar's tent rijden en volgden hem daarheen. En de groote troepen, die op Absom's bazuingeschal terugkeerden, volgden de volgers van Samuel. Zoodoende ontstond in de nabijheid van Othomar's tent allengs de verzameling van het groote uitvalleger.

Samuel zag Abdon's wagen achter de tent staan. De paarden stonden te eten, doch waren nog ingespannen als moesten zij voor spoedig vertrek gereed worden gehouden.

Den voorhang terzijde trekkend, zag hij Abdon op een bankje zitten. Debora stond rechtop, den blik op den uitgang gevestigd.

»Zijt ge niet vermoeid, Debora?« vroeg Samuel zacht.

Debora bleef naar den ingang staren zonder te antwoorden, als hoorde zij hem niet.

»Bloed, bloed!« zei ze fluisterend. »Honderd maal honderd lijken zullen vallen onder uw wapenen, Israël!«

Samuel wilde haar toespreken, doch een handbeweging van Abdon weerhield hem.

»Nog heerscht de onbesedene in uw land,« ging ze verder, »nog liggen uw rijkste akkers onvruchtbaar terneeder, nog zuchten uw maagden in ontuchtige slavernij. Israël, óp — en verdelg de heidenen.

Wat draalt ge — hoort ge niet mijn stem?« wendde zij zich plotseling tot Samuel. »Is u dan niet bevolen, verdelgen zult ge ze tot in het zeventigste maal zevende geslacht?«

»De nacht eischt rust, Debora en versterking voor den strijd van morgen,« zei Samuel aarzelend, zijns ondanks onder den indruk van Debora's gebiedende stem.

Debora keek een oogenblik als door hem heen.

»Blijf!« zeide ze dan »en trek bij het ontwaken van den dag naar het Oosten. Tast de heidenen onverschrokken aan, want ge zult hen in wanorde vinden.«

Ze gaf Abdon een wenk en snelde de tent uit. De wagenvoerder volgde haar.

»Debora, blijf — Abdon, blijf!« riep Samuel onthutst; echter was hij niet sterk genoeg hen te volgen. Debora's laatste woorden hielden hem onder suggestie bevangen.

Hij hoorde Abdon de paarden toespreken en daarna den wagen voortbewegen.

Nu moest hij naar buiten.

Debora, hoog opgericht, steunde met één hand op Abdon's schouder. De andere wenkte de verzamelde krijgslieden, dat zij terzijde zouden gaan.

Dezen gehoorzaamden en nu reed de wagen tusschen hen door onder hun luide kreten.

»Daar gaat zij, de profetes,« hoorde Samuel hen roepen, »zij gaat Eglon bestrijden; zij alleen! Zij alleen!«

De zin dier woorden drong diep tot Samuel door. Als

het eens waar was? Ja — naar haar woorden tot hem te oordeelen, moest het zoo zijn. »Gij zult ze in wanorde vinden!» had ze gezegd.

Maar wat kon zij, een zwakke, geestkranke vrouw doen temidden van een leger van honderdduizend strijders. Samuel dacht aan den wreeden Gismus, aan den wellustigen Eglon en een golf van smart doorstroomde zijn gemoed.

Hij, hij moest haar terughalen, nu dadelijk, ware het met geweld. Zij moest terug.

Hij greep zijn paard en sprong er op. Snel rende hij haar na.

Doch Abdon's wagen was al ver vooruit en verloor zich reeds in de dalende duisternis. Zou hij haar nog inhalen?

Met zoete woorden moedigde hij zijn dier aan en het snelde voort. Niet ver van Othomar's tent ontmoette hij Absom.

»Samuel, waarheen zoo snel?» vroeg deze verwonderd.

»Debora!» antwoordde de jonge opperbevelhebber met gesmoorde stem. »Hebt ge haar ontmoet?»

Absom antwoordde ontkennend. De ander vertelde vlug en in korte woorden, hetgeen in de tent was voorgevallen. De Rubeniet ontroerde.

»Ik ga met u,« zeide hij kort. »Wij halen haar terug.«

Zij riepen eenige voorbijrijdende ruiters toe, met hen mee te gaan en reden toen in snelle vaart naar het Oosten.

Zoo gingen zij twee volle uren voort, zonder Debora te vinden. Een aan den gezichteinder opdoemende, wijde krans van lichten deed hen de paarden inhouden.

»Dat moet Eglon's hoofdkwartier zijn,« zei Absom. »Nog een kwartier rijdens en ge zijt in zijn handen. Wilt ge Debora tot in zijn tent zoeken? Achter ons wacht ons leger tevergeefs op u en mij.«

De beide jonge mannen keken elkaar in de oogen en wisselden aldus een wereld van gedachten.

»Het is Gods wil,« zeide Samuel dan. »Wat Hij doet is welgedaan.«

En zij deden de paarden wenden en keerden zwijgend tot hun leger weer. —

Bij Othomar's tent sprak Absom :

»Ik meen te begrijpen den zin van Debora's woorden, tot u gesproken. Laat mij nog dezen nacht naar Jeruzalem gaan en mededeeling doen van onze overwinningen.«

»En verder ?«

»En voorts Elon ben Jiphtach verzoeken, op hetzelfde uur dat wij Eglon aantasten, den Olijfberg af te dalen en Gismus te overvallen. Morgen zal het Israël's dag zijn.«

»Morgen !« antwoordde Samuel.

En Absom reed naar Jeruzalem terug.

HOOFDSTUK XXV.

Nadat Abdon zijn wagen omzichtig tusschen de juiste mannen door had geleid en weer in de vrije ruimte reed, moedigde hij zijn dieren door een liefkoosenden uitroep tot spoed aan. Zij begrepen hem aanstonds en trokken in hun snelste vaart het voertuig voort.

Abdon dacht niet, wilde niet aan zichzelf denken, nu hij Debora bij zich had en haar lichte hand op zijn schouder voelde.

Sinds zij in Sukkoth zijn wagen tot haar verblijf had gemaakt, had hij gevoeld van haar te houden, zooals hij nooit van eenig ander, zelfs niet van zijn gestorven vrouw had gehouden.

Hij had zich nooit afgevraagd van welken aard de sympathie was, welke de jonge vrouw in hem had opgewekt, maar hij voelde dat hij haar nooit iets zou kunnen of willen weigeren. Toen zij hem dan ook had bevolen, zijn wagen te bestijgen en met haar heen te rijden, had hij daaraan gevolg gegeven, zonder de minste aarzeling.

Haar handdruk op zijn schouder zeide hem, welken

weg hij moest nemen. Wel voer hem door het hoofd, dat deze regelrecht moest leiden naar Eglon's hoofdkwartier, temidden zijner vele malen tienduizenden, doch dat baarde hem weifeling noch zorg.

Voor hem, die haar van Sukkoth naar Jeruzalem had gebracht, was Debora geen vrouw, doch een wezen met buitengewone instincten. In de verwardheid van haar geest zag hij geen ziekelijke afwijking, doch de gave van een hogere macht.

Daarom, dacht hij, kon er niets verkeers zijn in het gehoorzamen harer woorden, konden de gevolgen hem niet in gevaar brengen. En zelfs, zou zulks hem weder varen, dan nog moest dat de beschikking van een hogeren wil zijn, welke onafwendbaar was.

Voortvliegend in den duisternen nacht, hoorde hij verre achter zich geluiden opdoemen, als van hollende paarden. Bij intuïtie voelde hij, dat Samuel er toe was overgegaan Debora te achtervolgen, om haar terug te brengen.

Ook zij moest die geluiden gehoord en hun doel begrepen hebben. Hij voelde haar kleine hand op zijn schouder trillen en daarna vaster aangrijpen. Toen uitte zij één harer karige woorden.

»Sneller!»

Hij floot tusschen de tanden, hetgeen de dieren begrepen. Zij sprongen beiden van den grond en verdubelden hun spoed.

De wagen behaalde nu een kleinen voorsprong op de achtervolgers. Na eenige minuten luisterde Abdon vergeefs naar het getrappel dat hem te voren nog zoo duidelijk was geweest.

Het werd donkerder, al donkerder om hen heen. Rechts onderscheidde Abdon, heel ver, eenige flauwe lichtpunten. Daar moest Jeruzalem zijn, doch voor hen uit was het nacht, diepzwart.

Dan, na een poos van ononderbroken draven scheen de horizon lichter op te tinten. Een zachtrose gloed teekende zich flauw langs den hemel af.

Het verraste Abdon. Het was nauwelijks middernacht. Dit kon dus niet het nieuwe zonnegloren zijn. Doch in snellen draf naderend, werd het licht hem duidelijker en onderscheidde hij verschillende helle gloedwolken.

Onwillekeurig trilde zijn lichaam. Die lichten moesten de kampvuren van Eglon's leger zijn, begreep hij.

De hand, die de leidsels hield, verslapte. Bijna tegelijkertijd temperden de paarden hun draf.

»Voort, voort!« drong Debora aan.

»Ginds gloeien Eglon's vuren, Debora,« zei hij ontroerd. »Vreest ge hem niet?«

»Voort!« herhaalde ze.

Werktuigelijk trok hij de leidsels weer aan, toen plotseling een rij hooge gestalten voor de paarden sprongen. Eenige mannen grepen de dieren bij den kop en drukten dien neer. Tegelijk hief één hunner een flambouw op, die tot nu toe omhuld of plotseling ontstoken was.

Mannen en wagen waren nu verlicht. Abdon keek in vele, donkerbruine gezichten, waarin zwarte oogen spottend-nieuwsgierig grijnsden. De mannen droegen allen een boog over den schouder en een speer of steekzwaard in de hand.

Een hunner, een groote, jonge man, trad dicht op den wagen toe en tikte Abdon met zijn speer aan. Dan sprak hij tot hem op luiden toon.

Abdon, zijn schrik vermeesterend, schudde het hoofd. Hij verstond de vreemde taal niet, noch begreep hij, wat men van hem wilde.

Nu schreeuwden alle mannen dooreen, als wilden zij elk apart trachten, Abdon iets tot begrip te brengen. Doch hij bleef het hoofd schudden.

De jonge man, die de aanvoerder scheen te zijn, klom op den wagen en wilde Debora omarmen. Zij trad echter naar achter en strekte beide handen afwerend uit.

Dit verwekte ruwe vroolijkheid onder de mannen. Ze lachten hard en zwaaiden met hun speren in alle richtingen.

tingen. Ook de jonge aanvoerder lachte mee. Debora's afwijzing scheen hem te bespottelijk toe om zich er boos om te toonen.

Dan richtte hij zich op en hield de hand aan zijn oor.

Abdon, plotseling opmerkzaam, luisterde nu ook met aandacht; het geluid van paardengetrappel bereikte zijn oor.

De mannen voor den wagen stelden zich in postuur en grepen speer of zwaard, tot verweer.

Het geluid kwam dichterbij, en vulde de stilte, die om hen was. Een groote ruitertroep scheen met volle snelheid den wagen te naderen.

De jonge man bij Debora fronste even de wenkbrauwen, doch glimlachte weer spoedig. Hij sprong van den wagen en stelde zich aan het hoofd der mannen, met zijn zwaard naar den grond gericht. Dit ziende, lieten de mannen hun verweerhouding varen en de wapenen zakken.

Na eenige minuten kwamen de ruiters uit de duisternis te voorschijn. Abdon, schichtig tot hen opziende, schatte hun aantal op vijftig. Hij keek bezorgd achter zich, naar Debora. Die mannen, docht hem, moesten Moabieten zijn, de eigen mannen van koning Eglon. Debora was dus feitelijk reeds in diens macht.

Tot zijn verrassing stond zij nog even rustig en onbevreesd. Met niet meer belangstelling dan zij ooit haar omgeving had betoond gedurende de reis, staarde zij nu naar de voetknechten en ruiters.

Dezen waren slechts met lansen gewapend en zonder uitzondering groot van stuk en trotsch van gebaar. Abdon vergeleek hen in gedachte met de Amalekieten en Ammonieten, die zij dien dag hadden bestreden en aanstonds be kroop hem de vrees, dat, als alle mannen Moab's waren als deze, Samuel en zijn mannen een hevige zoo niet hope= looze strijd wachtte.

Een der ruiters, die een schoon, in rijke kleuren geweven en met sierlijke steenen versierd opperkleed droeg, riep den aanvoerder der voetknechten tot zich. Hij stelde

den jongen man op korten, harden toon eenige vragen, welke deze even kort beantwoordde.

Tot Abdon's verbazing wendde de keurig gekleede ruiter zich daarna tot hem, in goed verstaanbaar Hebreeuwsch.

»Gij zijt afkomstig uit de stad Jeruzalem. Zijt ge één der voornaamsten der stad?»

»Neen,« antwoordde Abdon.

»Zijt ge een aanvoerder dier uitgehongerde mannen?» vroeg hij dan met lichten spot.

»Ook dat niet, ik ben een eenvoudig wagenvoerder. Mijn naam is Abdon ben Samgar.«

De ruiterbevelhebber zag hem peinzend aan en van hem naar Debora.

»Ik ben Haboram,« zei hij dan fier, zonder overdreven trotsch, »de neef van koning Eglon. Is deze uw huisvrouw?»

Abdon aarzelde. Hij wist niet, wat Debora beter zou dienen, haar zijn huisvrouw te noemen of niet; dan gleed een wijze gedachte door zijn brein. Het ongeloof en heidendom der Moabieten kennend, docht het hem goed, hun eerbied op te wekken, voor Debora.

»Deze vrouw is niet mijn huisvrouw, noch kan ze mijne, noch die eens anders zijn. Zij is zieneres en aldus geheiligd voor iederen man.«

Haboram keek hem ernstig aan en daarna weer Debora. Hij floot tusschen de tanden.

»Dan zal zij Eglon's slavin zijn. Zij is er schoon genoeg voor.«

Een luide roep in zijn eigen taal en met een enkele sprong zat de aanvoerder der voetknechten op één van Abdon's paarden. Haboram deed zijn paard wenden en wees met zijn lans naar het Oosten waar de groote vuren gloeiden. Meteen schoten hij en zijn ruiters pijlsnel weer in de duisternis terug, op weg naar Eglon's kamp.

Abdon wist niet hoe hij het had. De jonge man op zijn wagenpaard gaf beide dieren een zacht tikje op den

rug en siste scherp tusschen de tanden. Aanstonds renden de dieren vooruit, den wagen voortslepend met een vaart, die aan Abdon vreemd was.

Op beide schouders voelde hij nu den lichten druk van Debora's handen. Hij keerde zich bijwijken om, doch nu de flambouw er niet meer was, kon hij haar gelaatstrekken niet onderscheiden. Toch geloofde hij niet dat zij, ondanks het vreemde wat hun weervoer en de buitengewone snelheid, waarmee zij voortjoegen, eenige vrees gevoelde.

De rit duurde naar zijn beschouwing iets meer dan een half uur. Bij het naderen der groote vuren, toomde de jonge man de vaart der paarden weer door gesis in.

Ze reden het kamp binnen, te midden van vele tenten. De vuren die brandden op veilige afstanden der tenten, wierpen een breedten, doch flauwen schijn over ze. Nieuwsgierig om zich heen ziende, zag Abdon naar zijn schatting vele honderden kleine en groote driezijdige linnen huisjes staan.

Ook rijen van tien dier zoo gevreesde ijzeren strijd-wagens zag hij. Abdon overtuigde zich, dat de roep van verschrikking die van ze uitging, niet overdreven kon worden genoemd. Aan weerszijden dier platte wagens staken twee of drie lange, fel gescherpte messen uit. Zoo deze in hevige vaart te midden van een vijand zouden worden voortgejaagd, moesten zij meedoogenloos mannen vellen, als de zeis het rijpe graan.

Voort, voort reden zij, nog steeds in matigen draf en nog steeds ontwaarde Abdon tientallen tenten en rijen strijd-wagens. Het leek hem toe, dat Eglon in dit kamp het grootste gedeelte van zijn leger moest hebben samen-getrokken. Dat verklaarde dan ook hoe het kwam, dat het uitvalleger zoo gemakkelijk door de belegeraars was heengeslagen.

Het kamp leek hem eerder een stad toe dan iets anders. Zelfs reed hij een gebouw van hout voorbij, welks voor-gevel op dikke pilaren rustte en dat hem een afgods-

tempel toescheen. Zij reden nu door een wijdere ruimte, die temidden van het tentenkamp moest liggen. Voor den tempel brandde hoog op een vuur, waarin heele boomen lagen. Op een afstand, voorbij het vuur, vrijwel recht tegenover den tempel, hield de wagen stil voor een wijdere tent, dan tot nu toe was gepasseerd.

Voor die tent liepen twee wachten op en neer met de vuurwachters, de eenige mannen, die Abdon in het kamp had bemerkt. Heel het leger scheen in rust te verkeerren.

Voor de groote tent stilhoudend, zag Abdon, den neef van Eglon, Haboram, er uit komen en op hem toe treden.

»Ik moet uw gezellin tot Eglon voeren,« zei hij ernstig tot Abdon ben Samgar. »Wilt ge eerst nog afscheid van haar nemen?«

»Waarom dat?« vroeg Abdon tot in zijn ziel geroerd. »Ge wilt toch niet zeggen, dat ik haar morgen niet zal weerzien?«

Haboram haalde de schouders op.

»Wie zal het zeggen,« antwoordde hij, »wie zal het zeggen.

Zij, die tot Eglon's slavinnen worden verkoren, behooren niet meer aan wat achter haar ligt. En bovendien, zij is *niets* van of voor u, zeidet ge immers.«

Hij keek Abdon scherp in het gelaat, doch deze bleef onbewogen en zweeg. Het was Debora's wil geweest hier te komen en tot nog toe was zij gespaard gebleven, dacht de wagenvoerder. Wat kon trouwens zijn tegenstand beduiden of van dienst zijn?

»Wat is *mijn* lot?« vroeg hij.

Haboram keek hem met bewegingloos gelaat aan.

»Gij zijt vrij,« antwoordde hij hem.

»Vrij?«

»Ja, ge zijt uit eigen aandrang tot ons gekomen; we zien dus geen vijand in u.«

Abdon keek op zijn beurt den ruiteraanvoerder aan. Hij had genoeg van Eglon gehoord om te weten, dat

deze hem niet zoo maar de kans zou geven, zijn broeders te roepen en hen den weg te wijzen.

»En als ik nu eens op mijn wagen spring en het kamp den rug toekeer?»

»Dat moet ge niet doen, Abdon ben Samgar, dat zou ik niet wijs noemen. Binnen het kamp zijt ge vrij, doch er buiten wacht u de dood. Ga bij het vuur zitten en houd den wachten gezelschap. Verlangt ge iets, laat u dan Haboram's tent wijzen.«

Met een geestig oogknikje gaf de neef des konings te kennen dat het onderhoud was afgelopen.

Hij wendde zich nu met hoofsch gebaar tot Debora.

»Kom, mijn schoone,« bood hij haar de hand tot afstijgen, »Eglon wacht u.«

Debora keek hem met haar groote, wijdgeopende oogen aan, doch gaf geen antwoord. Dan wendde zij zich tot Abdon en zeide luid:

»Gij zult geen afgoden dienen voor mijn aangezicht, noch ze ongemoeid laten, waar gij ze aantreft!»

Zij keerde zich om en wees met gestrekten arm naar den afgodstempel, die flauw zichtbaar was.

Daarna stapte zij van den wagen af en volgde Haboram, de tent binnen.

HOOFDSTUK XXVI.

In de tent, op een rustbed van Perzische tapijten lag Eglon, de machtige koning van Moab. Voor zijn ruststede stond een enorme gouden beker, met wijn gevuld. Naast hem lag zijn kort steekzwaard, waarvan beweerd werd, dat het iederen ochtend in snelwerkend vergift werd gedompeld.

»Is de Hebreeuwsche profetes daar, Haboram?» vroeg Eglon luide.

»Zij is hier, Eglon!» klonk het antwoord.

»Ga dan, neef en draag zorg, dat men mij niet store,

voor het door mij aangegeven uur. Doe tijdig de trek-
dieren spannen voor de strijdswagens want morgen zij
de dag der groote zege.«

»Blijft ge met haar alleen, Eglon ?« vroeg zijn neef
bezorgd.

»Bleeft gij liever met haar ?« lachte Eglon tot antwoord.

Een geestige trek gleed even langs Haboram's mond.

Hij schudde stil het hoofd. Dan beduidde hij Debora,
dat zij naar voren moest treden, waarna hij de tent verliet.

Eglon richtte zich op zijn ellebogen op en keek Debora
vlak in het gelaat.

»Gij zijt niet bang voor mij, liefstallige zieneres, zijt
ge wel. Zaaft ge ooit zoo'n schoon man als ik ?«

»Uw kleur is grauw, als van den dood,« antwoordde zij.

Eglon schrok, doch herstelde zich en lachte luidkeels.

»Foei, wat doet ge mij schrikken. Neen — ik weet te
goed, dat gezondheid mijn gelaat een frissche kleur gaf.
Maar zijt gij inderdaad zieneres of was dat slechts een
voorwendsel om tot mij te mogen komen en mijn slavin
te kunnen worden ?« Hij lachte luid om zijn geestigheid,
doch Debora bleef ernstig.

»Sterk is uw arm, die menigen onschuldige versloeg,
en wreed uw hart, dat zich voor hun klagen sloot. Machtig
waart ge en groot was uw rijk; toch sloegt ge de
hand aan het gebied en het goed van anderen.«

»Mijn rijk moet zich uitstrekken van zee tot zee, van
Noord tot Zuid, van Oost tot West,« viel Eglon trotsch
uit. »Vermeesteren en onderdrukken zal ik dit land der
Hebreëen; iederen man dooden en iedere vrouw en maagd
tot mijn slavin maken. En als het gansche land vertre-
den is en elk, die er nog ademt aan mijn voeten kruipt,
dan zal ik naar het Noorden optrekken, en Syrië onder-
werpen.

»De dood kleurt reeds uw aangezicht,« zei Debora
strak en keek hem in het gelaat.

»Wat bazelt gij toch van dood,« richtte Eglon zich nu
onrustig op. »Hebt ge dan mijn machtig kamp niet ge-
286

zien? Hebt ge de tenten mijner mannen kunnen tellen, hebt ge mijn strijd wagens zonder vrees kunnen aanschouwen? Morgen trek ik met mannen en wagens zegevierend Jeruzalem binnen.«

»Morgen zal niet komen.«

»Morgen zal niet komen?« lachte Eglon. »Wacht slechts enkele uren en ge zult zijn rooden gloed ons kamp zien overtrekken.«

»Niet voor u!« zei Debora op hoogen toon en trad tot vlak voor hem. »Gij zult dien gloed niet zien.«

Eglon kon den blik niet van haar afwenden, noch eenig antwoord geven, zoo schoon vond hij haar gelaat en gebaar. Haar oogen leken hem twee groote sterren, gedauwd in het weeke glanzende der maan. Haar mond docht hem een perzik, wachtend om genomen en genoten te worden. Haar houding, koud, trotsch en ongenaakbaar moest een woeste hartstochtbranding verbergen, welke hij in haar zou opwekken, onder zijn heete kussen, in zijn begeerige armen.

Hij stond op en trad op haar toe. Zij week geen duim terug, noch verzette zij zich tegen zijn aanraking.

Hij onthulde haar opperkleed en het blanke vel, de weelderige vormen van haar heerlijk gelijnd lichaam, brachten hem in extase.

»Ge zijt schoon, schoon als Baäl's heerlijkste houri's,« kreet hij in vervoering uit. »Van uw mond moet ik den wijn drinken, welks zoetheid ik tot nu toe vergeefs heb gezocht. Uw omarming moet me verheffen en doen zweven hóóg boven landen en bergen, opdat ik mijn gebied in opperste heerlijkheid aanschouwe. En uw aanraking, uw liefde moet mij godenbloed in de aderen voeren, vloeiend vuur door mijn lichaam doen stroomen, moet mij in één moment alle genot doen kennen, dat duizend anderen in duizend levens niet ervaren.

Kom met mij — en zoo de dag van morgen voor mij niet verrijze, laat de nacht dan althans vol zaligheid zijn.

Hij tilde Debora op en trillend van hartstocht wierp hij haar op het rustbed.

Zij sprak niet, verweerde zich niet, bleef koel en onbewegelijk onder zijn drift, zooals zij sinds haar krankheid was geweest. Doch toen hij, na het opperste volendoen van zijn wellust, afgemat van genot naast haar neerzank, richtte zij zich op en stak hem zijn eigen vergiftigd steekzwaard in het hart.

Hij uitte geen kreet, maakte geen beweging, doch bleef liggen waar hij lag. Het zwaard was dien ochtend nog pas in vergift gedompeld en Debora's steek was juist geweest.

Nu stond ze op en wandelde kalm naar den uitgang der tent. Ze hief den voorhang op en trad naar buiten. De beide wachten liepen op haar toe, doch bleven vol onzag staan, toen zij hen met een gebiedende handbeweging terug wees. Daarna liep ze ongemoeid het ruime plein over.

De nacht was nagenoeg voorbij; de hemel kleurde reeds in rooden gloed, ten teeken dat de nieuwe dag naderde.

Van uit de verte drongen geluiden tot het hart van het kamp door. Het waren de kreten der paardenverzorgers, die de dieren naar de strijdwagens leidden en ze er voor spanden.

Ze trokken echter niet genoegzaam Debora's aandacht om haar te boeien. De jonge vrouw, door de wachten ongemoeid gelaten, liep op het groote vuur te midden der ruimte toe.

De hooge vlammen waren gedoofd, doch nog vele takken en kleinere boomen brandden lustig en knetterden duizenden vonken uit. Debora liep er om heen, tot ze zag wat zij zocht. Een lange, dunne tak, welks eind in vollen gloed stond, doch gedeeltelijk buiten het vuur lag en daar was aan te vatten. Debora vatte hem op, droeg hem naar den afgodstempel en stak den voorhang in brand. Toen dit naar haar voldoening gelukte,

slingerde zij den brandenden tak in de binnenruimte. Een oogenblik bleef ze er naar staan kijken hoe de tempel zich in rook en vlammen hulde; daarna liep ze op het vuur terug. De mannen, die er bij hadden moeten waken, waren in slaap gevallen.

Bij het vuur gekomen, bedacht Debora zich niet lang. Ze greep een tweede fakkel en stak daarmede Eglon's tent aan.

Thans bemerkten Eglon's wachten haar opzet. Ze uitsten een schrillen kreet en stortten zich op haar. Toen zij echter met vlug gebaar voor hen heenvlood, bedachten zij zich en besloten eerst Eglon te redden.

Als een furie snelde Debora nu weer op het vuur toe en met iedere hand een fakkel grijpend, ging ze daarmede het tentenkamp in. En hier en daar de handen uitstootend, stak zij gemakkelijk de lichte stof waarvan het hulsel der tenten was vervaardigd in brand.

Vlammen en rook stegen nu allengs in dichtere wolken op. En heel het machtige kamp ontwaakte in een kreet van schrik en angst.

Duizenden ruw uit den slaap gerukte mannen renden door elkaar, niet wetend wat er plaats vond en wat er nog meer gebeuren ging. En vóór de aanvoerders een juisten kijk hadden verkregen op de ramp, die hen van uit het hart bedreigde, had de vlammenzee reeds zoo'n omvang genomen, dat aan spoedig en doelmatig blusschen niet meer te denken viel.

»Eglon — Eglon!» loeide de kreet der verschrikte scharen, die nog steeds niet begrepen hoé het noodlot tot in hun kamp was doorgedrongen.

De beide wachten der koningstent hadden Eglon's lijk gevonden en waren aanstonds op de vlucht gegaan uit vrees, van den moord te worden beticht. En loopend naar het Oosten, antwoordden zij op alle vragen, hun vlucht betreffende:

»De Hebreëen hebben het kamp met overmacht aangevallen en doodden en verbranden alles wat hen voor den voet komt.«

(10) Debora.

Dat gezegde bracht grooten angst en wanorde onder de troepen, die van verre de vlammen zagen opstijgen en doodsreesen op de gezichten der beide vluchtelingen.

Haboram was er spoedig van onderricht, dat Eglon's tent brandde, zoowel als de tempel en vele kleinere tenten. Alsook dat Eglon, ondanks het luide roepen, niet verscheen en dus moest zijn omgekomen.

Hij was de eenige, die iets van de oorzaak der catastrofe begreep, al was het hem onverklaarbaar, hoe de hand eener jonge vrouw daartoe zou zijn in staat geweest.

Hij ging terug naar zijn tent, waarin Abdon ben Samgar te slapen lag en wekte dezen door hem ruw aan te stooten.

»Die vrouw, die vrouw,« schreeuwde hij hem toe, »is zij inderdaad een tooveres?«

Ternauwernood ontwaakt begreep Abdon toch direct, dat niemand dan Debora kon zijn bedoeld. En, zich nu herinnerend met hoeveel geestkracht ze hem tot den tocht naar het kamp had gedrongen, voelde hij zich overtuigd, dat zij een wonder moest hebben bewerkstelligd.

»Zij is de hand van den God der Hebreëen,« antwoordde hij geroerd.

Een duizendvoudige kreet, uit het Westen van het kamp opstijgend, joeg Haboram alweer zijn tent en die richting uit. En nauwelijks op de plaats gekomen, alwaar hij een nieuw onheil bevroedde, ontving hij reeds zekerheid daarvan door een dichten vloed van vluchtende krijgers. De ingespannen paarden voor de strijdswagens, dol geworden door de vlammen, die nu reeds het gansche kamp doordrongen, waren op hol geslagen te midden der pas ontwaakte en dooreen krioelende krijgers. Zij trokken in razernij de vreeselijke zwaardwagens tusschen de mannen door en veroorzaakten een slachting van grooten omvang.

Haboram was gedurende eenige oogenblikken als raderloos. Nu Eglon blijkbaar dood was en Gismus op den

Olijfberg streed, was hij hier opperbevelhebber. Doch, hoe kon hij zijn bevelen geven als hij geen goed overzicht had van wat er plaats vond.

Hij kon nu niet meer gelooven, dat die verschillende rampen alle op zichzelf stonden en vreesde ernstig, dat zij onderdeelen waren van een groot, wel overlegd plan der legers in Jeruzalem. Elk oogenblik meende hij de joodsche ruitèrij te kunnen verwachten, om van de verwoering partij te trekken.

Het brandende kamp was nu minder geschikt om een aanval met succes te weerstaan.

Hij wierp zich te paard en snelde heen en weer, om zijn bevelen uit te krijten. Hij beval, dat er met spoed moest worden geretireerd, ter vereeniging met Gismus' leger. Den scherpschutters gebood hij elk op hol geslagen paard, dat opdoemde met een wagen, neer te schieten.

De wanorde was te groot om weer in regel te kunnen overgaan. Trots Haboram's bovenmenschenlijke pogingen slaagde hij er niet in, de legers van een radeloze vlucht terug te houden.

Voor al de angst voor de eigen strijdswagens veroorzaakte dat. De strijders konden niet gelooven, dat de plotselinge brand de paarden had doen schrikken, doch schreeuwden luid, dat zij betooverd waren opdat ze het Moabietisch leger zouden vernietigen.

De mannen luisterden naar bevel noch bedreiging en zetten zich tot de vlucht. Groote afdeelingen, die reeds onder leiding van onderaanvoerders vol orde waren op marsch getogen, verwarden door den vloed van vluchtelingen die hen achtervolgden en verbraken elk onderling verband.

Weldra gingen er nu kreten op.

»Eglon is dood — dóód — dood!»

»Moab is verloren. Die vervloekte stad heeft ons haar tovenaars op den hals gejaagd!»

»Voort, voort, naar het Oosten!»

»Verlaten we dit betooverd land. Steken wij den Jordaan over!«

Haboram hoorde die kreten met smart. Hij kende zijn volk. Onversaagd en overmoedig als er onder groote koningen voordeelen en overwinningen werden behaald, werd het angstig en verslagen zoodra het geluk het den rug toekeerde.

Tegen die groote ramp kon hij niet op. Heel het kampleger vluchtte reeds naar het Oosten en zou nog voor den avond Jeruzalem ver achter zich hebben. Toen zij Gismus spoedig en onversaagd ingreep en door zijn machtigen geest dien uitzinnigen schrik verbande.

Maar wat, als de Joodsche legers reeds den Olijfberg waren afgedaald en Gismus' leger hadden vernietigd? Dan stonden de Israëlieten nu tusschen dit verslagen, vluchtend leger en den Jordaan.

Haboram kon niet meer denken. Hier, in dit vreemde land vocht Moab zijn laatsten doodsstrijd, hier, waar het had gedacht grooten buit en onvergankelijken roem te behalen.

Nu dacht hij plotseling weer aan Abdon ben Samgar. Dien had hij in zijn tent achtergelaten. Hij moest hem meenemen, nu direct, achter op zijn paard.

Haboram reed weer een eindweegs terug door het grootendeels verwoeste kamp. Van den tempel was een enkele pijler blijven staan, doch Eglon's tent en vele andere waren geheel door het vuur verteerd.

Afgrijzen weerhield Haboram een zekere richting uit te gaan. Daar zag hij dichte groepen mannen liggen met opengescheurde lijven en verminkt aan armen en beenen. Hier waren strijdwegens langs gegaan, getrokken door dolgeworden paarden.

Het was een vreesaanjagende chaos. Hier en daar zag hij nog bewegende lichamen. Ook een hand werd soms opgeheven, als bede om hulp. Doch hij kon niet helpen. Wat toch kon hij doen voor de honderden, voor de duizenden, die zouden liggen van hier tot aan den Jordaan.

Het gedeelte van het kamp waar hij nu doorheen reed, scheen van den brand niets te hebben geleden. De tenten stonden er nog ongedeed, doch geen geluid van vloek of zang klonk hem tegemoet, zooals andere ochtenden.

Hij zag geen man, doch vele kenteekenen van overhaaste vlucht. Wapenen, kleedingstukken, ja eetwaren en vaatwerk om deze gereed te maken, lagen buiten de tenten in wanorde ter neer.

Hier had de brand geen slachtoffers gemaakt. Slechts de noodkreet uit andere deelen van het kamp moest de mannen tot krankzinnig haastige vlucht hebben opgewekt.

Nu hij tusschen de honderden tenten doorreed, beving hem eerbied voor het grootsche wat hier had geleefd.

Een machtig, overwinnend leger onder een machtig nooit overwonnen vorst had hier gekampeerd om een onneembaar genoemde stad te veroveren. De vorst was nu gedood door de hand eener vrouw en zijn volk op de vlucht en veroordeeld om vernietigd te worden, als gevolg van die daad.

Haboram voelde het grootsche in dit vreeselijke feit en kon daarom niet met haat aan Debora denken. Hij vroeg zich slechts af, of zij de vernieling voorzien en bewust veroorzaakt had, of dat hij, door haar naar het kamp en in Eglon's armen te voeren, die indirect had teweegebracht.

Plotseling schrok hij op, door een roep. Hij zag Abdon ben Samgar aan den ingang eener tent zitten. Op zijn schoot rustte het hoofd van Debora.

Eglon's neef sprong van zijn paard en ging tot den wagenvoerder.

»Wat doet ge hier?« vroeg hij hem.

»Ze is dood,« antwoordde deze slechts.

Ondanks zijn berusting in het vreeselijke lot zijns volks kon Haboram een bitteren uitroep niet weerhouden.

»Ze is dood! Zij heeft mijn koning en zijn duizenden vermoord. Wat beduidt het, dat ook haar lichaam een lijk is?«

»Zij is dood,« herhaalde de stille wagenvoerder.
»Weken lang reed zij op mijn wagen en nacht aan nacht bewaakte ik haar rust. Ik had geen moeder, geen vrouw, geen kinderen meer; zij was mijn eenige familie, mijn eenige vriendschap, mijn eenige liefde.«

»Gij hadt haar dan lief?«

»Hoe kon ik anders. Doch mijn liefde was haar geen smaad.«

»Hoe stierf zij?« vroeg Haboram na kort zwijgen.

Abdon ben Samgar legde eerbiedig Debora's hoofd terzijde en stond op.

»Kom met mij mee, dan zal ik het u toonen,« zei hij met vreemde stem.

Haboram volgde hem en zag nu op den vloer der tent den jongen aanvoerder der voetknechten liggen, die den vorigen nacht den wagen had aangehouden. Een vreeselijke wonde in den hals scheidde zijn hoofd bijna van zijn lichaam. In zijn rechterhand stak nog een korte dolk.

»Ik hoorde haar gillen,« stootte Abdon uit, »doch toen ik haar genaderd was, kon ik den moord niet meer voorkomen. Hij stak den dolk in haar hart, even voor ik binnenkwam.«

»Toen dooddet gij hem,« vulde Haboram aan.

»Met zijn eigen zwaard,« zeide de wagenvoerder grimmig.

Haboram zweeg en bleef op hem neerzien. Had deze jonge man de jonge vrouw niet ontmoet, noch haar wagen aangehouden, dan rukte nu Eglon's leger de Hebreëen tegemoet met overwinningslust, in plaats van verslagen en onder vernietiging te vluchten. En nu hadden zij beiden den dood gevonden, dóór elkaar.

»Nu moet ik zeker ook sterven,« stond Abdon vastberaden op. »Gij zijt wellicht in uw recht — zooals ook ik was. Welnu — ik ben bereid — dood mij. Zij is reeds dood en ik heb mijn taak volbracht.«

Een zwaarmoedige glimlach gleed over Haboram's gelaat.

»Als ik u niet dood, Abdon ben Samgar — wat doet
gij dan?»

»Ik? Als ge mij de vrijheid geeft, dan draag ik haar
op mijn armen naar Jeruzalem.«

Haboram floot zijn paard.

»Doe dat dan,« zeide hij langzaam. »Vergeet nooit, dat
Haboram niet slechts Moabiet, doch ook mensch wenschte
te zijn. Vaarwel!«

Hij sprong op zijn paard en reed snel heen, zonder
om te zien.

Abdon blikte hem slechts even na en viel dan op de
knieën tot gebed. Dán stond hij op, nam Debora in zijn
armen en toog met haar op weg.

Hij droeg haar langen tijd en voelde geen vermoeienis.
Ook wist hij van honger noch dorst, doch slechts dit,
dat rechtuit de weg leidde naar Samuel en dat hij hem
een boodschap had te zeggen.

Eindelijk wezen stofwolken aan den horizon hem de
komst van een ruiterbende aan.

Toen zette hij zich neer, om die af te wachten.

Lang duurde dat niet en na korte poos was hij om-
ringd van vele vrienden.

Samuel en Absom sprongen van hun paard en nader-
den hem. Vol ontzetting deinsden zij weer achteruit.

»Abdon, Abdon!« kreet Samuel smartelijk, »ge hebt
haar in den dood gevoerd.«

»Niet ik,« zeide de stille man, »doch een hooger Wezen.«

»O — licht van mijn huis!« kreet Samuel vol smart,
»ziel van mijn ziel, hart van mijn hart. Waarom heb ik u
van mij laten gaan, waarom mij niet voor de pooten
uwer paarden geworpen. Zon van mijn leven, liefde en
lust van mijn oogen. O God — hoe zwaar moet mijn
zonde zijn, dat ge mij aldus mijn heerlijkheid ontnemt.«

Bewogen zwegen allen bij deze smart-uiting van den
man, dien zij geleerd hadden te waardeeren. Steeds meer-
deren schaarden zich om hem.

»Zij is gestorven, omdat God haar wilde tot zoenoffer,

om de zonden van Zijn volk te delgen,« begon Abdon; »haar hand is Hem tot wapen geweest.«

Toen vertelde hij alles, wat er was voorgevallen voor zoover hij het zelf wist, sinds hij met zijn wagen Samuel's leger had verlaten. En toen hij genaderd was aan de vreeselijke verwarring, die Eglon's leger had overmeesterd en de radelooze vlucht vermeldde, waaraan het zich had overgegeven, richtte Samuel zich weer op.

»De Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen — de naam des Heeren zij geloofd!« zeide hij luide op vasten toon. »Ik zie, dat dit Zijn wil is geweest. Vaarwel, Abdon, breng gij haar naar Jeruzalem. Mijn mannen en ik drijven de heidenen voor ons uit, den Jordaan in. Tusschen Eglon en ons zal het gericht spoedig voltrokken zijn.

Vaarwel. Mocht ik uit dezen strijd niet levend weerkeeren, betuig dan mijn liefde en vriendschap aan allen, die mij genegen zijn. Wij vertrekken!« riep hij luid.

Hij sprong te paard en allen, die als hij waren afgestegen, volgden zijn voorbeeld.

Abdon zag nu een schier eindelooze rij ruiters voortbijtrekken in woesten galop. En kort was hij op weg, of de voorhoede van het groote, joodsche leger kwam hem tegemoet, aangevoerd door Ruben ben Jitsgok en vele jonge aanvoerders uit alle stammen. En vele, vele duizenden trokken hem voorbij.

En hij volgde den langen, langen weg met zijn droeven last.

HOOFDSTUK XXVII.

Tegelijk met Samuel's achtervolging was Elon met zijn mannen den Olijfberg afgedaald en hij had met onstuimigen moed Gismus' leger teruggeslagen. En, wijl vele honderden uit Jeruzalem zich bij hem voegden, had hij geen gebrek aan mannen om de verslagen Moabieten te achtervolgen.

Toen de landlieden uit de omliggende streken vernamen van de groote uitvallen van het leger in Jeruzalem en den smadelijken terugtocht van het eens zoo machtige heidensche leger, kwamen zij van uit alle oorden opdagen. En met Samuel's en Elon's legers vormden zij een machtige stuwkracht, die de Moabieten onweerstaanbaar naar den Jordaan opjoeg.

Dezen, reeds ontmoedigd en verslagen door Eglon's dood, moesten toen ook nog Gismus missen als aanvoerder, wyl hij door een scherpschutter van Elon werd gedood. En aldus van hun voornaamste aanvoerders beroofd, koesterden zij nog slechts den wensch, den Jordaan over te steken en naar eigen land te vluchten.

Doch deze overtocht kon niet zoo gemakkelijk en ordelijk plaats vinden als de vorige. Door het onverpoosd vechtend opdringen der joodsche legers, werd voor het bouwen der bruggen niet de noodige tijd genomen. Zwak gemaakt, stortten zij spoedig in en aldus vonden duizenden en duizenden een smadelijken dood in de heilige rivier.

Na een week was ook heel het trans-Jordaansche gebied van invallers bevrijd. Samuel trok toen nog met een groote schare dapperen het Moabietische land in en verbrandde vele steden, uit wraak en tot tuchtiging voor het vele leed, dat over Kanaän was gebracht.

— — — — —

Na den nieuwen koning Haboram een oorlogslast te hebben opgelegd, keerde Samuel naar Jahats terug en nam zijn intrek in het huis van Jehu den Wijzen. Hier verbleef hij eenige weken en verkeerde in vriendschap met den Richter en diens huisgenooten, met Absom en zijn drie jonge vrouwen.

Jehu en vele anderen drongen bij hem sterk aan, dat hij voor goed zou blijven in het land van Ruben, te midden zijner jonge vrienden.

»Mijn jonge vriend Samuel,« zeide de wijze Richter

zekeren dag tot hem, »waarom uw tegenzin niet overwonnen en u voor goed bij ons gevestigd?

Zie eens, ik word oud, en mijn ambt van Richter drukt mij zwaar. Als gij u er mee kondet verzoenen bij ons te blijven, dan zoudt ge mij kunnen bijstaan en zelfs spoedig geheel vervangen; dit toch, omdat ik gaarne mijn geschiedenis, welke ik zoo lang reeds heb verwaarloosd, zou willen vervolgen en beëindigen vóór mijn dood.«

»Laat dit u niet kwellen, wijze Jehu,« glimlachte Samuel stil, »de goede God schenke u nog vele levensjaren om al uw arbeid te voltooien.«

»Maar er is nog veel meer wat u moet weerhouden naar uw stille stad terug te keeren,« hield de grijsaard aan. »Heel het volk Israël's heeft uw moed en beleid leeren kennen en weet, dat het naast den Eeuwige, ook aan u grooten dank is verschuldigd voor de verdrijving der heidenen.

Met het naderend Paaschfeest zullen uit alle stammen de oudste en wijze mannen bijeenkomen om te bespreken op welke wijze in het vervolg een inval als van Eglon het best zal kunnen worden voorkomen. Dan zal men tot de erkenning komen, dat het joodsche volk een krachtig en wijs man van noode heeft, die náást den hoogepriester over alle stammen het Richtersambt zal uitoefenen. In Jeruzalem heeft Jerubel ben Daniël mij alreeds verzekerd, dat niemand dan gij zijn aanbeveling als Richter zal verkrijgen.«

Samuel schudde droevig het hoofd.

»Het kan niet, wijze Jehu, het kan niet.«

»Vergeef mij mijn onkieschheid, zoo ik u mocht pijn doen,« zeide de Richter nu zacht. »Doch, is het Debora's dood, die u zoo kwelt en doet verlangen naar Sukkoth?«

»Dit en nog meer... Jehu... Ik kan niet...«

Eenige dagen later wandelde Samuel met Lea langs Jahats' bloeiende graanvelden. Den volgenden ochtend zou hij vertrekken en daarom had hij gaarne gehoor gegeven aan het verzoek der jonge vrouw, om nog eenmaal in volle vriendschap tezamen te zijn.

Ze had van Jehu vernomen welk een grootsch ambt er voor Samuel was weggelegd in de toekomst en nu trachtte ze hem voor te houden en in te prenten, dat dit een plicht in zich besloot, welken hij niet mocht voorbij zien.

»Geloof niet, Samuel, dat ik nu of ooit weer zal spreken van mijn liefde voor u. Voortaan wil ik leven om mijn man te helpen en mijn zoontje op te leiden tot een man en een goed mensch. Indien ge uitsluitend wilt vertrekken om mij te mijden, laten mijn woorden u dan geruststellen. Eerder dan in uw oogen onwaardig te worden, zou ik mijn bloedend hart met eigen hand uit mijn borst rukken.«

»Nee Lea,« zei hij geroerd, »gij draagt geen schuld aan mijn vertrek van hier. Slechts een groote en heilige plicht roept mij naar Sukkoth.«

»Gróóter dan uw plicht het gansche volk bij te staan? Kan dát zijn?»

»Niet gróóter... doch *inniger*. Vele dappere en wijze mannen telt Israël, maar alleen en verstooten leeft Debora's moeder. Vele jonge en oude mannen zullen gevonden worden onder de twaalf stammen, bereid en geschikt om ons volk vóór te gaan; doch, wie anders dan ik kan de oude vrouw, die man en dochter heeft verloren, troosten en steunen?

Mijn jongste broer heeft haar echtgenoot vermoord; moet ik nu niet trachten haar een teeder en hulpvaardig zoon te zijn?

In mijn huis, in Debora's huis zal ze wonen, zij en haar kinderen. Moge ze er schaduw en rust, ja ook troost vinden, na haar smartelijke verliezen.

In mijn huis zullen Debora's en mijn eigen moeder elkaar terugvinden, na langen tijd van haat en verwijdering. De gedachte aan de groote liefde, welke haar kinderen tot elkaar heeft gebracht, zal verzoening doen ontstaan tusschen haar beiden. Haar nieuwe vriendschap zal een levende getuigenis zijn tegen de wreede wet van bloed voor bloed. En, een heerlijke hulde aan Debora's ziel.«

»En uw *geluk*, Samuel. Heeft dat geen recht en reden meer?« vroeg Lea getroffen.

»Mijn *geluk*?« zei hij zacht. »Ons geluk woont van *binnen*, Lea. Door strenge plichtsvervulling en door zelfverzaking waar dat *moet* zijn, kunnen wij het in heerlijkheid doen bloeien. Innerlijke vrede en eerlijke voldoening over mijn daden, zal voortaan *mijn* geluk zijn. Ik vraag geen ander.«

Zoo scheidden ze van elkaar.

E I N D E.

